

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

SOSIAL- STATISTIKK 1989

SOCIAL STATISTICS 1989

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK B 956

SOSIALSTATISTIKK
1989

SOCIAL STATISTICS
1989

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO-KONGSVINGER 1991

ISBN 82-537-3022-5
ISSN 0333-2055

EMNEGRUPPE
25 Sosiale forhold og sosialvesen

ANDRE EMNEORD
Barnevern
Eldreomsorg
Hjemmehjelp
Rusmiddelinstitusjoner
Sosialhjelp

Forord

Sosialstatistikk for 1989 gir en oversikt over virksomheten i den kommunale sosialtjenesten, og institusjoner for barn og ungdom og rusmiddelmissbrukere. De sistnevnte feltene er i dag fylkeskommunens ansvar. Statistikken omfatter økonomisk sosialhjelp, praktisk hjelp i hjemmene, plasser i institusjon eller spesiell bolig, spesielle tiltak for barn og ungdom og tiltak for rusmiddelmissbrukere. Hovedvekten er lagt på å beskrive mottakerne av de ulike tjenestene, men det gis også en oversikt over personalet og utgiftene i sosialtjenesten.

En del hovedresultater er tidligere utgitt i Statistisk ukehefte, Nye distrikstall og Rapporter 90/22 Institusjoner for eldre.

Førstekonsulent Trygve Kalve har stått for arbeidet med publikasjonen.

Statistisk sentralbyrå, Oslo, 3. januar 1991

Preface

Social Statistics 1989 is a survey of the activities of the local (municipal) social services, and institutions for children and youth and for alcoholics and drug addicts. Economic assistance, home help services, institutions or special apartments, care for children and young persons, care for alcoholics and drug addicts are included in the survey. Emphasis has mainly been put on a description of the recipients of the various services. However, the survey also includes statistics on the personnel and expenses of the social services.

The publication has been prepared under the supervision of Mr. Trygve Kalve.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 3 January 1991

Gisle Skancke

Berit Otnes

Innhold

Contents

	Side		Page
Figurregister	8	Index of figures	8
Tabellregister	12	Index of tables	12
1. Innledning	16	1. Introduction	16
1.1. Opplegg og gjennomføring	16	1.1. Survey design	16
Statistikkens omfang	16	Coverage	16
Statistikkgrunnlag	16	Data sources	16
1.2. Innsamlings- og bearbeidingsfeil ..	16	1.2. Data collection and processing errors	16
2. Kommunal sosialtjeneste	18	2. Local authority social services	18
2.1. Lovgrunnlag og organisering av den kommunale sosialtjenesten	18	2.1. Legal basis for the social service ...	18
2.2. Den kommunale sosialtjenestens formål og oppgaver	18	2.2. Aims and tasks of the social services	18
2.3. Hvem kan få hjelp fra den kommunale sosialtjenesten?	19	2.3. Who are entitled to help from the social services?	19
2.4. Hjelpetiltak som sosialkontorene har til rådighet	19	2.4. Types of assistance	19
2.5. Tvangstiltak	19	2.5. Coercive measures	19
3. Kontantytelser (økonomisk stønad)	20	3. Economic assistance	20
3.1. Innledning	20	3.1. Introduction	20
3.2. Mottakere av økonomisk hjelp	21	3.2. Recipients of economic assistance .	21
Familier med sosialhjelp	21	Families with economic assistance	21
Viktigste kilde til livsopphold ..	22	Main source of income	22
Forhold til arbeidslivet	22	Labour force status	22
Utenlandske statsborgere	22	Foreign citizens	22
Stønadsmottakere med hjelp både i 1988 og 1989	23	Recipients of economic assistance in 1988 and 1989	23
Utbetalinger	23	Disbursements	23
3.3. Utvikling over tid	24	3.3. Trends and developments	24
3.4. Geografiske forskjeller	25	3.4. Regional variations	25
3.5. Personale i sosialkontortjenesten ..	25	3.5. Social service personnel resources .	25
4. Hjelpeordninger for hjemmene	36	4. Home-help services	36
4.1. Innledning	36	4.1. Introduction	36
4.2. Tjenester og tilbud	37	4.2. Types of assistance and services ...	37
4.3. Mottakere av hjelp fra hjelpeordninger for hjemmene	37	4.3. Recipients of assistance from the home-help services	37
Tilbudet varierer	38	Difference in assistance	38
Mottakere av hjelp fra hjelpeordninger for hjemmene	38	Recipients of home-help services	38
Timer med hjelp til hvert hjem .	38	Hours with assistance per home .	38
4.4. Personale i hjelpeordninger for hjemmene	39	4.4. Personnel in home-help services ...	39
4.5. Andre hjelpeordninger	40	4.5. Other services	40
Servicesentre	41	Service centres for the elderly ..	41
5. Plass i institusjon eller spesiell bolig ...	49	5. Institutions and apartments for the aged .	49
5.1. Innledning	49	5.1. Introduction	49
5.2. Tjenester og tilbud	49	5.2. Types of assistance and services ...	49

	Side		Page
5.3. Plasser i institusjoner og boliger for eldre	50	5.3. Number of beds in institutions for the aged	50
Dekningsgrad	50	Coverage	50
5.4. Beboere i institusjoner og trygdeboliger for eldre	51	5.4. Residents in institutions and apartments for the aged	51
5.5. Utvikling over tid	51	5.5. Trends and developments	51
5.6. Geografiske forskjeller	52	5.6. Regional variations	52
5.7. Personale i institusjonene	53	5.7. Personnel in institutions and apartments for the aged	53
6. Spesielle tiltak for barn og ungdom	58	6. Child welfare	58
6.1. Innledning	58	6.1. Introduction	58
6.2. Tjenester og tilbud	58	6.2. Types of assistance and services ...	58
Barnevernstiltak og annen hjelp til barn fra sosialtjenesten - avgrensingsproblemer og data-kvalitet	58	Child welfare and other kinds of assistance - definitions and data quality	58
6.3. Barn med hjelp fra sosialtjenesten .	59	6.3. Children with assistance from the social services	59
Lovgrunnlag for hjelpen	59	Legal basis for the assistance ...	59
Tiltak	59	Type of assistance	59
6.3.1. Barnevernsklientene	60	6.3.1. Children under protection ...	60
Barn under barnevernstiltak i løpet av året	60	Children under protection during the year	60
Nye barn under barnevernstiltak	60	New children under protection	60
Barn under barnevernstiltak 31. desember 1989 ...	63	Children under protection per 31 december 1989	63
6.4. Geografiske forskjeller	63	6.4. Regional variations	63
6.5. Institusjoner for barn og ungdom ..	64	6.5. Institutions for children and youth ..	64
Antall institusjoner	64	Number of institutions	64
Plasser i barne- og ungdomshjem ..	64	Number of beds in children's and youth's homes	64
Andre institusjonsplasser for barn og ungdom	65	Number of beds in other institutions	65
Hvem bor på institusjonene?	65	Who are living in institutions?	65
Klientstrømmene i barne- og ungdomsinstitusjonene	65	Admittance and discharge from the institutions	65
7. Spesielle tiltak for rusmiddelmisbrukere	77	7. Public care of alcoholics and drug addicts	77
7.1. Innledning	77	7.1. Introduction	77
Lov om edruskapsvern og sosialtjenestens arbeid med rusmiddelmisbrukere	77	The Act of Temperance and services for alcoholics and drug addicts	77
7.2. Tjenester og tilbud	77	7.2. Types of assistance and services ...	77
7.3. Mottakere av edruskapstiltak	78	7.3. Recipients of assistance for alcoholics and drug addicts	78
Alder, kjønn og ekteskapelig status	78	Age, sex and marital status	78
Alkohol og andre rusmidler	79	Alcohol and other drugs	79
Tiltak	79	Type of assistance	79
Arbeid og trygd	79	Labour force status	79
Hvem tok opp saken?	80	Who brought up the case?	80
7.4. Geografiske forskjeller	80	7.4. Regional variations	80

	Side		Page
7.5. Institusjoner for rusmiddelmisbrukere	81	7.5. Institutions for alcoholics and drug addicts	81
7.5.1. Tjenester og tilbud	82	7.5.1. Types of assistance and services	82
7.5.2. Plasser i institusjoner for rusmiddelmisbrukere	82	7.5.2. Beds in institutions for alcoholics and drug addicts	82
7.5.3. Beboere i institusjoner for rusmiddelmisbrukere	83	7.5.3. Residents in institutions for alcoholics and drug addicts	83
Kjønn og alder	83	Age and sex	83
Innskrivninger og utskrivninger	84	Admittance and discharge from the institutions	84
Lengden på oppholdet	84	Length of the stay	84
8. Kostnader	98	8. Expenses	98
8.1. Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester	98	8.1. Gross expenditure for the social services	98
8.2. Driftsutgiftene fordelt på den enkelte innbygger	100	8.2. Expenses for the social care per capita	100
Sammendrag på engelsk	106	Summary in English	106
Vedlegg		Annexes	
1. Klientregistrering. Oppgaveskjema	112	1. Registration of recipients. Questionnaire	112
2. Rettledning for utfylling av årsmeldingsskjema	113	2. Instruction for completing the annual report	113
3. Årsmelding 1989. Skjema	115	3. Annual report 1989. Questionnaire .	115
Utkomne publikasjoner		Publications	
Tidligere utkommet på emneområdet ...	119	Previously issued on the subject	119
Publikasjoner sendt ut fra Statistisk sentralbyrå etter 1. januar 1990. Emneinndelt oversikt	121	Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1990. Survey arranged by subject matter	121
Standarder for norsk statistikk (SNS) ...	127	Standards for Norwegian Statistics (SNS)	127

Standardtegn i tabeller

- . Tall kan ikke forekomme
- : Tall kan ikke offentliggjøres
- Null
- .. Oppgave mangler
- _ Brudd i den horisontale serien
- | Brudd i den vertikale serien

Explanations of Symbols in Tables

- . Category not applicable
- : Not for publication
- Nil
- .. Data not available
- _ Break in the homogeneity of a vertical series
- | Break in the homogeneity of a horizontal series

Figurregister

Index of figures

	Side		Page
3.1. Stønadsmottakere pr. 1 000 innbyggere i ulike aldersgrupper. 1989 ..	21	3.1. Recipients of social care per 1 000 population in various age groups. 1989	21
3.2. Stønadsmottakere pr. 1 000 familier. Familietype. 1989	21	3.2. Recipients of social care per 1 000 families. Type of family. 1989	21
3.3. Stønadsmottakere etter viktigste kilde til livsopphold. Familietype. Prosent. 1989	22	3.3. Recipients of social care, by main source of income. Type of family. Per cent. 1989	22
3.4. Stønadsmottakere etter arbeidssituasjon. Familietype. Prosent. 1989	22	3.4. Recipients of social care, by labour force status. Type of family. Per cent. 1989	22
3.5. Norske og utenlandske stønadsmottakere, etter alder. Prosent. 1989	23	3.5. Norwegian and foreign recipients of social care, by age. Per cent. 1989	23
3.6. Gjennomsnittlig utbetaling pr. måned med bidrag. Familietype. 1989	24	3.6. Average allowance per month with allowance. Type of family. 1989	24
3.7. Bidrag pr. måned etter antall måneder med bidrag. Familietype. 1989	24	3.7. Allowance per month by number of months with allowance. Type of family. 1989	24
3.8. Stønadstilfelle med økonomisk stønad. 1970-1989	25	3.8. Cases of social care with economic assistance. 1970-1989	25
3.9. Aldersgruppens andel av stønadstilfellene. 1970-1989	25	3.9. Each age group's percentage of total number of cases. 1970-1989	25
3.10. Stønadstilfelle pr. 1 000 innbyggere. Fylke. 1989	25	3.10. Cases of social care per 1 000 population. County. 1989	25
3.11. Gjennomsnittlig stønad pr. stønadstilfelle. Fylke. 1989	26	3.11. Average economic assistance per case of social care. County. 1989	26
3.12. Årsverk i sosialkontortjenesten pr. 10 000 innbyggere. Fylke. 1989	26	3.12. Man-years in social administration per 10 000 population. County. 1989 .	26
4.1. Hjem som fikk hjelp av hjemmehjelp eller husmorvikar. 1970-1989	37	4.1. Homes receiving help from home-helper or housewife's substitute. 1970-1989	37
4.2. Mottakere av hjemmehjelp eller husmorvikar, pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Fylke. 1989	37	4.2. Recipients of help from home-helper or housewife's substitute per 1 000 population 67 years and over. County. 1989	37
4.3. Hjem som fikk hjelp av hjemmehjelp eller husmorvikar, etter husholdningstype. Prosent. Fylke. 1989	38	4.3. Homes receiving help from home-helper or housewife's substitute, by type of household. Per cent. County. 1989	38
4.4. Antall timer hjemmehjelp eller husmorvikar pr. innbygger 67 år og over. Fylke. 1989	38	4.4. Number of man-hours per person 67 years and over with help from home-helper or housewife's substitute. County. 1989	38

	Side		Page
4.5. Antall timer hjemmehjelp eller husmorvikar pr. hjulpet hjem. Fylke. 1989	39	4.5. Number of hours per home with help from home-helper or housewife's substitute. County. 1989	39
4.6. Timer pr. hjemmehjelper og husmorvikar. Kommunestørrelse. 1989	39	4.6. Hours per home-helper and housewife's substitute. Size of municipality. 1989	39
4.7. Andel av kommunene som har ulike hjelpetilbud. Prosent. 1989	40	4.7. Percentage of the municipalities with other home-help services. 1989	40
4.8. Registrerte servicesentre for eldre. 1975-1989	41	4.8. Registered service centres for the aged. 1975-1989	41
4.9. Innbyggere 67 år og over pr. servicesenter. Fylke. 1989	41	4.9. Population 67 years and over per service centre. County. 1989	41
5.1. Plasser i institusjoner for eldre pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Fylke. 1989	50	5.1. Beds in institutions for the aged per 1 000 population 67 years and over. County. 1989	50
5.2. Trygdeboliger pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Fylke. 1989	50	5.2. Old-age apartments per 1 000 population 67 years and over. County. 1989 ..	50
5.3. Beboere i institusjoner og trygdeboliger for eldre , etter alder og institusjonstype. 1989	51	5.3. Residents in institutions for the aged, by age and type of institution. 1989 ...	51
5.4. Plasser i institusjoner for eldre. 1980-1989	52	5.4. Beds in institutions for the aged. 1980-1989	52
5.5. Institusjonsplasser for eldre og funksjonshemmede etter institusjonstype. Fylke. 1989	53	5.5. Beds in institutions for the aged and disabled, by type of institution. County. 1989	53
6.1. Barn som fikk hjelp av sosialtjenesten, etter ulike tiltak. 1989	60	6.1. Children with assistance from social services, by type of assistance. 1989 ..	60
6.2. Barnevernsklienter pr. 1 000 barn i ulike aldersgrupper. 1989	60	6.2. Children under protection per 1 000 children in different age groups. 1989 .	60
6.3. Barnevernsklienter i løpet av året. Barn i alt, i fosterhjem og i barnevernsinstitusjon. 1981-1989	61	6.3. Children under protection during the year. Children, total, in foster homes and children's homes. 1981-1989	61
6.4. Nye barnevernsklienter med ulik familiesituasjon, etter årsak til inngrep fra barnevernet. Prosent. 1989	61	6.4. New cases of children placed under protection with different family situation, by reason for intervention. Per cent. 1989	61
6.5. Barn 0-17 år 1989 og nye barnevernsklienter 1989, etter familiesituasjon. Prosent	62	6.5. Children 0-17 years 1989 and new cases of children placed under protection in 1989, by family situation. Per cent	62
6.6. Nye barnevernsklienter etter første vermetiltak. Prosent. 1981-1989	62	6.6. New cases of children placed under protection, by type of initial protective measure. Per cent. 1981-1989	62
6.7. Barnevernsklienter pr. 31.12. Barn i alt under tiltak, i fosterhjem og i barnevernsinstitusjoner. 1981-1989 ..	63	6.7. Children under protection per 31 Dec. Children, total, in foster homes and in children's homes. 1981-1989	63

	Side		Page
6.8. Barnevernsklienter 31.12. pr. 1 000 barn under 18 år. Fylke. 1988 og 1989	63	6.8. Children under protection per 31 Dec. per 1 000 children under 18 years. County. 1988 and 1989	63
6.9. Barnevernsklienter i løpet av året pr. 1 000 barn under 18 år i ulike kommunestørrelser. 1989	64	6.9. Children under protection during the year per 1 000 children under 18 years in municipalities of various sizes. 1989	64
6.10. Institusjonsplasser for barn og ungdom, etter institusjonstype. 1989	64	6.10. Beds in institutions for children and youth, by type of institution. 1989	64
6.11. Plasser i barne- og ungdomshjem pr. 10 000 barn under 18 år. Fylke. 1989	65	6.11. Number of beds in children's and youth's homes per 10 000 children under 18 years. County. 1989	65
7.1. Edruskapsklienter og befolkningen 16-79 år. Prosent. 1989	78	7.1. Recipients of care for alcoholics and the population 16-79 years. Per cent. 1989	78
7.2. Edruskapsklienter og befolkningen 16-79 år, etter ekteskapelig status. Prosent. 1989	78	7.2. Recipients of care for alcoholics and the population 16-79 years, by marital status. Per cent. 1989	78
7.3. Edruskapsklienter i ulike aldersgrupper, etter type misbruksproblem. Prosent. 1989	79	7.3. Recipients of care for alcoholics, by type of addiction. Per cent. 1989	79
7.4. Edruskapsklienter etter hvilke typer hjelp de har mottatt. Prosent. 1989 ...	79	7.4. Recipients of care for alcoholics, by type of assistance. Per cent. 1989	79
7.5. Edruskapsklienter, sosialhjelpsklienter og befolkningen, etter arbeidssituasjon. Prosent. 1989	80	7.5. Recipients of care for alcoholics or economic assistance and the population, by labour force status. Per cent. 1989	80
7.6. Andel med uførepensjon i ulike aldersgrupper blant edruskapsklienter, sosialhjelpsklienter og i befolkningen. 1989	80	7.6. Percentage with disability pension among recipients of care for alcoholics or economic assistance and in the population. 1989	80
7.7. Edruskapsklienter pr. 10 000 innbyggere 16-79 år i ulike kommunestørrelser. 1989	81	7.7. Recipients of care for alcoholics per 10 000 population 16-79 years. Size of municipality. 1989	81
7.8. Edruskapsklienter i ulike kommunestørrelser, etter type misbruksproblem. Prosent. 1989	81	7.8. Recipients of care for alcoholics in municipalities of various sizes, by type of addiction. Per cent. 1989	81
7.9. Antall kurdøgn i institusjoner for rusmiddelmisbrukere pr. 1 000 innbyggere 16-79 år, etter hjemstedsfylke. 1989	83	7.9. Number of days in institutions for alcoholics and drug addicts per 1 000 population 16-79 years, by county. 1989	83
7.10. Beboere i institusjoner for rusmiddelmisbrukere, etter alder og institusjonstype. 1989	83	7.10. Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by age and type of institution. 1989	83
7.11. Beboere i institusjoner for rusmiddelmisbrukere, etter lengden på opphold. Institusjonstype. 1989	84	7.11. Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by duration of stay. Type of institution. 1989	84
8.1. Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester, faste og løpende priser. 1977-1989 ...	99	8.1. Gross expenditure for social services, fixed and current prices. 1977-1989 ..	99

	Side		Page
8.2. Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester, fordelt på ulike områder. 1989	99	8.2. Gross expenditure for social services, by types of service. 1989	99
8.3. Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester, etter utgiftsområde. 1977-1989	99	8.3. Gross expenditure for social services, by purpose. 1977-1989	99
8.4. Brutto driftsutgifter til hjelpeordninger for hjemmene pr. innbygger i ulike kommunestørrelser. 1989	100	8.4. Gross expenditure for home-help services per capita. Size of municipality. 1989	100
8.5. Egenandeler i prosent av brutto driftsutgifter til hjelpeordninger for hjemmene. Fylke. 1989	100	8.5. Expenditure covered by the recipients in per cent of gross expenditure for home-help services. County. 1989	100
8.6. Utgifter til sosialhjelp pr. innbygger. Fylke. 1989	101	8.6. Social care expenditure per capita. County. 1989	101
8.7. Utgifter til sosialhjelp pr. innbygger i ulike kommunestørrelser. 1989	101	8.7. Social care expenditure per capita. Size of municipality. 1989	101
8.8. Andel av brutto driftsutgifter til sosialhjelp utbetalt som bidrag og lån i ulike kommunestørrelser. 1989	102	8.8. Percentage of gross expenditure paid as allowance or loan. Size of municipality. 1989	102

Tabellregister

Index of tables

	Side		Page
3.1. Stønadstilfelle med økonomisk stønad, etter alder og fylke/kommunestørrelse. 1970-1989	27	3.1. Cases of social care with economic assistance, by age and county/size of municipality. 1970-1989	27
3.2. Stønadsmottakere som har fått økonomisk sosialhjelp i en eller flere kommuner, etter tallet på kommuner de har fått hjelp i og alder. 1989	28	3.2. Recipients of social care with assistance in one or more municipalities, by number of municipalities from which they have received assistance and age. 1989	28
3.3. Stønadsmottakere etter viktigste kilde til livsopphold og familiefase. 1989 ..	28	3.3. Recipients of social care, by main source of income and family cycle phase. 1989	28
3.4. Stønadsmottakere etter arbeidssituasjon og familiefase. 1989	29	3.4. Recipients of social care, by labour force status and family cycle phase. 1989 ..	29
3.5. Stønadsmottakere etter statsborgerskap og alder. 1989	29	3.5. Recipients of social care, by citizenship and age. 1989	29
3.6. Gjennomsnittlig bidrag pr. måned med utbetaling. Tall for bidragets varighet og familiefase. 1989	30	3.6. Average allowance per month with allowance. Figures for duration of allowance and family cycle phase. 1989 ..	30
3.7. Stønadsmottakere i 1989 etter forhold til sosialkontoret i 1988 og familiefase	31	3.7. Recipients of social care in 1989, by assistance from the social service department also in 1988 and family cycle phase	31
3.8. Stønadsmottakere med bidrag etter bidragets varighet og familiefase. 1989	32	3.8. Recipients of social care, by duration of allowance and family cycle phase. 1989	32
3.9. Stønadstilfelle etter stønadens art og fylke/kommunestørrelse. 1989	33	3.9. Cases of social care ,by nature of assistance and county/size of municipality. 1989	33
3.10. Verdien av økonomisk sosialhjelp, etter stønadens art. Fylke. 1989	34	3.10. Value of economic assistance, by nature of assistance. County. 1989	34
3.11. Stønadsmottakere etter forhold til trygdesystemet og familiefase. 1989 ..	35	3.11. Recipients of social care, by relationship to the social security system and family cycle phase. 1989	35
4.1. Hjem som fikk hjelp av hjemmehjelp eller husmorvikar. 1970-1989	43	4.1. Homes receiving help from home-helper or housewife's substitute. 1970-1989	43
4.2. Hjem som fikk hjelp av hjemmehjelp eller husmorvikar, og tallet på timeverk pr. hjem. Fylke. 1989	43	4.2. Homes receiving help from home-helper or housewife's substitute, and man-hours per home. County. 1989 ..	43
4.3. Hjem som fikk hjelp av hjemmehjelp, etter alder. Fylke. 1989	44	4.3. Homes receiving help from home-helper, by age. County. 1989	44
4.4. Hjem som fikk hjelp av husmorvikar, etter alder. Fylke. 1989	44	4.4. Homes receiving help from housewife's substitute, by age. County. 1989	44

	Side		Page
4.5. Uføre og alderspensjonister som fikk hjelp av hjelpeordninger for hjemmene, etter husholdningsstørrelse. Fylke. 1989	45	4.5. Disabled and old-age pensioners receiving help from home-help services, by size of household. County. 1989 ..	45
4.6. Tallet på hjemmehjelpere, utførte timeverk og gjennomsnittlig timeverk. Fylke/kommunestørrelse. 1989	46	4.6. Number of home-helpers, man-hours worked and average man-hours. County/size of municipality. 1989 ...	46
4.7. Tallet på husmorvikarer, utførte timeverk og gjennomsnittlig timeverk. Fylke/kommunestørrelse. 1989	47	4.7. Number of housewife's substitutes, man-hours worked and average man-hours. County/size of municipality. 1989	47
4.8. Kommuner med andre hjelpeordninger for hjemmene. Fylke. 1989	48	4.8. Municipalities with other home-help services. County. 1989	48
4.9. Registrerte servicesentre for eldre. Fylke. 1977-1989	48	4.9. Registered service centres for the aged. County. 1977-1989	48
5.1. Plasser i institusjoner for eldre, etter institusjonstype og plasser pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Fylke. 1980-1989	54	5.1. Beds in institutions for the aged, by type of institution and beds per 1 000 population 67 years and over. County. 1980-1989	54
5.2. Beboere i institusjoner for eldre, etter kjønn og alder. 1989	55	5.2. Residents in institutions for the aged, by sex and age. 1989	55
5.3. Beboere i alders- og trygdeboliger, etter alder og fylke/kommunestørrelse. 1989	56	5.3. Residents in old-age apartments, by age and county/size of municipality. 1989	56
5.4. Årsverk i institusjoner for eldre, etter institusjonstype og stilling. 1989	57	5.4. Man-years in institutions for the aged, by type of institution and occupation. 1989	57
6.1. Barn som fikk hjelp av sosialtjenesten, etter kombinasjoner av lovgrunnlag og alder. 1989	67	6.1. Children with assistance from social services, by legal basis for assistance and age. 1989	67
6.2. Barn som fikk hjelp av sosialtjenesten, etter alder og tiltak. 1989	67	6.2. Children with assistance from social services, by age and type of assistance. 1989	67
6.3. Barn under barnevern i løpet av året, ved utgangen av året og nye barn. Tall for kjønn og alder. Absolutte tall og pr. 1 000 barn 0-19 år. 1989	68	6.3. Children under protection during the year, at the end of the year and new cases of children placed under protection. Figures for sex and age. Absolute figures and per 1 000 children 0-19 years. 1989	68
6.4. Barn under barnevern i løpet av året, etter tiltak. Fylke. 1981-1989	69	6.4. Children under protection during the year, by type of assistance. County. 1981-1989	69
6.5. Nye barn under barnevernstiltak, etter hvilket tiltak som ble iverksatt først. Fylke. 1981-1989	70	6.5. New cases of children placed under protection, by type of initial assistance. County. 1981-1989	70

	Side		Page
6.6. Nye barn under barnevernstiltak, etter grunn til å iverksette tiltak og alder. 1981-1989	71	6.6. New cases of children placed under protection, by reason for intervention and age. 1981-1989	71
6.7. Nye barn under barnevernstiltak, etter grunn til å iverksette tiltak og foreldre-forhold. 1989	71	6.7. New cases of children placed under protection, by reason for intervention and parental situation. 1989	71
6.8. Nye barn under barnevernstiltak, etter alder og hvilket tiltak som ble iverksatt først. 1989	72	6.8. New cases of children placed under protection, by age and type of initial assistance. 1989	72
6.9. Nye barn under barnevernstiltak, etter alder og hvem som tok opp saken. 1989	72	6.9. New cases of children placed under protection, by age and who reported the case. 1989	72
6.10. Barn under barnevernstiltak 31.12., etter tiltak. Fylke. 1981-1989	73	6.10. Children under protection at the end of the year, by type of assistance. County. 1981-1989	73
6.11. Barn under barnevernstiltak 31.12., etter alder og tiltak. 1989	74	6.11. Children under protection at the end of the year, by age and type of assistance. 1989	74
6.12. Barn under barnevern i løpet av året og barn i befolkningen, etter alder og kommunistørrelse. 1989	74	6.12. Children under protection during the year and children in the population, by age and size of municipality. 1989 ...	74
6.13. Plasser i institusjoner for barn og ungdom, etter institusjonstype. Fylke. 1989	75	6.13. Number of beds in institutions for children and youth, by type of institu-tion. County. 1989	75
6.14. Beboere i institusjoner for barn og ungdom, etter institusjonstype. Inn- og utskrivninger i løpet av året. 1989	75	6.14. Residents in institutions for children and youth, by type of institution. Admis-sions and discharges during the year. 1989	75
6.15. Beboere i institusjoner for barn og ungdom ved utgangen av året, etter insti-tusjonstype, kjønn og alder. 1989 ...	76	6.15. Residents in institutions for children and youth at the end of the year, by type of institution, sex and age. 1989	76
7.1. Edruskapsklienter etter familiefase og tiltak. 1989	85	7.1. Recipients of care for alcoholics, by family cycle phase and type of assi-stance. 1989	85
7.2. Edruskapsklienter og befolkningen, 16-79 år. Tall for alder/ekteskapelig status/familiefase. 1989	86	7.2. Recipients of care for alcoholics, and the population, 16-79 years. Figures for age/marital status/family cycle phase. 1989	86
7.3. Edruskapsklienter etter type misbruks-problem, kjønn og alder. 1989	87	7.3. Recipients of care for alcoholics, by type of addiction, sex and age. 1989 ..	87
7.4. Edruskapsklienter etter type misbruks-problem og kombinasjoner av tiltak. 1989	88	7.4. Recipients of care for alcoholics, by type of addiction and type of assistance. 1989	88
7.5. Edruskapsklienter etter arbeidssitua-sjon og familiefase. Sosialhjelpsklien-ter og befolkningen, etter arbeids-situasjon. 1989	89	7.5. Recipients of care for alcoholics, by la-bour force status and family cycle pha-se. Recipients of social care and popu-lation, by labour force status. 1989 ...	89

	Side		Page
7.6. Edruskapsklienter etter forhold til trygdesystemet og alder. 1987-1989 .	90	7.6. Recipients of care for alcoholics, by relationship to the social security system and age. 1987-1989	90
7.7. Edruskapsklienter, sosialhjelpsklienter og befolkningen med uføretrygd i ulike aldersgrupper. 1989	91	7.7. Recipients of care for alcoholics, recipients of social care and the population with disability pension in different age groups. 1989	91
7.8. Edruskapsklienter etter familiefase og hvem som har tatt opp saken. 1987-1989	92	7.8. Recipients of care for alcoholics, by family cycle phase and who reported the case. 1987-1989	92
7.9. Edruskapsklienter etter type misbruksproblem og fylke/kommunestørrelse. 1987-1989	93	7.9. Recipients of care for alcoholics, by type of addiction and county/size of municipality. 1987-1989	93
7.10. Plasser i institusjoner for rusmiddel-misbrukere, etter institusjonstype. Fylke. 1989	94	7.10. Number of beds in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution. County. 1989	94
7.11. Beboere i institusjoner for rusmiddel-misbrukere, etter institusjonstype, kjønn og alder. 1989	95	7.11. Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution, sex and age. 1989	95
7.12. Beboere i institusjoner for rusmiddel-misbrukere, etter institusjonstype og lengden på oppholdet. 1989	95	7.12. Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution and duration of the stay. 1989	95
7.13. Beboere i institusjoner for rusmiddel-misbrukere, etter institusjonstype. Inn- og utskrivinger i løpet av året. 1989 ..	96	7.13. Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution. Admissions and discharges during the year. 1989	96
7.14. Antall kurdøgn i institusjoner for rus-middelmisbrukere, etter institusjonstype og beboernes hjemstedsfylke. 1989	97	7.14. Number of days in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution and county. 1989	97
8.1. Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester (kommuneregnskapets hovedkapittel 1.4). 1977-1989. 1 000 kr	103	8.1. Gross expenditure for social services (municipal accounts). 1977-1989. 1 000 kroner	103
8.2. Brutto driftsutgifter til ulike hjelpeordninger for hjemmene, og driftsutgifter dekket av egenandeler. Fylke/kommunestørrelse. 1989. 1 000 kr	104	8.2. Gross expenditure for different home-help services, and expenditure covered by the recipients. County/size of municipality. 1989. 1 000 kroner	104
8.3. Brutto driftsutgifter til sosialhjelp, etter fylke/kommunestørrelse. 1989. 1 000 kr	105	8.3. Gross expenditure for social care, by county/size of municipality. 1989. 1 000 kroner	105

1. Innledning

1.1. Opplegg og gjennomføring

Statistikkens omfang

NOS Sosialstatistikk 1989 gir en oversikt over virksomheten i sosialtjenesten, med hovedvekt på å beskrive hvor mange personer, og hvilke grupper som mottar de ulike tjenester og ytelser fra sosialtjenesten. I tillegg gir publikasjonen en oversikt over institusjoner for barn og ungdom og rusmiddelmisbrukere. Disse institusjonene er det fylkeskommunene som har ansvar for.

Sosialstatistikken omfatter økonomisk sosialhjelp, praktisk hjelp i hjemmene, plasser i institusjon eller bolig for eldre og funksjonshemmede, tiltak for barn og ungdom og tiltak for rusmiddelmisbrukere.

Publikasjonen gir også en oversikt over ressursbruken i sosialtjenesten, det vil si kommunenes utgifter til barnevern, sosialhjelp, hjelpeordninger for hjemmene, tiltak for eldre, administrasjon og andre tiltak. Opplysninger om personalet er tatt med i kapitlene om sosialhjelp, hjelpeordninger for hjemmene og plass i institusjon eller spesiell bolig for eldre og funksjonshemmede.

Statistikkgrunnlag

Grunnlaget for sosialstatistikken er årlige oppgaver over ytelser og tjenester fra sosialkontorene.

For områdene økonomisk sosialhjelp, barnevern og edruskapsvern blir det hentet inn individoppgaver, mens opplysninger som vedrører praktisk hjelp i hjemmene hentes inn ved hjelp av en årsmelding fra sosialkontorene. Opplysninger om driftsutgifter og

kostnader hentes delvis fra årsmeldingen og delvis fra kommuneregnskapene. Fra statistikkåret 1989 hentes det inn opplysninger om plasser og beboere i institusjoner for barn og ungdom, institusjoner for rusmiddelmisbrukere og institusjoner for eldre på egne skjemaer.

Fra 1986 ble det innført et nytt registreringssystem, der klienter og iverksatte tiltak registreres fortløpende på et registreringsskjema. De aller fleste rubrikkene på dette skjemaet skal fylles ut for alle klienter. I tillegg er det også noen rubrikker for opplysninger som sosialkontorene kan fylle ut hvis de ønsker en mer fullstendig statistikk til eget bruk. Statistikkoppgavene er en kopi av registreringsskjemaet, og skilles fra originalen før den sendes Statistisk sentralbyrå ved årets slutt. Registreringsskjemaet og årsmeldingsskjemaet med rettledning finnes bakerst i denne publikasjonen.

Oppgavene fra sosialkontorene blir hentet inn med hjemmel i lov om sosial omsorg, §§ 20d og 22, med tilhørende forskrift om sosialstatistikk, lov om barnevern § 13 og lov om edruskapsvern og edruskapsnemnder § 18.

1.2. Innsamlings- og bearbeidingsfeil

Det var 10 av kommunene som enten ikke sendte inn klientskjema for 1989, eller sendte data som var av for dårlig kvalitet til å kunne benyttes. For disse kommunene har vi benyttet oppgaver fra tidligere år. Bortsett fra Rana gjaldt dette mindre kommuner.

Det var én kommune som ikke sendte inn årsmeldingsskjema for 1989. For denne ble det benyttet 1988-tall.

Statistisk sentralbyrå regner med at det kan være en viss underrapportering av enkeltklienter til sosialstatistikken, spesielt av barnevern- og edruskapsklienter. Grunnen til at edruskapsklientene trolig ikke alltid blir registrert, er at individstatistikk på dette området er forholdsvis nytt. Statistikk av denne typen ble for første gang hentet inn for 1986. Det er heller ikke alltid at sosialkontorene fatter vedtak etter edruskapslovgivningen når de hjelper rusmiddelmisbrukere.

Underrapportering til barnevernsstatistikken har sammenheng med at registreringsskjemaet fra og med 1986 ikke lenger har egne felt for å krysse av for omsorgstiltak (barnevernslovens § 18), forebyggende tiltak (§ 19) og ettervern (§ 51). Alle tiltak etter barnevernsloven skal imidlertid hjemles i § 16a-d (årsak til inngrep fra barnevernet), men noen sosialkontor forbinder § 16 bare med omsorgsovertakelser. Fordi skjema bare har avkryssing for § 16, oppstår det i noen tilfelle tvil om barn med forebyggende tiltak skal registreres eller ikke. Det kan også være et problem å få med de barnevernsklientene som er i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon gjennom flere år, slik at det ikke blir fattet noe vedtak om dem i løpet av statistikkåret.

I 1988 ble det gjennomført en større omorganisering av den kommunale forvaltning i Oslo og Bergen, den såkalte bydelsreformen. Omorganiseringen i Oslo trådte i kraft fra 1. juli 1988, og medførte at man ikke klarte å fremskaffe data av tilstrekkelig kvalitet til årsmeldingen for de enkelte bydelene. Det er derfor benyttet 1987-tall for årsmeldingsdataene for Oslo i 1988. For statistikkåret 1989 har både Oslo og Bergen levert inn oppgaver fra samtlige bydeler. Disse skal i prinsippet betraktes på linje med andre kommuner. Det har imidlertid ikke vært mulig å få en samlet oversikt over de byomfattende tiltakene i Oslo. Utbetalt sosialhjelp til flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag gjennom Innvanderetatene i Bergen og Oslo er tatt med for statistikkåret 1989.

Utfyllingen av statistikkoppgavene er ofte mangelfull. I mange av oppgavene er ett eller flere spørsmål ubesvart, og ofte er de utfylte opplysningene unøyaktige eller direkte feilaktige. SSB legger ned et stort arbeid i å kontrollere og rette opp feil og mangler med datagrunnlaget, og til en viss grad sendes oppgaver tilbake til kommunene for oppretting. Dette forhindrer likevel ikke at det kan finnes feil i det materialet som statistikken bygger på.

2. Kommunal sosialtjeneste

2.1. Lovgrunnlag og organisering av den kommunale sosialtjenesten

Det er i hovedsak tre lover som regulerer den kommunale sosialtjenesten. Først og fremst er det lov om sosial omsorg av 5. juni 1964 som trekker opp generelle retningslinjer for virksomheten i og organiseringen av den kommunale sosialtjeneste. Dernest er det lov om barnevern av 17. juli 1953, og lov om edruskapsvern og edruskapsnemnder av 26. februar 1932. Mens den førstnevnte loven omhandler den kommunale sosialtjenesten generelt, er de to sistnevnte lovene rettet inn mot mer eller mindre avgrensede grupper med spesielle problemer og behov. Disse tre lovene vil ofte til en viss grad overlappe hverandre, og i noen tilfelle kan det være vanskelig å si klart hvilken lov en sak vil komme inn under.

I følge lov om sosial omsorg skal den kommunale sosialtjenesten ledes av et valgt helse- og sosialstyre på minst 5 medlemmer.

Fra 1. januar 1988 skal helse- og sosialstyret også ha ansvaret for lov om barnevern og lov om edruskapsvern. Loven krever ikke lenger egne barneverns- og edruskapsnemnder, men de kan allikevel finnes i form av spesielle klientutvalg.

Helse- og sosialstyret skal ha samme funksjonstid som kommunestyret, og det er kommunestyret som velger medlemmene og utpeker leder og nestleder. Helse- og sosialstyret skal i utgangspunktet ha 5 medlemmer. Hvis det anses nødvendig, kan kommunestyret fastsette et høyere antall medlemmer.

Helse- og sosialstyret er det overordnede organ som skal samordne arbeidet etter de tre sosiallovene, og

den daglige drift og administrasjon av dets arbeid skal ifølge loven legges til et sosialkontor.

I de senere år er avgjørelsesmyndigheten i helse- og sosialtjenesten i stadig større grad delegert til sosialkontoret. Dette betyr at helse- og sosialstyret ikke lenger befatter seg så mye med avgjørelser i enkelt saker, men heller med utarbeidelse og oppfølging av planer og målsetninger.

Det er i første rekke de store kommunene som har delegert myndighet til sosialadministrasjonen, noe som for så vidt er forståelig ut fra at de store kommunene har så store saksmengder, at det vil være nærmest umulig for helse- og sosialstyret å behandle alle sakene.

2.2. Den kommunale sosialtjenestens formål og oppgaver

I lov om sosial omsorg heter det at helse- og sosialstyret skal utføre de oppgaver som det er pålagt i lov eller av kommunestyret, ha tilsyn med sosiale institusjoner i kommunen og ta initiativ til tiltak som kan styrke det sosiale vern for kommunens innbyggere. Dette vil si at de oppgaver som er nevnt her kan betraktes som generelle retningslinjer for helse- og sosialstyrets arbeidsområde, og at det enkelte kommunestyre kan pålegge helse- og sosialstyret ytterligere oppgaver. De oppgaver som ligger til helse- og sosialstyrets arbeidsområde kan altså variere fra kommune til kommune. Dette vil også bety at det kan finnes forskjeller fra kommune til kommune med hensyn til hvilke tilbud og tjenester som stilles til rådighet for befolkningen.

Når det ovenfor sies at helse- og sosialstyret skal utføre de oppgaver det er pålagt i lov, henviser det til de mer konkrete bestemmelser i lov om sosial omsorg, barnevernsloven og lov om edruskapsvern. Etter disse bestemmelsene går det fram at helse- og sosialstyret skal yte nødvendig hjelp til den som er i en vanskelig livssituasjon eller ikke er i stand til å forsørge eller dra omsorg for seg selv. Som nevnt ovenfor skal også helse- og sosialstyret stå for utarbeidelsen av tiltak som kan styrke det sosiale vern for kommunens innbyggere. Dermed ser en at helse- og sosialstyret har et tosidig ansvar; det skal sørge for at enkeltmennesket får den hjelp vedkommende trenger for å opprettholde en rimelig levestandard og livssituasjon, samtidig som det skal arbeide med tiltak som skal forbedre det generelle sosiale vern for alle kommunens innbyggere.

2.3. Hvem kan få hjelp fra den kommunale sosialtjenesten?

Den kommunale sosialtjenesten er en service som i utgangspunktet er tilgjengelig for alle personer i kommunen, og det er ingen spesielle grupper eller personer som ifølge lovverket har noen fortrinnsrett til hjelp fra sosialtjenesten. I prinsippet er alle personer som *oppholder seg* i kommunen, berettiget til hjelp fra sosialkontoret hvis de trenger det. Etter loven har alle rett til å få råd og veiledning, og som vi skal se senere, har en også rett til økonomisk støtte eller institusjonsplass etter visse betingelser. I loven er det imidlertid tatt inn et forbehold om at personer som ikke har sin faste bopel i kommunen kan bes om å henvende seg til sosialkontoret på sitt hjemsted, så fremt dette ikke må antas å være til skade for vedkommende.

I tillegg til at den enkelte har krav på visse typer hjelp, har også kommunen plikt til å gripe inn med tiltak rettet mot barn og rusmiddelbrukere i bestemte situasjoner.

I stor grad trekker lovverket altså opp generelle retningslinjer, som kan være gjenstand for vurderinger fra sak til sak. Samtidig vil det på riks- eller lokalpolitisk plan kunne gis forskrifter om hvordan lovverket skal fortolkes, eller at visse grupper eller saksområder skal prioriteres. Lovverkets bestemmelser kan altså praktiseres noe forskjellig fra år til år eller fra kommune til kommune.

2.4. Hjelpetiltak som sosialkontorene har til rådighet

Når en snakker om sosialhjelp tenker en oftest på økonomisk støtte til vanskeligstilte. Men økonomisk støtte til vanskeligstilte er bare en av flere oppgaver som påligger sosialetaten. Etter lov om sosial omsorg skal helse- og sosialstyret gi *opplysninger, råd og veiledning* til den som trenger det for å bli selvhjulpent eller for å kunne overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon, yte økonomisk støtte til den som ikke er i stand til å sørge for sitt livsopphold og sørge for *opphold i egnet institusjon* for personer som har behov for hjelp. I tillegg kan det også gis økonomisk støtte til f.eks. *yrkesopplæring* og andre uspesifiserte behov. I tillegg til disse lovregulerte bestemmelsene, kan det som tidligere nevnt, også fattes lokale vedtak om hjelpetilbud. Lovens bestemmelser er for øvrig nokså generelle, slik at det i stor grad blir opp til sosialkontorene selv å tolke disse bestemmelsene på en mest mulig hensiktsmessig måte. Med andre ord vil det kunne være vanskelig å si om et hjelpetiltak er uttrykkelig hjemlet i lovverket eller ikke.

Sosialkontorenes hjelpetilbud omfatter ikke bare økonomisk hjelp, men også praktisk hjelp, råd og veiledning, og formidling av hjelp fra andre offentlige etater. Disse hjelpetilbudene er delvis rettet mot hele befolkningen, og delvis mot avgrensede målgrupper. Det at kommunestyret kan pålegge sosialetaten oppgaver ut over det som er fastsatt i lovverket, gir mulighet for store variasjoner fra kommune til kommune med hensyn til hvilke tilbud som måtte finnes for slike avgrensede målgrupper. Dette gjelder kanskje først og fremst tilbud til eldre og funksjonshemmede som ikke omtales spesielt i lovverket. De fleste kommuner har likevel spesielle hjelpeordninger rettet inn nettopp mot disse gruppene, som f.eks. hjemmehjelpsordninger, ambulerende vaktmester o.l.

2.5. Tvangstiltak

Både lov om barnevern og lov om edruskapsvern gir lovhjemler for å benytte tvangstiltak i særskilte tilfeller. De aktuelle paragrafene er barnevernslovens §§ 5, 11 og 58, og lov om edruskapsvern, §§ 6, 6a, 7, 9 og 16. Disse vil omtales nærmere under de respektive kapitler.

3. Kontantytelser (økonomisk stønad)

3.1. Innledning

Ulike trygdeordninger skal sikre den enkelte et livsgrunnlag ved bortfall av inntekt; ved sykdom, arbeidsløshet, uførhet, tap av forsørger osv. Men selv om trygdeordningene er godt utbygd i vårt land, dekker de ikke alle behov til enhver tid. Det kan være at trygdeytelsene ikke er tilstrekkelige til å dekke de reelle utgifter til livsopphold, eller at en trygdet får uforutsette store utgifter. I tillegg er det også noen som helt faller utenfor trygdeordningene. Økonomisk sosialhjelp er ment å skulle fange opp slike tilfelle og skal være et økonomisk sikkerhetsnett for den enkelte.

Hjelp i form av kontantytelser gis etter § 3.1 i lov om sosial omsorg. Etter denne paragrafen kan det "til den som ikke er i stand til å sørge for sitt livsopphold eller til å dra omsorg for seg selv", gis økonomisk sosialhjelp i følgende former:

- lån, garanti for lån eller bidrag til yrkesopplæring, til å komme i gang med et erverv eller til andre formål med sikte på å gjøre vedkommende selvhjulp
- bidrag, eller i unntakstilfelle lån til livsopphold
- lån eller bidrag til andre formål, i den utstrekning det anses nødvendig.

I tillegg til dette sier § 3.2 at det i særlige tilfelle, selv om vilkårene ovenfor ikke er til stede, kan ytes økonomisk hjelp til personer som trenger det for å kunne overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon.

Loven gir stort rom for skjønn, både med hensyn til hvilke krav som skal stilles for å få sosialhjelp og med hensyn til stønadens art og størrelse. Dette gir rom for ulik praksis fra sosialkontor til sosialkontor. Ved forskrifter og rundskriv gir Sosialdepartementet anbefalinger om fortolkning og praktisering av lovverket, blant annet er det foreslått *normerte satser* for kontantytelser. Dette vil, dersom anbefalingene blir fulgt, bidra til en mer ensartet praksis i de forskjellige kommunene.

Kontantytelser kan gis enten i form av bidrag eller lån, eller også som garanti for lån. Lån og garanti for lån registreres sammen på de registreringsskjema som brukes, slik at det ikke vil være mulig å skille mellom disse to formene for hjelp. Lån og garanti for lån er derfor slått sammen i statistikken.

Behandlingstiden for søknader om trygdeytelser kan i enkelte tilfelle være lang, og personer som venter på behandling av slike søknader kan få behov for hjelp til livsopphold i ventetiden. Forutsetningene for å innvilge sosialhjelp er gjerne at ytelsen skal tilbakebetales i den grad det blir overlappning med etterbetalt trygdeytelse. Det er imidlertid varierende praksis med hensyn til hvorvidt slike forskudd på trygdeytelser gis som bidrag eller som lån, men dette går ikke fram av statistikken.

I henhold til lovverket kan helse- og sosialstyret i stedet for kontante utbetalinger også gi hjelp i form av naturalytelser, hvis en finner at vedkommende på grunn av særlige forhold er best tjent med å få hjelpen på en slik måte. Naturalytelser innebærer at sosialkontoret, i stedet for å betale ut et kontantbeløp til vedkommende, dekker kostnaden ved anskaffelsen av de bestemte varer eller tjenester som hjelpen har

som formål å dekke. Det kan i slike tilfelle benyttes *rekvisisjon* eller en annen tjenlig framgangsmåte. Vi kjenner ikke omfanget av bruk av slike naturalytelser, og de blir regnet som kontantytelser i statistikken.

3.2. Mottakere av økonomisk hjelp

Det ble gitt sosialhjelp i form av kontantytelser i vel 161 400 tilfelle i 1989. Dette er en økning på om lag 12 prosent i forhold til 1988. Noen stønadsmottakere får i løpet av året hjelp i mer enn én kommune, og tallet på *stønadstilfelle* vil derfor være høyere enn tallet på *stønadsmottakere*, som i 1989 var om lag 150 900. Av disse var det vel 8 400 personer, eller 6 prosent, som fikk økonomisk sosialhjelp i mer enn én kommune. De aller fleste, 85 prosent, fikk hjelp fra 2 kommuner. Det er i de lavere aldersgrupper at en finner størst andel stønadsmottakere med hjelp i mer enn én kommune, og da spesielt i aldersgruppen 20-29 år.

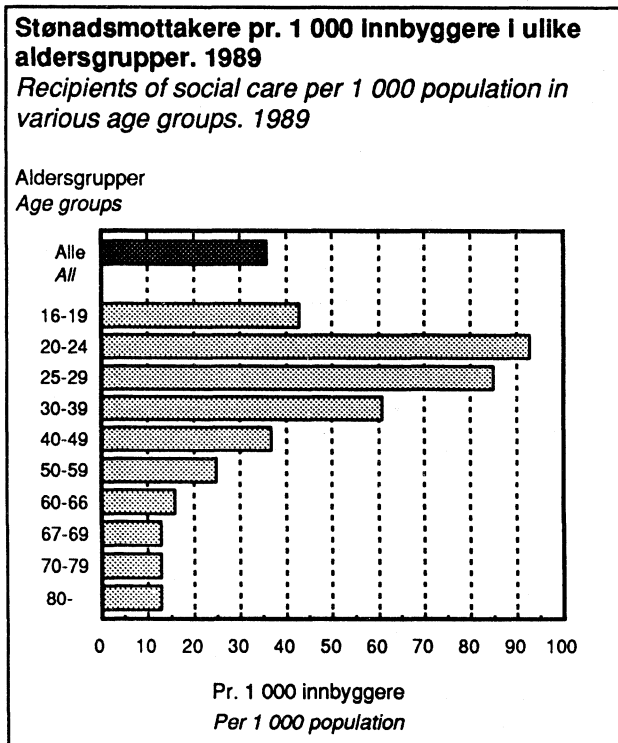
I forhold til befolkningen 16 år og over var det i 1989 36 stønadsmottakere pr. 1 000 innbyggere. Det tilsvarende tallet i 1988 var 32. Andelen av befolkningen som får økonomisk sosialhjelp er høyest i aldersgruppen 20-24 år, der det var hele 93 mottakere pr. 1 000 innbyggere. Denne andelen avtar med stigende alder og var således bare 13 mottakere pr. 1 000 innbyggere i aldersgruppen 67 år og over (figur

3.1). I forhold til 1988 har det vært en viss økning i andelen for alle aldersgrupper opptil 67 år. Størst økning har det likevel vært i aldersgruppen 20-24 år, der det var 79 mottakere pr. 1 000 innbyggere i 1988.

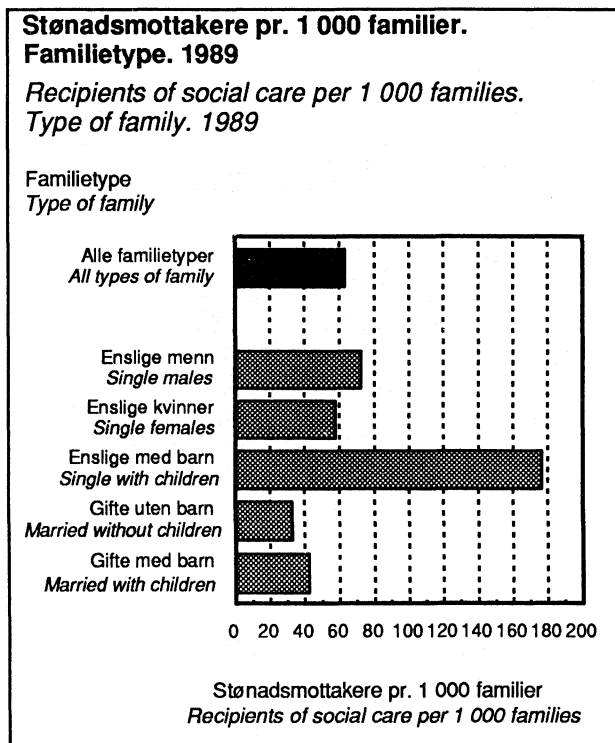
Familier med sosialhjelp

Når det er gitt økonomisk hjelp til en familie, blir familien regnet som en stønadsmottaker. Stønadsmottakere pr. 1 000 familier gir derfor et riktigere bilde av hvor stor del av befolkningen som får økonomisk sosialhjelp. Fordi barn over 18 år kan få sosialhjelp på selvstendig grunnlag selv om de bor hos foreldrene, har vi regnet hjemmeboende voksne barn (som enslige, det vil si enpersonfamilier) inn i tallet på familier totalt. I 1989 var det 65 av 1 000 norske familier som fikk økonomisk sosialhjelp. Det tilsvarende tall for 1988 var 60. Andelen stønadsmottakere varierer med familietype. Den er klart høyest i familietypen enslige med barn, der 177 av 1 000 familier fikk kontantytelser fra sosialkontoret. Blant ektepar med og uten barn var det henholdsvis 42 og 33 av 1 000 familier som mottok sosialhjelp i 1989 (figur 3.2). Selv om en stor andel av alle enslige forsørgere får sosialhjelp, er ikke dette den største gruppen blant stønadsmottakerne. I alt fikk om lag 40 000 barnefamilier sosialhjelp i 1989, hvorav vel 24 000 var enslige forsørgere. Til sammenligning var det nesten 83 000 enslige som mottok sosialhjelp.

Figur 3.1

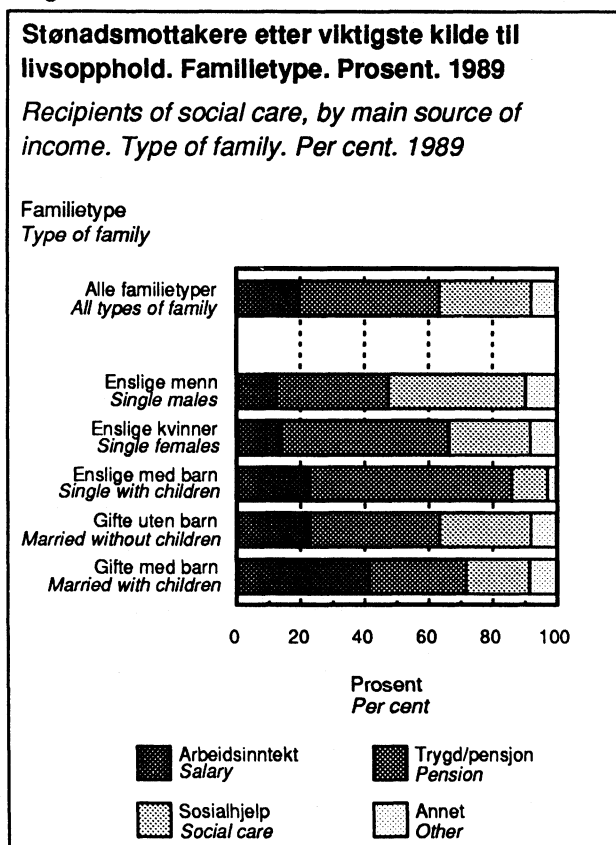
Figur 3.2

Viktigste kilde til livsopphold

I underkant av 20 prosent av stønadsmottakerne i 1989 hadde arbeidsinntekt som viktigste kilde til livsopphold. Nær 44 prosent av stønadsmottakerne hadde trygd eller pensjon som viktigste kilde til livsopphold, og nær 29 prosent hadde sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold. Sammenlignet med 1988 var det færre med arbeidsinntekt og flere med sosialhjelp og trygd som viktigste kilde til livsopphold. Også viktigste kilde til livsopphold varierer med familietype. I gruppen enslige menn og kvinner var det henholdsvis 13 og 14 prosent som hadde arbeidsinntekt som viktigste kilde til livsopphold. I gruppen gifte uten barn var det 23 prosent som hadde arbeid som viktigste kilde til livsopphold. Både i gruppen enslige kvinner og gruppen enslige med barn hadde over halvparten trygd eller pensjon som viktigste kilde til livsopphold, henholdsvis 53 og 63 prosent. Blant gifte uten barn var det 41 prosent som hadde trygd eller pensjon som viktigste kilde til livsopphold. Det var bare for enslige menn uten barn at sosialhjelp oftest ble oppgitt som den viktigste kilden til livsopphold, nær 43 prosent (figur 3.3).

Figur 3.3

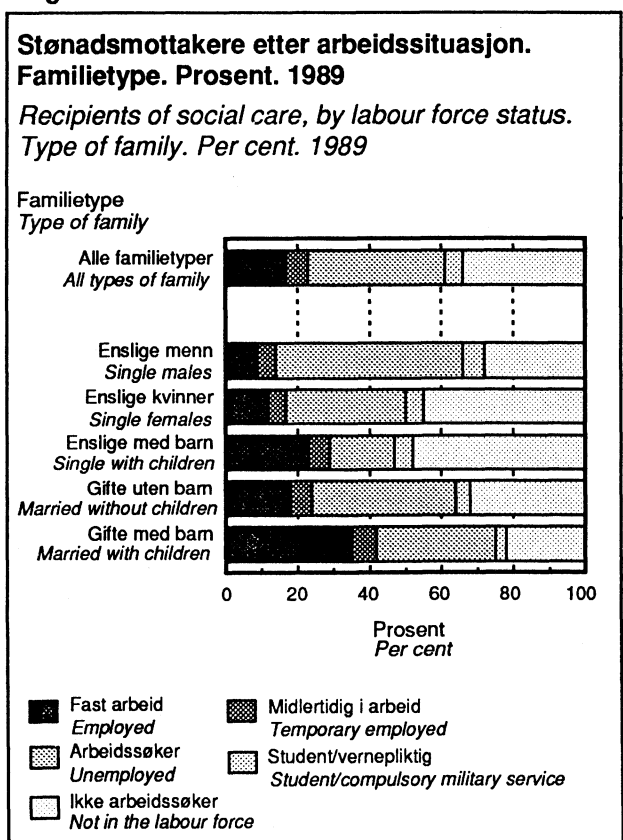
Forhold til arbeidslivet

Nær 17 prosent av stønadsmottakerne i 1989 var i fast arbeid. Det tilsvarende tallet i 1988 var 19 prosent. 38 prosent av stønadsmottakerne i 1989 var arbeidssøkere mot 32 prosent i 1988. Andelen av stønadsmottakere i fast arbeid varierer med familietype. I gruppene enslige menn og enslige kvinner var henholdsvis 9 og 12 prosent i fast arbeid. Blant enslige med barn og gifte med barn var henholdsvis 23 og 35 prosent av stønadsmottakerne i fast arbeid. I alt 35 prosent av alle stønadsmottakerne var ikke arbeidssøkere.

Utenlandske statsborgere

Vel 19 300, eller 13 prosent, av stønadsmottakerne i 1989 var utenlandske statsborgere. De tilsvarende tall for 1988 var 13 200, eller 11 prosent. (For 4 100 stønadsmottakere var statsborgerskap uoppgitt, men det er grunn til å tro at de fleste av disse var norske.) I 1988 var tallet på stønadsmottakere med uoppgitt statsborgerskap hele 10 900. Aldersfordelingen for de utenlandske stønadsmottakerne viser en betydelig større andel i de lave aldersgruppene enn hva som

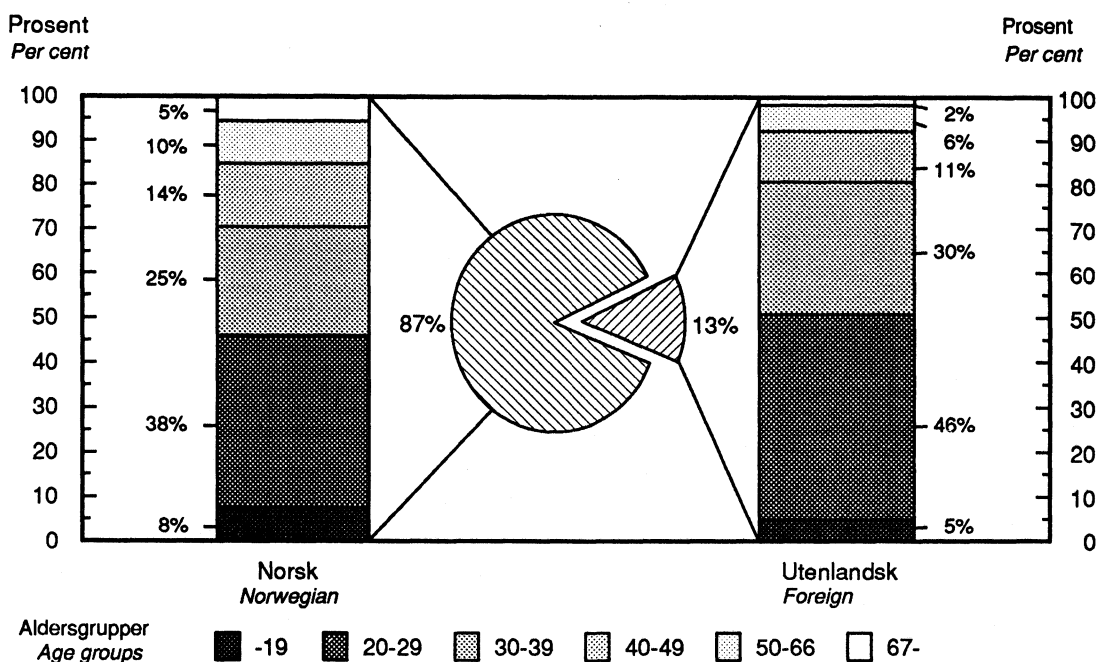
Figur 3.4

Figur 3.5

Norske og utenlandske stønadsmottakere, etter alder. Prosent. 1989

Norwegian and foreign recipients of social care, by age. Per cent. 1989

gjelder for norske stønadsmottakere (figur 3.5). Rundt regnet 17 prosent av alle utenlandske statsborgere 16 år og over registrert i Norge mottok økonomisk sosialhjelp i 1989, mens det tilsvarende tallet for norske statsborgere var 4 prosent. Disse tallene må ses på bakgrunn av at en stor del av de utenlandske statsborgerne er flyktninger og asylsøkere, og at sosialkontorene har det lokale ansvar for tilpasning til norske forhold.

Stønadsmottakere med hjelp både i 1988 og 1989

Av de 150 900 mottakere av økonomisk sosialhjelp i 1989, mottok 80 900 hjelp også i 1988. Det vil si at nær 54 prosent av stønadsmottakerne hadde mottatt hjelp året før. Den tilsvarende andel i 1988 var 53 prosent. Det var ikke store forskjeller mellom ulike grupper av stønadsmottakere inndelt etter familietype. Riktignok var det en større andel av gruppen enslige med barn som hadde mottatt økonomisk hjelp året før (60 prosent) enn gjennomsnittet. Det var noe større andel med hjelp i 1988 i de lavere aldersgruppene, særlig i aldersgruppene under 25 år.

Utbetalinger

Av stønadsmottakerne i 1989 var det 142 400 som fikk bidrag og i underkant av 28 300 som fikk lån eller

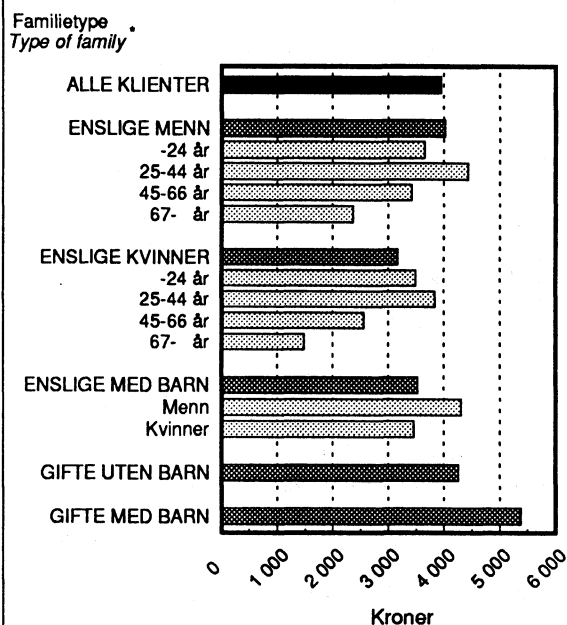
garanti for lån. De totale utbetalingene av økonomisk sosialhjelp beløp seg til 3 200 millioner kroner, som er en økning på 19 prosent fra 1988. Av dette ble 2 928 millioner utbetalt som bidrag, og dette tilsvarer i gjennomsnitt vel 20 100 kroner pr. bidragsmottaker. Hvor mye den enkelte bidragsmottaker fikk utbetalt i løpet av året er selvsagt avhengig av hvor lenge behovet for hjelp varte. Regnet pr. måned med bidrag fikk bidragsmottakerne i gjennomsnitt utbetalt 3 958 kroner i bidrag. Det var gifte eller samboende med barn under 18 år som fikk de høyeste månedlige bidrag med 5 391 kroner (figur 3.6). Gifte eller samboende uten barn fikk 4 267 kroner, og enslige med barn under 18 år fikk 3 534 kroner pr. måned. Enslige menn fikk større gjennomsnittlige utbetalinger pr. måned enn enslige kvinner, henholdsvis 4 022 kroner og 3 173 kroner. Dette forholdet gjelder enten de har barn eller ikke. Enslige menn, sammenlignet med enslige kvinner, fikk 27 prosent høyere gjennomsnittlige utbetalinger pr. måned i 1989. Forskjellen var den samme i 1988.

Forholdet mellom utbetalingens varighet og gjennomsnittlig utbetaling pr. måned synes å være slik at jo lengre det utbetales bidrag, jo større månedlige beløp (figur 3.7). De som fikk engangshjelp, dvs. hjelp registrert i bare én måned, fikk i gjennomsnitt utbetalt 3 232 kroner. Utbetaling pr. måned økte jevnt

Figur 3.6

Gjennomsnittlig utbetaling pr. måned med bidrag. Familietype. 1989

Average allowance per month with allowance. Type of family. 1989

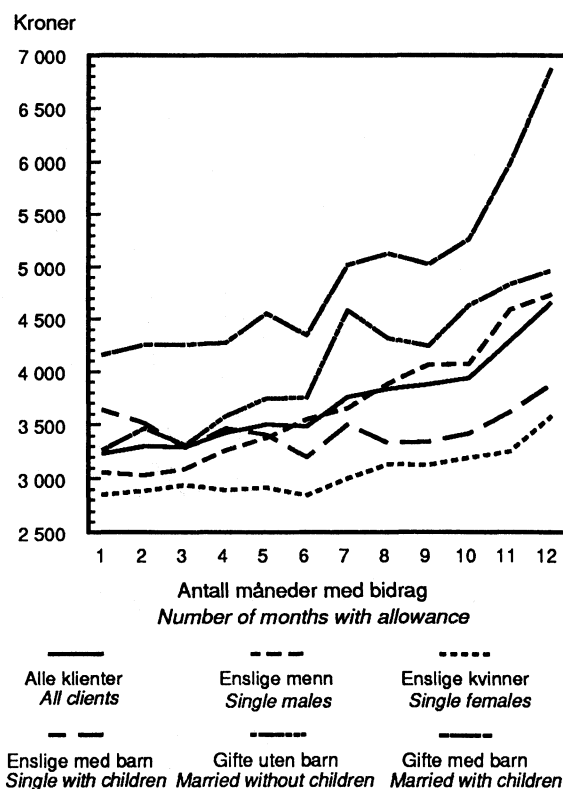

* For English translation, see figure 3.3.

Figur 3.7

Bidrag pr. måned etter antall måneder med bidrag. Familietype. 1989

Allowance per month by number of months with allowance. Type of family. 1989

med økt varighet, til 4 652 kroner i gjennomsnitt for dem som fikk hjelp i 12 måneder.

Den prosentvise økningen i månedlige utbetalinger etter som varigheten økte, var størst for gruppen gifte og samboende med barn. For enslige med barn ser det ikke ut til å være noen slik sammenheng mellom hjelpens varighet og utbetalingenes størrelse. Derimot finner vi en markant sammenheng for gruppen enslige menn uten barn. Enslige kvinner får gjennomsnittlig lavest utbetalinger enten de får hjelp i bare én måned eller flere måneder. Når varigheten øker ser vi at de månedlige utbetalinger øker sterkere for enslige menn enn for enslige kvinner. Sammenligner vi de som får hjelp i 12 måneder, ligger de månedlige utbetalinger nær 33 prosent høyere for gruppen enslige menn enn for gruppen enslige kvinner.

3.3. Utvikling over tid

I 1970 var det omtrent 37 000 stønadstilfelle, som utgjorde 12 tilfelle pr. 1 000 innbyggere. Dette tallet holdt seg noenlunde stabilt gjennom syttiårene, men tok deretter til å øke (figur 3.8). Økningen fra 1987

til 1988 var i overkant av 15 prosent og fra 1988 til 1989 på 12 prosent.

Andelen av befolkningen som fikk sosialhjelp var i 1989 omtrent 3,2 ganger så stor som i 1970, mens tallet på stønadstilfelle var nær 4,4 ganger så stort. Dette at tallet på stønadstilfelle har økt mer enn andelen av befolkningen, kan skyldes både at befolkningstallet har økt, og at de som fikk hjelp i 1989 fikk hjelp flere ganger enn de som fikk hjelp i 1970.

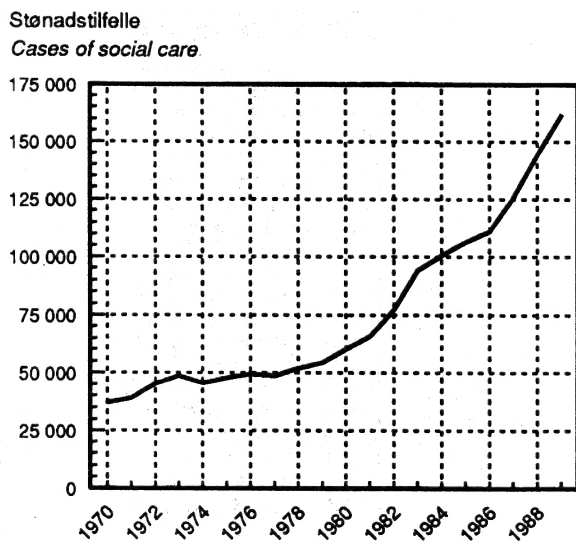
Alderssammensetningen i gruppen som mottar sosialhjelp har endret seg merkbart siden 1970. I figur 3.9 ser en en tendens til at de høyeste aldersgruppene utgjør en stadig mindre andel av de som mottar sosialhjelp. Mens aldersgruppene under 40 år utgjorde omtrent 41 prosent av stønadstilfellene i 1970, er dette tallet i dag steget til 72. Aldersgruppene over 50 år utgjorde i 1970 over 40 prosent av tilfellene, mens de i dag utgjør bare 14 prosent. Alderspensionistene utgjorde i overkant av 12 prosent i 1970. I dag utgjør denne gruppen under 5 prosent av stønadstilfellene.

Figur 3.8

Stønadstilfelle med økonomisk stønad.

1970-1989

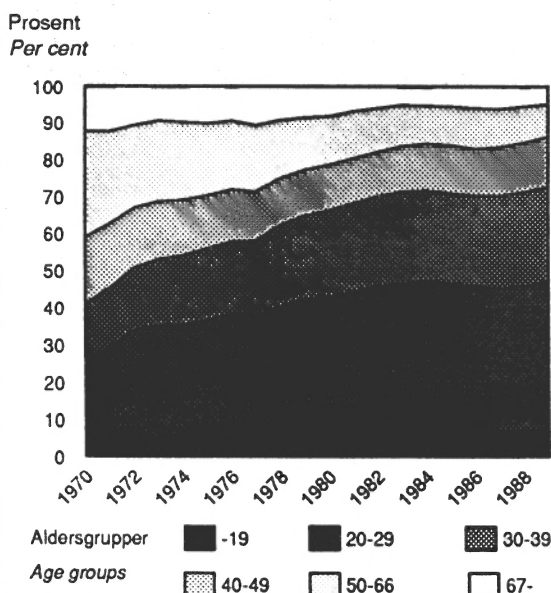
Cases of social care with economic assistance.
1970-1989

Figur 3.9

Aldersgruppenes andel av stønadstilfellene.
1970-1989

Each age group's percentage of total number of cases. 1970-1989

3.4. Geografiske forskjeller

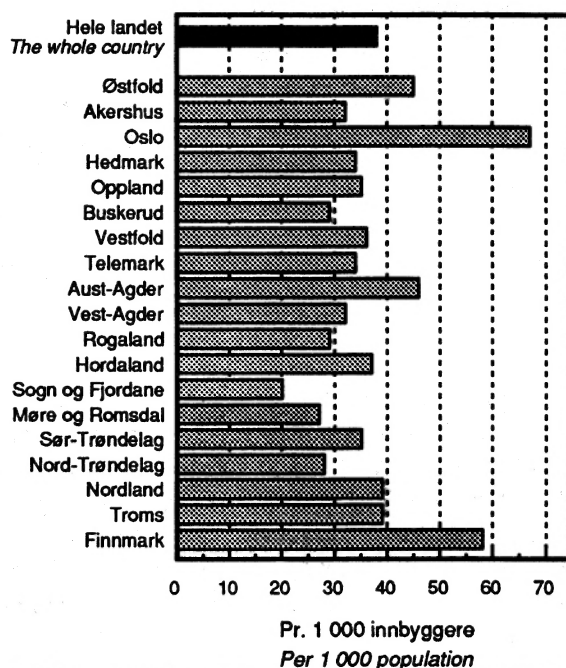
Det er til dels store forskjeller fra fylke til fylke med hensyn til andel av befolkningen som får økonomisk sosialhjelp (figur 3.10). Andelen av befolkningen som mottar økonomisk sosialhjelp har økt fra 1988 til 1989 i alle fylker, og sterkest økning finner vi i Østfold, der økningen var på 7 tilfelle pr. 1 000 innbyggere. Økningen var lavest i Vestfold og Sør-Trøndelag med bare 1 tilfelle pr. 1 000 innbyggere.

Figur 3.10

Stønadstilfelle pr. 1 000 innbyggere.

Fylke. 1989

Cases of social care per 1 000 population.
County. 1989

Hvis en derimot ser på gjennomsnittlig stønad pr. stønadstilfelle, er bildet noe annerledes. Oslo ligger fremdeles høyest, med nær 29 900 kroner pr. tilfelle, mens Finnmark ligger lavest med i underkant av 11 000 kroner pr. tilfelle (figur 3.11). Finnmark har imidlertid hatt størst prosentvis økning i gjennomsnittlig stønad pr. tilfelle, 29 prosent fra 1988 til 1989. For landet under ett var den tilsvarende økningen 7 prosent. I Sogn og Fjordane var gjennomsnittlig utbetalt beløp det samme i 1989 som i 1988, mens det i Hordaland var en nedgang på 13 prosent.

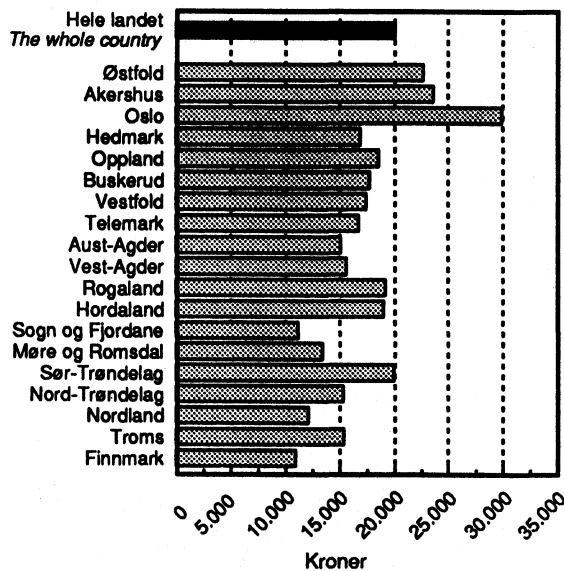
3.5. Personale i sosialkontortjenesten

Statistikken over personale i sosialkontortjenesten bygger på de opplysninger som samles inn gjennom årsmeldingsskjemaene fra kommunene og ble første

Figur 3.11

**Gjennomsnittlig stønad pr. stønadstilfelle.
Fylke. 1989**

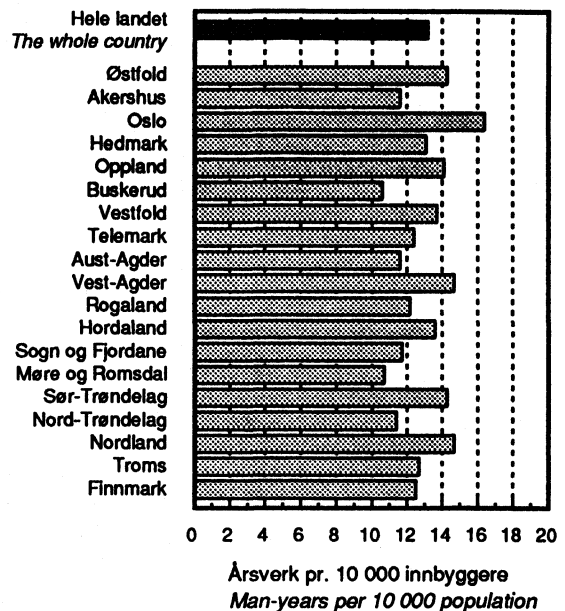
*Average economic assistance per case of social
care. County. 1989*

Figur 3.12

**Årsverk i sosialkontortjenesten pr. 10 000
innbyggere. Fylke. 1989**

*Man-years in social administration per 10 000
population. County. 1989*

gang innhentet i 1984. Den omfatter personer ansatt på heltid eller deltid, der deltidsansatte regnes om til heltidsansatte. Tallet på ansatte i alt gir derfor et tilnærmet uttrykk for utførte årsverk. I 1984 og 1985 ble antall stillinger talt, mens det for de senere år er blitt talt antall personer og utførte årsverk. Tallene for 1984 og 1985 vil derfor ikke være helt sammenlignbare med de senere år.

Innen generell sosialkontortjeneste ser det ut til å ha vært en jevn og vedvarende økning i bemanningen, fra nær 4 400 årsverk i 1984 til nær 5 500 i 1988 og nær 5 600 i 1989. Antall årsverk i sosialkontortjenes-

ten varierer naturlig nok fra fylke til fylke, etter som antall innbyggere i de enkelte fylker og kommuner også varierer. For å nærme oss et mål for bemannings-situasjonen, må antall årsverk ses i forhold til tallet på innbyggere i de enkelte fylkene. Ser vi hele landet under ett ble det brukt 13,2 årsverk pr. 10 000 innbyggere til sosialkontortjenesten (figur 3.12). Flest ansatte pr. 10 000 innbyggere hadde Oslo, Vest-Agder og Nordland med henholdsvis 16,4, 14,7 og 14,7 årsverk. Buskerud og Møre og Romsdal brukte færrest årsverk i sosialkontortjenesten med 10,6 og 10,7 pr. 10 000 innbyggere.

Tabell 3.1. Stønadstilfelle med økonomisk stønad, etter alder og fylke/kommunestørrelse. 1970-1989
Cases of social care with economic assistance, by age and county/size of municipality. 1970-1989

	I alt Total	Alder Age						Uopp- gitt Unknown
		-19	20-29	30-39	40-49	50-66	67-	
1970	37298	1433	7831	5652	6592	10365	4497	928
1971	39054	1961	9225	6061	6606	9584	4676	941
1972	45461	2585	12686	7461	7241	10070	4799	619
1973	48463	2450	14423	8536	7449	10452	4556	597
1974	45791	2209	13826	8481	6748	9555	4444	528
1975	47906	2480	14939	9023	6764	9286	4824	590
1976	49466	2890	15720	9524	6791	9063	4615	863
1977	48702	2733	15149	9600	6260	8549	5120	1291
1978	52086	3067	17538	11149	6437	8051	4765	1079
1979	54519	3355	19184	11951	6584	7611	4649	1185
1980	60136	3974	21263	13540	7117	7817	4851	1574
1981	65823	4725	23711	15370	7779	8221	4454	1563
1982	77126	6045	28670	18207	8977	9080	4721	1426
1983	93905	7735	35287	22496	11549	10268	4705	1865
1984	100681	8736	37927	23996	12487	10368	5207	1960
1985	106439	8688	40065	25345	13372	11297	5733	1939
1986	110992	8565	41736	27102	13999	12126	6924	540
1987	125361	8944	47708	30971	16325	13102	7908	403
1988	144378	10065	55810	36605	19361	14056	7977	504
1989	161458	11964	64082	40982	21801	14443	7817	369
FYLKE COUNTY								
Østfold	10775	797	4205	2664	1519	1034	533	23
Akershus	13294	756	5414	3731	1847	1056	466	24
Oslo	30731	1315	11936	8398	4500	2853	1655	74
Hedmark	6383	548	2277	1672	946	639	296	5
Oppland	6440	547	2400	1627	936	603	310	17
Buskerud	6449	419	2522	1653	927	576	343	9
Vestfold	7173	473	2903	1845	944	686	310	12
Telemark	5617	513	2323	1368	750	475	175	13
Aust-Agder	4480	480	1787	1035	598	397	163	20
Vest-Agder	4557	506	1931	1102	543	350	107	18
Rogaland	9805	972	4132	2418	1154	748	359	22
Hordaland	15324	1189	6077	3602	1800	1409	1244	3
Sogn og Fjordane	2154	222	855	492	293	193	92	7
Møre og Romsdal	6546	618	2601	1586	890	575	257	19
Sør-Trøndelag	8854	594	3675	2233	1154	745	381	72
Nord-Trøndelag	3608	388	1433	841	487	291	164	4
Nordland	9231	818	3620	2260	1205	826	486	16
Troms	5766	432	2341	1464	736	532	258	3
Finnmark	4271	377	1650	991	572	455	218	8
KOMMUNESTØRRELSE Innbyggertall SIZE OF MUNICIPALITY Number of inhabitants								
- 4 999	19073	1780	6811	4660	2754	2048	980	40
5 000 - 9 999	20347	1937	7939	5044	2832	1726	812	57
10 000 - 19 999	30917	2705	12530	7783	4133	2555	1156	55
20 000 - 49 999	30346	2253	12532	7609	3864	2601	1435	52
50 000 -	60775	3289	24270	15886	8218	5513	3434	165

Tabell 3.2. Stønadsmottakere som har fått økonomisk sosialhjelp i en eller flere kommuner, etter tallet på kommuner de har fått hjelp i og alder. 1989 Recipients of social care with assistance in one or more municipalities, by number of municipalities from which they have received assistance and age. 1989

Alder Age		I alt Total	Med hjelp i en kom- mune(1) Assistance from one munici- pality(1)	Med hjelp i flere kommuner Assistance from more than one municipality					
				I alt Total	2	3	4	5	6-
I alt	Total	150897	142483	8414	7151	933	195	55	80
- 19		11104	10383	721	621	85	9	3	3
20 - 24		31392	28840	2552	2213	279	40	11	9
25 - 29		27411	25534	1877	1604	208	41	11	13
30 - 34		21620	20348	1272	1053	142	44	13	20
35 - 39		16499	15647	852	699	98	34	10	11
40 - 44		12863	12314	549	469	59	12	1	8
45 - 49		7876	7633	243	200	28	8	1	6
50 - 54		5341	5180	161	136	16	3	4	2
55 - 59		4173	4089	84	70	6	2	-	6
60 - 64		3269	3214	55	45	9	-	-	1
65 - 69		2878	2849	29	27	1	1	-	-
70 - 74		2178	2165	13	10	-	1	1	1
75 - 79		1886	1884	2	1	1	-	-	-
80 -		2038	2034	4	3	1	-	-	-
Uoppgitt	Unknown	369	369	-	-	-	-	-	-

(1) Tallet inkluderer 3 226 stønadstilfelle med uoppgitt fødselsnummer.

(1) Includes 3 226 cases with unknown national identity number.

Tabell 3.3. Stønadsmottakere etter viktigste kilde til livsopphold og familiefase. 1989 Recipients of social care, by main source of income and family cycle phase. 1989

Familiefase Family cycle phase		I alt Total	Arbeids- inntekt Salary	Trygd/ pensjon Pension	For- sørgt Depen- dent	Sosial- hjelp Social care	Stipend/ lån Scholar- ship/ loan	Annet Other	Uopp- gitt Unknown
I alt	Total	150897	26638	59078	3885	38746	2857	3624	16069
Enslige menn	Single males	48150	5482	15219	1210	18630	1267	1698	4644
- 24 år	years	17239	1875	3104	1037	7756	792	800	1875
25 - 44	"	23297	3099	7115	159	9475	468	776	2205
45 - 66	"	6255	488	3775	12	1349	6	116	509
67 -	"	1309	15	1214	2	26	-	4	48
Uoppgitt	Unknown	50	5	11	-	24	1	2	7
Enslige kvinner	Single females	34326	4329	16314	888	7923	852	708	3312
- 24 år	years	11582	1685	2186	795	4547	628	419	1322
25 - 44	"	10672	1935	4442	59	2633	211	193	1199
45 - 66	"	7152	694	5100	31	670	8	58	591
67 -	"	4890	14	4578	3	59	4	37	195
Uoppgitt	Unknown	30	1	8	-	14	1	1	5
Enslige med barn under 18 år	Single parents	24439	5150	14046	178	2526	147	267	2125
Menn	Males	1758	483	681	13	356	22	46	157
Kvinner	Females	22473	4653	13268	162	2112	122	219	1937
Uoppgitt	Unknown	208	14	97	3	58	3	2	31
Gifte og samboende uten barn	Married and								
under 18 år	cohabiting without children	15145	3036	5482	461	3812	225	377	1752
- 44 år	years	10711	2513	2687	369	3266	222	317	1337
45 -	"	4382	518	2785	91	523	2	60	403
Uoppgitt	Unknown	52	5	10	1	23	1	-	12
Gifte og samboende med barn	Married and								
under 18 år	cohabiting with children	19560	7358	5316	964	3502	168	338	1914
Uoppgitt	Unknown	9277	1283	2701	184	2353	198	236	2322

Tabell 3.4. Stønadsmottakere etter arbeidssituasjon og familiefase. 1989 Recipients of social care, by labour force status and family cycle phase. 1989

Familiefase Family cycle phase(1)	I alt Total	Fast arbeid Employed	Midler- tidig arbeid Temporary employed	Arbeids- søker Unemployed	Student/ verne- pliktig Student/ compulsory military service	Ikke arbeids- søker Not in the labour force	Uopp- gitt Unknown
I alt	150897	21259	7234	48639	6627	44953	22185
Enslige menn	48150	3643	2197	22131	2549	11657	5973
- 24 år	17239	1011	1031	10010	1567	1700	1920
25 - 44 "	23297	2220	1014	10641	954	5614	2854
45 - 66 "	6255	395	146	1420	24	3294	976
67 - "	1309	14	3	45	1	1032	214
Uopp-gitt	50	3	3	15	3	17	9
Enslige kvinner	34326	3359	1546	9716	1553	12946	5206
- 24 år	11582	1030	849	5663	1073	1583	1384
25 - 44 "	10672	1619	542	3052	439	3308	1712
45 - 66 "	7152	693	146	721	27	4310	1255
67 - "	5174	23	9	286	9	3948	899
Uopp-gitt	30	1	-	4	5	8	12
Enslige med barn under 18 år ...	24439	4920	1161	3794	1081	10068	3415
Menn	1758	416	83	608	43	383	225
Kvinner	22473	4486	1065	3146	1021	9589	3166
Uopp-gitt	208	18	13	40	17	96	24
Gifte og samboende uten barn under 18 år	15145	2323	788	5159	450	4105	2320
- 44 år	10711	1848	695	4491	429	1721	1527
45 - "	4382	473	89	655	20	2366	779
Uopp-gitt	52	2	4	13	1	18	14
Gifte og samboende med barn under 18 år	19560	6043	1218	5629	491	3894	2285
Uopp-gitt	9277	971	324	2210	503	2283	2986

(1) For English translation, see table 3.3.

Tabell 3.5. Stønadsmottakere etter statsborgerskap og alder. 1989 Recipients of social care, by citizenship and age. 1989

Alder Age	I alt Total	Norsk Norwegian	Uten- landsk Foreign	Uopp- gitt Unknown	Andel utenlandske statsborgere Percentage foreign citizens
I alt Total	150897	127394	19362	4141	13
- 19	11104	9744	1008	352	9
20 - 24	31392	26661	3935	796	13
25 - 29	27411	21938	4822	651	18
30 - 34	21620	17562	3518	540	17
35 - 39	16499	13859	2217	423	14
40 - 44	12863	11090	1414	359	11
45 - 49	7876	6819	802	255	11
50 - 54	5341	4658	520	163	10
55 - 59	4173	3690	336	147	8
60 - 64	3269	2900	249	120	8
65 - 69	2878	2610	161	107	6
70 - 74	2178	2017	96	65	5
75 - 79	1886	1755	73	58	4
80 -	2038	1884	87	67	4
Uopp-gitt Unknown	369	207	124	38	37

Tabell 3.6. Gjennomsnittlig bidrag pr. måned med utbetaling. Tall for bidragets varighet og familiefase. 1989
Average allowance per month with allowance. Figures for duration of allowance and family cycle phase. 1989

Familiefase Family cycle phase(1)	Gjennom- snittlig bidrag pr. måned Average allowance per month	Tallet på måneder med bidrag					Number of months with allowance							
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	

Alle familiefaser All family cycle phases ...	3958	3232	3299	3294	3430	3501	3486	3758	3830	3875	3936	4288	4652	
Enslige menn	4022	3054	3033	3093	3264	3381	3548	3650	3883	4063	4066	4586	4734	
- 24 år	3659	2621	2701	2832	2982	3040	3377	3445	3694	3669	4094	4348	4467	
25 - 44 "	4434	3519	3393	3463	3606	3812	3890	3892	4209	4382	4245	4865	5103	
45 - 66 "	3421	3059	2805	2859	3128	2933	2913	3334	3268	3921	3445	3875	3774	
67 - "	2373	2322	3073	1769	1804	2188	2140	2712	2275	2576	2468	2226	2481	
Uoppgitt	5380	2420	6915	4876	4898	4013	-	1600	4778	1600	-	8429	5627	
Enslige kvinner	3173	2853	2887	2943	2894	2914	2846	3003	3133	3127	3192	3248	3568	
- 24 år	3492	3002	2853	3061	3117	3215	3256	3317	3668	3471	3694	3686	4131	
25 - 44 "	3841	3573	3442	3480	3386	3415	3277	3416	3462	3606	3859	3935	4460	
45 - 66 "	2563	2679	2684	2614	2239	2288	2250	2294	2570	2553	2487	2656	2756	
67 - "	1481	2069	1995	1479	1656	1330	1286	1405	1448	1480	1287	1515	1298	
Uoppgitt	4200	766	2158	4940	13030	3219	2302	-	-	-	-	6076	4181	
Enslige med barn under 18 år	3534	3634	3515	3290	3468	3408	3202	3502	3330	3344	3419	3617	3869	
Menn	4314	3600	3727	3833	3210	3647	3609	4382	3550	4464	4270	4370	5358	
Kvinner	3457	3595	3491	3207	3413	3340	3152	3442	3314	3253	3333	3560	3747	
Uoppgitt	6267	6717	4087	7327	9037	11047	4838	4552	3974	7746	8877	5064	4795	
Gifte og samboende uten barn under 18 år.....	4267	3271	3466	3309	3583	3742	3746	4582	4312	4243	4634	4836	4965	
- 44 år	4539	3520	3640	3425	3876	3823	4109	4737	4617	4512	4895	5111	5299	
45 - "	3417	2849	2996	2982	2668	3471	2555	4043	3412	3143	3610	3853	3914	
Uoppgitt	5216	5287	3890	2804	2275	3471	14640	3489	3161	5789	-	-	6326	
Gifte og samboende med barn under 18 år	5391	4157	4256	4252	4272	4553	4341	5018	5126	5024	5266	5989	6863	
Uoppgitt	4414	2984	3350	3497	4129	3846	4269	4364	4650	4957	4579	5411	5073	

(1) For English translation, see table 3.3.

Tabell 3.7. Stønadsmottakere i 1989 etter forhold til sosialkontoret i 1988 og familiefase Recipients of social care in 1989, by assistance from the social service department also in 1988 and family cycle phase

Familiefase Family cycle phase(1)	I alt Total	Ny i 1989 New in 1989	Klient ved sosialkontoret også i 1988 Recipient also in 1988	Uoppgitt forhold til sosialkontoret i 1988 Unknown
I alt	150897	60492	80894	9511
Enslige menn	48150	19318	26328	2504
- 24 år	17239	8455	7941	843
25 - 44 "	23297	8258	13826	1213
45 - 66 "	6255	2069	3804	382
67 - "	1309	517	729	63
Uoppgitt	50	19	28	3
Enslige kvinner	34326	14757	17662	1907
- 24 år	11582	6209	4772	601
25 - 44 "	10672	3927	6134	611
45 - 66 "	7152	2347	4388	417
67 - "	4890	2260	2353	277
Uoppgitt	30	14	15	1
Enslige med barn under 18 år .	24439	8425	14749	1265
Menn	1758	700	981	77
Kvinner	22473	7634	13671	1168
Uoppgitt	208	91	97	20
Gifte og samboende uten barn under 18 år	15145	6802	7293	1050
- 44 år	10711	4905	5093	713
45 - "	4382	1882	2172	328
Uoppgitt	52	15	28	9
Gifte og samboende med barn under 18 år	19560	7852	10552	1156
Uoppgitt	9277	3338	4310	1629

(1) For English translation, see table 3.3.

Tabell 3.8. Stønadsmottakere med bidrag etter bidragets varighet og familiefase. 1989 Recipients of social care, by duration of allowance and family cycle phase. 1989

Familiefase Family cycle phase(1)	I alt(2) Total(2)	Tallet på måneder med bidrag Number of months with allowance												Gjennomsnittlig varighet Average duration
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
I alt	142383	31359	18555	14126	10880	9132	8593	6752	6279	5757	5675	5353	17340	5,2
Enslige menn	45414	9386	5974	4478	3456	2838	2568	2144	1961	1796	1812	1818	6443	5,4
- 24 år	16265	3426	2409	1833	1391	1073	1005	785	695	613	577	499	1669	4,9
25 - 44 "	22124	3966	2633	1987	1567	1359	1228	1094	1005	964	984	1095	3893	5,9
45 - 66 "	5761	1491	765	557	429	343	290	234	219	194	215	196	746	5,0
67 - "	1216	491	162	99	64	59	45	30	40	24	36	25	125	4,0
Uoppgitt	48	12	5	2	5	4	-	1	2	1	-	3	10	5,6
Enslige kvinner	32677	7783	4297	3106	2415	1959	1907	1529	1443	1328	1371	1316	3702	5,1
- 24 år	11076	2316	1737	1292	945	782	717	560	479	426	387	331	931	4,8
25 - 44 "	10224	1994	1225	907	769	602	594	547	503	475	497	501	1433	5,6
45 - 66 "	6730	1566	826	600	457	386	391	306	317	307	335	298	831	5,3
67 - "	4617	1897	506	305	243	187	203	116	144	120	152	184	499	4,3
Uoppgitt	30	10	3	2	1	2	2	-	-	-	-	2	8	5,5
Enslige med barn under 18 år	23327	3920	2709	2384	1894	1760	1746	1325	1245	1183	1119	978	2758	5,6
Menn	1653	328	224	152	127	137	131	74	66	70	61	56	197	5,2
Kvinner	21478	3544	2467	2207	1744	1613	1599	1242	1173	1108	1051	915	2543	5,6
Uoppgitt	196	48	18	25	23	10	16	9	6	5	7	7	18	4,8
Gifte og samboende uten barn under 18 år	13985	3663	1952	1481	1071	873	731	586	509	464	457	425	1484	4,7
- 44 år	10023	2263	1419	1095	812	673	545	456	381	371	364	332	1114	4,9
45 - "	3914	1388	529	379	255	197	184	129	124	92	93	93	363	4,1
Uoppgitt	48	12	4	7	4	3	2	1	4	1	-	-	7	4,8
Gifte og samboende med barn under 18 år	18275	3876	2505	1896	1465	1210	1173	816	753	707	665	574	2202	5,1
Uoppgitt	8705	2731	1118	781	579	492	468	352	368	279	251	242	751	4,4

(2) Tallet inkluderer 2534 stønadsmottakere med uoppgitt varighet på bidrag.

(1) For English translation, see table 3.3. (2) Includes 2534 recipients of social care with unknown duration of allowance.

Tabell 3.9. Stønadstilfelle etter stønadens art og fylke/kommunestørrelse. 1989 Cases of social care, by nature of assistance and county/size of municipality. 1989

	Alle(1) All(1)	Bidrag Allowance	Lån/ garanti Loan/ guarantee for loan	Tilfelle med trygde- forskudd Cases with pension paid in advance	Stønads- tilfelle pr. 1 000 innbyggere Cases per 1 000 population
Hele landet The whole country	161458	151876	28670	15119	38
FYLKE COUNTY					
Østfold	10775	9953	2174	241	45
Akershus	13294	12796	1992	1190	32
Oslo	30731	29973	4906	5351	67
Hedmark	6383	6011	1034	348	34
Oppland	6440	5899	1072	281	35
Buskerud	6449	6223	813	174	29
Vestfold	7173	6827	1509	395	36
Telemark	5617	5277	822	357	34
Aust-Agder	4480	4062	1069	416	46
Vest-Agder	4557	4328	602	249	32
Rogaland	9805	9469	1236	297	29
Hordaland	15324	14190	2626	1824	37
Sogn og Fjordane	2154	1926	558	205	20
Møre og Romsdal	6546	6101	1182	359	27
Sør-Trøndelag	8854	8466	1095	443	35
Nord-Trøndelag	3608	3211	814	259	28
Nordland	9231	8239	2442	1143	39
Troms	5766	5115	1577	1232	39
Finnmark	4271	3810	1147	355	58
KOMMUNESTØRRELSE Innbyggertall SIZE OF MUNICIPALITY Number of inhabitants					
- 4 999	19073	16347	5823	2230	28
5 000 - 9 999	20347	18688	4387	1859	30
10 000 - 19 999	30917	29023	5641	1936	35
20 000 - 49 999	30346	28849	4688	1435	37
50 000 -	60775	58969	8131	7659	52

(1) Det kan være utbetalt stønad både som bidrag, lån og garanti for lån i samme stønadstilfelle.
(1) The case of social care may be counted several times.

Tabell 3.10. Verdien av økonomisk sosialhjelp, etter stønadens art. Fylke. 1989 Value of economic assistance, by nature of assistance. County. 1989

Fylke County	I alt Total	Utbetalt som Paid as		Av dette utbetalt som trygde- forskudd Of which pension paid in advance	Gjennom- snittlig stønad pr. tilfelle Average paid per case
		Bidrag Allowance	Lån/ garanti Loan/ guarantee for loan		
1 000 kroner					Kroner
Hele landet The whole country	3197 139	2928 390	268 749	205 745	20 134
Østfold	233 062	218 083	14 980	2 306	22 669
Akershus	309 922	285 479	24 443	16 689	23 644
Oslo	913 174	830 576	82 598	116 910	29 885
Hedmark	106 320	98 637	7 683	2 774	16 952
Oppland	115 147	105 966	9 181	1 829	18 560
Buskerud	113 407	107 597	5 810	1 476	17 748
Vestfold	123 900	111 206	12 694	2 683	17 446
Telemark	91 802	85 666	6 136	2 742	16 734
Aust-Agder	66 057	60 847	5 210	1 881	15 085
Vest-Agder	69 950	66 256	3 693	1 645	15 631
Rogaland	186 469	179 747	6 722	1 932	19 196
Hordaland	282 368	257 787	24 581	22 488	19 038
Sogn og Fjordane ...	23 883	20 011	3 873	1 269	11 197
Møre og Romsdal	86 772	80 291	6 482	1 846	13 399
Sør-Trøndelag	175 711	167 091	8 620	3 388	20 010
Nord-Trøndelag	53 519	47 307	6 212	1 297	15 331
Nordland	110 427	93 433	16 994	7 423	12 111
Troms	88 485	72 423	16 062	12 594	15 442
Finnmark	46 762	39 987	6 775	2 570	10 959

Tabell 3.11. Stønadsmottakere etter forhold til trygdesystemet og familiefase. 1989 Recipients of social care, by relationship to the social security system and family cycle phase. 1989

Familiefase Family cycle phase(1)	Alle All	Har søkt	Har trygd Receiving social security allowance								Annen trygd Other pension
		trygd(2) Applied for social security allowance(2)	Alle(3) All(3)	Syke- penger Sick- ness allowance	A- trygd Un- employ- ment bene- fit	Att- før- ings- penger Rehabi- litati- on al- lowance	Uføre- trygd Dis- abi- lity pen- sion	Over- gangs- stønad Bene- fits to single parents	Etter- latte- pensjon Sur- vivors' bene- fits	Alders- trygd Old- age pen- sion	
I alt	150897	6215	66519	3417	16983	8019	17099	13944	1118	5964	1883
Enslige menn	48150	2962	17570	1034	7256	2583	5597	47	37	948	432
- 24 år	17239	987	4023	199	2947	560	165	11	12	1	185
25 - 44 "	23297	1635	8420	656	3763	1735	2313	28	8	2	147
45 - 66 "	6255	335	3965	176	525	284	2921	7	16	12	79
67 - "	1309	3	1153	3	17	3	197	1	1	932	19
Uoppgitt	50	2	9	-	4	1	1	-	-	1	2
Enslige kvinner	34326	1223	17092	541	2693	2078	5842	1361	668	3857	474
- 24 år	11582	520	2766	163	1439	469	117	465	8	2	156
25 - 44 "	10672	530	4887	263	967	1234	1571	838	62	-	103
45 - 66 "	7152	169	5204	112	254	375	3872	50	484	31	161
67 - "	4890	3	4225	3	30	-	277	8	114	3822	54
Uoppgitt	30	1	10	-	3	-	5	-	-	2	-
Enslige med barn under 18 år	24439	691	15898	478	1244	1110	1477	11305	341	22	518
Menn	1758	65	810	75	306	109	165	142	13	3	29
Kvinner	22473	621	14975	398	930	995	1306	11079	325	18	488
Uoppgitt	208	5	113	5	8	6	6	84	3	1	1
Gifte og samboende uten barn under 18 år ..	15145	611	6118	445	2045	716	2077	87	14	762	170
- 44 år	10711	483	3288	308	1786	561	562	79	4	3	98
45 - "	4382	128	2814	136	254	155	1508	8	10	756	72
Uoppgitt	52	-	16	1	5	-	7	-	-	3	-
Gifte og samboende med barn under 18 år ...	19560	549	6808	762	2964	1195	1262	633	19	40	222
Uoppgitt	9277	179	3033	157	781	337	844	511	39	335	67

(2) I tillegg er det 2 466 av stønadsmottakere som allerede har en trygd som har søkt en annen type trygd.

(3) Hver person kan ha mottatt flere typer trygd, slik at summen av trygder blir større enn personer i alt med trygd.

(1) For English translation, see table 3.3. (2) In addition, 2 466 persons receiving one type of benefit have applied for another type of benefit. (3) Each person may have received several types of benefit. Hence, the sum total of benefits is larger than the number of persons receiving benefits.

4. Hjelpeordninger for hjemmene

4.1. Innledning

Etter at kommunehelseloven ble innført i 1984, har vi sett en utvikling i retning av en tredeling av helse- og sosialtjenestene i kommunene. Det nye er at kommunene nå oppretter egne fagavdelinger for pleie- og omsorgstjenester og likestiller disse med fagavdelingene for helsetjenester og sosialtjenester. Til de nye pleie- og omsorgsavdelingene hører ofte tjenestetilbudene innen åpen omsorg og institusjonsomsorg for eldre og funksjonshemmede. Hjemmetjenester er en samlebetegnelse på tjenestene innen den åpne pleie- og omsorgssektoren. De største og mest ressurskrevende tjenestene er hjemmehjelp og hjemmesykepleie. Av de mindre tjenestene kan nevnes husmorvikartjenesten, ambulerende vaktmester, ambulant døgnservice, matombringing, rengjøringspatruljer, o.l.

Sosialstatistikken har fram til i dag manglet en samlet framstilling av pleie- og omsorgssektoren. Tradisjonelt har hjemmehjelpstjenesten og andre hjelpeordninger for hjemmene tilhørt sosialstatistikken, mens utviklingen i hjemmesykepleietjenesten har blitt belyst gjennom helsestatistikken. Tellegrunnet er forskjellig, slik at tilbud og ressursbruk innen disse tjenestene ikke så lett lar seg sammenligne. I hjemmehjelpsstatistikken telles antall husholdninger som har fått hjelp og tallet på timeverk de enkelte kommuner har brukt. I hjemmesykepleiestatistikken telles antall personer som har fått hjelp og besøk. Det utarbeides nå et grunnlag for en samordnet statistikk på dette området, og fra neste år vil det bli gitt ut en egen publikasjon som samlet belyser utviklingen i pleie- og omsorgssektoren. Da den nye pleie- og omsorgsstatistikken nå er i støpeskjeen, har vi valgt å holde

fast ved samme opplegg som i 1988. Det vil si at vi i denne publikasjonen konsentrerer oss om hjelpeordninger for hjemmene og at utviklingen i hjemmesykepleietjenesten blir beskrevet i NOS Helsestatistikk og Rapport 90/18 Kommunehelsetjenesten 1989.

Det som her omtales som hjelpeordninger for hjemmene er ordninger som gradvis har utviklet seg i den enkelte kommune uten å være regulert i eget lovverk. Sosialdepartementet har gitt visse veiledende retningslinjer for deler av denne virksomheten, men kommunene er likevel ikke pålagt å tilby slike tjenester. Sosialdepartementet har imidlertid slått fast at kommunene har plikt til å opplyse søkere som har fått avslag på søknad om hjemmehjelp, at det også kan søkes om hjemmehjelp etter § 3 i lov om sosial omsorg.

Størsteparten av disse tilbudene drives i kommunal regi, men i noen tilfelle er de iverksatt og drevet av frivillige organisasjoner. Noen ganger drives også slik virksomhet gjennom ulike former for samarbeid mellom offentlige etater og frivillige organisasjoner. Etter som dette er ordninger som ikke er regulert i lovs form, vil det kunne være til dels store variasjoner mellom kommunene, både med hensyn til hvilke tilbud som finnes og i hvor stor grad de er utbygd.

Formålet med hjelpeordningene for hjemmene er å gi hjelp til hjem som trenger det for at det daglige stell i hjemmet skal bli ivarettatt på en forsvarlig måte. Dette kan være på grunn av sykdom, permanent eller midlertidig uførhet, eller andre forhold som gjør vedkommende ute av stand til å utføre deler av det ordinære husarbeidet.

4.2. Tjenester og tilbud

Hjelpeordninger for hjemmene omfatter som nevnt en rekke ulike tjenester, blant annet hjemmehjelp for eldre og funksjonshemmede, husmorvikartjeneste, samt annen virksomhet som har til formål å yte hjelp til hjem som er i en vanskelig situasjon.

Husmorvikartjenesten tar i første rekke sikte på å hjelpe familier med barn når foreldrene ikke er i stand til å utføre det daglige stell av hjem og barn. Betegnelsen "husmorvikar" gjenspeiler at det opprinnelig oftest var snakk om hjelp når *barnemoren* hadde redusert førlighet i en eller annen form, f.eks. i forbindelse med fødsel eller sykdom. Det viser seg imidlertid at det nå er sterkt varierende praksis med hensyn til bruken av disse tjenestene i de forskjellige kommunene.

Hjemmehjelp er i første rekke hjelp til eldre og uføre som har vanskelig for å klare de daglige gjøremål i hjemmet. Dette er ordninger som i stor grad kan tilpasses den enkeltes behov, slik at det er vanskelig å redegjøre for hjemmehjelpenes arbeidsoppgaver generelt.

Andre hjelpetiltak omfatter tilbud som kan sies å være mer spesialisert. Dette kan være rengjøringspatruljer, ambulerende vaktmester, distribusjon av ferdiglaget mat eller avlastning for familier med medlemmer som har behov for særlig omsorg. I tillegg kan kommunene også ha andre tilbud, som f.eks. varslingsanlegg, sosiale tjenester knyttet til landpostbud, frisør, fotpleie og lignende.

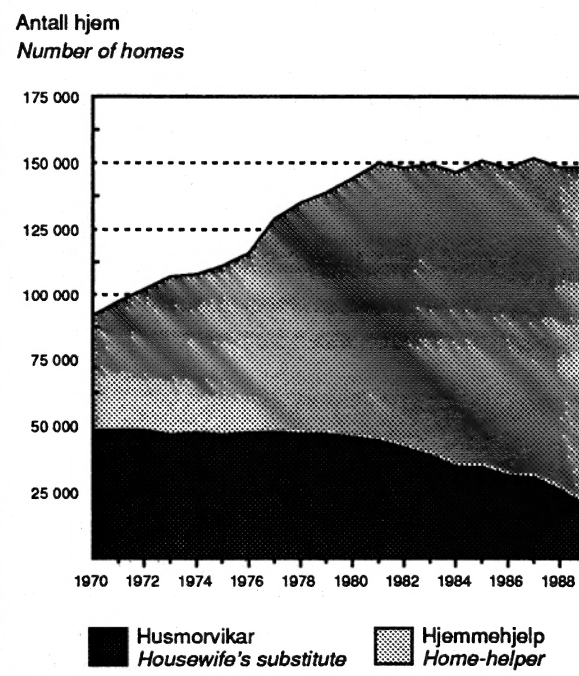
4.3. Mottakere av hjelp fra hjelpeordninger for hjemmene

Det var 148 400 hjem som fikk hjelp fra hjemmehjelps- og husmorvikartjenesten i 1989. Dette er samme antall hjem som året før. Disse to tjenestene griper nå stadig mer over i hverandre og i et økende antall kommuner brukes ordningene som en samlet tjeneste. Tallet på hjem som fikk hjelp fra husmorvikartjenesten, var i 1989 i underkant av 20 000. Tilsvarende tall for 1988 var 25 800 hjem. Antall hjem som fikk hjelp fra hjemmehjelpstjenesten, økte tilsvarende fra vel 122 600 i 1988 til nær 128 500 i 1989 (figur 4.1). Tallet på timeverk i husmorvikartjenesten ble fra 1988 til 1989 redusert med hele 19 prosent. Noe av forklaringen på denne nedgangen er trolig, som før nevnt, at skillet mellom hjemmehjelp og husmorvikartjenesten er i ferd med å viskes ut. Tallet på timeverk i hjemmehjelpstjenesten sank i samme periode med nær 3 prosent. Samlet sank tallet på timeverk for begge tjenestene med vel 914 500 fra 1988 til 1989, en nedgang på vel 4 prosent.

Figur 4.1

Hjem som fikk hjelp av hjemmehjelp eller husmorvikar. 1970-1989

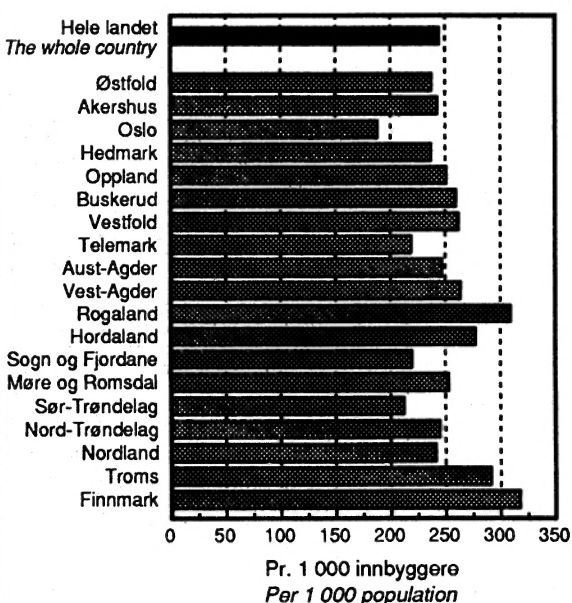
Homes receiving help from home-helper or housewife's substitute. 1970-1989

Figur 4.2

Mottakere av hjemmehjelp eller husmorvikar, pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Fylke. 1989

Recipients of help from home-helper or housewife's substitute per 1 000 population 67 years and over. County. 1989

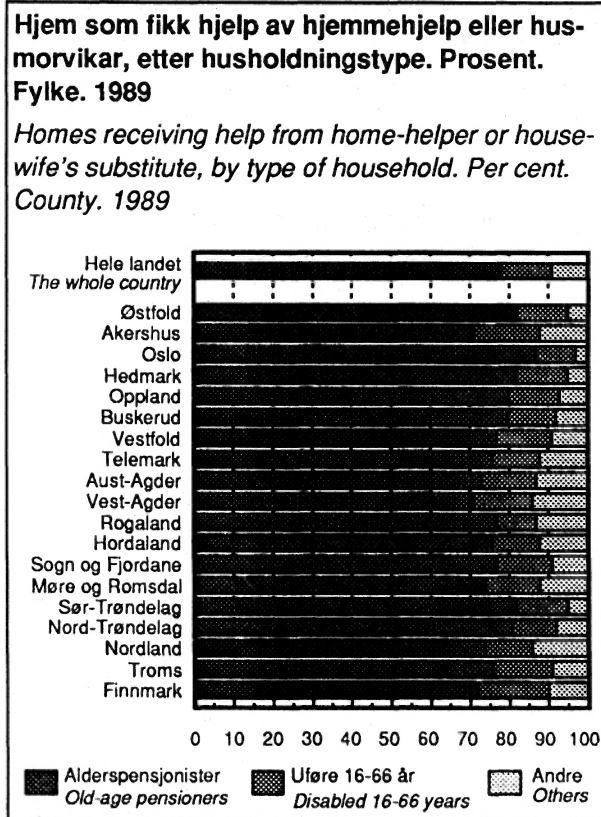
Tilbudet varierer

Det totale antall hjem som mottar husmorvikartjenester eller hjemmehjelp, varierer naturlig nok fra fylke til fylke, etter som innbyggertallet i de enkelte fylker også varierer. *Dekningsgraden*, det vil si hvor stor andel av de eldre som får slik hjelp, vil derfor være et riktigere mål for å sammenligne fylkene. Finnmark, Rogaland og Troms er de fylkene som har den beste dekningsgraden. Her får henholdsvis 317, 309 og 291 hjem pr. 1 000 innbyggere 67 år og over slik hjelp. Oslo og Sør-Trøndelag kommer dårligst ut med en dekning på 188 og 212 hjem pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Forskjellen mellom de andre fylkene er små (figur 4.2). Det er liten forskjell i dekningsgrad mellom små og større kommuner.

Mottakere av hjelp fra hjelpeordninger for hjemmene

Av de totalt 148 400 hjem som fikk hjemmehjelp eller husmorvikar, var 114 100 alderspensjonister. Det er 77 prosent av det totale antall hjem som fikk hjelp (figur 4.3). I 84 prosent av de hjem som mottok hjemmehjelp og i 29 prosent av de som mottok husmorvikar, var mottakerne 67 år eller eldre. Hele 75 prosent av de alderspensjonistene som mottok hjelp fra hjelpeordningene for hjemmene, bodde alene.

Figur 4.3

Det var til sammen 18 700 uførepensjonister mellom 16 og 66 år som mottok hjemmehjelp eller husmorvikar. Det var 13 prosent av det totale antall hjem som fikk hjelp. Vel halvparten (55 prosent) av dem bodde alene.

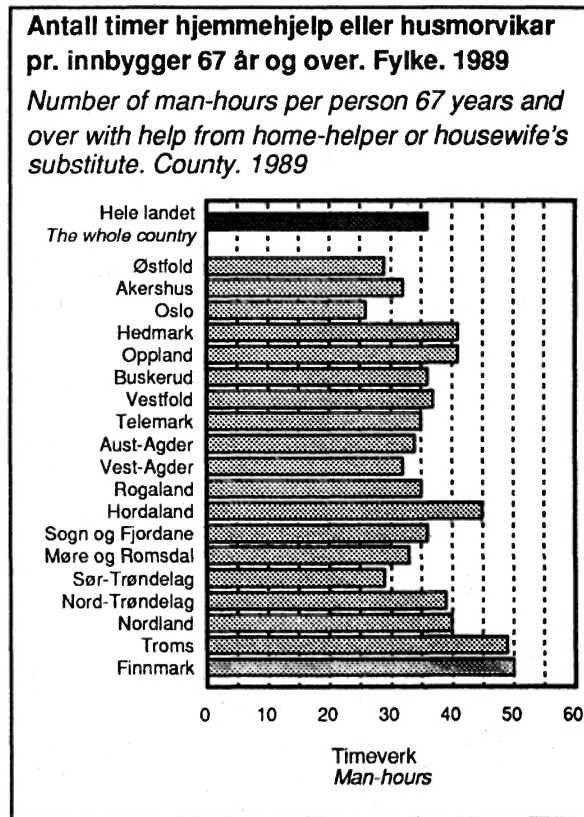
10 900 barnefamilier fikk hjelp fra hjelpeordningene for hjemmene i 1989, det vil si 7 prosent av de hjem som fikk hjelp. Barnefamiliene stod for nær halvparten (47 prosent) av de hjem som mottok husmorvikar, men utgjorde bare 1 prosent av de hjem som mottok hjemmehjelp.

Timer med hjelp til hvert hjem

Et mål på kapasitet på tjenestene er det gjennomsnittlige antall timeverk pr. innbygger 67 år og over som brukes. Dette målet tar hensyn til at alderssammensetningen varierer fra fylke til fylke. I gjennomsnitt ble det gitt 36 timer hjelp fra hjemmehjelps- eller husmorvikartjenesten i 1989 pr. innbygger 67 år og over. Tilsvarende tall for 1988 var 38 timer. Vi kan med andre ord registrere en tendens til stagnasjon i utbyggingen av disse tjenestene, til tross for en uttalt politisk målsetting om å styrke hjemmehjelpstilbudet som del av den kommunale hjemmetjenesten.

Det er store variasjoner mellom fylkene. Finnmark og Troms ligger klart på topp og hadde et nivå på hjel-

Figur 4.4

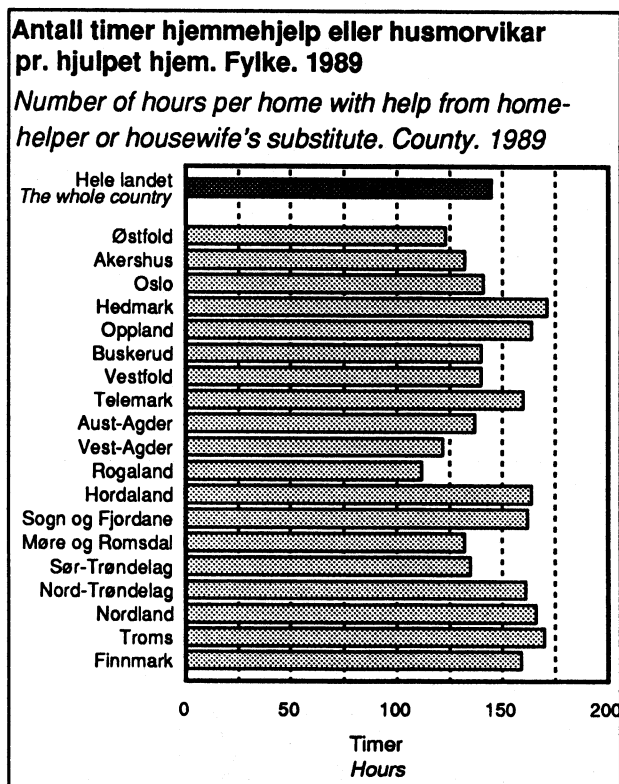

peordningene for hjemmene på henholdsvis 50 og 49 timer pr. innbygger 67 år og over (figur 4.4). Lavest ligger Oslo med 26 timer, fulgt av Østfold og Sør-Trøndelag som begge hadde et nivå på 29 timer pr. innbygger 67 år og over.

Et annet mål på kapasitet/nivå er gjennomsnittlig antall timer pr. hjulpet hjem. I gjennomsnitt ble det ytt 145 timer hjelp fra hjemmehjelp og husmorvikarhjelp pr. hjulpet hjem i 1989. Det tilsvarende tall i 1988 var 152 timer.

De fylkesvise variasjonene er også her store. På topp ligger Hedmark og Troms som gav henholdsvis 171 og 170 timer pr. hjulpet hjem. Lavest ligger Rogaland og Vest-Agder med 112 og 122 timer (figur 4.5). Antall timer hjelp pr. hjulpet hjem varierer med kommunestørrelse. I kommuner med fra 10 000 til 20 000 innbyggere ble det i gjennomsnitt gitt 161 timer pr. hjulpet hjem. I de største kommunene med over 50 000 innbyggere var tilsvarende tall 129 timer.

Figur 4.5

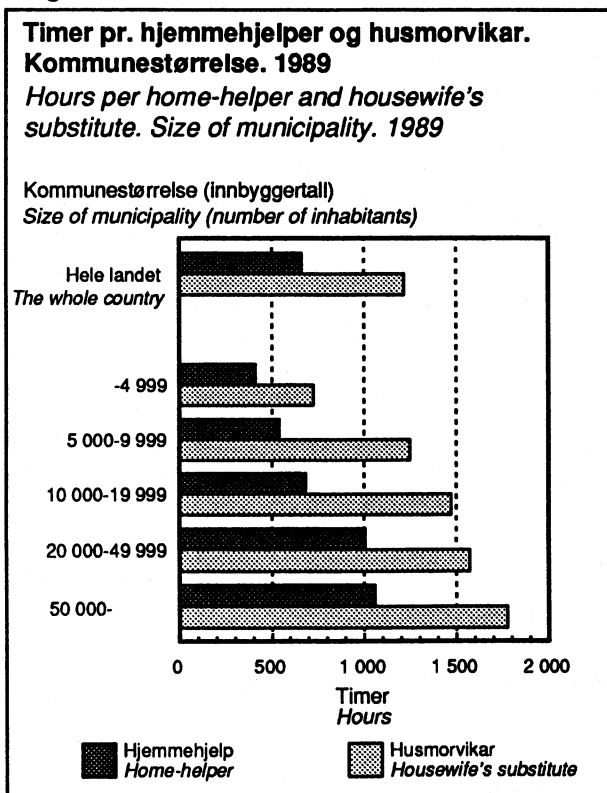
4.4. Personale i hjelpeordninger for hjemmene

Statistikken over personale i hjelpeordninger for hjemmene omfatter her bare de som arbeider som hjemmehjelpere og husmorvikarer. Det vil si at am-

bulerende vaktmestere og andre som er ansatt i hjelpeordninger for hjemmene, ikke er tatt med. Dataene bygger på opplysninger samlet inn gjennom årsmeldingsskjemaene fra kommunene. Det oppgis hvor mange timeverk de enkelte kommuner har brukt i løpet av året og antall hjelpere som har vært ansatt på heltids-, deltids- eller timekontrakter. Det oppgis også hvor mange pårørende som har vært ansatt som hjemmehjelpere eller husmorvikar. Skillet mellom hjemmehjelps- og husmorvikartjenesten er, som før nevnt, i ferd med å viskes ut, og i mange kommuner brukes ordningene nå som en samlet enhet. Dette gjør det vanskelig å skille mellom antall timer brukt i de to tjenestene.

Tallet på personer som er ansatt som hjemmehjelpere og husmorvikarer, vil naturlig nok være langt høyere enn tallet på utførte årsverk. Dette gjelder spesielt hjemmehjelpene, som ofte er ansatt i små stillingsandeler. Ser vi begge tjenestene samlet var det ved utgangen av 1989 31 300 personer som arbeidet som hjemmehjelpere eller husmorvikarer. Dette er 5 500 færre enn i 1988 og en nedgang på hele 15 prosent. Ved utgangen av 1989 var det ansatt 30 100 personer som hjemmehjelpere som i gjennomsnitt arbeidet 666 timer, eller omtrent et tredjedels årsverk (tabell 4.6). Tilsvarende tall for 1988 var 34 200 personer og 602 timer. Tallet på ansatte husmorvikarer var ved utgangen av 1989 i overkant av 1 200, og disse arbeidet

Figur 4.6

gjennomsnittlig 1 218 timer. De tilsvarende tall for 1988 var 1 550 personer og 1 239 timer pr. år. Husmorvikarene er med andre ord ansatt i større stillingsandeler enn hjemmehjelperne. Tendensen fra 1984 er at det er blitt færre hjelpere, men antall timer pr. hjelper har steget.

Det ble i 1989 brukt til sammen 21 505 000 timeverk i hjemmehjelps- og husmorvikartjenesten. Tar vi som utgangspunkt at 1 750 timer utgjør ett årsverk, ble det for hele landet brukt nær 12 300 årsverk i disse to tjenestene. Til sammenligning ble det i alt brukt vel 37 000 årsverk i institusjoner for eldre. Antall årsverk i hjemmehjelpstjenesten steg jevnt fra om lag 9 600 i 1980 til 11 770 i 1988, men sank det siste året med 3 prosent til 11 450 årsverk. Utviklingen i husmorvikartjenesten viser derimot en nedgang fra vel 1 800 årsverk i 1980 til nær 850 i 1989. Det vil si at antall årsverk i husmorvikartjenesten er mer enn halvert på 1980-tallet.

Av figur 4.6 ser vi at det først og fremst er de små kommunene som engasjerer husmorvikarer og hjemmehjelpere i små stillingsandeler. Det er en økning i antall timeverk pr. husmorvikar og hjemmehjelper jo høyere innbyggertall en kommune har. Dette at mindre kommuner gir færre timer pr. ansatt enn større kommuner, kan trolig tilskrives bruken av pårørende som hjemmehjelpere og husmorvikarer. Nær halvparten (44 prosent) av de pårørende som er ansatt som hjemmehjelpere, bor i kommuner med under 5 000 innbyggere. For eksempel utfører pårørende 16-19 prosent av timeverkene i hjemmehjelpen i Nord-Trøndelag og Sogn og Fjordane, mens det tilsvarende tallet i Oslo er mindre enn 1 prosent. I de øvrige fylkene ligger dette tallet i hovedsak mellom 5 og 10 prosent. Disse forskjellene kommer enda tydeligere fram hvis vi ser på denne andelen innenfor kommunene gruppert etter størrelse. I de minste kommunene er om lag 31 prosent av hjemmehjelperne pårørende, mens de utfører om lag 15 prosent av timeverkene. Begge disse andelene avtar med økende kommunistørrelse. Det vil være rimelig å anta at det i de fleste tilfelle der pårørende brukes som hjemmehjelp, yter hjelperen tjenester kun til én person og vil derfor utføre færre timer enn de øvrige hjelperne. Dette vil kunne forklare hvorfor de pårørende utgjør 23 prosent av hjemmehjelperne, mens de utfører bare 7 prosent av timeverkene.

4.5. Andre hjelpeordninger

Datagrunnlaget for det som omtales som andre hjelpeordninger er i dag mangelfullt, særlig når det gjel-

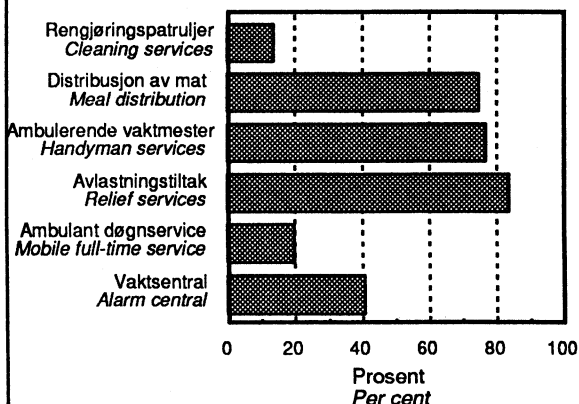
der oversikt over hvor mange hjem som har mottatt hjelp. Det vil derfor ikke bli publisert tall over mottakere av de ulike tjenestene. Vi vil derimot kunne si hvor mange kommuner som siste år hadde tilbud om henholdsvis rengjøringspatrolje, distribusjon av mat, ambulerende vaktmester, avlastningstiltak, ambulant døgnservice og vaktentral. Bydelene i Oslo og Bergen regnes her som kommuner.

Som en ser av figur 4.7 er det store forskjeller med hensyn til hvilke tjenester kommunene har bygd ut. Fem av seks kommuner (84 prosent) oppgav at de kunne tilby organiserte avlastningstilbud til eldre og funksjonshemmede. Vi har imidlertid ikke sikre data for hvilket omfang tilbudet hadde i den enkelte kommune, hvilke utvelgingskriterier som ble brukt og hvor mange hjem som fikk denne tjenesten. Om lag tre av fire kommuner (77 prosent) hadde ansatt ambulerende vaktmester. Det er en person som kan brukes fleksibelt innen eldreomsorgen til å utføre småreparasjoner, kappe ved, ta snømåking o.l. Om lag tre av fire kommuner (75 prosent) kunne tilby sine eldre distribusjon av ferdigmat. Tilbudet kan være tilknyttet et eldresenter som da hjelper til med organiseringen av virksomheten. Om lag to av fem kommuner (41 prosent) oppgav at de hadde utbygget vaktentral som formidler kontakt mellom hjelpere og brukere av trygghetsalarmer når det oppstår akutte hjelpebehov. Ofte vil slike vaktentraler være tilknyttet ambulant døgnservice. Men bare en av fem kommuner (20 prosent) oppgav at de har innført ordning med ambulant døgnservice. Vi vet imidlertid ikke da

Figur 4.7

Andel av kommunene som har ulike hjelpe-tilbud. Prosent. 1989

Percentage of the municipalities with other home-help services. 1989

Note: Bydelene i Oslo og Bergen regnes her som kommuner.
Note: The townships of Oslo and Bergen are comparable to other municipalities.

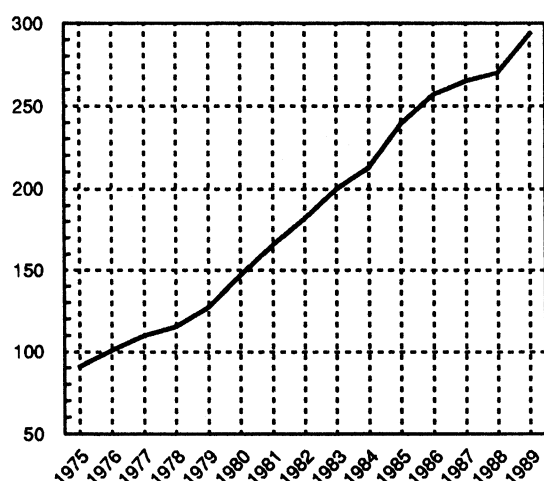
hva som er kommet med under denne betegnelsen. Det er et langt sprang fra et aktivt natt-team i hjemmesykepleien med faste pleiepasienter, til en ordning med sovende vakt som kan tilkalles hvis spesielle behov oppstår. Bare en av sju kommuner (14 prosent) har tilbud om rengjøringspatrulje. Dette tilbudet kan ses på som et supplement til hjemmehjelpstjenesten. Målet er å kunne tilby hovedrengjøring en eller flere ganger i året til eldre og andre grupper av hjelpetrengende.

Servicesentre

SSB innhentet tall for servicesentre første gang i 1984. Norsk gerontologisk institutt (NGI) har imidlertid i flere år utarbeidet årlige statistikker over slike sentre, og ved å bruke denne statistikken vil vi kunne se på utviklingen over flere år.

Figur 4.8

Registrerte servicesentre for eldre. 1975-1989
Registered service centres for the aged.
1975-1989

Kilde: Norsk gerontologisk institutt.
Source: Norwegian Institute of Gerontology.

Servicesentre er et tilbud til eldre og uføre, med service- og aktivitetstiltak av forskjellig slag. Mest utbredt er kurs- og hobbyvirksomhet, kafeteriadrift, trim- og turarrangementer og ulike former for hygienetiltak, f.eks. fotpleie og frisør.

De fleste servicesentre er igangsatt og drevet av frivillige organisasjoner, men kommunene har etter hvert overtatt mye av det økonomiske ansvaret for driften.

Ifølge NGIs statistikk var det i 1989 i alt 294 registrerte servicesentre for eldre. Som vi ser i figur 4.8 har det vært en jevn økning fra år til år, og i løpet av de siste ti årene har det vært mer enn en fordobling av tallet på slike sentre.

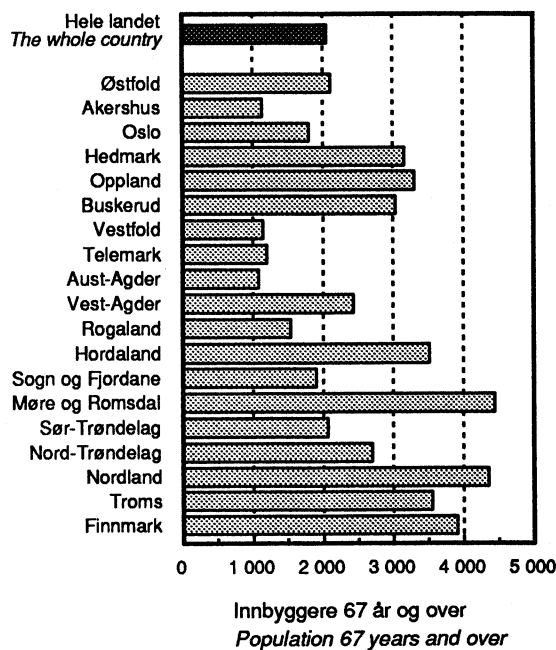
Flest sentre finner vi i Oslo og Akershus, som hadde henholdsvis 44 og 37 sentre i 1989. Færrest sentre hadde Finnmark, med bare 2 servicesentre for eldre. Også i fylker som Troms, Nord-Trøndelag, Nordland, Møre og Romsdal og Vest-Agder er det få servicesentre.

Vi må imidlertid ta hensyn til at folketallet varierer sterkt fra fylke til fylke. Figur 4.9 viser hvor mange innbyggere 67 år og over det er for hvert servicesenter i hvert fylke, men dette gir likevel ikke et helt korrekt bilde av dekningsgraden. De som bor på samme sted som servicesenteret er lokalisert, vil naturlig nok ha langt bedre muligheter til å benytte seg av de tilbudene som sentrene gir, enn de som bor i utkantene og har lang reisevei. Denne figuren kan likevel gi oss en viss pekepinn om hvordan dekningsgraden er.

Figur 4.9

Innbyggere 67 år og over pr. servicesenter. Fylke. 1989

Population 67 years and over per service centre.
County. 1989

Kilde: Norsk gerontologisk institutt.
Source: Norwegian Institute of Gerontology.

Av figuren ser vi at det er flest servicesentre i forhold til folketallet (67 år og over) i Aust-Agder, Akershus

og Vestfold. I disse fylkene er det under 1 200 eldre pr. servicesenter, mens det i Oslo er i overkant av 1 800. Vi kan likevel si at Oslo har meget høy dekningsgrad, etter som befolkningen her er konsentrert på et mindre geografisk område, og flere vil derfor ha muligheter til å benytte seg av tilbudene. Møre og Romsdal og Nordland kommer dårligst ut med hen-

holdsvis 4 400 eldre pr. servicesenter, og i begge disse fylkene er befolkningen spredt over et relativt stort geografisk område. Få servicesentre i forhold til befolkningen, kombinert med store geografiske avstander vil dermed tilsi at relativt få av de eldre i slike fylker vil ha et reelt tilbud om servicesenter.

Tabell 4.1. Hjem som fikk hjelp av hjemmeljelp eller husmorvikar. 1970-1989 Homes receiving help from home-helper or housewife's substitute. 1970-1989

År Year	I alt Total	Hjem som fikk hjelp av Homes receiving help from	
		Hjemmeljelp Home-helper	Husmorvikar Housewife's substitute
1970	91961	43787	48174
1971	97091	48938	48153
1972	102041	53599	48442
1973	106950	60348	46602
1974	107872	60595	47277
1975	111062	64548	46514
1976	115706	68431	47275
1977	128711	81239	47472
1978	134899	87926	46973
1979	138856	92102	46754
1980	144228	98390	45838
1981	149850	105534	44316
1982	148188	106619	41569
1983	149664	110781	38883
1984	146613	112196	34417
1985	151006	116667	34339
1986	148223	117093	31130
1987	151706	121225	30481
1988	148383	122627	25756
1989	148406	128458	19948

Tabell 4.2. Hjem som fikk hjelp av hjemmeljelp eller husmorvikar, og tallet på timeverk pr. hjem. Fylke. 1989 Homes receiving help from home-helper or housewife's substitute, and man-hours per home. County. 1989

Fylke County	Hjem som fikk hjelp Homes receiving help			Hjem pr. 1 000 innbyggere 67 år og over Homes per 1 000 population 67 years and over			Timeverk pr. hjem Man-hours per home		
	I alt Total	Hjemme- hjelp Home- helper	Husmor- vikar Housewife's substitute	I alt	Hjemme- hjelp	Husmor- vikar	Hjemme- hjelp eller husmor- vikar	Hjemme- hjelp	Husmor- vikar
Hele landet The whole country	148406	128458	19948	245	212	33	145	156	74
Østfold	8594	8001	593	238	222	16	123	124	105
Akershus	10276	8549	1727	243	202	41	132	145	66
Oslo	14929	14562	367	188	183	5	141	141	105
Hedmark	7499	6618	881	237	210	28	171	185	68
Oppland	7471	6547	924	251	220	31	164	177	75
Buskerud	8700	7529	1171	260	225	35	140	148	90
Vestfold	7535	6828	707	262	238	25	140	146	89
Telemark	5809	4922	887	219	186	34	160	176	69
Aust-Agder	3507	2886	621	247	204	44	137	153	65
Vest-Agder	5159	4269	890	264	219	46	122	127	98
Rogaland	12446	10335	2111	309	257	52	112	124	55
Hordaland	15562	12479	3083	277	222	55	164	187	74
Sogn og Fjordane	3783	3110	673	220	181	39	162	183	69
Møre og Romsdal	8992	7616	1376	253	214	39	132	141	78
Sør-Trøndelag	7473	6857	616	212	194	17	135	141	73
Nord-Trøndelag	4617	4062	555	245	215	29	161	166	123
Nordland	8398	7063	1335	241	203	38	166	189	43
Troms	5175	4171	1004	291	235	56	170	194	67
Finnmark	2481	2054	427	317	262	55	159	170	103

Tabell 4.3. Hjem som fikk hjelp av hjemmehjelp, etter alder. Fylke. 1989 Homes receiving help from home-helper, by age. County. 1989

Fylke County	I alt Total	Uføre	Alderspensionister				90 år og over years and over	Familier med funk- sjons- hemmede barn Families with disabled children	Andre barne- familier Other families with children	Andre familier Other families	Uopp- gitt Un- known
		Disabled	Old-age pensioners								
		16-66 år years	I alt Total	67-79 år	80-89 år						
Hele landet The whole country	128458	15850	108465	49608	51300	7557	347	1191	793	1812	
Østfold	8001	1059	6836	3111	3283	442	26	57	23	-	
Akershus	8549	1325	6216	2977	2854	385	28	105	52	823	
Oslo	14562	1501	12760	5413	6233	1114	33	45	6	217	
Hedmark	6618	808	5761	2666	2722	373	10	24	15	-	
Oppland	6547	809	5646	2665	2546	435	12	29	51	-	
Buskerud	7529	918	6485	2965	3069	451	25	26	75	-	
Vestfold	6828	996	5636	2599	2637	400	16	137	43	-	
Telemark	4922	633	4247	1989	1974	284	4	27	11	-	
Aust-Agder	2886	437	2409	1128	1086	195	11	17	12	-	
Vest-Agder	4269	690	3520	1746	1539	235	20	34	5	-	
Rogaland	10335	925	9173	4356	4310	507	20	56	161	-	
Hordaland	12479	1345	10585	4562	5251	772	77	134	39	299	
Sogn og Fjordane	3110	348	2678	1062	1352	264	9	49	26	-	
Møre og Romsdal	7616	896	5887	2595	2877	415	25	262	73	473	
Sør-Trøndelag	6857	853	5875	2603	2836	436	9	98	22	-	
Nord-Trøndelag	4062	450	3590	1762	1635	193	2	6	14	-	
Nordland	7063	881	6016	2798	2825	393	13	45	108	-	
Troms	4171	595	3502	1668	1619	215	6	15	53	-	
Finnmark	2054	381	1643	943	652	48	1	25	4	-	

Tabell 4.4. Hjem som fikk hjelp av husmorvikar, etter alder. Fylke. 1989 Homes receiving help from housewife's substitute, by age. County. 1989

Fylke County	I alt Total	Uføre	Alderspensjonister				Familier	Andre	Andre	Uopp-
		Disabled	Old-age pensioners				med funk-	barne-	familier	gitt
		-----	-----	-----	-----	-----	sjons-	familier	Other	Un-
		16-66 år	I alt	67-79	80-89	90 år	hemmede	Other	families	known
		years	Total	år	år	og over	barn	with	with	
						years	Families	children	children	
						and	with			
						over	disabled			
						over	children			
Hele landet The whole country	19948	2862	5602	2914	2420	268	678	8659	1901	246
Østfold	593	90	202	113	83	6	23	227	51	-
Akershus	1727	251	533	266	248	19	71	738	134	-
Oslo	367	19	41	25	14	2	23	280	4	-
Hedmark	881	135	393	216	150	27	19	306	28	-
Oppland	924	140	345	200	127	18	25	359	55	-
Buskerud	1171	112	331	136	180	15	28	488	75	137
Vestfold	707	64	179	88	84	7	15	336	113	-
Telemark	887	73	177	94	75	8	71	545	21	-
Aust-Agder	621	69	129	61	60	8	30	363	30	-
Vest-Agder	890	106	147	97	45	5	53	569	15	-
Rogaland	2111	329	348	217	115	16	57	1140	237	-
Hordaland	3083	528	1029	423	564	42	84	1042	352	48
Sogn og Fjordane	673	175	234	133	89	12	17	227	20	-
Møre og Romsdal	1376	311	387	242	128	17	80	481	56	61
Sør-Trøndelag	616	85	247	118	115	14	16	252	16	-
Nord-Trøndelag	555	64	126	86	31	9	17	322	26	-
Nordland	1335	89	199	119	74	6	24	407	616	-
Troms	1004	159	421	205	183	33	15	371	38	-
Finnmark	427	63	134	75	55	4	10	206	14	-

Tabell 4.5. Uføre og alderspensjonister som fikk hjelp av hjelpeordninger for hjemmene, etter husholdningsstørrelse. Fylke. 1989 Disabled and old-age pensioners receiving help from home-help services, by size of household. County. 1989

Fylke County	I alt Total	Uføre (16-66 år) Disabled (16-66 years)			Alderspensjonister Old-age pensioners		
		I alt Total	Enperson- husholdninger One person households	Flerperson- husholdninger Multi-person households	I alt	Enperson- husholdninger	Flerperson- husholdninger
Hele landet The whole country	132779	18712	10324	8388	114067	85759	28308
Østfold	8187	1149	693	456	7038	5500	1538
Akershus	8325	1576	769	807	6749	4817	1932
Oslo	14321	1520	1146	374	12801	11171	1630
Hedmark	7097	943	526	417	6154	4638	1516
Oppland	6940	949	461	488	5991	4246	1745
Buskerud	7846	1030	570	460	6816	5053	1763
Vestfold	6875	1060	568	492	5815	4406	1409
Telemark	5130	706	385	321	4424	3319	1105
Aust-Agder	3044	506	232	274	2538	1890	648
Vest-Agder	4463	796	428	368	3667	2672	995
Rogaland	10775	1254	600	654	9521	6982	2539
Hordaland	13487	1873	1173	700	11614	8753	2861
Sogn og Fjordane	3435	523	255	268	2912	1791	1121
Møre og Romsdal	7481	1207	477	730	6274	4457	1817
Sør-Trøndelag	7060	938	514	424	6122	4731	1391
Nord-Trøndelag	4230	514	273	241	3716	2547	1169
Nordland	7185	970	576	394	6215	4684	1531
Troms	4677	754	425	329	3923	2811	1112
Finnmark	2221	444	253	191	1777	1291	486

Tabell 4.6. Tallet på hjemmehjelpere, utførte timeverk og gjennomsnittlig timeverk. Fylke/kommunestørrelse. 1989 Number of home-helpers, man-hours worked and average man-hours. County/size of municipality. 1989

	Tallet på hjemmehjelpere Number of home-helpers		Tallet på timeverk Number of man-hours		Gjennomsnittlig timeverk Average man-hours	
	I alt Total	Av dette påførende Of which relatives	I alt	Av dette utført av påførende Of which executed by relatives	Pr. hjelper Per home- helper	Pr. innbygger 67 år og over Per person 67 years and over
1980	44694	12749	16800000	..	376	..
1985	39558	9054	18373695	..	464	32
1986	38424	8765	18651070	1547608	485	32
1987	38044	8178	20378865	1569387	536	35
1988	34212	7484	20595820	1645241	602	34
1989	30064	6992	20024224	1462780	666	33
1 9 8 9						
Østfold	1396	220	992892	53595	711	28
Akershus	1678	361	1241912	89756	740	29
Oslo	1608	32	2060247	14234	1281	26
Hedmark	2259	550	1224018	119208	542	39
Oppland	1914	441	1157284	83783	605	39
Buskerud	1758	451	1114111	60858	634	33
Vestfold	852	138	994348	35650	1167	35
Telemark	1199	264	866749	50517	723	33
Aust-Agder	775	174	440197	42426	568	31
Vest-Agder	1242	342	542550	60677	437	28
Rogaland	1566	314	1278203	91964	816	32
Hordaland	2756	559	2331059	133505	846	41
Sogn og Fjordane	1224	395	567635	89132	464	33
Møre og Romsdal	1997	440	1075351	92893	538	30
Sør-Trøndelag	1679	428	964960	78289	575	27
Nord-Trøndelag	1583	569	675459	125309	427	36
Nordland	2493	708	1337829	126515	537	38
Troms	1530	448	810135	83711	530	46
Finnmark	555	158	349285	30758	629	45
KOMMUNESTØRRELSE						
Innbyggere						
SIZE OF MUNICIPALITY						
Number of inhabitants						
- 4 999	9866	3072	4089905	612710	415	37
5 000 - 9 999	5946	1469	3221229	317507	542	32
10 000 - 19 999	5934	1476	4068505	307056	686	36
20 000 - 49 999	3582	492	3613413	160074	1009	33
50 000 -	4736	483	5031172	65433	1062	29

Tabell 4.7. Tallet på husmorvikarer, utførte timeverk og gjennomsnittlig timeverk. Fylke/kommunestørrelse. 1989 Number of housewife's substitutes, man-hours worked and average man-hours. County/size of municipality. 1989

	Tallet på husmorvikarer Number of housewife's substitutes		Tallet på timeverk Number of man-hours		Gjennomsnittlig timeverk Average man-hours	
	I alt Total	Av dette påførende Of which relatives	I alt	Av dette utført av påførende Of which executed by relatives	Pr. husmor- vikar Per substi- tute	Pr. innbygger 67 år og over Per person 67 years and over
1980	2259	..	3211000	..	1422	6
1985	1910	..	2370383	..	1241	4
1986	1841	..	2183775	..	1186	4
1987	1715	67	2054998	13188	1198	4
1988	1552	63	1823654	10152	1175	3
1989	1216	38	1480701	10859	1218	2
1 9 8 9						
Østfold	41	-	62112	-	1515	2
Akershus	67	-	113821	-	1699	3
Oslo	36	2	38616	1700	1073	-
Hedmark	51	-	60325	150	1183	2
Oppland	49	-	69497	33	1418	2
Buskerud	76	1	105315	175	1386	3
Vestfold	39	-	62966	-	1615	2
Telemark	36	-	61616	-	1712	2
Aust-Agder	33	1	40141	177	1216	3
Vest-Agder	58	-	87608	500	1510	4
Rogaland	80	1	115632	452	1445	3
Hordaland	162	4	228178	4539	1409	4
Sogn og Fjordane	81	6	46708	383	577	3
Møre og Romsdal	83	-	107107	-	1290	3
Sør-Trøndelag	46	5	45013	1581	979	1
Nord-Trøndelag	81	2	68017	4	840	4
Nordland	91	13	56861	800	625	2
Troms	77	2	67128	365	872	4
Finmark	29	1	44040	-	1519	6
KOMMUNESTØRRELSE						
Innbyggere						
SIZE OF MUNICIPALITY						
Number of inhabitants						
- 4 999	444	30	323654	4355	729	3
5 000 - 9 999	224	6	280402	592	1252	3
10 000 - 19 999	230	-	339306	-	1475	3
20 000 - 49 999	140	-	220515	-	1575	2
50 000 -	178	2	316824	5912	1780	2

Tabell 4.8. Kommuner med andre hjelpeordninger for hjemmene. Fylke. 1989 Municipalities with other home-help services. County. 1989

Fylke County	Kommuner i alt Municipalities, total	Kommuner som har			Municipalities with			
		Pårørende som hjemme- hjelp Relatives as home- helper	Ren- gjørings- patrulje Cleaning services	Distri- busjon av mat Meal distri- bution	Ambu- lerende vaktmester Handiman services	Avlast- nings- tiltak Relief services	Ambulant døgn- service Mobile full-time services	Vakt- sentral Alarm central
Hele landet The whole country	1) 484	394	68	364	374	407	98	197
Østfold	25	22	-	25	24	21	7	11
Akershus	22	21	6	21	22	20	5	11
Oslo	25	8	9	19	16	15	7	4
Hedmark	23	18	4	19	20	22	6	8
Oppland	26	22	8	16	22	25	7	18
Buskerud	21	18	4	19	20	20	3	7
Vestfold	15	13	-	13	11	13	4	8
Telemark	18	17	1	17	15	14	3	8
Aust-Agder	19	15	8	16	18	19	5	11
Vest-Agder	15	15	2	15	10	15	3	6
Rogaland	26	20	3	24	22	22	8	14
Hordaland	46	41	3	29	37	37	13	27
Sogn og Fjordane	26	23	2	13	11	22	-	5
Møre og Romsdal	38	28	7	25	24	31	6	15
Sør-Trøndelag	25	21	-	19	20	22	4	4
Nord-Trøndelag	24	24	2	20	13	21	1	5
Nordland	45	34	7	29	38	36	9	18
Troms	25	21	1	12	17	15	5	13
Finnmark	20	13	1	13	14	17	2	4

1) Oslo har 25 bydeler og Bergen har 12.

1) Including 25 local districts in Oslo and 12 in Bergen.

Tabell 4.9. Registrerte servicesentre for eldre. Fylke. 1977-1989 Registered service centres for the aged. County. 1977-1989

Fylke County	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Hele landet The Whole country	110	115	127	147	166	182	200	213	239	257	265	270	294
Østfold	6	6	6	6	5	6	8	9	11	12	14	14	17
Akershus	12	15	18	20	20	22	22	28	29	31	31	31	37
Oslo	22	23	25	29	30	32	36	37	39	41	41	44	44
Hedmark	3	3	4	4	5	6	6	7	8	8	9	9	10
Oppland	1	1	1	1	1	1	1	1	3	5	6	6	9
Buskerud	4	5	5	6	6	6	7	8	10	11	11	11	11
Vestfold	7	7	9	13	16	16	19	19	21	23	23	24	25
Telemark	5	5	5	9	14	14	16	16	18	19	19	19	22
Aust-Agder	2	2	3	3	10	10	12	12	12	12	11	11	13
Vest-Agder	4	4	5	6	6	6	7	8	7	7	7	7	8
Rogaland	6	7	8	10	12	13	14	15	19	22	22	22	26
Hordaland	6	6	8	8	10	13	14	13	15	15	16	16	16
Sogn og Fjordane ..	5	5	4	4	4	8	8	7	8	8	9	9	9
Møre og Romsdal ...	8	8	8	8	7	7	7	8	8	8	8	8	8
Sør-Trøndelag	11	12	12	13	12	13	13	14	15	17	18	18	17
Nord-Trøndelag	3	3	3	3	3	4	5	5	6	6	7	8	7
Nordland	1	1	1	1	2	2	2	3	3	5	6	6	8
Troms	4	2	2	3	3	3	3	3	5	5	5	5	5
Finnmark	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	2

K i l d e: Norsk Gerontologisk Institutt. Source: Norwegian Institute of Gerontology.

5. Plass i institusjon eller spesiell bolig

5.1. Innledning

Lov om sosial omsorg er generell og gjelder alle befolkningsgrupper, uten å etablere særregler for noen. Eldreomsorgen er således ikke regulert i denne loven, og heller ikke de boligtilbud som her omtales. Det samme gjelder tilsvarende tiltak rettet inn mot funksjonshemmede. Lov om helsetjenesten i kommunene pålegger imidlertid kommunene å hjelpe *pleie-trengende* eldre og funksjonshemmede, blant annet ved å sørge for at det finnes tilbud om sykehjem eller boformer for heldøgns omsorg og pleie. Denne del av institusjonstjenesten for eldre og funksjonshemmede, som fra 1988 ble et kommunalt ansvar, er nå for første gang tatt inn i denne publikasjonen.

Eldreomsorg og tiltak for funksjonshemmede er overlatt til det kommunale selvstyre. Økonomiske overføringer til kommunene har vært et viktig statlig styringsredskap for tiltak innen eldreomsorgen og omsorgen for funksjonshemmede. Etter innføring av nytt system for overføringer av inntekter til kommunene, vil utbyggingen av de ulike boligtilbud for eldre og funksjonshemmede i større grad avhenge av de lokale politiske styringsorganer og deres prioriteringer.

Fra statistikkåret 1989 er det opprettet en ny samlet statistikk over institusjoner for eldre som også omfatter de somatiske sykehjemmene og sykehjemsavdelinger i kombinerte alders- og sykehjem. Resultatene fra den nye statistikken er også behandlet i serien Rapporter fra Statistisk sentralbyrå nr. 90/22 Institusjoner for eldre 1989.

5.2. Tjenester og tilbud

Statistikken gir en oversikt over antall institusjonsplasser og beboere i sykehjem, sykehjemsavdelinger og aldershjemsavdelinger i kombinerte alders- og sykehjem, aldershjem og antall boliger og beboere i kommunale boliger med heldøgnservice og alders- og trygdeboliger.

Sykehjem er helseinstitusjoner beregnet på personer med så store behandlings-, pleie- og tilsynsbehov at de ikke lenger kan hjelpes utenfor institusjon. Her har vi også tatt med sykehjemsavdelinger som er kombinert med sykestue, fødehjem eller psykiatrisk sykehjem.

Kombinerte alders- og sykehjem er institusjoner med atskilte avdelinger for aldershjemsbeboere (pensjonæravdeling) og sykehjemsbeboere (sykehjemsavdeling). Beboerne i aldershjemsavdelingene i slike institusjoner kan på mange måter sidestilles med beboerne i aldershjem, og også her er mange pleie-trengende. De som bor i aldershjemsavdelinger i kombinerte alders- og sykehjem skiller seg i praksis ikke fra de som bor i rene aldershjem.

Aldershjem er beregnet på eldre som er oppegående og i det vesentligste selvhjulpne, men som likevel har behov for å bo i felleshusholdning hvor de kan slippe husstell og hvor de kan få tilsyn og en viss pleie når de trenger det.

Definisjonen gjelder i prinsippet fortsatt, men i praksis er beboerne i aldershjem ofte pleietrengende.

Alders- og trygdeboliger er leiligheter eller småhus i rekke som er forbeholdt eldre og funksjonshemmede. I de aller fleste tilfellene er disse boligene beregnet på trygdede, enten de er alderspensjonister eller uføre, og slik sett er de ikke primært et tilbud kun til eldre. Vi vil derfor omtale disse som *trygdeboliger*.

Mange trygdeboliger bygges med én eller annen form for servicetilknytning, fellesrom og fellesaktiviteter. Beboerne her vil i stor grad være selvhjulpne i de fleste daglige gjøremål, og først og fremst ha behov for en mindre og lettstelt bolig med enkel adkomst.

De fleste trygdeboliger er kommunale, mens et mindre antall er private, eller drives i samarbeid mellom kommune og private organisasjoner.

Kommunale boliger med heldøgns service er boliger bygget i tilknytning til en serviceenhet, der beboerne skal kunne få den hjelp og service de måtte ha behov for til enhver tid på døgnet. Servicen omfatter både praktisk og personlig hjelp til avtalte tider, og muligheter til hjelp ved akutte behov.

Dette er et noe nyere boligtilbud enn de foregående, og er derfor ikke utbygd i samme grad.

Som nevnt ovenfor bygges ofte trygdeboliger med en viss servicetilknytning, og de kalles også ofte for serviceboliger. Slike boliger må likevel ikke forveksles med de vi her kaller boliger med heldøgns service, da disse skal ha tilgang på hjelp eller service hele døgnet.

5.3. Plasser i institusjoner og boliger for eldre

Ved utgangen av 1989 var det om lag 48 000 plasser i institusjoner for eldre: 20 000 plasser i sykehjem, 16 800 plasser i kombinerte alders- og sykehjem, 8 200 plasser i aldershjem, 1 500 plasser i kommunale boliger med heldøgns service og 1 500 plasser i andre institusjonstyper (tabell 5.1). I tillegg kommer nær 24 100 trygdeboliger, som pr. definisjon ikke kan regnes med blant institusjonsplasser for eldre og uføre, da dette er tilbud om en lettstelt bolig med enkel adkomst.

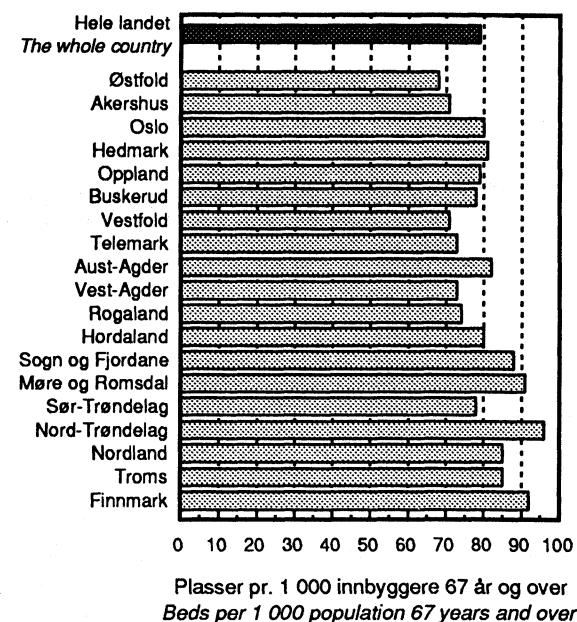
Dekningsgrad

Antall institusjonsplasser for eldre varierer naturlig nok fra fylke til fylke ettersom antall eldre i de enkelte fylkene også varierer. For å få et mål på *dekningsgrad*, må antall plasser ses i forhold til tallet på innbyggere

Figur 5.1

Plasser i institusjoner for eldre pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Fylke. 1989

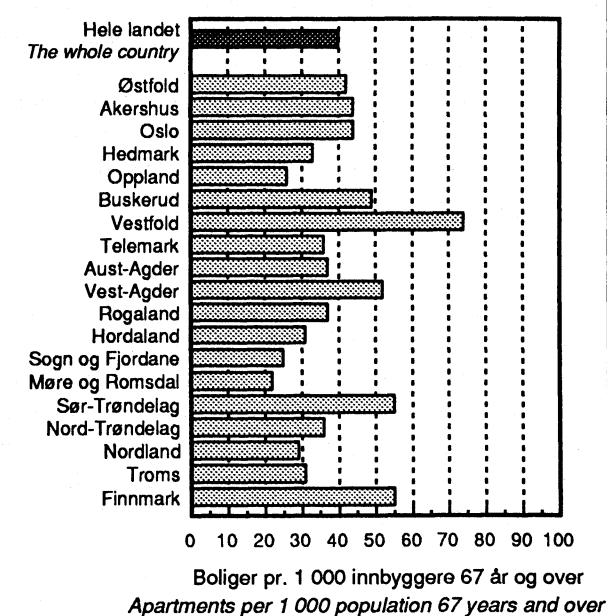
Beds in institutions for the aged per 1 000 population 67 years and over. County. 1989

Figur 5.2

Trygdeboliger pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Fylke. 1989

Old-age apartments per 1 000 population 67 years and over. County. 1989

67 år og over i de enkelte fylkene. Ser vi hele landet under ett, var det 79 institusjonsplasser pr. 1 000 innbyggere 67 år og over (figur 5.1). Best dekningsgrad har Nord-Trøndelag, Finnmark og Møre og Romsdal med henholdsvis 96, 92 og 91 plasser pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Lavest dekningsgrad har Østfold, Akershus og Vestfold hvor det tilsvarende antall institusjonsplasser varierte fra 68 til 71 plasser.

Antall trygdeboliger pr. 1 000 innbyggere 67 år og over varierer mye fra fylke til fylke. Best dekning har Vestfold med 74 boliger pr. 1 000 innbyggere 67 år og over (figur 5.2). Også Finnmark, Sør-Trøndelag og Vest-Agder med henholdsvis 55, 55 og 52 boliger ligger godt over landsgjennomsnittet på 40 boliger pr. 1 000 innbygger over 67 år. Lavest dekning hadde Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane med henholdsvis 22 og 25 boliger pr. 1 000 innbyggere over 67 år.

5.4. Beboere i institusjoner og trygdeboliger for eldre

Statistikken for 1989 omfatter i alt 1 142 institusjoner med i alt 47 933 plasser. For 69 av disse institusjonene har vi bare registrert opplysninger om kommune, institusjonstype og antall plasser. Opplysninger om antall beboere, kjønn og alder mv. mangler med andre ord for 6 prosent av institusjonene.

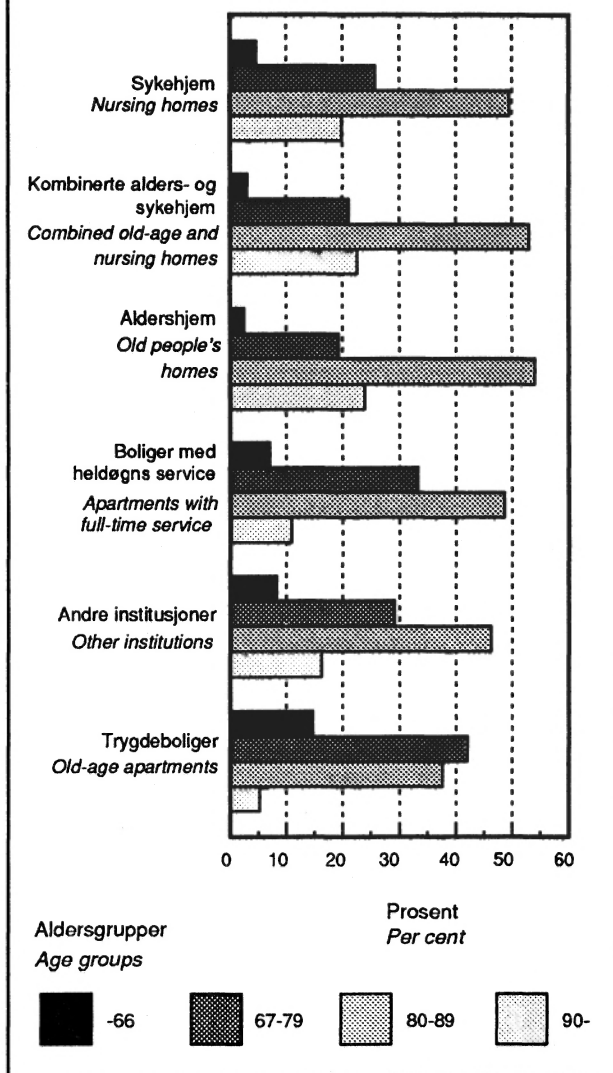
Ved de 1 073 institusjonene vi har opplysninger om var det ved utgangen av 1989 i alt nær 44 300 eldre og funksjonshemmede som hadde plass. Av disse bodde 18 800 i sykehjem, 15 800 i kombinerte alders- og sykehjem, 7 600 i aldershjem, i overkant av 1 200 i kommunale boliger med heldøgns service og nær 900 i andre institusjoner. I tillegg bodde vel 25 500 i trygdeboliger (tabell 5.2).

Sju av ti beboere i sykehjem, kombinerte alders- og sykehjem og aldershjem er kvinner. Ser vi boliger med heldøgns service og andre institusjoner samlet, finner vi en tilsvarende andel kvinner i disse institusjonene.

Av figur 5.3 ser vi at om lag halvparten av beboerne i sykehjem er mellom 80 og 90 år, og at en femdel er over 90 år. Bare 5 prosent av beboerne er under 67 år. Aldersfordelingen i de kombinerte alders- og sykehjemmene og i aldershjemmene er tilnærmet lik. Her er vel halvparten, henholdsvis 53 og 54 prosent av beboerne, mellom 80 og 90 år, og nær en firedel, 23 og 24 prosent, er over 90 år.

Figur 5.3

Beboere i institusjoner og trygdeboliger for eldre, etter alder og institusjonstype. 1989
Residents in institutions for the aged, by age and type of institution. 1989

Også i kategoriene boliger med heldøgns service og andre institusjoner er flertallet av beboerne over 80 år, henholdsvis 60 og 63 prosent, men i disse institusjonstypene er henholdsvis 7 og 8 prosent av beboerne under 67 år.

I trygdeboligene er flertallet av beboerne under 80 år, og 15 prosent under 67 år. Fem prosent av beboerne er over 90 år.

5.5. Utvikling over tid

Tallet på institusjonsplasser har steget jevnt fra nær 40 800 i 1980 til nær 49 900 i 1988 (figur 5.4). Antall

plasser i "rene" sykehjem økte med vel 9 100 i denne perioden, en økning på 22 prosent (tabell 5.1). I de kombinerte alders- og sykehjemmene gikk antall plasser i samme periode opp med nær 3 200, som er en økning på 20 prosent. De "rene" aldershjemmene hadde i samme periode en økning på 15 prosent. Her må det tilføyes at fra 1986 ble kommunale boliger med heldøgns service for første gang registrert som egen kategori. Dette er en institusjonstype som på enkelte punkter ligner på aldershjemmene, og flere svaralternativ kan være en grunn til at antall plasser i "rene" aldershjem sank fra 1986 til 1988. En annen forklaring kan være at kommunene har ønsket å prioritere den åpne eldreomsorgen og trappet ned på dette institusjonstilbudet, eller omgjort aldershjems plasser til sykehjems plasser.

Fra statistikkåret 1989 har SSB, som før nevnt, utarbeidet et nytt opplegg for institusjonsstatistikken for eldre, og oppgaver fra de ulike institusjonstypene innhentes nå på ett skjema. Tallene for 1989, som altså baserer seg på den nye statistikken, viser en nedgang på om lag 2 000 institusjonsplasser fra 1988 til 1989. Så og si hele nedgangen i antall plasser skyldes at antall plasser ved de kombinerte alders- og

sykehjemmene sank fra vel 18 700 i 1988 til nær 16 800 i 1989. Hvor mye av denne endringen som skyldes omlegging av statistikken er vanskelig å si. Tidligere ble det innhentet oppgaver fra aldershjemsavdelingene og sykehjemsavdelingene i de kombinerte institusjonene av to ulike instanser og på to forskjellige skjemaer. Dette kan ha medført dobbeltregistrering for denne institusjonstypen.

Kommunale boliger med heldøgns service ble som før nevnt ikke registrert før i 1986, og det har ikke vært mulig å finne tall fra andre kilder for tidligere år. I denne omgang vil det derfor ikke være mulig å si noe generelt om utbyggingen av slike boliger.

SSB innhentet tall for trygdeboliger første gang i 1984. Det nye statistikkopplegget berører ikke registreringen av trygdeboliger, og tallene skulle derfor være sammenlignbare. Ut fra tabell 5.1 har det vært en økning i tallet på trygdeboliger fra nær 21 000 i 1984 til nær 24 100 i 1989, en økning på 15 prosent. Dette er åpenbart en boligtype som prioriteres innen omsorgen for eldre og uføre.

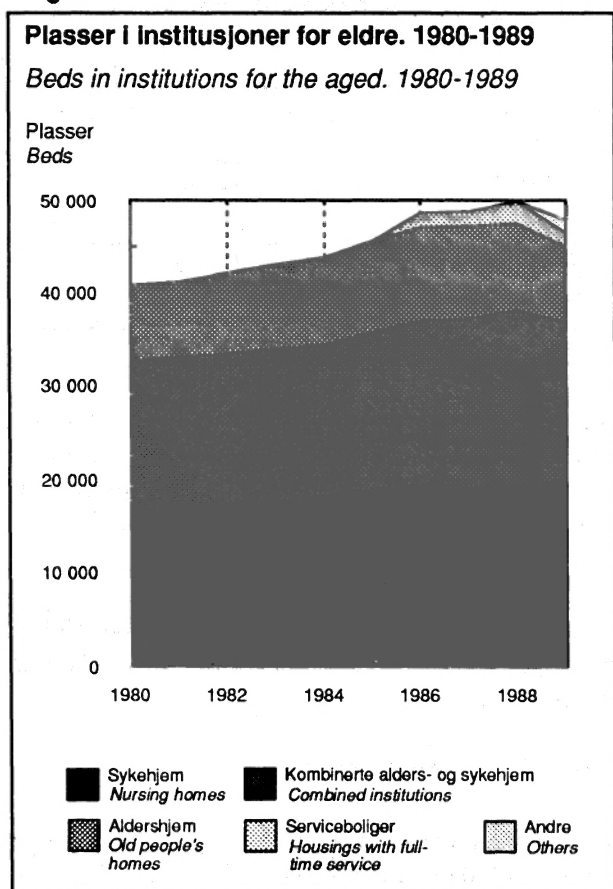
5.6. Geografiske forskjeller

Det er opp til de enkelte kommuner å avgjøre hvilke typer av institusjonsplasser de vil tilby eldre og funksjonshemmede, og flere kommuner kan gå sammen om å bygge og drive sykehjem. Sammensetningen av institusjonstilbudet vil derfor variere fra kommune til kommune og mellom fylkene.

Ser vi hele landet under ett finner vi 42 prosent av institusjonsplassene for eldre i rene sykehjem, 35 prosent i kombinerte alders- og sykehjem, 17 prosent i rene aldershjem, 3 prosent i serviceboliger og 3 prosent i andre typer institusjoner (figur 5.5). I Rogaland, Troms, Vestfold og Aust-Agder utgjør plassene ved rene sykehjem over halvparten, mens de i Sogn og Fjordane og Oppland bare utgjør en fjerdedel av alle institusjonsplassene.

Sogn og Fjordane, Oppland og Oslo har over halvparten av institusjonsplassene sine i kombinerte alders- og sykehjem. Den tilsvarende andel i Rogaland er under 10 prosent. Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag har henholdsvis 35 og 29 prosent av sine institusjonsplasser i rene aldershjem. Oslo har her den laveste andelen med bare 7 prosent. I statistikken for 1989 skilles det ikke mellom plasser i aldershjems- og sykehjemsavdelinger i de kombinerte alders- og sykehjemmene. Fordelingen på sykehjems plasser/ aldershjems plasser i de kombinerte institusjonene har

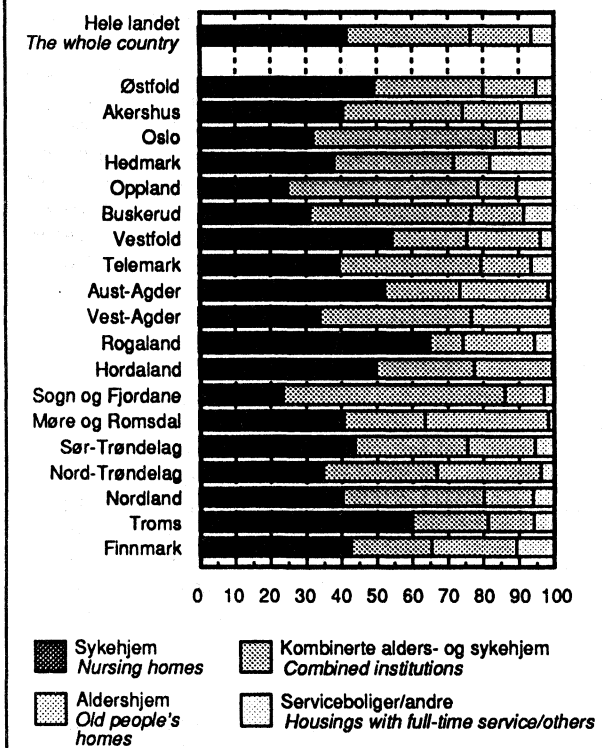
Figur 5.4

Figur 5.5

Institusjonsplasser for eldre og funksjonshemmede, etter institusjonstype. Fylke. 1989

Beds in institutions for the aged and disabled, by type of institution. County. 1989

ut fra landsgjennomsnittet ligget på tilnærmet 60/40 prosent på hele 1980-tallet.

Ut fra de kategoriene vi har brukt er det stor variasjon i institusjonstilbudet fra fylke til fylke. Ser vi derimot

sykehjemmene og de kombinerte alders- og sykehjemmene samlet, er variasjonene langt mindre. Vel to tredeler av fylkene har mellom 70 og 80 prosent av institusjonsplassene sine i disse to institusjonstypene.

Bare 3 prosent av institusjonsplassene for eldre er i boliger med heldøgns service. Tre fylker, Vestfold, Vest-Agder og Nord-Trøndelag har ikke registrert slike plasser. I Hedmark, som klart skiller seg ut fra de andre fylkene, er 10 prosent av institusjonsplassene i boliger med heldøgns service. Deretter kommer Oppland og Akershus hvor den tilsvarende andel var 6 prosent. Tre prosent av institusjonsplassene på landsbasis tilhørte det vi har kalt andre institusjoner.

5.7. Personale i institusjonene

I den nye institusjonsstatistikken for eldre registreres alle som arbeider i institusjonene for eldre, og deltidsansatte omregnes her til heltidsansatte. Vi får med andre ord registrert antall årsverk. Det ble i 1989 brukt i alt 37 000 årsverk i institusjonene for eldre; i underkant av 17 500 i sykehjem, nær 13 300 i kombinerte alders- og sykehjem, 5 000 i aldershjem, nær 500 i serviceboliger og i underkant av 800 årsverk i andre institusjoner (tabell 5.4). Til sammenligning ble det i 1989 brukt nær 12 300 årsverk i hjemmehjelps- og husmorvikartjenesten.

Hjelpepleiere er den største yrkesgruppa i institusjonene for eldre. De utførte 38 prosent av alle årsverkene. Sykepleiere utførte 17 prosent, mens annet hjelpepersonell (ufaglærte) utførte 14 prosent av årsverkene i 1989.

Tabell 5.1. Plasser i institusjoner for eldre, etter institusjonstype og plasser pr. 1 000 innbyggere 67 år og over. Fylke. 1980-1989 Beds in institutions for the aged, by type of institution and beds per 1 000 population 67 years and over. County. 1980-1989

Fylke County	I alt Total	Institusjonstype Type of institution					Plasser pr. 1 000 inn- byggere 67 år Beds per 1 000 persons 67 years and over	Alders- og trygde- boliger Old-age apartments	
		Syke- hjem Nursing homes	Kombi- nerte alders- og syke- hjem Combined insti- tutions	Alders- hjem Old people's homes	Boliger med hel- døgns service Apartments with full-time service	Andre insti- tusjoner Other institu- tions		Plasser i alt Beds, total	Pr. 1 000 innbyggere 67 år og over Per 1 000 persons 67 years and over
1980	40751	17019	15581	8151	..	..	78	..	..
1981	41139	17033	16056	8050	..	..	77	..	..
1982	42119	17281	16107	8731	..	..	77	..	..
1983	43021	17636	16271	9114	..	..	78	..	..
1984	43786	18320	16110	9356	..	..	78	20965	41
1985	45607	18884	19790	9933	..	..	80	21899	38
1986	48695	19380	17547	10146	1622	..	82	22092	38
1987	48774	19234	17979	9999	1562	..	83	22609	38
1988	49887	19328	18742	9391	2426	..	83	22948	38
1989	47933	19994	16777	8226	1480	1456	79	24056	40
1 9 8 9									
Østfold	2465	1222	755	368	41	79	68	1514	42
Akershus	3028	1232	1022	499	180	95	71	1884	44
Oslo	6350	2043	3274	432	314	287	80	3481	44
Hedmark	2561	978	861	263	256	203	81	1034	33
Oppland	2348	587	1265	255	147	94	79	767	26
Buskerud	2621	824	1193	384	116	104	78	1651	49
Vestfold	2043	1115	431	424	-	73	71	2112	74
Telemark	1935	766	776	273	35	85	73	966	36
Aust-Agder	1159	608	247	287	17	-	82	531	37
Vest-Agder	1433	490	612	323	-	8	73	1016	52
Rogaland	2979	1942	280	603	103	51	74	1505	37
Hordaland	4511	2256	1247	992	16	-	80	1742	31
Sogn og Fjordane	1519	358	952	168	15	26	88	424	25
Møre og Romsdal	3238	1319	745	1127	11	36	91	797	22
Sør-Trøndelag ..	2733	1201	869	518	64	81	78	1939	55
Nord-Trøndelag ..	1815	636	580	532	-	67	96	686	36
Nordland	2959	1196	1181	411	109	62	85	1019	29
Troms	1516	913	323	195	35	50	85	558	31
Finmark	720	308	164	172	21	55	92	430	55

Tabell 5.2. Beboere i institusjoner for eldre, etter kjønn og alder. 1989 Residents in institutions for the aged, by sex and age. 1989

Kjønn og alder Sex and age	I alt Total	Syke- hjem Nursing homes	Kombi- nerte alders- og syke- hjem Combined insti- tutions	Alders- hjem Old people's homes	Boliger med hel- døgns service Apartments with full-time service	Andre insti- tusjoner Other institu- tions
I alt Total	44294	18825	15792	7560	1233	884
- 16 år years	14	7	5	-	-	2
16 - 66 "	1739	880	501	199	88	71
67 - 79 "	10313	4863	3324	1459	410	257
80 - 84 "	10688	4475	3890	1775	339	209
85 - 89 "	12132	4847	4499	2323	262	201
90 -	9408	3753	3573	1804	134	144
Menn Males	13243	5760	4642	2202	326	313
- 16 år	5	3	2	-	-	-
16 - 66 "	926	463	263	115	40	45
67 - 79 "	3920	1873	1230	598	113	106
80 - 84 "	3127	1299	1182	504	67	75
85 - 89 "	3030	1239	1127	548	66	50
90 -	2235	883	838	437	40	37
Kvinner Females	31051	13065	11150	5358	907	571
- 16 år	9	4	3	-	-	2
16 - 66 "	813	417	238	84	48	26
67 - 79 "	6393	2990	2094	861	297	151
80 - 84 "	7561	3176	2708	1271	272	134
85 - 89 "	9102	3608	3372	1775	196	151
90 -	7173	2870	2735	1367	94	107

Tabell 5.3. Beboere i alders- og trygdeboliger, etter alder og fylke/kommunestørrelse. 1989 Residents in old-age apartments, by age and county/size of municipality. 1989

	I alt Total	Uføre Disabled	Alderspensjonister Old-age pensioners					Uoppgitt alder Age un- known
		16-66 år years	I alt Total	67-79 år	80-84 år	85-89 år	90 år og over years and over	
Hele landet The whole country	25500	3180	18385	9095	5103	3041	1146	3935
FYLKE COUNTY								
Østfold	1708	286	1422	770	368	221	63	-
Akershus	2123	332	1569	809	475	231	54	222
Oslo	3479	124	3018	1353	873	579	213	337
Hedmark	1146	72	448	224	135	72	17	626
Oppland	813	101	521	278	133	87	23	191
Buskerud	1799	336	1450	684	345	271	150	13
Vestfold	2275	297	1417	780	349	211	77	561
Telemark	982	101	589	299	148	105	37	292
Aust-Agder	559	57	363	170	89	65	39	139
Vest-Agder	1151	120	1010	574	270	123	43	21
Rogaland	1497	203	1047	515	281	196	55	247
Hordaland	1849	185	873	443	286	81	63	791
Sogn og Fjordane	471	73	370	175	92	80	23	28
Møre og Romsdal	865	102	643	277	185	121	60	120
Sør-Trøndelag	1945	382	1456	711	426	215	104	107
Nord-Trøndelag	721	115	575	274	173	103	25	31
Nordland	1081	130	747	294	250	147	56	204
Troms	575	68	502	237	146	88	31	5
Finnmark	461	96	365	228	79	45	13	-
KOMMUNESTØRRELSE								
Innbyggere								
SIZE OF MUNICIPALITY								
Number of inhabitants								
- 4 999	3729	535	2944	1338	819	574	213	250
5 000 - 9 999	3281	531	2410	1242	668	363	137	340
10 000 - 19 999	5035	613	3360	1787	905	513	155	1062
20 000 - 49 999	5013	692	2919	1437	730	515	237	1402
50 000 -	8442	809	6752	3291	1981	1076	404	881

Tabell 5.4. Årsverk i institusjoner for eldre, etter institusjonstype og stilling. 1989 Man-years in institutions for the aged, by type of institution and occupation. 1989

Stilling Occupation	I alt Total	Syke- hjem Nursing homes	Kombi- nerte alders- og syke- hjem Combined insti- tutions	Alders- hjem Old people's homes	Boliger med hel- døgns service Apartments with full-time service	Andre insti- tusjoner Other institu- tions
I alt Total	37013	17463	13265	5015	494	776
Leger Physicians	225	112	73	33	2	5
Ergoterapeuter Occupational therapists	382	195	134	34	7	12
Fysioterapeuter Physiotherapists .	474	264	157	31	6	16
Psykiatriske sykepleiere Psychiatric nurses	83	35	26	11	2	9
Geriatriske sykepleiere Geriatric nurses	251	173	65	8	1	4
Andre sykepleiere Other nurses ...	5952	3296	2055	460	41	100
Hjelpepleiere Auxiliary nursing personnel	14063	7261	5124	1352	131	195
Miljøarbeidere Social environ- ment workers	551	199	171	92	22	67
Sosionomer Social workers	76	30	18	21	5	2
Annet hjelpepersonale Other auxi- linary nursing personnel	5015	1581	1690	1434	138	172
Ledere og saksbehandlere Leading administrative staff	931	396	320	159	25	31
Kontorpersonale Other admini- strative staff	746	370	285	63	14	14
Kjøkkenpersonale Kitchen personnel	4838	2098	1701	921	58	60
Andre uten beboerkontakt Other non-nursing personnel	1639	710	733	127	10	59
Andre Others	1789	742	714	271	32	30

6. Spesielle tiltak for barn og ungdom

6.1. Innledning

Barn og ungdom er først og fremst foreldrenes ansvar, både tradisjonelt og ifølge lov om barn og foreldre. Foreldrene har plikt til å gi barna forsvarlig oppdrags- og forsørgelse, og de skal sørge for at barna får utdanning etter evner og anlegg. Men foreldrene er ikke alene om disse oppgavene. Barnehager, skoler og helse- og sosialtjenesten har også ansvar for at barn får gode oppvekstkår. Statlige overføringer som barnetrygd og overgangsstønad til enslige forsørgere bidrar til at barn blir økonomisk forsørget. I tillegg finnes det de fleste steder en rekke fritidstilbud for barn og ungdom, som f.eks. idrettslag, kor og musikkorps og speidervirksomhet.

Selv om disse ordningene er til god hjelp for foreldre og barn, er de bygget på forutsetningen om at barn har foreldre som tar omsorg for dem og sørger for at de får dekket både materielle og følelsesmessige behov. Samfunnets ansvar for det enkelte barn tar til når foreldrene faller fra eller ikke er i stand til å ta seg av barna på en forsvarlig måte. Ifølge barnevernsloven har *helse- og sosialstyret* plikt til å gripe inn, hvis foreldrene eller den som har foreldreansvaret makter sin oppgave så dårlig at barnets helse eller utvikling kommer i fare. Det samme er tilfelle når barna selv gjennom kriminalitet eller annen atferd viser så dårlig tilpasning til miljøet og samfunnet at det er nødvendig med særskilte tiltak. Helse- og sosialstyret kan også gripe inn når barnet er sykt eller funksjonshemmet og foreldrene ikke sørger for at barnet får den behandling og pleie som det har behov for, og som det etter forholdene er mulig å gi.

6.2. Tjenester og tilbud

I første omgang foretar helse- og sosialstyret (i praksis sosialkontoret) undersøkelser og innkaller foreldre og barn til samtale. Ved samtale med barn og foreldre skal sosialkontoret søke å kartlegge årsakene til at inngrep har vært nødvendig. Sosialkontoret skal undersøke hva som skal til for å rette på forholdene og eventuelt sette i verk ulike *forebyggende* tiltak, f.eks. økonomisk stønad, plass i barnehage eller støttekontakt. Hvis dette ikke fører fram, kan helse- og sosialstyret vedta å *overta omsorgen for barnet* og plassere det i fosterhjem eller barnehjem.

Helse- og sosialstyret er et folkevalgt organ. I de siste ti årene er de fleste av arbeidsoppgavene styret har ansvar for blitt overført til sosialadministrasjonen (sosialkontoret), men det er fortsatt helse- og sosialstyret som må fatte vedtak om å overta omsorgen for et barn mot foreldrenes samtykke og om å frata foreldrene foreldremyndigheten. Sosialkontoret sørger for at de nødvendige tiltakene blir gjennomført.

Barnevernstiltak og annen hjelp til barn fra sosialtjenesten - avgrensingsproblemer og datakvalitet

Barnevernet har både en kontrollside og en hjelpeside. Hjelp fra barnevernet blir av mange oppfattet som et tegn på at man er udugelig som foreldre, som en moralsk fordømmelse og et personlig nederlag - en straff i seg selv. Likevel er det hvert år mange foreldre som henvender seg til barnevernet og får iverksatt tiltak for barna sine. Av de nye barnevernstilfellene i 1985 ble 40 prosent rapportert av foreldrene. Etter

endringen av statistikkopplegget fra og med 1986 er det vanskelig å skille mellom foreldre og barn som "rapportører". I 1989 ble 46 prosent av de nye barnevernstilfellene rapportert av barn eller foreldre, omtrent samme andel som i 1988.

Omleggingen av statistikkopplegget fra og med 1986 har medført at vi ikke på samme måte som tidligere kan skille mellom forebyggende tiltak og andre tiltak. Det vi kan skille ut som helt klare omsorgstiltak, er plassering i fosterhjem og barnevernsinstitusjon. Alle andre tiltak vil her for enkelhets skyld bli omtalt som forebyggende tiltak, men denne gruppen kan omfatte noen som er under omsorg. Begrepene "forebyggende tiltak" og "omsorgstiltak" er derfor ikke helt sammenlignbare med tilsvarende begrep i statistikken før 1986. Det registreringsskjemaet som nå er i bruk, har spørsmål om årsak til inngrep, dvs. § 16 a-d. Mye tyder på at denne paragrafen av mange feilaktig forbindes bare med omsorgstiltak, ikke med forebyggende tiltak. Vi antar derfor at det er en underrapportering av forebyggende tiltak etter 1986.

Fordi lovgrunnlaget er noe uklart, praksis med hensyn til lovhemling varierende og skjemaet kanskje uheldig utformet i forhold til barnevernssaker, blir det vanskelig å gi en fullstendig statistikk over hvor mange barn og unge som mottar f.eks. støttekontakt. Noen sosialkontor registrerer tiltaket som barnevernstiltak etter § 16.d i barnevernsloven, andre som sosialhjelp som kan ytes etter § 3.2 i lov om sosial omsorg, mens atter andre skaffer hjelp tilsynelatende uten å tenke på det juridiske og økonomiske grunnlaget for tiltaket. Så lenge det bare er tiltak som er iverksatt med hjemmel i lov om barnevern eller § 3 i lov om sosial omsorg som det er obligatorisk å registrere for statistikkformål, blir en fullstendig statistikk umulig.

Fra 10 kommuner ble det ikke sendt inn oppgaver til barnevernsstatistikken for 1989, eller oppgaver som var så ufullstendige at de ikke kunne brukes. For disse kommunene har vi benyttet oppgaver fra tidligere år. Bortsett fra Rana gjaldt dette mindre kommuner, som ikke betyr så mye for totaltallene.

6.3. Barn med hjelp fra sosialtjenesten

Her vil vi ta utgangspunkt i *alle* barn og unge under 18 år som er registrert som mottakere av hjelp fra sosialtjenesten, uansett lovgrunnlag. I tillegg har vi tatt med ungdom i alderen 18-22 år som har fått hjelp etter lov om barnevern, fordi hjelp til barn etter barnevernsloven kan gis inntil fylte 23 år for etterverns-

tiltak. Selv om dette gir et ufullstendig bilde, får vi likevel en bedre oversikt over bredden i tilbudet enn vi ville fått ved å begrense oss til barn med hjelp etter barnevernsloven. Det er imidlertid vanskelig å vite hvor godt dette bildet dekker det som faktisk ytes fra sosialtjenesten overfor barn og ungdom, i og med at registreringen av tiltak som hjemles i § 2 i lov om sosial omsorg, eller som ikke hjemles i noen lov, er frivillig.

Lovgrunnlag for hjelpen

I alt ble vel 19 800 barn og unge registrert som mottakere av hjelp fra sosialtjenesten i løpet av 1989. Av disse var 15 600 registrert som barnevernsklienter, mens bortimot 2 500 fikk hjelp uten at lovgrunnlag er registrert. I alt 1 700 fikk hjelp bare med grunnlag i sosialomsorgs- eller edruskapsloven. Hvert barn kan ha fått tiltak etter mer enn en lov. Om lag 1 200 av de 15 600 barnevernsklientene hadde også mottatt tiltak etter sosialomsorgs- eller edruskapsloven.

Barn med uoppgitt lovgrunnlag og barn som bare fikk hjelp med grunnlag i andre lover enn barnevernsloven, var alle under 18 år, slik vi har definert barn med hjelp. Når vi ser bort fra barnevernsklienter 18 år og over, var aldersfordelingen for barn som fikk hjelp uten at lovgrunnlag ble oppgitt nokså lik aldersfordelingen for de "rene" barnevernsklientene. Dette kan tyde på at de to gruppene er like, men at ulik praksis ved sosialkontorene fører til at noen blir registrert som barnevernsklienter, andre ikke.

Tiltak

Økonomisk stønad og støttekontakt var de mest brukte tiltakene (figur 6.1). Nær 5 900 barn og unge fikk økonomisk stønad, mens 4 800 fikk støttekontakt. Nær 4 600 var i fosterhjem og nær 1 400 i barnevernsinstitusjon i løpet av året. Avlastningstiltak (f.eks. weekend-fosterhjem), tilsynsfører og plass i barnehage var tiltak som ble satt i verk for henholdsvis 4 300, 3 500 og 3 000 barn. Videre var det vel 600 barn som fikk poliklinisk behandling, og noe over 100 som var innom et psykiatrisk sykehus i regi av sosialtjenesten. Hvert barn kan ha hatt mer enn en type tiltak i løpet av året (tabell 6.2).

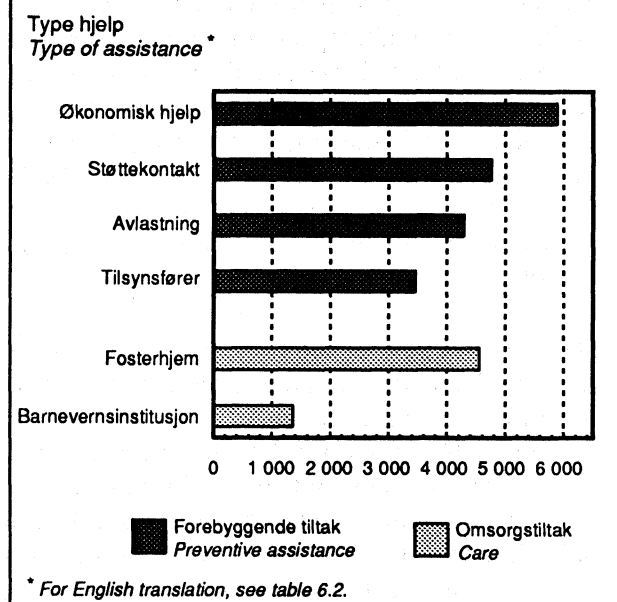
Aldersgruppene 14 år og over fikk i større grad enn de yngre økonomisk stønad, men også blant barna under 14 år fikk ett av fem økonomisk hjelp. Avlastningstiltak ble derimot brukt oftere for barn under 14 år enn for de eldre. Plass i barnehage ble mest brukt

som tiltak overfor barn i alderen 3-6 år. De eldste barna fikk oftere enn de yngre mer enn en type hjelp, men ellers var det forholdsvis små forskjeller mellom aldersgruppene med hensyn til hvilke tiltak som ble iverksatt.

Figur 6.1

Barn som fikk hjelp av sosialtjenesten, etter ulike tiltak. 1989

Children with assistance from social services, by type of assistance. 1989

6.3.1. Barneverns klientene

I alt var det som nevnt 15 600 barn og unge som fikk barnevernstiltak (tiltak med hjemmel i barnevernsloven) en eller annen gang i løpet av 1989. Noen av dem fikk hjelp hele tiden, andre (3 400) kom til i løpet av året, og noen opphørte alle tiltak for, det vil si de sluttet å være barneverns klienter. For å gi et tilnærmet dekkende bilde av strømmen av barn gjennom barnevernets hjelpetiltak, vil vi her presentere opplysninger både om totalmassen av barneverns klienter i løpet av året, om de nye barna som kom til som klienter og om status ved utgangen av året, det vil si de 13 200 barna som var under barnevernstiltak 31. desember 1989.

Regnet pr. 1 000 barn under 20 år var 14 barn under tiltak i løpet av året, 3 barn kom til som nye klienter i barnevernet og 12 barn var under barnevernstiltak ved utgangen av året. Figur 6.2 viser hvor store andeler av barn i ulike aldersgrupper som var innom barnevernet i 1988. 4-6-åringer og 15-16-åringer ble oftere enn barn i andre aldersgrupper tatt inn som nye

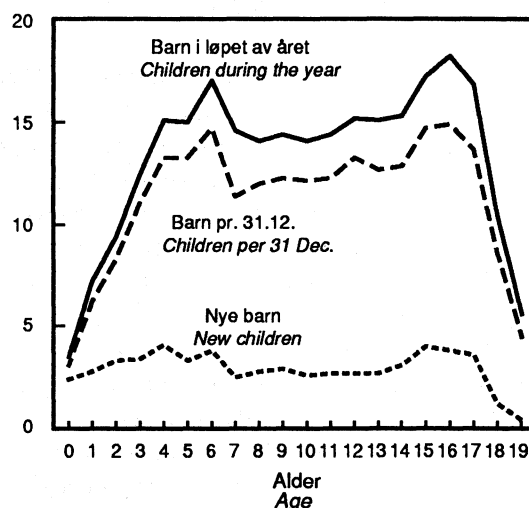
barneverns klienter. Kurvene for barn i alt under barnevern og barn under barnevernstiltak ved utgangen av året topper seg for 6-åringer og 16-åringer. Det er barn i disse aldersgruppene som oftest er under barnevernstiltak. Dette kan skyldes at 6-åringer møter større krav om å kunne tilpasse seg andre barn, og de blir nå vurdert med henblikk på skolestart. Dermed blir det tydeligere hvem som trenger hjelp og støtte. I 15-16-årsalderen møter de unge krav om å tilpasse seg de voksnes verden. Denne overgangen ser ut til å være spesielt vanskelig for enkelte.

Figur 6.2

Barneverns klienter pr. 1 000 barn i ulike aldersgrupper. 1989

Children under protection per 1 000 children in different age groups. 1989

Barneverns klienter pr. 1 000 barn
Children under protection per 1 000 children

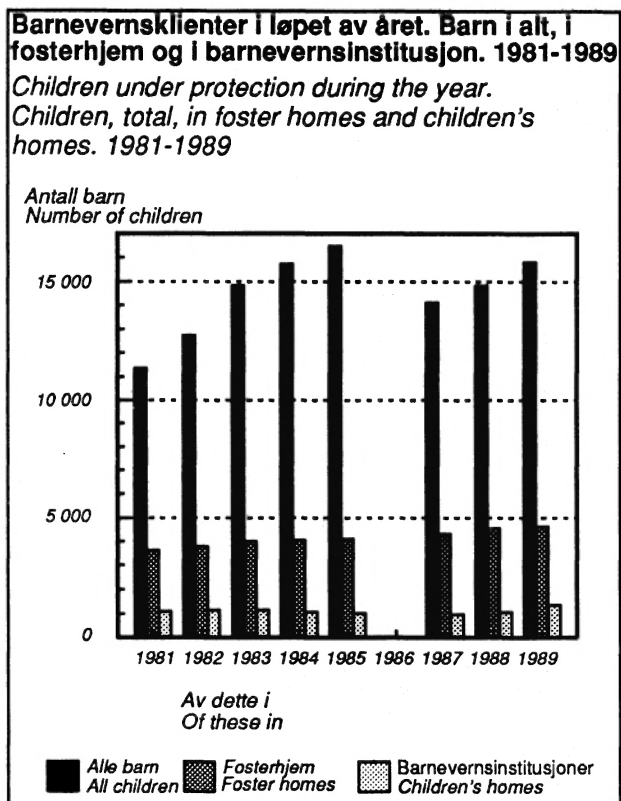
Barn under barnevernstiltak i løpet av året

Flere barn var under barnevernstiltak i løpet av 1989 (15 600) enn i 1988, da nær 14 700 barn fikk iverksatt tiltak etter lov om barnevern. Det var økning fra 1988 til 1989 både i antall barn som hadde vært i fosterhjem og barnevernsinstitusjon i løpet av året.

Nye barn under barnevernstiltak

I 1989 satte sosialtjenesten som nevnt i verk barnevernstiltak for 3 400 barn som ikke fikk hjelp i 1988, og som i denne framstillingen blir sett på som nye i barnevernet. Dette er en klar økning i forhold til 1988, da det ble satt i verk tiltak for 2 700 nye barn. Sammenlignet med perioden 1981-1985 ligger tallet på nye barn i barnevernet de siste årene langt lavere.

Figur 6.3

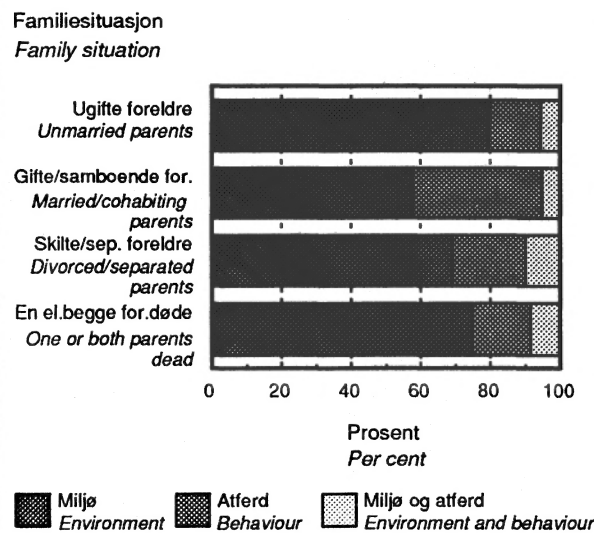
En del av nedgangen er nok en følge av statistikkomleggingen. For det første mangler det opplysninger om klientforhold året før for nær 1 100 barn i 1989. Noen av disse er nye klienter. Det "riktige" tallet på nye klienter i barnevernet kan derfor være på opp til 4 400, men også dette er en betydelig nedgang i forhold til 1985, da det ble registrert 5 500 nye barnevernsklienter. For det andre er det en viss forskjell i definisjonen av nye klienter før og etter 1986. I 1981-1985 ble barn som hadde fått hjelp året før, men som ikke var under tiltak ved årets begynnelse, regnet som nye barn.

Det ble registrert nær 700 flere nye barn i 1989 enn i 1988, en økning på 24 prosent. Det knytter seg imidlertid usikkerhet til en sammenligning av tallene for 1988 og 1989. Over halvparten av den økningen vi kan registrere i antall nye barn under barnevernstiltak fra 1988 til 1989, kan tilbakeføres til Hordaland fylke. I 1988 benyttet vi 1987-tall for Bergen fordi 1988-tallene var for usikre.

Den økningen i antall nye barn under barnevernstiltak som er registrert, skyldes først og fremst at antall nye barn med forebyggende tiltak har økt med 30 prosent. Tallet på nye barn med omsorgsplassering som første vernetiltak, økte derimot med bare 5 prosent fra 1988

Figur 6.4

Nye barnevernsklienter med ulik familiesituasjon, etter årsak til inngrep fra barnevernet. Prosent. 1989
New cases of children placed under protection with different family situation, by reason for intervention. Per cent. 1989

til 1989. På bakgrunn av antakelsen om at forebyggende tiltak har vært underrapportert, kan dette tyde på at mye av økningen i tallet på nye barn fra 1988 til 1989 ikke er reell, men skyldes at rapporteringen av forebyggende tiltak er blitt mer fullstendig.

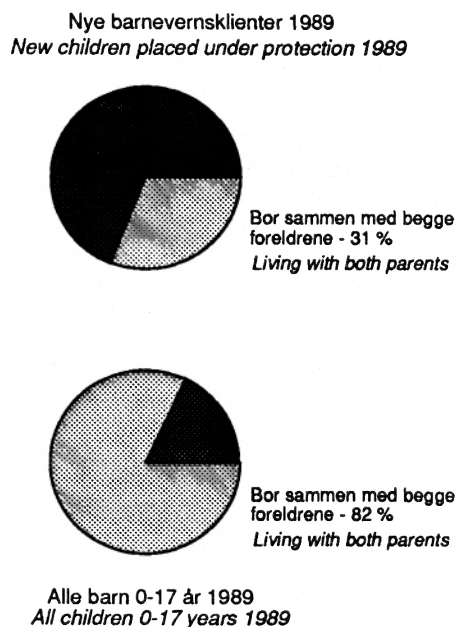
Det knytter seg spesiell interesse til de nye barna, blant annet fordi opplysninger om dem kan vise hvilke situasjoner barna er i når barnevernet griper inn. Figur 6.4 viser at det i de fleste tilfelle er forhold i barnas miljø som er årsak til at helse- og sosialstyret griper inn. Dette gjelder særlig for de yngste barna. At problemet ligger i miljøet vil si at foreldrenes omsorg svikter eller at barna ikke blir forsvarlig forsørget (barnevernslovens § 16 a og c). Jo eldre barna er, desto større andel av dem er satt under barnevernstiltak, fordi de har avvikende og uønsket atferd eller en funksjonshemming (barnevernslovens § 16 b og d). Blant 14-17-åringene ble over halvparten tatt under vernetiltak på grunn av egen atferd alene eller i kombinasjon med forhold i miljøet.

Det er sammenheng mellom barnas familiesituasjon og hva som blir årsak til inngrep fra barnevernet: Blant de barna som bare bor sammen med en av sine biologiske foreldre, er det langt oftere miljø enn atferd som er årsak til nemndinngrep, mens vi blant de

Figur 6.5

Barn 0-17 år 1989 og nye barnevernssklienter 1989, etter familiesituasjon. Prosent

Children 0-17 years 1989 and new cases of children placed under protection in 1989, by family situation. Per cent

barna som bor sammen med begge foreldrene, finner at en langt større andel av nemndinngrepene har sitt utgangspunkt i barnas egen atferd.

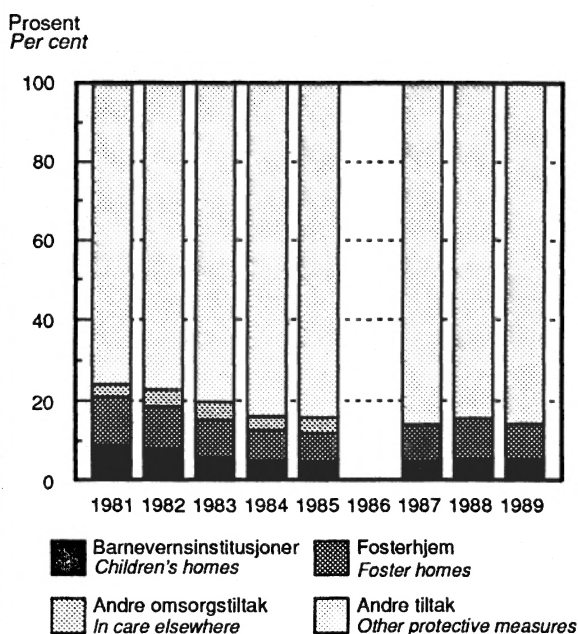
De nye barnevernssklientene skiller seg sterkt fra barn flest med hensyn til familiesituasjon. Tall fra SSBs befolkningsstatistikk viser at 82 prosent av alle barn under 18 år bodde sammen med begge sine biologiske foreldre pr. 1. januar 1989. Av de nye barnevernssklientene i 1989 var det bare 31 prosent som var i den situasjonen (figur 6.5). Den viktigste grunnen til at så få av barnevernssklientene bor sammen med begge foreldrene, er at foreldrene enten er skilt eller aldri har vært gift med hverandre.

Det er også viktig med oversikt over hvilke tiltak som først blir satt inn: Blir forebyggende tiltak forsøkt først, eller blir barna plassert utenfor hjemmet med en gang? Det har lenge vært en tendens til at en i økende utstrekning først forsøker med forebyggende tiltak, slik man også skal i henhold til barnevernsloven, hvis det ikke i utgangspunktet vurderes som nytteløst med forebyggende tiltak. For 79 prosent av de nye barnevernssklientene i 1989 ble det først satt inn et forebyggende tiltak. Det tilsvarende tall for 1988 var 77

Figur 6.6

Nye barnevernssklienter etter første vernetiltak. Prosent. 1981-1989

New cases of children placed under protection, by type of initial protective measure. Per cent. 1981-1989

prosent. Av omsorgstiltak blir fosterhjemsplassering oftere benyttet som første tiltak enn plassering i barnevernsinstitusjon. Åtte prosent av de nye barnevernssklientene ble plassert i fosterhjem med en gang, og 5 prosent ble plassert i barnevernsinstitusjon. De tilsvarende tall for 1988 var 10 og 5 prosent.

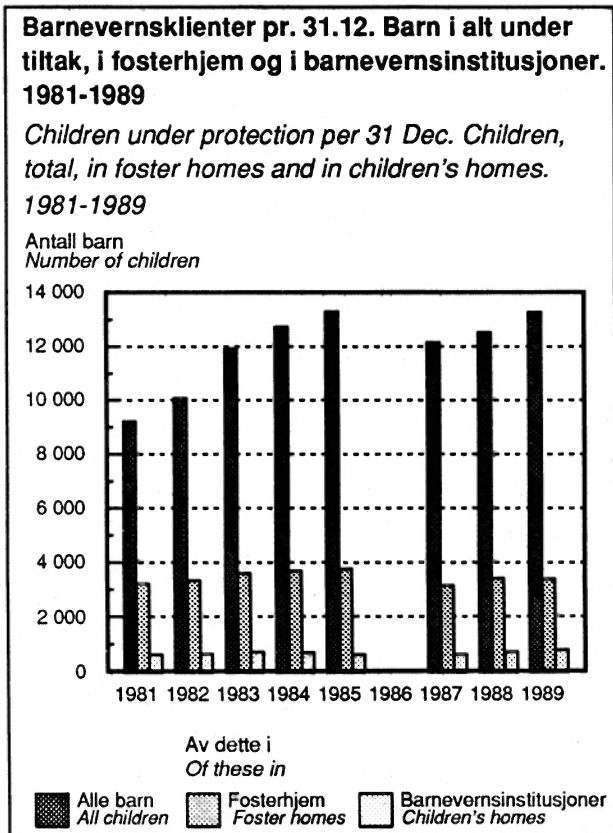
I alt ble 13 prosent av de nye barnevernssklientene plassert direkte i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon, mens det tilsvarende tallet for 1988 var 16 prosent. Andelen er høyest for aldersgruppen under 3 år (19 prosent), og for gruppen 14-17 år (19 prosent). Som før nevnt ble det for 79 prosent av de nye barna satt i verk et forebyggende tiltak først. De vanligste var støttekontakt, plass i barnehage, økonomisk stønad og avlastning. For barn i alderen 3-6 år var plass i barnehage det mest brukte første tiltaket - brukt for 41 prosent av barna. Økonomisk stønad ble mest brukt som første forebyggende tiltak for nye barnevernssklienter som var 14 år eller eldre. I aldersgruppen 18-22 år var dette første tiltak for over halvparten av de nye klientene (tabell 6.8). Alder er her regnet i fylte år ved utgangen av året. Barn som fylte 18 år i løpet av året, kan derfor ha blitt tatt inn som nye klienter i barnevernet.

Hvem tar initiativ til kontakt med barnevernet - er det familien, sosialtjenesten eller andre? I 46 prosent av tilfellene der denne opplysningen var gitt, var det barnet selv eller barnets familie som tok opp saken. Denne andelen er størst for aldersgruppen 3-6 år og minst for aldersgruppene 0-2 år, mens aldersgruppene 7-17 år ligger omtrent på gjennomsnittet. For de nye barnevernsklientene som fylte 18 år i løpet av året, var det i 72 prosent av tilfellene klienten selv eller familien som hadde tatt opp saken. Sosialkontoret og helsemyndighetene står for en større andel av initiativene til inngrep overfor barn under skolealder, mens skolen og den pedagogisk-psykologiske rådgivningstjenesten står for en forholdsvis stor del av initiativene til inngrep for aldersgruppene 7-17 år (tabell 6.9).

Barn under barnevernstiltak 31. desember 1989

Ved utgangen av 1989 var 13 200 barn under barnevernstiltak. Dette er en klar økning i forhold til 1988, da det tilsvarende tallet var 12 500. Tallet på barn under barnevernstiltak ved utgangen av 1989, var nesten oppe på samme nivå som ved utgangen av 1985. Tallet på barn som var plassert i barnevernsinstitusjon, var litt høyere ved utgangen av 1989 enn i 1985 (figur 6.7), færre barn var plassert i fosterhjem ved slutten av 1989 enn ved slutten av 1985.

Figur 6.7

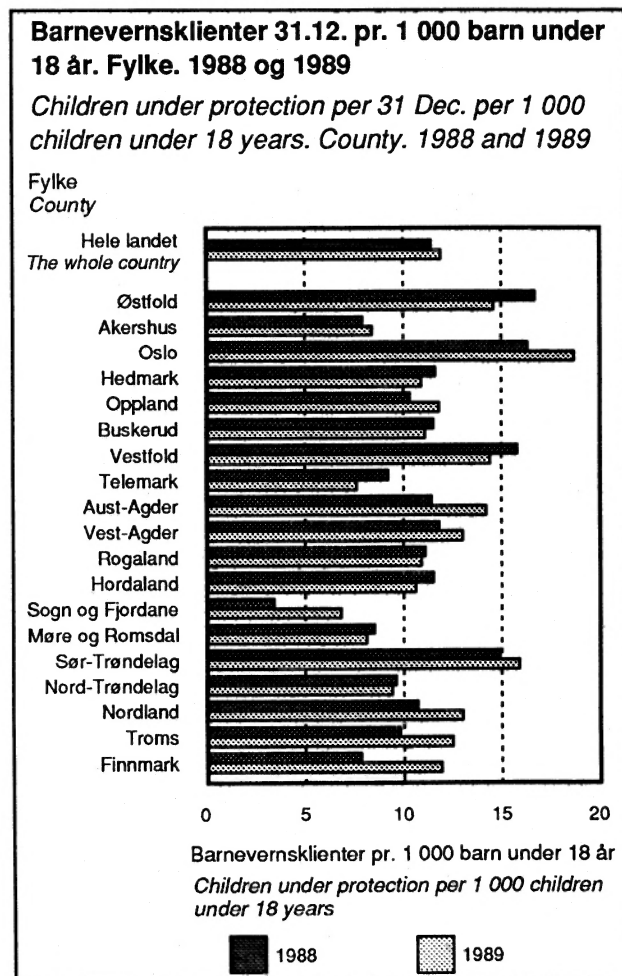

Nedgangen fra 1985 til 1989 gjelder alle aldersgrupper av barn, bortsett fra de eldste, 18-22 år, der det var en klar økning fra 1985 til 1989. Nedgangen var størst i aldersgruppene mellom 7 og 17 år (tabell 6.10).

6.4. Geografiske forskjeller

For landet under ett var 12 av 1 000 barn under 18 år under barnevernstiltak pr. 31. desember 1989. Andelen var høyest i Oslo og Sør-Trøndelag, med henholdsvis 19 og 16 pr. 1 000 barn, og lavest i Sogn og Fjordane, Telemark, Møre og Romsdal og Akershus med 7-8 pr. 1 000 barn. I 1988 var 11 av 1 000 barn under barnevernstiltak pr. 31. desember. De største endringene finner vi i Sogn og Fjordane og Finnmark, hvor antall barn under barnevern økte med fire pr. 1 000 barn under 18 år, men fortsatt ligger begge disse fylkene lavt sammenlignet med andre fylker (figur 6.8). Oslo som ligger på topp, hadde en betydelig økning, fra 16 til 19 barn pr. 1 000 under 18 år, fra 1988 til 1989. I Østfold og Vestfold registrerte vi en nedgang på to barn pr. 1 000 barn under 18 år.

Figur 6.8

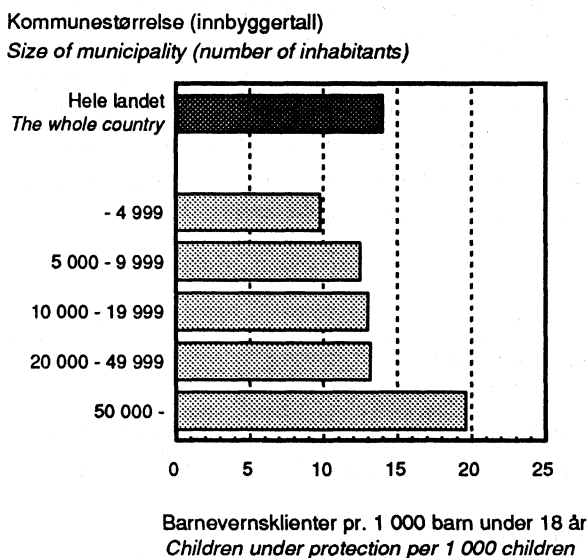

Klientandelen varierer sterkt med kommunistørrelse (figur 6.9). I kommuner med mindre enn 5 000 innbyggere var det ti barn av 1 000 under 18 år som var innom barnevernet i løpet av 1989, mens det tilsvarende tallet i kommuner med 50 000 innbyggere eller mer var dobbelt så høyt, nær 20.

Figur 6.9

Barnevernsklienter i løpet av året pr. 1 000 barn under 18 år i ulike kommunistørrelser. 1989

Children under protection during the year per 1 000 children under 18 years in municipalities of various sizes. 1989

6.5. Institusjoner for barn og ungdom

Fylkeskommunen fikk fra 1980 både det økonomiske hovedansvar og planleggingsansvar for barnevernsinstitusjonene. Målet var å oppnå en bedre geografisk fordeling av institusjonsplassene og en bedre koordinering og sammenheng i tiltaksapparatet for barn og ungdom.

Fra 1989 har vi fått en ny statistikk over institusjoner for barn og ungdom. Definisjonene som er valgt, bygger på "Forskrifter for barnevernsinstitusjonene" og gir følgende inndeling: barnehjem, ungdomshjem, kombinerte barne- og ungdomshjem, mødrethjem, barne- og ungdomspsykiatriske behandlingshjem (omfatter også avdelinger for barn og ungdom i psykiatriske sykehus) og andre institusjonstyper (de fleste av disse er akutt- og utredningsinstitusjoner).

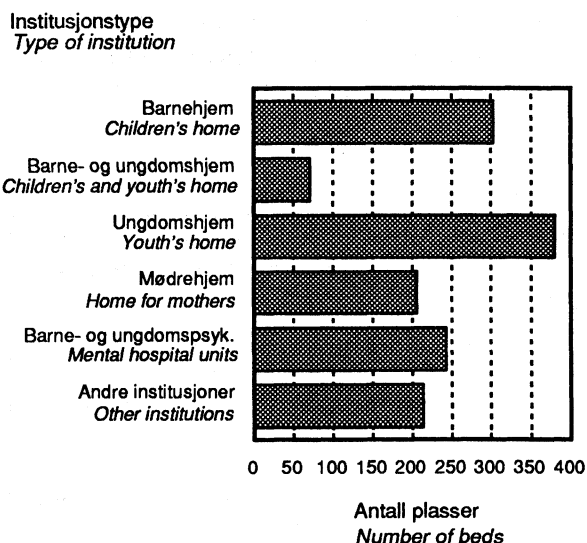
Antall institusjoner

Det er på landsbasis registrert 133 institusjoner for barn og ungdom med til sammen 1 417 plasser. 70 prosent av institusjonene eies og drives av det offentlige, og langt de fleste av disse - om lag 80 prosent - har fylkeskommunene ansvar for. Den resterende del av institusjonene - 30 prosent - eies av private, organisasjoner og stiftelser. Om lag to tredeler av institusjonene er barnehjem (36), ungdomshjem (43) og kombinerte barne- og ungdomshjem (7). Den siste tredelen omfatter mødrethjem (10), psykiatrisk behandlingshjem for barn og ungdom (22) (medregnet avdelinger for barn og ungdom i psykiatriske sykehus) og andre typer institusjoner (15).

Figur 6.10

Institusjonsplasser for barn og ungdom, etter institusjonstype. 1989

Beds in institutions for children and youth, by type of institution. 1989

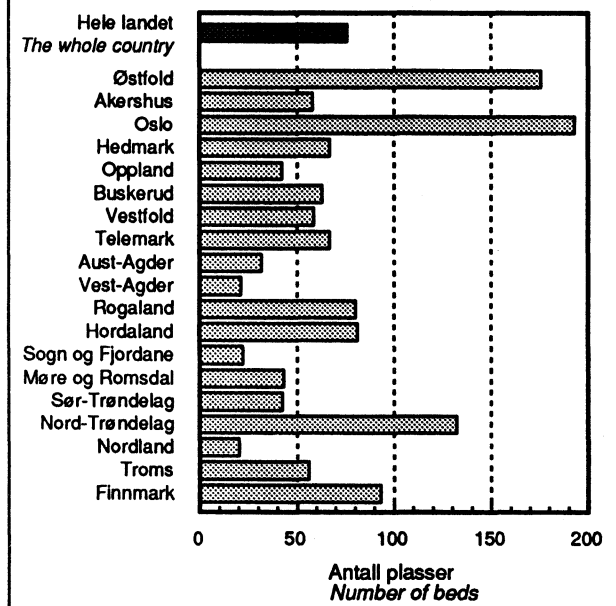
Plasser i barne- og ungdomshjem

Ser vi barnehjem, ungdomshjem og kombinerte barne- og ungdomshjem samlet, var det i alt registrert 754 plasser pr. 15. januar 1990. Antall institusjonsplasser varierer naturlig nok fra fylke til fylke, etter som antall barn og ungdom i de enkelte fylker også varierer. Et mål på *dekningsgrad* vil derfor være å se antall plasser pr. 10 000 barn under 18 år i de enkelte fylkene. Ser vi hele landet under ett var det 76 plasser i barne- og ungdomshjem pr. 10 000 barn under 18 år (figur 6.11). Det er store forskjeller mellom fylkene. Best dekningsgrad har Oslo og Østfold med hen-

holdsvis 193 og 176 plasser pr. 10 000 barn under 18 år. Lavest dekningsgrad har Nordland, Vest-Agder og Sogn og Fjordane med fra 21 til 23 plasser pr. 10 000 barn under 18 år.

Figur 6.11

Plasser i barne- og ungdomshjem pr. 10 000 barn under 18 år. Fylke. 1989
Number of beds in children's and youth's homes per 10 000 children under 18 years. County. 1989

Andre institusjonsplasser for barn og ungdom

De andre institusjonstypene hadde mellom 200 og 250 plasser hver (figur 6.10). Totalt er det på landsbasis bare ti mødrehjem med til sammen 206 plasser. Oslo har 70 prosent av disse plassene, Bergen 10 prosent, så dette tilbudet er først og fremst et storbyfenomen. Over halvparten av landets fylker hadde ikke mødrehjem. Det er også store forskjeller mellom fylkene med hensyn til barne- og ungdomspsykiatriske institusjonsplasser. Oslo og Akershus har til sammen nær halvparten (48 prosent) av alle institusjonsplassene innen barne- og ungdomspsykiatrien, og Oslo har alene en tredel (34 prosent) av plassene. Noen av disse plassene, som for eksempel ved Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri, er landsdekkende. Hele åtte fylker mangler egne barne- og ungdomspsykiatriske institusjonsplasser. Det betyr ikke at disse fylkene mangler psykiatrisk tilbud til

barn og ungdom, da mangel på institusjonsplasser kan skyldes en bevisst prioritering og alternativ satsing på å bygge ut det polikliniske tilbudet innen barne- og ungdomspsykiatrien. Også når det gjelder andre institusjoner (f.eks. akutt- og utredningsplasser) ligger Oslo på topp. Hovedstaden har alene nær halvparten av de registrerte plassene (48 prosent). Vestfold, som ifølge registreringen mangler institusjonsplasser for barne- og ungdomspsykiatri, har 16 prosent av disse akutt- og utredningsplassene. Åtte fylker er ikke registrert under kategorien "andre institusjoner for barn og ungdom" (tabell 6.13).

Fire fylker, Oppland, Vest-Agder, Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag, mangler både barne- og ungdomspsykiatriske institusjonsplasser og akutt- og utredningsplasser, så variasjonen mellom fylkene er stor. Dette kan som før nevnt skyldes ulik satsing, eller at disse fylkene bevisst ønsker å profilere hjelpetilbudet til barn og unge i retning av poliklinisk behandling.

Hvem bor på institusjonene?

Vi finner at gutter oftere plasseres i barne- og ungdomshjem enn jenter og utgjorde 53 prosent av beboerne i januar 1990 (tabell 6.14). I barne- og ungdomspsykiatriske avdelinger/behandlingshjem var kjønnsforskjellen enda klarere - her utgjorde guttene 66 prosent av klientellet, det vil si dobbelt så mange gutter som jenter. I det vi har kalt andre institusjoner, som ofte var akutt- og utredningsinstitusjoner, var seks av ti gutter (59 prosent). Tallene gjenspeiler at gutter oftere enn jenter kommer under barnevernstiltak. Fordi statistikken over institusjoner er ny, har vi ikke tall fra tidligere år å sammenligne med.

Klientstrømmene i barne- og ungdomsinstitusjonene

Ved å se på innskrivninger og utskrivninger fra barne- og ungdomshjemmene, kan vi få et bilde av hvor de rekrutteres fra og hvem som senere overtar ansvaret. Ser vi barne- og ungdomshjemmene samlet, så kom 80 prosent av de som ble innskrevet i 1989 fra foreldrehjemmet. Ni prosent hadde vært fosterhjems plassert, og 11 prosent ble innskrevet fra annen institusjon (tabell 6.15). Vel halvparten (53 prosent) av de som ble utskrevet kom tilbake til eget hjem. Riktignok var det enkelte av ungdommene som da etablerte seg i eget hjem i stedet for å flytte tilbake til foreldrehjemmet. Tar vi barne- og ungdomshjemmene under ett ble nær en tredel (31 prosent) utskrevet til fosterhjem. Langt flere fra barnehjemmene enn fra

ungdomshjemmene ble utskrevet til fosterhjem, henholdsvis 44 og 13 prosent. En av sju (16 prosent) av utskrivningene fra barne- og ungdomshjem var overføringer til annen institusjonsplass.

92 prosent av de som ble innskrevet i barne- og ungdomspsykiatriske behandlingshjem/avdelinger kom fra hjemmet, og langt de fleste av utskrivningene - 88 prosent - var til hjemmemiljøet. Få av disse klientene - bare 5 prosent - ble utskrevet til fosterhjem, og 7 prosent ble overført til annen institusjon.

I de andre institusjonstypene, dvs. først og fremst akutt- og utredningsinstitusjonene, skjer også de fleste inn- og utskrivningene fra og til hjemmet. Imidlertid mottok disse også mange barn og unge fra andre institusjoner - 18 prosent - og sendte også mange - 16 prosent - videre til andre institusjoner.

Av de som hadde plass i institusjoner for barn og ungdom pr. 15. januar 1990, hadde 88 prosent bodd der i under to år og nær to tredeler - 63 prosent - under ett år.

Tabell 6.1. Barn som fikk hjelp av sosialtjenesten, etter kombinasjoner av lovgrunnlag og alder. 1989
Children with assistance from social services, by legal basis for assistance and age. 1989

Alder Age	Lovgrunnlag Legal basis				
	I alt Total	Bare barne- vernsloven Child Welfare Act only	Barneverns- loven og andre lover Child Welfare Act and other laws	Bare andre lover Other laws only	Uopp- gitt Unknown
I alt Total	19780	14365	1244	1708	2463
- 2	1425	1092	39	69	225
3- 6	3885	2999	71	286	529
7-13	6747	5213	126	471	937
14-17	5790	3817	319	882	772
18-	1625	1102	523	-	-
Uopp-gitt Unknown ...	308	142	166	-	-

Tabell 6.2. Barn som fikk hjelp av sosialtjenesten, etter alder og tiltak. 1989 Children with assistance from social services, by age and type of assistance. 1989

Tiltak Type of assistance	I alt Total	Alder Age					Uopp- gitt Unknown
		-2	3-6	7-13	14-17	18 -	
Alle(1) All(1)	19780	1425	3885	6747	5790	1625	308
Økonomisk stønad Economic assistance	5897	284	889	1539	2103	875	207
Barnehage Kindergarten	2992	329	2059	489	21	53	41
Støttekontakt Person selected to support child	4773	139	571	2258	1511	245	49
Tilsynsfører Supervision	3468	379	687	1212	819	335	36
Avlastning Relief (week-end foster home etc.)	4301	391	1048	1972	739	110	41
Hjelpeordninger for hjemmene Home-help services	656	105	170	241	88	31	21
Hjelp til bolig/-utbedring Assistance in housing/home improvement	340	26	30	25	125	119	15
Hjelp til arbeid Assistance in employment	228	-	-	3	115	97	13
Hjelp til arbeidstrening Assistance in work training	317	1	1	4	182	121	8
Poliklinisk behandling Polyclinical treatment	615	16	75	217	224	59	24
Bo-/arbeidskollektiv Living/working collective	124	1	1	10	55	56	1
Fosterhjem Foster home	4568	296	692	1617	1391	559	13
Barnevernsinstitusjon Children's home ...	1358	107	141	328	595	184	3
Rusmiddel-institusjon Institution for alcoholics and drug addicts	130	12	4	14	36	53	11
Krisesenter Crisis centre for maltreated women	32	5	4	8	8	5	2
Somatisk sykehus General hospital	77	14	19	23	14	4	3
Psykiatrisk sykehus Psychiatric hospital	130	4	5	32	52	31	6
Andre institusjoner Other institutions .	441	23	25	120	203	59	11
Annet Other assistance	2874	196	448	974	913	307	36
Henvist Referred to other agencies	421	27	79	122	145	36	12
Råd/veiledning Advice/guidance	2802	222	463	775	982	281	79
Sosialrapport Social report	428	69	98	133	100	14	14

(1) Hvert barn kan ha flere tiltak. Summen av tiltakene er derfor større enn antall barn som har fått hjelp.
(1) Each child may have several types of assistance. Hence, the sum total of types of assistance is larger than the number of children who have received assistance.

Tabell 6.3. Barn under barnevern i løpet av året, ved utgangen av året og nye barn. Tall for kjønn og alder. Absolutte tall og pr. 1 000 barn 0-19 år. 1989 Children under protection during the year, at the end of the year and new cases of children placed under protection. Figures for sex and age. Absolute figures and per 1 000 children 0-19 years. 1989

Kjønn/alder Sex/age	Barn under barnevern Children under protection					
	I løpet av året During the year		Ved utgangen av året At the end of the year		Nye barn New cases	
	Absolutte tall Absolute figures	Pr. 1 000 Per 1 000	Absolutte tall	Pr. 1 000	Absolutte tall	Pr. 1 000
Alle(1) All(1)	15609	13,9	13196	11,8	3358	3,0
KJØNN SEX						
Gutter Boys	8074	14,1	6782	11,8	1738	3,0
Jenter Girls	6838	12,5	5779	10,6	1462	2,7
Uoppgitt Unknown	697	.	635	.	158	.
ALDER AGE						
0 år years	209	3,5	184	3,1	142	2,4
1 "	414	7,2	355	6,2	163	2,8
2 "	508	9,4	451	8,3	178	3,3
3 "	662	12,5	588	11,1	180	3,4
4 "	781	15,1	688	13,3	210	4,1
5 "	764	15,0	678	13,3	167	3,3
6 "	863	17,0	747	14,7	191	3,8
7 "	757	14,6	592	11,4	129	2,5
8 "	732	14,1	621	12,0	145	2,8
9 "	747	14,4	638	12,3	152	2,9
10 "	741	14,1	638	12,2	134	2,6
11 "	759	14,4	646	12,3	143	2,7
12 "	784	15,2	686	13,3	140	2,7
13 "	819	15,1	689	12,7	146	2,7
14 "	874	15,3	736	12,9	179	3,1
15 "	1040	17,2	891	14,7	243	4,0
16 "	1127	18,2	926	14,9	233	3,8
17 "	1095	16,8	894	13,7	237	3,6
18 "	696	10,5	568	8,6	78	1,2
19 "	366	5,6	295	4,5	25	4
20 år og over eller uoppgitt years and over or unknown	871	.	685	.	143	.

(1) Barnevernsklinter 20 år og over og med uoppgitt alder er regnet med.

(1) Children 20 years and over under protection and children with unknown age are included.

Tabell 6.4. Barn under barnevern i løpet av året, etter tiltak. Fylke. 1981-1989 Children under protection during the year, by type of assistance. County. 1981-1989

Fylke County	Alle(1) All(1)	Av dette Of these	
		Foster- hjem Foster homes	Barneverns- institusjoner Children's homes
1981	11397	3646	1110
1982	12748	3815	1150
1983	14853	4023	1155
1984	15768	4081	1087
1985	<u>16514</u>	<u>4120</u>	<u>1035</u>
1986	:	:	:
1987	14131	4339	969
1988	14850	4574	1088
1989	15854	4677	1369
1989			
Østfold	1026	314	91
Akershus	1169	311	122
Oslo	1863	601	338
Hedmark	602	152	39
Oppland	624	188	27
Buskerud	775	194	76
Vestfold	813	327	37
Telemark	426	154	44
Aust-Agder	512	146	18
Vest-Agder	656	242	40
Rogaland	1323	408	122
Hordaland	1693	487	147
Sogn og Fjordane	232	43	20
Møre og Romsdal	685	163	46
Sør-Trøndelag	1157	285	72
Nord-Trøndelag	368	129	24
Nordland	1006	256	50
Troms	641	172	43
Finnmark	283	105	13

(1) I denne tabellen er barna regnet med en gang for hver kommune de har fått hjelp i.

(1) In this table the children are counted once for each municipality which has given them assistance.

Tabell 6.5. Nye barn under barnevernstiltak, etter hvilket tiltak som ble iverksatt først. Fylke. 1981-1989
New cases of children placed under protection, by type of initial assistance. County. 1981-1989

Fylke County	Omsorgstiltak Care					Fore- byggende tiltak Preven- tive assi- stance	Andre tiltak og uoppgitt Other assi- stance and unknown
	I alt(1) Total(1)	I alt Total	Foster- hjem Foster homes	Barne- verns- insti- tusjoner Child- ren's homes	Annen omsorg Other care		
1981	3934	954	477	351	126	2888	92
1982	4526	1032	484	361	187	3384	110
1983	5566	1109	530	329	250	4385	72
1984	5310	859	410	270	179	4304	147
1985	5503	882	386	275	221	4493	128
1986	:	:	:	:	:	:	:
1987	2668	380	251	129	-	2177	111
1988	2784	439	287	152	-	2122	223
1989	3484	463	288	175	-	2749	272
1989							
Østfold	201	31	20	11	-	158	12
Akershus	233	37	21	16	-	177	19
Oslo	290	67	27	40	-	166	57
Hedmark	128	20	17	3	-	104	4
Oppland	116	14	10	4	-	97	5
Buskerud	134	19	11	8	-	93	22
Vestfold	124	19	17	2	-	96	9
Telemark	84	11	7	4	-	58	15
Aust-Agder	110	14	12	2	-	86	10
Vest-Agder	116	34	29	5	-	74	8
Rogaland	277	38	18	20	-	222	17
Hordaland	576	37	21	16	-	525	14
Sogn og Fjordane	72	8	4	4	-	60	4
Møre og Romsdal	182	11	4	7	-	152	19
Sør-Trøndelag	201	29	24	5	-	154	18
Nord-Trøndelag	104	16	9	7	-	75	13
Nordland	295	31	22	9	-	251	13
Troms	172	19	9	10	-	145	8
Finnmark	69	8	6	2	-	56	5

(1) Se note 1, tabell 6.4.

(1) See note 1, table 6.4.

Tabell 6.6. Nye barn under barnevernstiltak, etter grunn til å iverksette tiltak og alder. 1981-1989
New cases of children placed under protection, by reason for intervention and age. 1981-1989

Alder Age	I alt Total	Grunn til å iverksette tiltak Reason for intervention			
		Miljø Environ- ment	Atferd Behaviour	Miljø og atferd Environment and behaviour	Uopp- gitt Unknown
1981	3934	2240	969	572	153
1982	4526	2549	1217	620	140
1983	5566	3280	1228	689	369
1984	5310	3339	1148	670	153
1985	<u>5503</u>	<u>3568</u>	<u>1121</u>	<u>661</u>	<u>153</u>
1986	:	:	:	:	:
1987	2617	1540	714	166	197
1988	2699	1699	731	186	83
1989	3358	2021	760	209	368
1989					
- 2	483	395	42	5	41
3- 6	748	556	104	20	68
7-13	989	569	213	82	125
14-17	892	357	335	92	108
18-	175	99	47	9	20
Uopp-gitt Unknown ..	71	45	19	1	6

Tabell 6.7. Nye barn under barnevernstiltak, etter grunn til å iverksette tiltak og foreldreforhold. 1989 New cases of children placed under protection, by reason for intervention and parental situation. 1989

Foreldreforhold Parental situation	Miljø Environment					Atferd Behaviour				Miljø og atferd Environment and behaviour			Uopp- gitt Un- known
	I alt Total	I alt Total	\$ 16a Om- sorgs- svikt Not pro- perly cared for	\$ 16c For- sør- gel- ses- prob- lem Not pro- perly pro- vided for	\$ 16a og 16c	I alt Total	\$ 16b Til- pas- nings- vans- ker Mal- adjus- ted	\$ 16d Funk- sjons- hem- ming Han- di- cap- ped	\$ 16b og 16d	I alt Total	Av dette \$ 16a og 16b		
I alt Total	3358	2021	1460	410	151	760	544	207	9	209	148	368	
Ugift/ikke samboende Un- married/not living together	653	467	338	97	32	86	54	31	1	33	19	67	
Gift/samboende Married or cohabiting	1049	550	410	103	37	356	227	124	5	50	35	93	
Separert/skilt Separated/ divorced	924	580	434	92	54	175	152	22	1	83	66	86	
Mor død Mother dead	56	38	21	12	5	9	9	-	-	2	1	7	
Far død Father dead	87	53	34	15	4	13	12	1	-	9	3	12	
Begge døde Both parents dead	9	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	3	
Uopp-gitt Unknown	580	327	222	86	19	121	90	29	2	32	24	100	

Tabell 6.8. Nye barn under barnevernstiltak, etter alder og hvilket tiltak som ble iverksatt først. 1989
New cases of children placed under protection, by age and type of initial assistance. 1989

Første tiltak Type of initial assistance(1)	I alt Total	Alder Age					Uopp- gitt Unknown
		-2	3-6	7-13	14-17	18-	
I alt Total	3358	483	748	989	892	175	71
Forebyggende tiltak i alt							
Preventive assistance, total	2664	355	647	822	635	141	64
Økonomisk stønad	454	25	48	99	147	98	37
Barnehage	393	62	309	17	-	3	2
Støttekontakt	486	35	63	247	135	3	3
Tilsynsfører	234	73	44	79	34	3	1
Avlastning	389	72	101	167	41	5	3
Hjelpeordninger for hjemmene	47	17	9	13	4	-	4
Hjelp til bolig/-utbedring	13	3	1	-	5	3	1
Hjelp til arbeid	15	-	-	-	12	3	-
Hjelp til arbeidstrening	10	-	-	-	9	1	-
Poliklinisk behandling	53	-	5	16	31	-	1
Bo-/arbeidskollektiv	7	-	-	-	6	1	-
Rusmiddelinstitusjon	11	2	1	3	4	1	-
Krisesenter	-	-	-	-	-	-	-
Sykehus somatisk	8	2	3	2	1	-	-
Sykehus psykiatrisk	9	-	-	1	7	1	-
Andre institusjoner	31	3	-	7	18	-	3
Annet tiltak	496	60	62	169	178	19	8
Omsorgstiltak i alt Care, total	432	92	47	103	173	17	-
Fosterhjem	263	56	31	78	87	11	-
Barnevernsinstitusjon	169	36	16	25	86	6	-
Uoppgitt Unknown	262	36	54	64	84	17	7

(1) For English translation, see table 6.2.

Tabell 6.9. Nye barn under barnevernstiltak, etter alder og hvem som tok opp saken. 1989 New cases of children placed under protection, by age and who reported the case. 1989

Saken ble tatt opp av The case was reported by	I alt Total	Alder Age					Uopp- gitt Unknown
		-2	3-6	7-13	14-17	18-	
Alle All	3358	483	748	989	892	175	71
Barnet eller familien The child or the child's family	1373	138	352	354	365	118	46
Sosialkontoret Social service departments	847	198	208	253	141	40	7
Skole/pedagogisk psykologisk tjeneste School/school psychology service	693	19	92	299	264	12	7
Politi Police	205	17	20	27	121	19	1
Helsemyndighet Health authority	421	110	108	124	63	9	7
Andre Others	310	40	77	82	94	13	4
Uoppgitt Unknown	376	72	79	107	96	15	7

Tabell 6.10. Barn under barnevernstiltak 31.12., etter tiltak. Fylke. 1981-1989 Children under protection at the end of the year, by type of assistance. County. 1981-1989

Fylke County	Omsorgstiltak Care				Forebyggende tiltak Preventive assistance			Andre tiltak og uopp- gitt	
	I alt(1) Total(1)	Alle All	Foster- hjem Foster homes	Barne- verns- insti- tusjoner Child- ren's homes	Alle ALL	Støtte- kontakt Person selec- ted to support child	Økono- misk støn- nad Eco- nomic assis- tance	Annet Other assis- tance	Other assis- tance and unknown
1981	9218	4372	3235	648	4078	1710	436	1932	768
1982	10106	4619	3349	676	4777	1940	581	2256	710
1983	11957	5126	3618	749	6132	2249	721	3162	699
1984	12768	5276	3695	714	6760	2473	859	3428	732
1985	13309	5285	3780	638	7259	2512	922	3825	765
1986	:	:	:	:	:	:	:	:	:
1987	12167	3796	3168	657	7148	2098	1317	5214	1223
1988	12554	4124	3414	735	7084	2154	1487	5068	1346
1989	13303	4162	3400	801	7726	2133	1696	5606	1415
1989									
Østfold	904	288	237	56	529	153	113	400	87
Akershus	975	286	213	78	561	120	156	435	128
Oslo	1730	739	522	230	850	98	230	770	141
Hedmark	501	139	115	26	340	112	68	249	22
Oppland	520	147	136	12	324	114	118	238	49
Buskerud	651	212	159	55	385	155	61	249	54
Vestfold	731	229	207	22	325	74	38	267	177
Telemark	332	132	111	21	160	43	33	111	40
Aust-Agder	402	130	119	12	246	63	27	188	26
Vest-Agder	566	215	196	20	310	90	78	209	41
Rogaland	1135	408	342	67	665	184	159	428	62
Hordaland	1187	289	237	55	837	247	188	568	61
Sogn og Fjordane	210	48	34	14	134	51	22	94	28
Møre og Romsdal	558	134	105	29	375	107	80	277	49
Sør-Trøndelag	1037	288	244	44	670	241	152	409	79
Nord-Trøndelag	333	80	74	10	129	33	23	91	124
Nordland	794	203	175	28	477	148	62	341	114
Troms	497	122	109	14	296	85	66	191	79
Finnmark	240	73	65	8	113	15	22	91	54

(1) Se note 1, tabell 6.4.

(1) See note 1, table 6.4.

Tabell 6.11. Barn under barnevernstiltak 31.12., etter alder og tiltak. 1989 Children under protection at the end of the year, by age and type of assistance. 1989

Tiltak 31.12. Type of assistance at the end of the year(1)	I alt(2) Total(2)	Alder Age					Uopp- gitt Unknown
		-2	3-6	7-13	14-17	18-	
I alt Total	13196	990	2701	4510	3447	1298	250
Forebyggende tiltak							
Preventive assistance	7664	629	1852	2627	1714	675	167
Økonomisk stønad	1690	90	312	367	462	363	96
Barnehage	1428	198	1071	114	8	17	20
Støttekontakt	2131	58	256	1086	592	117	22
Tilsynsfører	1349	186	280	481	286	103	13
Avlastning	1765	186	490	840	194	36	19
Hjelpeordninger for hjemmene	283	49	73	105	37	14	5
Hjelp til bolig/-utbedring	86	4	6	9	26	38	3
Hjelp til arbeid	49	-	-	-	28	18	3
Hjelp til arbeidstrening	82	-	1	1	37	41	2
Poliklinisk behandling	179	6	17	66	67	17	6
Bo-/arbeidskollektiv	69	-	1	4	34	30	-
Rusmiddelinstitusjon	43	5	-	5	16	14	3
Krisesenter	7	2	-	4	1	-	-
Sykehus, somatisk	9	2	2	1	2	2	-
Sykehus, psykiatrisk	31	-	1	11	11	7	1
Andre institusjoner	195	8	9	54	91	29	4
Annet tiltak	895	75	132	280	282	106	20
Omsorgstiltak Care	4146	268	596	1484	1357	428	13
Fosterhjem	3388	221	523	1283	1011	340	10
Barnevernsinstitusjon	798	57	80	208	357	93	3
Uoppgitt Unknown	1386	93	253	399	376	195	70

(2) Hvert barn kan ha flere tiltak. Summen av tiltakene er derfor større enn antall barn som har fått hjelp.

(1) For English translation, see table 6.2. (2) Each child may have received several types of assistance.

Hence the sum total of types of assistance is larger than the number of children who have received assistance.

Tabell 6.12. Barn under barnevern i løpet av året og barn i befolkningen, etter alder og kommune størrelse. 1989 Children under protection during the year and children in the population, by age and size of municipality. 1989

Kommunestørrelse (innbyggertall) Size of municipality (population)		I alt(1) Total(1)	Alder Age						
			-2	3-6	7-9	10-13	14-17	18-19	20-22
Barn under barnevern Children under protection									
I alt	Total	15 854	1 151	3 113	2 262	3 143	4 218	1 087	880
	- 4 999	1 834	116	337	251	356	559	95	120
5 000	- 9 999	2 453	178	521	375	487	585	143	164
10 000	- 19 999	3 295	228	653	466	634	907	221	186
20 000	- 49 999	2 905	208	610	408	579	743	215	142
50 000	-	5 367	421	992	762	1 087	1 424	413	268
Barn i befolkningen Children in population									
I alt	Total	1 323 731	170 749	206 420	155 783	210 871	244 861	131 285	203 762
	- 4 999	218 553	25 562	34 015	26 573	36 503	42 314	22 057	31 529
5 000	- 9 999	227 218	27 435	35 278	27 251	37 324	43 491	22 821	33 618
10 000	- 19 999	295 266	35 960	45 555	35 317	48 332	56 382	29 721	43 999
20 000	- 49 999	259 215	32 904	39 800	30 105	41 441	48 289	26 004	40 672
50 000	-	323 479	48 888	51 772	36 537	47 271	54 385	30 682	53 944

(1) Se note 1, tabell 6.4.

(1) See note 1, table 6.4.

Tabell 6.13. Plasser i institusjoner for barn og ungdom, etter institusjonstype. Fylke. 1989 Number of beds in institutions for children and youth, by type of institution. County. 1989

Fylke County	Barnehjem Children's homes		Ungdomshjem Youth's homes		Barne- og ung- domshjem Children's and youth's homes		Avdeling for barn og ungdom i psy- kiatriske sykehus Mental hospital units		Andre institu- sjoner Other institu- tions	
	Insti- tusjoner Insti- tutions	Plasser Number of beds	Insti- tusjoner	Plasser	Insti- tusjoner	Plasser	Insti- tusjoner	Plasser	Insti- tusjoner	Plasser
Hele landet The whole country	36	303	43	380	7	71	22	243	15	214
Østfold	1	6	4	48	4	40	2	15	1	16
Akershus	2	16	4	32	1	10	2	35	1	6
Oslo	8	81	7	63	1	10	6	82	3	102
Hedmark	1	8	2	19	-	-	1	10	2	12
Oppland	1	6	-	-	1	11	-	-	-	-
Buskerud	4	32	-	-	-	-	1	14	1	15
Vestfold	1	7	2	20	-	-	-	-	1	34
Telemark	1	10	2	15	-	-	-	-	1	5
Aust-Agder	-	-	1	8	-	-	2	19	-	-
Vest-Agder	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Rogaland	5	38	4	35	-	-	-	-	2	9
Hordaland	6	56	4	27	-	-	4	28	1	8
Sogn og Fjordane	-	-	1	6	-	-	-	-	1	2
Møre og Romsdal	-	-	3	26	-	-	-	-	-	-
Sør-Trøndelag	1	8	3	17	-	-	1	10	-	-
Nord-Trøndelag	1	6	2	36	-	-	-	-	-	-
Nordland	1	6	1	6	-	-	1	9	-	-
Troms	1	6	2	14	-	-	1	14	1	5
Finnmark	1	9	1	8	-	-	1	7	-	-

Tabell 6.14. Beboere i institusjoner for barn og ungdom, etter institusjonstype. Inn- og utskrivinger i løpet av året. 1989 Residents in institutions for children and youth, by type of institution. Admissions and discharges during the year. 1989

	I alt Total	Barne- hjem Children's homes	Ungdoms- hjem Youth's homes	Barne- og ungdoms- hjem Children's and youth's homes	Avdeling for barn og ungdom i psykiatriske sykehus Mental hospi- tal units	Andre in- stitusjoner Other in- stitutions
Beboere pr. 1.1. 1989 Residents per 1 Jan. 1989	896	222	264	66	189	155
Beboere innskrevet i alt Residents admitted, total	2583	459	397	49	396	1282
Fra hjemmet From the home ...	2097	408	287	33	366	1003
Fra fosterhjem From foster home	138	27	45	8	7	51
Fra andre institusjoner From other institutions	348	24	65	8	23	228
Beboere utskrevet i alt Residents discharged, total ...	2371	411	318	38	387	1217
Til hjemmet To the home	1668	183	207	14	340	924
Til fosterhjem To foster home	358	180	42	19	21	96
Til andre institusjoner To other institutions	345	48	69	5	26	197
Beboere pr. 31.12. 1989 Residents per 31 Dec. 1989	1108	270	343	77	198	220

Tabell 6.15. Beboere i institusjoner for barn og ungdom ved utgangen av året, etter institusjonstype, kjønn og alder. 1989 Residents in institutions for children and youth at the end of the year, by type of institution, sex and age. 1989

Alder Age	I alt Total	Barne- hjem Children's homes	Ungdoms- hjem Youth's homes	Barne- og ungdoms- hjem Children's and youth's homes	Avdeling for barn og ungdom i psykiatriske sykehus Mental hospi- tal units	Andre in- stitusjoner Other in- stitutions
Begge kjønn Both sexes ...	1075	247	330	61	206	231
- 2 år years	53	31	-	-	-	22
3 - 6 "	89	50	-	5	11	23
7 - 13 "	321	131	18	29	95	48
14 - 17 "	443	29	246	24	78	66
18 - 21 "	169	6	66	3	22	72
Gutter Boys	613	128	178	35	135	137
- 2 år	30	17	-	-	-	13
3 - 6 "	61	34	-	3	7	17
7 - 13 "	194	65	11	17	71	30
14 - 17 "	239	8	133	14	44	40
18 - 21 "	89	4	34	1	13	37
Jenter Girls	462	119	152	26	71	94
- 2 år	23	14	-	-	-	9
3 - 6 "	28	16	-	2	4	6
7 - 13 "	127	66	7	12	24	18
14 - 17 "	204	21	113	10	34	26
18 - 21 "	80	2	32	2	9	35

7. Spesielle tiltak for rusmiddelmisbrukere

7.1. Innledning

Sosialtjenesten skal både ta seg av personer som misbruker alkohol og andre berusende eller bedøvende midler og prøve å bedre edruelighetsforholdene i kommunen på andre måter - gjennom opplysningsvirksomhet og gjennom uttalelser til kommunale myndigheter om kommunens alkoholpolitikk. Etter lov om edruskapsvern av 1932 er dette *helse- og sosialstyrets* ansvar. En del kommuner har fortsatt egne edruskapsnemnder, men antallet har gått kraftig ned i løpet av de siste ti årene. Oppgavene er overført til helse- og sosialstyret. I 1989 var det bare 50 av 454 kommuner som hadde egen edruskapsnemnd.

Fra 1978 har kommunestyrene hatt adgang til å delegere avgjørelsesmyndighet til sosialadministrasjonen i saker etter § 5 i lov om edruskapsvern, det vil si hjelpetiltak som rusmiddelmisbrukeren samtykker i. Sosialadministrasjonen kan gripe inn når en person "bruker alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler til åpenbar skade for seg selv eller sine omgivelser" (lov om edruskapsvern, § 4.1). Initiativet til inngrep kan komme fra sosialkontoret eller etter anmodning fra misbrukeren selv, slektninger, prest eller lege, politi eller kriminalomsorg.

Adgangen til å sette i verk tvangstiltak kan ikke delegeres til sosialadministrasjonen. Hvis misbruket går på bekostning av misbrukerens forsørgelsesplikt overfor ektefelle og barn, kan helse- og sosialstyret bestemme at ektefellen eller en annen person skal forvalte misbrukerens inntekt. Helse- og sosialstyret kan også foreta tvangsinnleggelse i rusmiddel-institusjon i inntil to år, når misbrukeren forsømmer sin underholdsplikt, mishandler ektefelle eller barn eller utsetter seg selv eller andre for skade.

Lov om edruskapsvern og sosialtjenestens arbeid med rusmiddelmisbrukere

Lov om edruskapsvern har akkurat som barnevernsloven en hjelpeside og en kontrollside, men det virker som kontrolliden er enda mer dominerende i lov om edruskapsvern. Mange i sosialadministrasjonen hevder at de kun bruker lov om edruskapsvern når de må iverksette tvangstiltak. For å få med i statistikken alle frivillige plasseringer i rusmiddel-institusjon som sosialkontorene formidler, er det i statistikkskjemaet vist til lov om fylkeskommunalt ansvar for alkoholinstitusjoner. Denne loven har bestemmelser om at innleggelse i vernehjem og tilsynshjem, som regnes som sosiale institusjoner, skal skje etter søknad fra helse- og sosialstyret i bostedskommunen.

Statistikken viser ikke hvor mange av sosialkontorenes klienter som har et misbruksproblem. Bare de sosialkontorene som fyller ut den frivillige delen av statistikkskjemaet, får en oversikt over hvor mange av deres egne klienter som misbruker alkohol eller andre rusmidler. Statistikken gir heller ikke noe fullstendig bilde av hvor mange som alt i alt blir plassert i rusmiddel-institusjon i løpet av året, fordi en betydelig del av plasseringene skjer via helsetjenesten, uten at den kommunale sosialtjenesten er inne i bildet.

7.2. Tjenester og tilbud

Rusmiddelmisbrukere kan få samme type hjelp fra sosialtjenesten som andre med behov for hjelp: Økonomisk stønad, råd og veiledning, støttekontakt og annen hjelp etter lov om sosial omsorg. Dessuten kan de få hjelp etter lov om edruskapsvern til frivillig forvaltning av inntekt og plass i institusjon. Etablering og drift av institusjoner for alkoholikere er et

fylkeskommunalt ansvar. Den kommunale sosialtjenestens ansvar er å formidle plass til de misbrukere som ønsker det, først og fremst i vernehjem og tilsynshjem (da må sosialkontoret inn i bildet), men også i andre typer rusmiddelinstitusjoner (da må søknaden gå via en lege).

Sosialadministrasjonen kan også oppnevne en tilsynsfører som skal følge opp saken når det er satt i verk frivillige tiltak etter § 5 i lov om edruskapsvern. I tillegg kommer tvangstiltakene, som brukes svært sjelden, men som kan settes inn når det er nødvendig (se avsnitt 7.1). I 1989 ble det satt i verk tvangstiltak etter lov om edruskapsvern for 11 personer, det tilsvarende antall i 1988 var seks personer.

7.3. Mottakere av edruskapstiltak

I tillegg til de 2 400 som fikk plass i rusmiddelinstusjon, var det i underkant av 800 som fikk annen hjelp etter lov om edruskapsvern eller lov om fylkeskommunalt ansvar for rusmiddelinstusjoner. Til sammen var det 3 160 personer. I forhold til 1988 var dette en nedgang på 200 personer.

De til sammen 3 160 personene som enten fikk plass i rusmiddelinstusjon eller fikk annen hjelp etter lov om edruskapsvern eller lov om fylkeskommunalt ansvar for rusmiddelinstusjoner, er det vi her har definert som edruskapsklienter. Dette er et minimumstall for dem som fikk hjelp for sitt rusmiddelproblem ved sosialkontorene. Andre misbrukere kan ha fått hjelp, men lar seg ikke skille ut fordi vi ikke har opplysninger om hvem som er misbrukere.

Alder, kjønn og ekteskapelig status

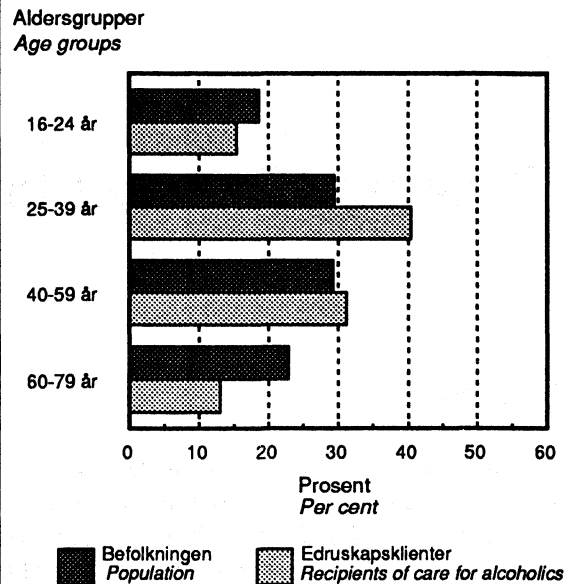
Aldersgruppen 25-39 år dominerer blant klientene med edruskapstiltak - 40 prosent av klientene er i denne gruppen. Dette betyr at aldersgruppen 25-39 år er sterkt overrepresentert blant edruskapsklienter. I befolkningen 16-79 år utgjør de bare knapt 30 prosent (figur 7.1).

Tre av fire edruskapsklienter (78 prosent) var menn. I befolkningen 16-79 år var det omtrent like mange kvinner og menn. Bare 7 prosent av edruskapsklientene var gift, mens dette gjaldt 55 prosent av befolkningen. De ugifte og de skilte dominerer blant edruskapsklientene (figur 7.2). Enslige er sterkt overrepresentert blant edruskapsklientene.

Figur 7.1

Edruskapsklienter og befolkningen 16-79 år. Prosent. 1989

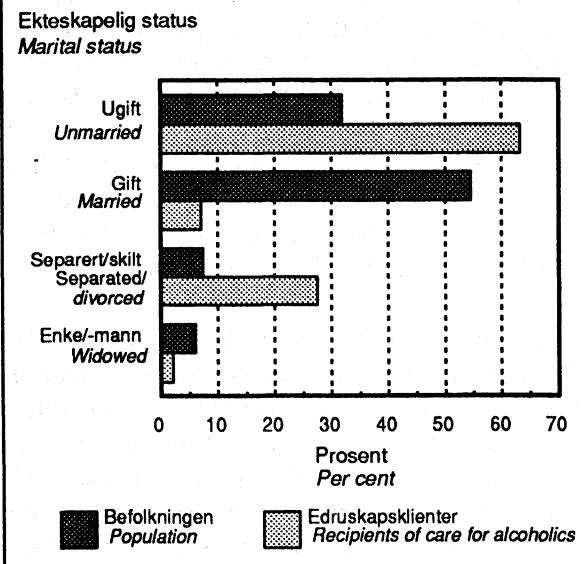
Recipients of care for alcoholics and the population 16-79 years. Per cent. 1989

Figur 7.2

Edruskapsklienter og befolkningen 16-79 år, etter ekteskapelig status. Prosent. 1989

Recipients of care for alcoholics and the population 16-79 years, by marital status. Per cent. 1989

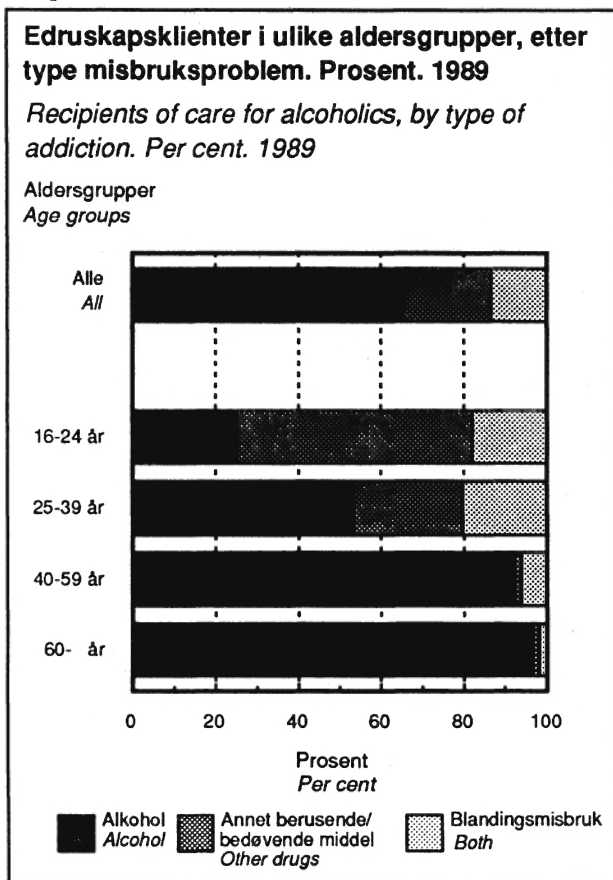

Alkohol og andre rusmidler

For 21 prosent av edruskapsklientene mangler det opplysninger om hvilke typer rusmidler som misbrukes. Av de vi har opplysninger om var det 65 prosent som misbrakte alkohol, 21 prosent som misbrakte andre berusende eller bedøvende midler og 13 prosent som misbrakte både alkohol og andre rusmidler. I forhold til 1988 hadde de rene alkoholisbrukerne og blandingsmisbrukerne redusert sine andeler av klientene med henholdsvis 2 og 3 prosent, mens stoffmisbrukerne hadde økt sin andel tilsvarende.

Det var store forskjeller mellom mottakere i ulike aldersgrupper. Av klientene under 25 år var tre av fire blandingsmisbrukere eller stoffmisbrukere, mens nesten alle misbrukerne over 60 år var rene alkoholisbrukere. Dette har sammenheng med at narkotikamisbruk er et relativt nytt fenomen i Norge - det begynte blant de som var unge i slutten av 1960-årene - mens alkoholisbruk er et mye eldre problem.

Figur 7.3

Tiltak

Tre typer av tiltak dominerer for rusmiddelmisbrukerne: Nær 80 prosent fikk økonomisk stønad, over 75 prosent fikk plass i rusmiddelinstitusjon og vel 20 prosent fikk råd og veiledning. Dessuten fikk om lag 10 prosent hjelp til å skaffe seg bolig, og om lag 5 prosent fikk hjelp til arbeidstrening. Det var også 4 prosent som fikk poliklinisk behandling. Andelene som fikk hjelp til bolig, arbeidstrening eller poliklinisk behandling, var tilnærmet den samme i 1989 og 1988 (tabell 7.1). Figur 7.4 viser at 9 prosent av edruskapsklientene ikke fikk annen hjelp enn penger fra sosialkontoret. De fleste fikk imidlertid plass i rusmiddelinstitusjon, enten som eneste tiltak (12 prosent) eller sammen med andre tiltak (64 prosent). Resten fikk andre former for hjelp, eventuelt i kombinasjon med økonomisk hjelp.

Figur 7.4

Edruskapsklienter etter hvilke typer hjelp de har mottatt. Prosent. 1989

Recipients of care for alcoholics, by type of assistance. Per cent. 1989

Arbeid og trygd

Om lag 65 prosent av edruskapsklientene var uten arbeid og ikke arbeidssøkere, mens dette gjaldt nær 40 prosent av sosialhjelpsklientene og knapt 30 prosent av befolkningen i alderen 16-74 år. Dette innebærer at det var færre i arbeid, fast eller midlertidig, og færre aktive arbeidssøkere blant edruskapsklientene enn blant sosialhjelpsklientene. Blant gifte edruskapsklienter med barn var det imidlertid omtrent like mange som var i arbeid som i den tilsvarende gruppen blant sosialhjelpsklientene.

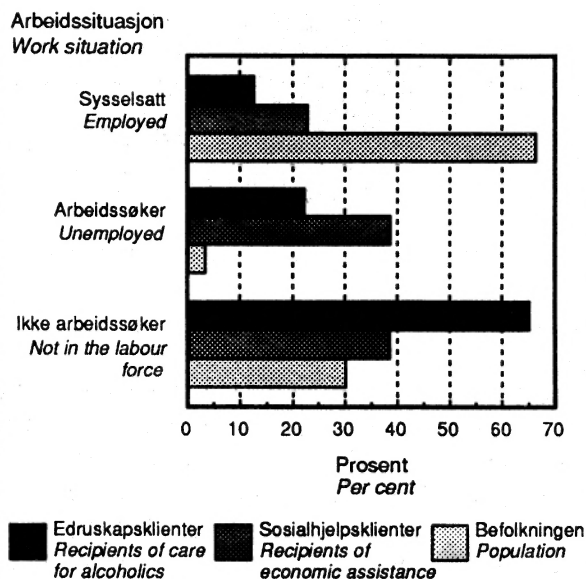
48 prosent av edruskapsklientene hadde en eller annen form for trygd, mot 44 prosent av sosialhjelpsklientene. Blant edruskapsklientene hadde 29 prosent uføretrygd, mens dette gjaldt 12 prosent av sosialhjelpsklientene. Det tilsvarende tall for befolkningen 16-66 år var 8 prosent i 1989. Andelen som hadde arbeidsledighetstrygd, overgangsstønning, etterlattepensjon og alderstrygd var lavere blant edruskapsklientene enn blant sosialhjelpsklientene, mens sykepenger, attføringspenger og altså uførepensjon var mer utbredt blant edruskapsklienter enn blant sosialhjelpsklienter.

Andelen med uførepensjon er langt høyere blant de eldste enn blant de yngste. Dette gjelder både sosialklienter, edruskapsklienter og befolkningen. Blant edruskapsklientene i alderen 60-66 år hadde 77 prosent uførepensjon, mens dette gjaldt 61 prosent av sosialhjelpsklientene og 36 prosent av befolkningen i denne aldersgruppen.

Figur 7.5

Edruskapsklienter, sosialhjelpsklienter og befolkningen, etter arbeidssituasjon. Prosent. 1989

Recipients of care for alcoholics or economic assistance and the population, by labour force status. Per cent. 1989

Kilde: NOS Arbeidsmarkedstatistikk 1989.
Source: NOS Labour Market Statistics 1989.

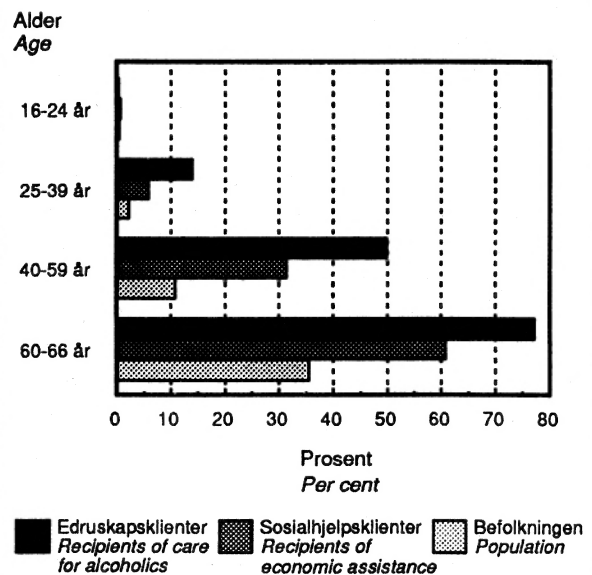
Hvem tok opp saken?

Opplysninger om hvem som hadde tatt saken opp med sosialkontoret manglet for 17 prosent av edruskapsklientene. Av dem vi har opplysninger om, var

Figur 7.6

Andel med uførepensjon i ulike aldersgrupper blant edruskapsklienter, sosialhjelpsklienter og i befolkningen. 1989

Percentage with disability pension among recipients of care for alcoholics or economic assistance and in the population. 1989

Kilder: SSB: Statistisk årbok 1990 og Rikstrygdeverket.
Sources: SSB: Statistical Yearbook 1990 and National Insurance Administration.

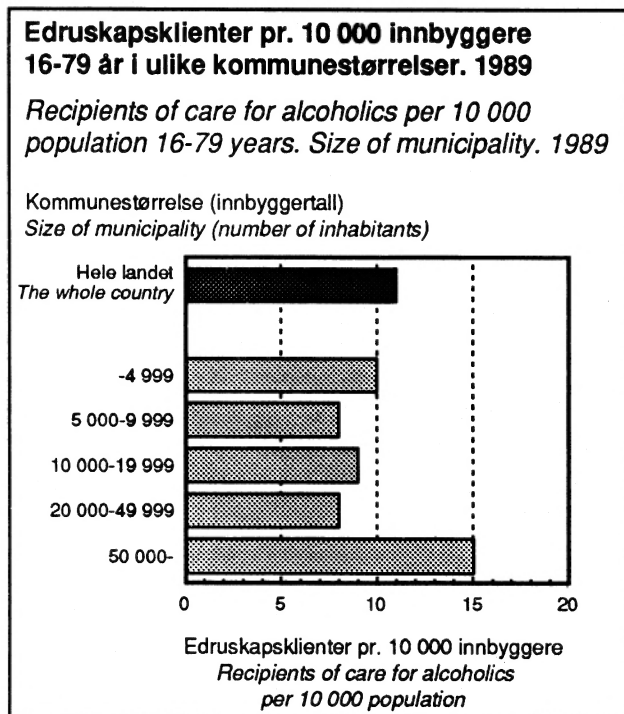
det i de fleste tilfellene, nær 80 prosent, klienten selv som tok opp sitt rusmiddelproblem med sosialkontoret. Klientens familie tok initiativet i 9 prosent av tilfellene, og sosialkontoret selv tok opp saken i vel 12 prosent av tilfellene. Også skole/PPT-tjeneste, politi, helsemyndigheter og andre tar i noen tilfelle opp en misbrukers problem med sosialkontoret, og det hender at det kommer initiativ fra flere i samme sak, det vil si at summen av "rapportør-andeler" blir større enn 100 prosent.

Det er små forskjeller mellom misbrukere i ulike familiefaser når det gjelder hvem som tar opp saken. Blant gifte uten barn er det oftere enn ellers familien som tar opp saken, mens sosialkontoret er noe mer aktive overfor misbrukere som er enslige enn overfor andre grupper (tabell 7.8).

7.4. Geografiske forskjeller

Statistikk over edruskapsklientene er en forholdsvis ny rutine for sosialkontorene. Det kan være uklarheter i hva som skal registreres. Dette gjør at en kan få store variasjoner mellom kommuner som skyldes registre-

Figur 7.7

ringspraksis, og ikke at tallet på personer som får hjelp varierer. I de fleste fylker vil trolig virkningene av denne feilkilden jevne seg ut. For landet under ett var det 11 av 10 000 som mottok hjelp fra sosialkontorene for et misbruksproblem i løpet av 1989. Det var tilnærmet samme andel som i 1988 og 1987. Det var forholdsvis flest edruskapsklienter i Vest-Agder, Sør-Trøndelag og Hordaland, og færrest i Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag (tabell 7.9).

I kommuner med mindre enn 5 000 innbyggere var det 10 misbrukere som fikk hjelp pr. 10 000 innbyggere. Det tilsvarende tallet for 1987 og 1988 var 6 og 7 misbrukere. Figur 7.7 viser at det ikke var noen entydig sammenheng mellom kommunestørrelse og andel edruskapsklienter, men tallet på misbrukere i de største kommunene var 15 pr. 10 000 i kommuner med 50 000 innbyggere eller mer. Det var også en viss sammenheng mellom kommunestørrelse og andelen av edruskapsklientene som var stoffmisbrukere eller blandingsmisbrukere: I de minste kommunene, inntil 5 000 innbyggere, var 22 prosent av klientene stoffmisbrukere eller blandingsmisbrukere, i større kommuner gjaldt dette 30-40 prosent av klientene.

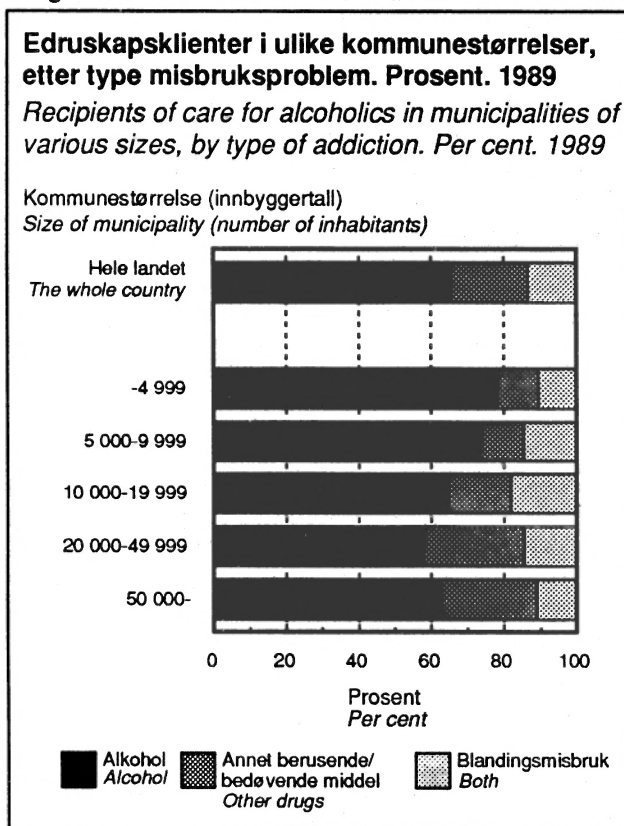
7.5. Institusjoner for rusmiddelmisbrukere

Ansvar for alkoholisinstitusjonene var tidligere ikke lovfestet. Ifølge lov om fylkeskommunalt ansvar for alkoholisinstitusjonene fikk fylkeskommunen fra 1. januar 1985 ansvaret for planlegging, oppføring og drift av følgende institusjoner; A-klinikker, kursteder, tilsynshjem, vernehjem og avrusningsstasjoner samt andre tiltak og institusjoner som departementet bestemmer skal gå inn under loven.

I 1989 opprettet SSB en ny årlig statistikk over institusjoner for rusmiddelmisbrukere. Statistikken omfatter alle institusjonstyper som behandler rusmiddelmisbrukere, uansett eierform og/eller om institusjonene er godkjent eller ikke. Til sammen ble det registrert 174 institusjoner for rusmiddelmisbrukere. Av disse har vi mottatt oppgaver fra 137 institusjoner. Statistikken er ikke korrigert for frafallet, men bygger på de institusjonene vi har mottatt oppgaver fra.

I de siste årene har Rusmiddeldirektoratets statistikk brukt *avdeling* som enhet. I den nye statistikken har man valgt *institusjoner* som enhet og dette gjør det umulig å foreta en direkte sammenligning. Det vil si vi kan telle *institusjoner med avdelinger*, men får ikke fordelt plasser og innskrivninger på avdelingstyper.

Figur 7.8

7.5.1. Tjenester og tilbud

Statistikken gir en oversikt over antall institusjonsplasser og beboere i A-klinikker, kursted, tilsynshjem, vernehjem, akuttinstitusjoner, kombinerte alkoholistinstitusjoner, bo- og arbeidskollektiv, kombinerte institusjoner for narkomane og andre institusjonstyper.

I en utredning om alkoholistsorgen (NOU 1972:17) er forskjellene mellom institusjonstypene beskrevet slik:

A-klinikker tar sikte på klienter som kan være fysisk og psykisk nedkjørt på grunn av alkoholproblemer, men som sosialt sett er relativt veltilpasset.

Kursteder tar sikte på klienter som trenger mer langvarig behandling for å komme på fote, fysisk, psykisk og sosialt.

Tilsynshjem skal dekke overgangsfasen mellom kurbehandling/klinikkopphold og klientenes tilbakevending til en normal tilværelse i samfunnet. Klientene skal under oppholdet komme ut i det vanlige arbeidslivet, og betaler selv for en del av oppholdet.

Vernehjem er et tilbud til klienter "som det er lite realistisk å regne med skal kunne føres tilbake til samfunnet ved hjelp av behandling og attføring". "Betingelsesløs omsorg" er det primære for vernehjemmene.

Akuttinstitusjoner omfatter avrusningsstasjonene hvor klientene tilbys overnatting til de "får sovnet rusen". Neste dag tilbys de samtale hvor målet er å utrede om de trenger andre hjelpetilbud.

Kombinerte alkoholistinstitusjoner er her en samlebetegnelse på de institusjonene som har flere typer avdelinger, for eksempel både A-klinikk og tilsynshjem i samme institusjon.

Bo- og arbeidskollektiver er ulike heldøgns rehabiliteringsopplegg for ungdom med store sosiale og yrkesmessige tilpasningsproblemer, herunder stoffmisbruk og kriminell belastning. Kollektivene, hvor ledere og beboere lever sammen, tilbyr omsorg, sosial trening, undervisning eller arbeidstrening.

Kombinerte institusjoner for narkomane er en samlebetegnelse på de institusjonene som har flere ulike behandlingstilbud i samme institusjon.

I praksis kan det nok være store variasjoner også mellom institusjoner av samme type med hensyn til klientenes bakgrunn og institusjonens evne til å tilby behandling.

7.5.2. Plasser i institusjoner for rusmiddelmissbrukere

Den institusjonsbaserte rusmiddelomsorgen er dominert av privat eide institusjoner. 75 prosent av de 137 institusjonene vi har opplysninger om var eid av private organisasjoner/stiftelser. Også når det gjelder verdigrunnlag og ideologi, er rusmiddel-institusjonene spesielle idet over halvparten (56 prosent) av institusjonene er basert på et religiøst/kristent verdigrunnlag.

Ved utgangen av 1989 var det i alt vel 2 500 institusjonsplasser innen rusmiddelomsorgen fordelt på: vel 250 plasser i A-klinikker, nær 140 plasser ved kursted, vel 160 plasser i tilsynshjem, 515 plasser i vernehjem, 125 plasser i avrusningsinstitusjoner og 510 plasser i kombinerte alkoholistinstitusjoner. De kombinerte skiller seg bare fra de først nevnte ved at de har flere typer behandlingstilbud innen samme institusjon. I tillegg var det vel 310 plasser i bo- og arbeidskollektiv og 520 plasser innen ulike behandlingstilbud for stoffmisbrukere.

Det er store forskjeller mellom fylkene med hensyn til hvor mange institusjonsplasser, og hvilke behandlingstilbud som finnes innen det enkelte fylke. Klientene, enten de er ungdommer eller voksne, har ofte et langvarig rusmiddelmissbruk bak seg, som gjør at de kan ha behov for å komme bort fra sitt daglige miljø for å få behandling. Hvor institusjonsplassene er plassert er derfor ofte ikke så viktig. Det sentrale er å finne et riktig behandlingsopplegg for den enkelte.

Antall kurdøgn i institusjoner for misbrukere etter beboernes hjemstedsfylke er ett mål på hvilke fylker som bruker det eksisterende institusjonstilbudet for rusmiddelmissbrukere. Et stort forbruk av kurdøgn pr. 1 000 innbyggere mellom 16-79 år, og få institusjonsplasser innen eget fylke, tilsier kjøp av institusjonsplasser fra andre fylker.

Forbruk av institusjonsplasser pr. innbygger varierer fra fylke til fylke. Ser vi hele landet under ett ble det i 1989 brukt 215 kurdøgn pr. 1 000 innbyggere mellom 16 og 79 år (figur 7.9). Oslo skiller seg klart ut med 568 kurdøgn. Lavest forbruk av institusjonsplasser i forhold til folketall hadde Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane og Oppland. Disse fylkene brukte hen-

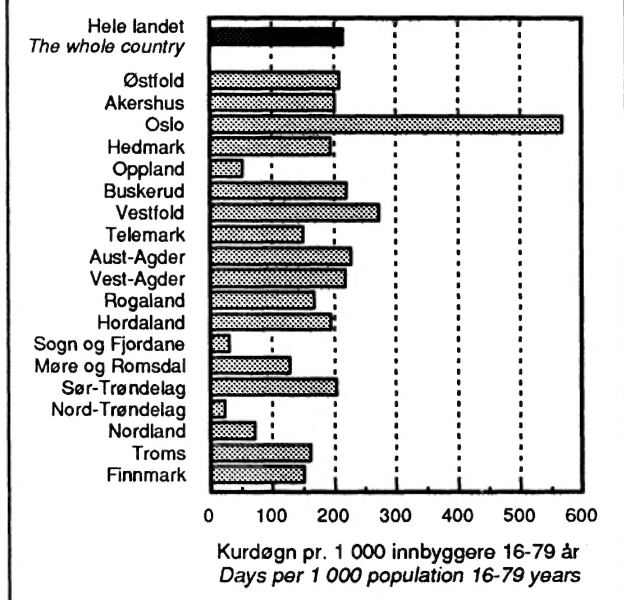
holdsvis 24, 31 og 53 kurdøgn pr. 1 000 innbyggere mellom 16-79 år. Dette er under ti prosent av Oslos forbruk målt i forhold til folketall.

Av det totale antall kurdøgn i institusjoner for rusmiddelmissbrukere stod menn for 77 prosent og kvinner for 23 prosent. Personer med Oslo som hjemstedsfylke stod for 30 prosent av kurdøgnforbruket.

Figur 7.9

Antall kurdøgn i institusjoner for rusmiddelmissbrukere pr. 1 000 innbyggere 16-79 år, etter hjemstedsfylke. 1989

Number of days in institutions for alcoholics and drug addicts per 1 000 population 16-79 years, by county. 1989

7.5.3. Beboere i institusjoner for rusmiddelmissbrukere

Av de i alt 2 537 plassene i institusjoner for rusmiddelmissbrukere var 2 060 belagt den 15. januar 1990. Det betyr at 81 prosent av plassene var i bruk.

Kjønn og alder

Fire av fem beboere i rusmiddelinstitutionene var menn. Ser vi bo- og arbeidskollektivene og de andre institusjonene for stoffmisbrukere samlet, utgjorde kvinnene 30 prosent av beboerne i disse institusjonstypene, mot bare 15 prosent av beboerne i de mer tradisjonelle institusjonene innen alkoholistsor- gen.

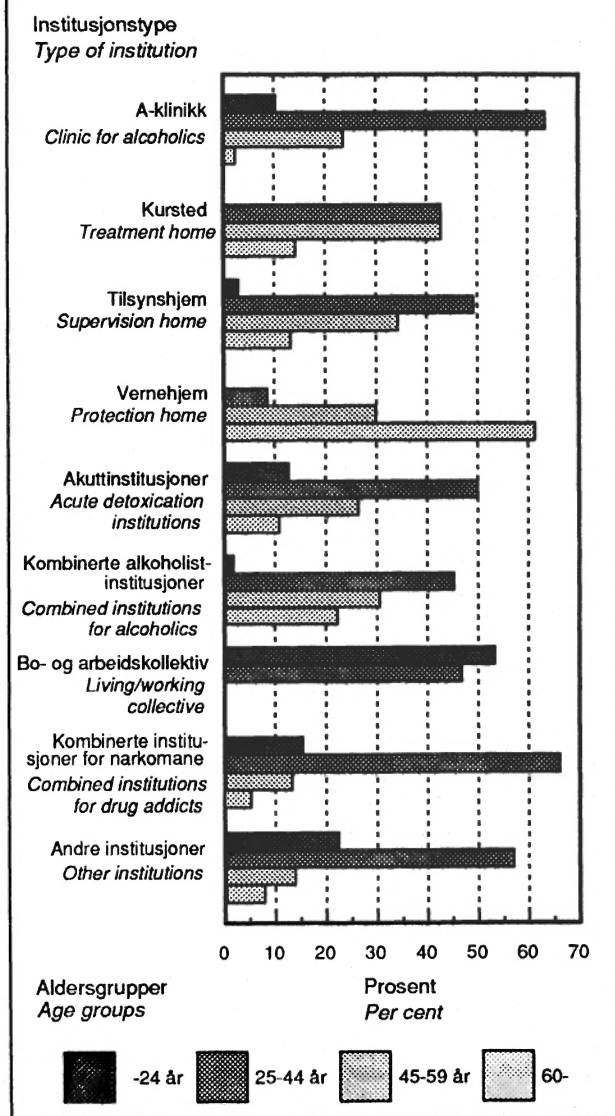
Aldersfordelingen mellom kvinner og menn var svært forskjellig. Mens 30 prosent av kvinnene var under 25 år, var den tilsvarende andelen blant mennene 8 prosent. Hver fjerde mann var over 60 år, mot hver tolvte kvinne. Nær 80 prosent av kvinnene var under 45 år, mot under halvparten av mennene. De kvinnene som får plass i rusmiddelinstitutionene er med andre ord gjennomgående yngre enn mennene.

Av figur 7.10 ser vi at det er stor variasjon i alderssammensetningen i de ulike institusjonstypene. Hovedinntrykket er at mens beboerne i behandlingssinstitusjonene for stoffmisbrukere bare unntaksvis er

Figur 7.10

Beboere i institusjoner for rusmiddelmissbrukere, etter alder og institusjonstype. 1989

Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by age and type of institution. 1989

over 45 år, er flertallet av beboerne både i kurstedene, tilsynshjemmene, vernehjemmene og i de kombinerte alkoholistinstitutionene over 45 år. Bare i A-klinikkene og avrusningsstasjonene av alkoholistinstitutionene er flertallet av beboerne under 45 år. Vernehjemmene skiller seg klart ut. Her var over 60 prosent av beboerne over 60 år.

Innskrivninger og utskrivninger

Ved å se på innskrivninger og utskrivninger fra rusmiddelinstitutionene får vi et bilde av hvor de rekrutteres fra og hvor de går etter endt behandling. De ulike institusjonstypene rekrutterer klienter med svært ulik livssituasjon. Mange av de rusmiddelmissbrukerne som mangler fast bolig lever faktisk mer eller mindre "på gata". Ser vi alle institusjonstypene samlet, men holder akuttinstitusjonene utenfor, var nær en av fire (23 prosent) uten fast bopel på innskrivningstidspunktet (tabell 7). Etter avsluttet behandling var det fortsatt en av fem (21 prosent) som manglet fast bopel. Av alkoholistinstitutionene skiller klientene ved kurstedene seg klart ut. Her var det 3 prosent som manglet bolig ved innskrivning og 2 prosent ble utskrevet uten å ha fast bolig. I A-klinikkene manglet 15 prosent av beboerne fast bolig da de kom og 11 prosent ved utskrivningstidspunktet. Tilsvarende tall for vernehjem var 37 og 29 prosent. Vel en tredel av de som fikk plass i bo- og arbeidskollektiver manglet fast bopel ved innskrivning og en tilsvarende andel av de som ble utskrevet var uten fast bopel.

Fem prosent av klientene i rusmiddelinstitutionene (akuttinstitusjonene er holdt utenfor) kom fra annen institusjon. Det er store forskjeller mellom institusjonstypene med hensyn til å motta klienter fra andre institusjoner. Både tilsynshjemmene og vernehjemmene mottok en betydelig del av klientene fra andre institusjoner. Halvparten av de som på telledatoen bodde i tilsynshjem, og vel en firedel (27 prosent) av de i vernehjemmene kom fra annen institusjon. De andre alkoholistinstitutionene mottok rundt 5 prosent av klientene sine fra andre institusjoner. I rusmiddelinstitutionene for stoffmisbrukere kom en av åtte (13 prosent) fra annen institusjon.

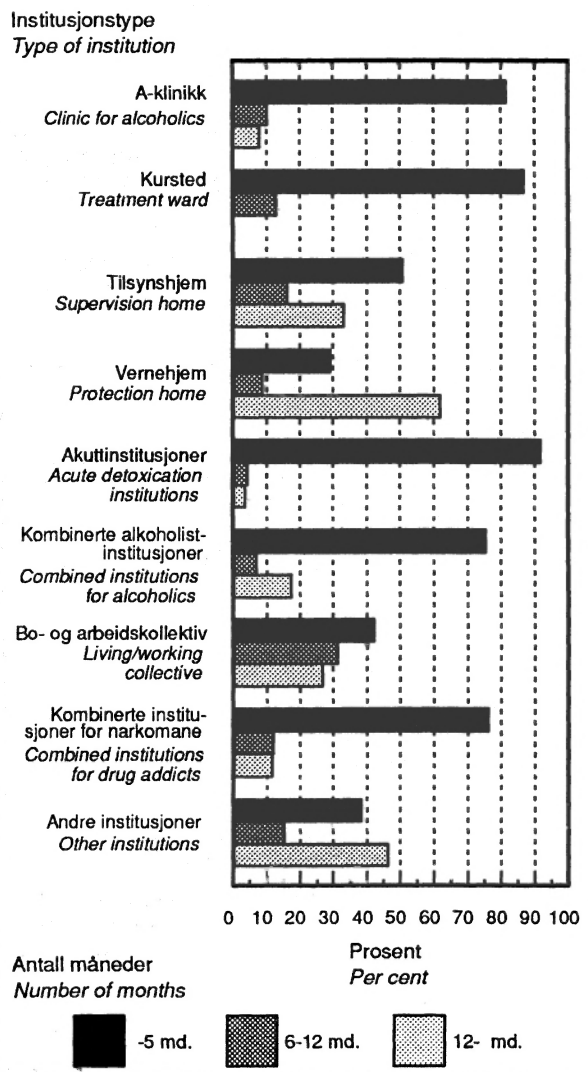
Lengden på oppholdet

Av figur 7.11 får vi et bilde av hvor stor andel av beboerne som, på en bestemt telledato, hadde bodd i de ulike institusjonstypene under seks måneder, mellom seks måneder og ett år, og over ett år. Både i A-klinikkene og kurstedene hadde over 80 prosent

Figur 7.11

Beboere i institusjoner for rusmiddelmissbrukere, etter lengden på opphold. Institusjonstype. 1989

Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by duration of stay. Type of institution. 1989.

vært innlagt under et halvt år. I tilsynshjemmene og vernehjemmene derimot hadde henholdsvis en tredel (33 prosent) og nær to tredeler (62 prosent) vært mer enn ett år i institusjonen. Hver fjerde beboer i de institusjonene som tar mot stoffmisbrukere, hadde et opphold på mer enn ett års varighet bak seg.

Av de som hadde plass i rusmiddelinstitution pr. 15. januar 1990, hadde en av seks (16 prosent) vært innlagt i mer enn to år.

Tabell 7.1. Edruskapsklienter etter familiefase og tiltak. 1989 Recipients of care for alcoholics, by family cycle phase and type of assistance. 1989

Tiltak Type of assistance	I alt Total	Familiefase Family cycle phase					
		Enslige under 45 år Single persons under 45 years	Enslige med barn Single parents	Gifte med barn Married persons with children	Gifte uten barn Married persons without children	Enslige 45 år og over Single persons 45 years and over	Uopp- gitt Unknown
Alle All	3160	1755	116	79	133	849	228
Økonomisk stønad Economic assistance	2480	1511	101	57	91	572	148
Barnehage Kindergarten	38	19	6	9	-	-	4
Støttekontakt Person selected to support addict	88	56	3	6	4	12	7
Tilsynsfører Supervision	88	57	11	6	1	2	11
Avlastning Relief (week-end foster home etc.)	32	24	5	2	-	-	1
Hjelpeordninger for hjemmene Home-help services	48	13	4	4	3	19	5
Hjelp til bolig/-utbedring Assistance in housing/home improvement	325	196	10	4	14	86	15
Hjelp til arbeid Assistance in employment	134	104	4	3	7	11	5
Hjelp til arbeidstrening Assistance in work training	149	116	4	3	4	11	11
Poliklinisk behandling Polyclinical treatment	126	85	4	5	4	11	17
Bo-/arbeidskollektiv Living/working collective	95	79	7	-	1	3	5
Fosterhjem Foster homes	76	65	2	-	-	-	9
Barnevernsinstitusjon Children's homes ..	55	38	6	-	-	-	11
Rusmiddel-institusjon Homes for alcoholics and drug addicts	2394	1254	88	64	108	722	158
Krisesenter Crisis centre for maltreated women	10	7	1	2	-	-	-
Alder-/sykehjem Old people's homes and nursing homes	10	2	-	-	-	8	-
Somatisk sykehus General hospital	37	15	1	-	4	15	2
Psykiatrisk sykehus Psychiatric hospital	42	35	4	1	-	1	1
Andre institusjoner Other institutions ..	91	48	5	2	3	30	3
Annet Other assistance	185	115	8	6	5	32	19
Henvist Referred to other agencies	106	69	4	7	3	11	12
Råd/veiledning Advice/guidance	655	416	29	35	24	103	48
Sosialrapport Social report	31	18	2	3	-	4	4
Uoppgitt Unknown	5	1	-	-	-	1	3

Tabell 7.2. Edruskapsklienter og befolkningen, 16-79 år. Tall for alder/ekteskapelig status/familiefase. 1989
Recipients of care for alcoholics, and the population, 16-79 years. Figures for age/
marital status/family cycle phase. 1989

		Edruskaps- klienter Recipients of care for alcoholics	Befolkningen 16-79 år Population 16-79 years
I alt	Total	3160	3 215 328
ALDER AGE			
- 15		114	.
16 - 19		165	258 460
20 - 24		301	338 529
25 - 29		444	321 250
30 - 34		446	317 789
35 - 39		335	305 727
40 - 44		330	315 411
45 - 49		246	241 709
50 - 54		183	194 327
55 - 59		187	188 633
60 - 64		172	198 883
65 - 69		124	215 527
70 - 74		65	178 574
75 - 79		33	140 509
80 -		10	.
Uoppgitt	Unknown	5	.
EKTESKAPELIG STATUS(1) MARITAL STATUS(1)			
Ugift	Unmarried	1772	1 025 699
Samboende	Cohabiting	113	..
Gift	Married	212	1 757 309
Separert/skilt	Separated/divorced	821	237 756
Enke/-mann	Widowed	67	194 564
Uoppgitt	Unknown	175	-

(1) Befolkningsstatistikken har ikke opplysninger om samboere. I figur 7.2 er derfor samboende edruskapsklienter regnet som ugifte i fordelingen etter ekteskapelig status.

(1) Population statistics have no information on cohabiting couples. In figure 7.2 cohabiting alcoholics and drug addicts are included among unmarried in the distribution by marital status.

K i l d e: Befolkningsstatistikk 1990. Source: Population Statistics 1990.

Tabell 7.3. Edruskapsklienter etter type misbruksproblem, kjønn og alder. 1989 Recipients of care for alcoholics, by type of addiction, sex and age. 1989

Kjønn og alder Sex and age	I alt Total	Type misbruksproblem Type of addiction			
		Alkohol Alcohol	Annet be- rusende/ bedøvende middel Drugs	Blandings- misbruk Both alcohol and drugs	Uoppgitt Unknown
I alt Total	3160	1628	532	334	666
- 15	114	43	42	9	20
16 - 19	165	24	77	19	45
20 - 24	301	46	134	52	69
25 - 29	444	121	144	82	97
30 - 34	446	189	91	84	82
35 - 39	335	216	23	35	61
40 - 44	330	248	6	29	47
45 - 49	246	178	5	11	52
50 - 54	183	143	-	4	36
55 - 59	187	147	2	4	34
60 - 64	172	119	-	2	51
65 - 69	124	86	1	3	34
70 - 74	65	41	1	-	23
75 - 79	33	20	2	-	11
80 -	10	5	1	-	4
Uoppgitt Unknown	5	2	3	-	-
Menn Males	2459	1372	311	243	533
- 15	49	21	14	4	10
16 - 19	84	16	33	11	24
20 - 24	192	33	69	40	50
25 - 29	316	91	103	56	66
30 - 34	345	150	62	63	70
35 - 39	279	181	19	30	49
40 - 44	281	219	2	19	41
45 - 49	214	155	4	8	47
50 - 54	164	128	-	4	32
55 - 59	165	130	1	4	30
60 - 64	157	109	-	2	46
65 - 69	114	79	1	2	32
70 - 74	60	37	-	-	23
75 - 79	30	18	2	-	10
80 -	8	4	1	-	3
Uoppgitt Unknown	1	1	-	-	-
Kvinner Females	634	216	210	86	122
- 15	61	21	26	5	9
16 - 19	74	7	42	6	19
20 - 24	103	12	63	11	17
25 - 29	123	27	40	25	31
30 - 34	95	34	29	20	12
35 - 39	51	32	4	5	10
40 - 44	45	26	3	10	6
45 - 49	26	18	1	3	4
50 - 54	15	11	-	-	4
55 - 59	17	12	1	-	4
60 - 64	10	7	-	-	3
65 - 69	6	4	-	1	1
70 - 74	4	3	1	-	-
75 - 79	2	1	-	-	1
80 -	2	1	-	-	1
Uoppgitt Unknown	-	-	-	-	-
Uoppgitt kjønn Sex unknown	67	40	11	5	11

Tabell 7.4. Edruskapsklienter etter type misbruksproblem og kombinasjoner av tiltak. 1989 Recipients of care for alcoholics, by type of addiction and type of assistance. 1989

Kombinasjoner av tiltak Type of assistance	I alt Total	Type misbruksproblem Type of addiction		Blandings- misbruk Both alcohol and drugs	Uoppgitt Unknown
		Alkohol Alcohol	Annet be- rusende/ bedøvende middel Drugs		
I alt Total	3160	1628	532	334	666
Bare økonomisk stønad Economic assistance only	288	181	54	42	11
Bare rusmiddelinstitusjon Institution for alcoholics and drug addicts only	378	239	19	15	105
Bare annen hjelp Other assistance only ...	148	89	41	12	6
Rusmiddelinstitusjon og økonomisk stønad Institution and economic assistance	1069	523	155	76	315
Rusmiddelinstitusjon og annen hjelp Institution and other assistance	134	72	19	10	33
Økonomisk stønad og annen hjelp Economic assistance and other assistance ..	311	164	69	52	26
Rusmiddelinstitusjon, økonomisk stønad og annen hjelp Institution, economic assistance and other assistance	812	344	173	126	169
Ingen av delene None of the these	20	16	2	1	1

Tabell 7.5. Edruskapsklienter etter arbeidssituasjon og familiefase. Sosialhjelpsklienter og befolkningen, etter arbeidssituasjon. 1989 Recipients of care for alcoholics, by labour force status and family cycle phase. Recipients of social care and population, by labour force status. 1989

Familiefase Family cycle phase	I alt 16-74 år Total 16-74 years	Sysse- satte Employed persons	Arbeids- søkere Non- employed persons	Ikke arbeids- søkere Not in the labour force	Uopp- gitt Unknown
Befolkningen Population	3 087 000	2 049 000	106 000	933 000	-
Sosialhjelpsklienter Recipients of social care	146 107	28 409	48 300	48 066	21 332
Edruskapsklienter i alt Recipients of care for alcoholics, total	2 998	322	564	1 662	450
Enslige menn Single males	2 000	165	400	1 159	276
- 24 år years	247	28	93	97	29
25 - 44 "	1 009	88	252	538	131
45 - 66 "	636	49	51	440	96
67 - "	108	-	4	84	20
Uoppgitt Unknown	-	-	-	-	-
Enslige kvinner Single females	373	36	64	209	64
- 24 år years	140	14	28	77	21
25 - 44 "	181	19	34	99	29
45 - 66 "	46	3	2	30	11
67 - "	6	-	-	3	3
Uoppgitt Unknown	-	-	-	-	-
Enslige med barn under 18 år Single parents	93	14	15	55	9
Menn Males	25	3	10	10	2
Kvinner Females	67	11	5	44	7
Uoppgitt Unknown	1	-	-	1	-
Gifte og samboende uten barn under 18 år Married and cohabiting without children	220	45	39	103	33
- 44 år years	144	26	32	67	19
45 - "	76	19	7	36	14
Uoppgitt Unknown	-	-	-	-	-
Gifte og samboende med barn under 18 år Married and cohabiting with children	102	41	18	30	13
Uoppgitt Unknown	210	21	28	106	55

Kilde: SSB Statistisk årbok 1990.

Source: SSB Statistical Yearbook 1990.

Tabell 7.6. Edruskapsklienter etter forhold til trygdesystemet og alder. 1987-1989 Recipients of care for alcoholics, by relationship to the social security system and age. 1987-1989

Alder	Age	Alle All	Har søkt	Har trygd		Receiving social security allowance						
			trygd(1) Applied for social security allowance(1)	Syke- Alle(2) All(2) Sick- ness allo- wance	A- trygd Un- employ- ment bene- fit	Att- før- ings- penger Rehabi- lita- tion allo- wance	Uføre- trygd Dis- abi- lity pen- sion	Over- gangs- stønad Bene- fits to single parents	Etter- latte- pensjon Survivors' bene- fits	Alders- trygd Old- age pen- sion	Annen trygd Other pen- sion	
1987		3831	148	1797	152	128	286	996	89	10	143	22
1988		3358	121	1521	122	136	266	843	71	8	88	14
1989		3160	100	1505	115	149	230	865	33	4	111	23
1989												
- 15		114	-	6	-	-	1	-	1	-	-	5
16 - 19		165	1	16	1	4	7	-	2	-	-	2
20 - 24		301	7	75	12	22	31	2	7	-	-	3
25 - 29		444	21	124	16	30	44	25	11	-	-	1
30 - 34		446	24	164	19	34	51	56	6	-	1	2
35 - 39		335	20	163	18	20	34	89	3	-	-	1
40 - 44		330	10	188	25	20	33	108	1	2	-	2
45 - 49		246	7	156	13	11	15	116	-	1	-	-
50 - 54		183	4	121	4	4	10	105	-	-	-	-
55 - 59		187	3	149	3	1	2	143	-	1	-	-
60 - 64		172	3	139	4	2	-	131	1	-	-	2
65 - 69		124	-	108	-	1	1	73	-	-	33	5
70 - 74		65	-	58	-	-	-	9	-	-	49	-
75 - 79		33	-	29	-	-	-	8	1	-	20	-
80 -		10	-	8	-	-	-	-	-	-	8	-
Uoppgitt	Unknown	5	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-

(1) I tillegg er det 38 stønadmottakere som allerede har en trygd som har søkt en annen type trygd.

(2) Hver person kan ha mottatt flere typer trygd, slik at summen av trygder blir større enn personer i alt med trygd.

(1) In addition, 38 persons receiving one type of benefit have applied for another type of benefit.

(2) Each person may have received several types of benefits. Hence, the sum total of benefits is larger than the number of person receiving benefits.

Tabell 7.7. Edruskapskljenter, sosialhjelpskljenter og befolkningen med uføretrygd i ulike aldersgrpper. 1989
Recipients of care for alcoholics, recipients of social care and the population with disability pension in different age groups. 1989

Alder Age	I alt 16-66 år Total, 16-66 years	Med uføretrygd Absolute figures	With disability pension I prosent av aldersgruppen Percentage of the age group
Edruskapsklienter i alt			
Recipients of care for alcoholics, total	2 865	820	28,6
16 - 19	165	-	-
20 - 24	301	2	0,7
25 - 29	444	25	5,6
30 - 34	446	56	12,6
35 - 39	335	89	26,6
40 - 44	330	108	32,7
45 - 49	246	116	47,2
50 - 54	183	105	57,4
55 - 59	187	143	76,5
60 - 64	172	131	76,2
65 - 66	56	45	80,4
Sosialhjelpsklienter i alt			
Recipients of social care, total	142 261	16 442	11,6
16 - 19	10 607	62	0,6
20 - 24	31 392	286	0,9
25 - 29	27 411	675	2,5
30 - 34	21 620	1 303	6,0
35 - 39	16 499	1 891	11,5
40 - 44	12 863	2 525	19,6
45 - 49	7 876	2 373	30,1
50 - 54	5 341	2 276	42,6
55 - 59	4 173	2 328	55,8
60 - 64	3 269	1 971	60,3
65 - 66	1 210	752	62,1
Befolkningen i alt Population, total	2 766 034	228 055	8,2
16 - 19	258 460	656	0,3
20 - 24	338 529	2 045	0,6
25 - 29	321 250	4 115	1,3
30 - 34	317 789	6 982	2,2
35 - 39	305 727	10 646	3,5
40 - 44	315 411	16 485	5,2
45 - 49	241 709	19 044	7,9
50 - 54	194 327	26 477	13,6
55 - 59	188 633	40 688	21,6
60 - 64	198 883	64 812	32,6
65 - 66	85 316	36 105	42,3

Tabell 7.8. Edruskapsklienter etter familiefase og hvem som har tatt opp saken. 1987-1989 Recipients of care for alcoholics, by family cycle phase and who reported the case. 1987-1989

Saken ble tatt opp av The case was reported by	I alt Total	Familiefase Family cycle phase					Uopp- gitt Unknown
		Enslige under 45 år Single persons under 45 years	Enslige med barn Single parents	Gifte med barn Married persons with children	Gifte uten barn Married persons without children	Enslige 45 år og over Single persons 45 years and over	
1987	3831	2028	194	103	148	1059	299
1988	3358	1879	181	96	144	828	230
1989	3160	1755	116	79	133	849	228
1989							
Mottakeren The client	2083	1207	80	47	78	543	128
Familien The family	239	145	8	15	18	34	19
Sosialkontor Social services department	328	191	11	4	9	91	22
Skole/pedagogisk psykologisk tjeneste School/school psychology service	52	38	2	3	2	1	6
Politi Police	86	60	1	4	2	6	13
Helsemyndighet Health authority	186	77	8	7	12	60	22
Annet Other	316	155	7	3	9	120	22
Uoppgitt Unknown	538	284	23	15	24	150	42

Tabell 7.9. Edruskapsklienter etter type misbruksproblem og fylke/kommunestørrelse. 1987-1989
 Recipients of care for alcoholics, by type of addiction and county/size of municipality.
 1987-1989

	I alt Total	Type misbruksproblem		Type of addiction		Pr. 1 000 innbyggere Per 1 000 population
		Alkohol Alcohol	Annet be- rusende/ bedøvende middel Drugs	Blandings- misbruk Both alcohol and drugs	Uoppgitt Unknown	
1987	3922	2356	553	462	548	1,2
1988	3416	1899	545	425	547	1,0
1989	3191	1648	536	335	672	1,1
FYLKE COUNTY						
Østfold	226	117	48	36	25	1,2
Akershus	245	105	79	30	31	0,8
Oslo	441	129	170	35	107	1,1
Hedmark	116	77	8	19	12	0,8
Oppland	69	47	8	4	10	0,6
Buskerud	125	53	38	14	20	0,8
Vestfold	132	70	32	13	17	0,9
Telemark	112	73	9	8	22	0,9
Aust-Agder	90	53	11	12	14	1,2
Vest-Agder	277	138	35	46	58	2,5
Rogaland	275	71	20	12	172	1,2
Hordaland	346	196	21	25	104	1,3
Sogn og Fjordane	21	14	2	4	1	0,4
Møre og Romsdal	111	69	8	17	17	0,8
Sør-Trøndelag	330	247	27	35	21	1,8
Nord-Trøndelag	45	37	1	5	2	0,6
Nordland	118	78	11	12	17	0,8
Troms	60	34	7	5	14	0,7
Finnmark	52	40	1	3	8	1,2
KOMMUNESTØRRELSE						
Innbyggertall						
SIZE OF MUNICIPALITY						
Number of						
inhabitants						
- 4 999	332	230	34	31	37	1,0
5 000 - 9 999	371	238	39	47	47	0,8
10 000 - 19 999	581	330	89	93	69	0,9
20 000 - 49 999	514	225	108	56	125	0,8
50 000 -	1393	625	266	108	394	1,5

Tabell 7.10. Plasser i institusjoner for rusmiddelmisbrukere, etter institusjonstype. Fylke. 1989 Number of beds in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution. County. 1989

Fylke County	I alt Total	A-kli- nikker Clinics for alco- holics	Kur- steder Treat- ment homes	Til- syns- hjem Super- vision homes	Verne- hjem Protec- tion homes	Akutt- institu- sjoner Acute detoxi- cation insti- tutions	Kombi- nerte alko- holist- institu- sjoner Combined insti- tutions for alco- holics	Bo- og arbeids- kollek- tiv Living/ working collec- tives	Kombi- nerte institu- sjoner for narkomane Combined institu- tions for drug addicts	Andre in- sti- sjoner Other in- sti- tu- tions
Hele landet The whole country	2537	255	139	161	515	125	510	312	276	244
Østfold	97	-	-	-	67	-	-	30	-	-
Akershus	126	-	-	-	40	-	78	-	8	-
Oslo	932	73	30	76	188	80	104	81	230	70
Hedmark	144	-	73	-	30	-	-	-	11	30
Oppland	95	42	36	-	-	-	-	17	-	-
Buskerud	101	22	-	4	-	6	30	19	-	20
Vestfold	153	55	-	22	46	-	-	20	-	10
Telemark	72	-	-	-	-	-	54	18	-	-
Aust-Agder	39	-	-	-	-	7	32	-	-	-
Vest-Agder	96	-	-	28	-	-	60	-	-	8
Rogaland	138	-	-	-	40	-	63	35	-	-
Hordaland	169	-	-	31	-	32	-	10	21	75
Sogn og Fjordane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre og Romsdal	70	24	-	-	-	-	27	-	-	19
Sør-Trøndelag	137	-	-	-	70	-	-	49	6	12
Nord-Trøndelag	30	-	-	-	24	-	-	6	-	-
Nordland	40	24	-	-	-	-	-	16	-	-
Troms	73	-	-	-	-	-	62	11	-	-
Finnmark	25	15	-	-	10	-	-	-	-	-
Beboere i alt Resi- dents, total	2060	211	84	136	479	110	395	240	207	198

Tabell 7.11. Beboere i institusjoner for rusmiddelmisbrukere, etter institusjonstype, kjønn og alder. 1989
Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution, sex and age. 1989

Kjønn og alder Sex and age	I alt Total	A-kli- nikker Clinics for alco- holics	Kur- steder Treat- ment homes	Til- syns- hjem Super- vision homes	Verne- hjem Protec- tion homes	Akutt- institu- sjoner Acute detoxi- cation insti- tutions	Kombi- nerte alko- holist- sjoner Combined insti- tutions for alco- holics	Bo- og arbeids- kollek- tiv Living/ working collec- tives	Kombi- nerte institu- sjoner for narkomane Combined institu- tions for drug addicts	Andre in- sti- tu- sjoner Other insti- tu- tions
I alt Total	2060	211	84	136	479	110	395	240	207	198
- 24 år years ...	251	22	-	4	-	14	7	128	32	44
25 - 44 "	873	134	36	67	41	55	179	112	137	112
45 - 59 "	481	50	36	47	144	29	121	-	27	27
60 - "	455	5	12	18	294	12	88	-	11	15
Menn Males	1650	152	62	123	445	82	338	136	162	150
- 24 år	128	9	-	3	-	6	4	57	20	29
25 - 44 "	672	99	23	58	38	45	143	79	108	79
45 - 59 "	429	40	28	44	136	21	109	-	24	27
60 - "	421	4	11	18	271	10	82	-	10	15
Kvinner Females ...	410	59	22	13	34	28	57	104	45	48
- 24 år	123	13	-	1	-	8	3	71	12	15
25 - 44 "	201	35	13	9	3	10	36	33	29	33
45 - 59 "	52	10	8	3	8	8	12	-	3	-
60 - "	34	1	1	-	23	2	6	-	1	-

Tabell 7.12. Beboere i institusjoner for rusmiddelmisbrukere, etter institusjonstype og lengden på oppholdet. 1989 Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution and duration of the stay. 1989

Lengde på oppholdet Duration of the stay	I alt Total	A-kli- nikker Clinics for alco- holics	Kur- steder Treat- ment homes	Til- syns- hjem Super- vision homes	Verne- hjem Protec- tion homes	Akutt- institu- sjoner Acute detoxi- cation insti- tutions	Kombi- nerte alko- holist- sjoner Combined insti- tutions for alco- holics	Bo- og arbeids- kollek- tiv Living/ working collec- tives	Kombi- nerte institu- sjoner for narkomane Combined institu- tions for drug addicts	Andre in- sti- tu- sjoner Other insti- tu- tions
I alt Total	2060	211	84	136	479	110	395	240	207	198
Under 1 uke Less than 1 week	177	35	11	8	7	47	48	-	15	6
1 uke-1 måned 1 week-1 month	271	42	21	11	23	37	83	13	31	10
1 - 2 måneder months .	288	38	21	22	39	11	78	24	36	19
3 - 6 "	452	57	20	28	71	6	89	64	76	41
7 -11 "	260	22	11	22	42	5	28	75	25	30
12-17 "	135	13	-	10	38	4	14	26	11	19
18-24 "	149	3	-	14	37	-	10	17	6	62
Over 2 år More than 2 years	328	1	-	21	222	-	45	21	7	11

Tabell 7.13. Beboere i institusjoner for rusmiddelmissbrukere, etter institusjonstype. Inn- og utskrivninger i løpet av året. 1989 Residents in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution. Admissions and discharges during the year. 1989

	I alt Total	A-kli- nikker Clinics for alco- holics	Kur- steder Treat- ment homes	Til- syns- hjem Super- vision homes	Verne- hjem Protec- tion homes	Akutt- institu- sjoner Acute detoxi- cation insti- tutions	Kombi- nerte alko- holist- institu- sjoner Combined insti- tutions for alco- holics	Bo- og arbeids- kollek- tiv Living/ working collec- tives	Kombi- nerte institu- sjoner for narkomane Combined institu- tions for drug addicts	Andre in- sti- tu- sjoner Other in- sti- tu- tions
Beboere pr. 1.1. 1989 Residents per 1 Jan. 1989	1728	149	106	135	486	:	390	190	88	184
Innskrevet i 1989 i alt Admitted in 1989, total ..	6764	1355	973	311	497	:	2294	311	697	326
Fra uten fast bopel From without permanent residence	1528	201	27	58	182	:	685	109	147	119
Fra hjemmet From the home	3967	704	898	85	167	:	1416	134	455	108
Fra annen institusjon From other institution ..	658	77	34	155	133	:	90	60	31	78
Fra poliklinisk behand- ling From polyclinic treatment	611	373	14	13	15	:	103	8	64	21
Utskrevet i 1989 i alt Discharged in 1989, total	6594	1366	1007	264	506	:	2313	252	649	237
Til uten fast bopel To without permanent residence	1266	157	25	63	145	:	524	90	139	123
Til hjemmet To the home	4378	960	917	124	251	:	1622	98	322	84
Til annen institusjon To other institution	333	30	21	25	87	:	72	30	53	15
Til poliklinisk behandling To polyclinic treatment .	617	219	44	52	23	:	95	34	135	15
Beboere pr. 31.12. 1989 Residents per 31 Dec. 1989	1942	138	72	182	477	:	371	249	180	273

Tabell 7.14. Antall kurdøgn i institusjoner for rusmiddelmisbrukere, etter institusjonstype og beboernes hjemstedsfylke. 1989 Number of days in institutions for alcoholics and drug addicts, by type of institution and county. 1989

Fylke County	I alt Total	A-kli- nikker Clinics for alcc- holics	Kur- steder Treat- ment homes	Til- syns- hjem Super- vision homes	Verne- hjem Protec- tion homes	Akutt- institu- sjoner Acute detoxi- cation insti- tutions	Kombi- nerte alko- holist- institu- sjoner Combined insti- tutions for alco- holics	Bo- og arbeids- kollek- tiv Living/ working collec- tives	Kombi- nerte institu- sjoner for narkomane Combined institu- tions for drug addicts	Andre in- sti- tu- sjoner Other in- sti- tu- tions	Kurdøgn pr. 1000 innbyg- gere 16-79 år Days per 1000 popula- tion 16-79 years
Hele landet The whole country ..	705118	70484	34960	47396	174971	41817	141710	70536	57358	65886	219
Østfold	38221	-	750	-	32610	229	677	612	3166	177	209
Akershus	64464	5533	5529	1400	14196	1046	16740	10874	4980	4166	202
Oslo	207236	19147	13383	22650	47141	25775	35887	18665	5471	19117	568
Hedmark	28217	150	11194	281	11260	146	-	365	2913	1908	195
Oppland	7421	924	2259	47	306	130	424	2364	845	122	53
Buskerud	37890	8047	500	1637	4617	1702	5241	10550	1596	4000	220
Vestfold	41055	14103	616	7462	9877	157	386	6136	750	1568	273
Telemark	18642	-	-	234	2525	38	11087	2198	1892	668	150
Aust-Agder	16218	-	-	10	-	1606	12387	650	1506	59	228
Vest-Agder	23263	1433	-	1139	1095	79	14070	1044	2756	1647	218
Rogaland	41357	767	-	722	15160	122	17650	1401	3340	2195	168
Hordaland	59581	34	-	11778	365	9411	370	6465	7869	23289	195
Sogn og Fjordane	2398	300	209	26	-	642	189	365	487	180	31
Møre og Romsdal	22855	8438	166	-	375	113	8745	483	2972	1563	129
Sør-Trøndelag ..	38988	200	123	-	30477	87	55	2293	1396	4357	204
Nord-Trøndelag .	2281	195	16	-	937	10	51	702	370	-	24
Nordland	12916	6343	-	-	-	118	3127	2890	310	128	72
Troms	18106	996	-	10	-	41	14094	1859	454	652	162
Finnmark	8584	3441	215	-	3996	44	317	234	337	-	151
Uten fast bopel Without perma- nent residence .	14513	433	-	-	-	71	-	61	13948	-	.
Utlendinger Foreigners	912	-	-	-	34	250	213	325	-	90	.

8. Kostnader

8.1. Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester

Den relativt store økningen i antall mottakere av hjelp fra sosialetaten de senere år vil naturlig nok også gjenspeile seg i en økning i kommunenes sosialutgifter. Vi har tidligere sett at sosialtjenesten har mange oppgaver, og en kan derfor ikke bare konsentrere seg om kostnadene som er forbundet med økonomisk sosialhjelp, da dette utgjør bare en del av kommunenes totale driftsutgifter til sosialtjenesten. I tillegg til de ulike hjelpetiltak vil også lønns- og administrasjonsutgifter komme inn under sosialtjenestens driftsutgifter.

For å få en tilnærmet fullstendig oversikt over kommunenes brutto driftsutgifter til sosiale tjenester, er det nyttet tall fra kommuneregnskapene. SSB innhenter også slike opplysninger på årsmeldingsskjemaet, men etter som disse opplysningene innhentes tidlig på året, har kommunene anledning til å føre opp foreløpige tall. Kommuneregnskapstallene, som foreligger først ut på høsten, vil derfor ligge noe høyere enn tallene fra årsmeldingsskjemaet. I denne publikasjonen er det benyttet kommuneregnskapstall for årene 1988 og 1989 i tabell 8.1.

Vi har her skilt ut områdene barnevern, sosialhjelp, hjelpeordninger for hjemmene, tiltak for eldre, administrasjon og andre sosiale tjenester. Finansieringsutgifter og utgifter til nybygg og nyanlegg er holdt utenfor.

Når utgiftene skal sammenlignes over flere år, er det imidlertid et problem forbundet med området barnevern, der denne posten i kommuneregnskapene før 1983 også omfattet barnehager. Først fra og med 1983

ble barnehager skilt ut som egen post i kommuneregnskapene. For å kunne lage sammenlignbare tall for hele perioden 1977 til 1989, er barnehager inkludert i totaltallene som refereres i tabell 8.1. Når det gjelder området tiltak for eldre, kan kommunene fra 1988 velge om de vil føre utgiftene til kombinerte alders- og sykehjem på kommuneregnskapets hovedkapittel 1.3 (helsetjenester) eller 1.4 (sosiale tjenester). I tabell 8.1 er imidlertid alle utgifter til kombinerte institusjoner regnet med. Det vil si at både post 1.45 og 1.343 er med i grunnlaget. Da post 1.343 ble utelatt i 1988, er summen nå endret fra 5,0 til 7,3 milliarder. Noe av den store økningen fra 1987 til 1988 skyldes trolig oppdelingen av kommuneregnskapet som har gjort det lettere å fange opp alle sykehjemsavdelingene i kombinerte alders- og sykehjem. Tallene for tiltak for eldre i tabell 8.1. er fortsatt sammenlignbare.

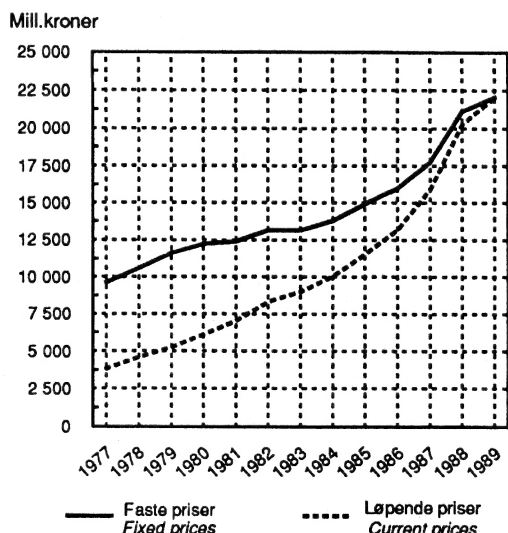
Kommunenes totale driftsutgifter til sosiale tjenester var i 1989 godt og vel 22,0 milliarder kroner. Herav utgjorde barnevern (uten utgifter til barnehager) vel 1,0 milliarder, sosialhjelp vel 3,7 milliarder, hjelpeordninger for hjemmene vel 2,3 milliarder, og tiltak for eldre og funksjonshemmede i overkant av 7,7 milliarder. Andre sosiale tjenester utgjorde 1,4 milliarder og administrasjonsutgiftene i overkant av 1,3 milliarder. De resterende vel 4,3 milliarder var utgifter til barnehager.

I 1977 var kommunenes totale driftsutgifter til sosiale tjenester under 4 milliarder. Dette betyr med andre ord at det har vært mer enn en femdobling av utgiftene fra 1977 til 1989. Hvis vi derimot ser denne utviklingen i forhold til den faktiske kroneverdien, var de totale utgiftene i 1977 litt over 9,6 milliarder 1989-kroner (figur 8.1).

Figur 8.1

Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester, faste og løpende priser. 1977-1989

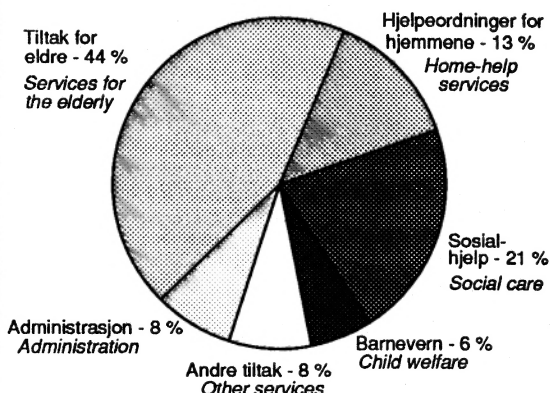
Gross expenditure for social services, fixed and current prices. 1977-1989

Figur 8.2

Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester, fordelt på ulike områder. 1989

Gross expenditure for social services, by types of service. 1989

Figur 8.2 viser hvor stor andel de enkelte områder utgjør av brutto driftsutgifter. Det er tiltak for eldre og sosialhjelp som har de største andelen, med henholdsvis 44 og 21 prosent av driftsutgiftene, mens utgifter til hjelpeordninger for hjemmene utgjør vel 13 prosent. Administrasjonsutgifter, utgifter til barnevern og utgifter til andre tiltak har de laveste andelen, med henholdsvis 8, 6 og 8 prosent.

I figur 8.3 ser vi hvordan forholdet mellom de ulike områdene har endret seg i perioden 1977 til 1989. Her ser vi at utgiftene til sosialhjelp jevnt over utgjør en stadig større andel av de totale utgiftene. Barnevernets andel av utgiftene økte jevnt fram til 1982. Fra 1983 der barnehageutgiftene er utelatt, ser vi ikke lenger en slik økning, og dette kan tyde på at økningen fram til 1982 like gjerne kan skyldes en økning i utgiftene til barnehager.

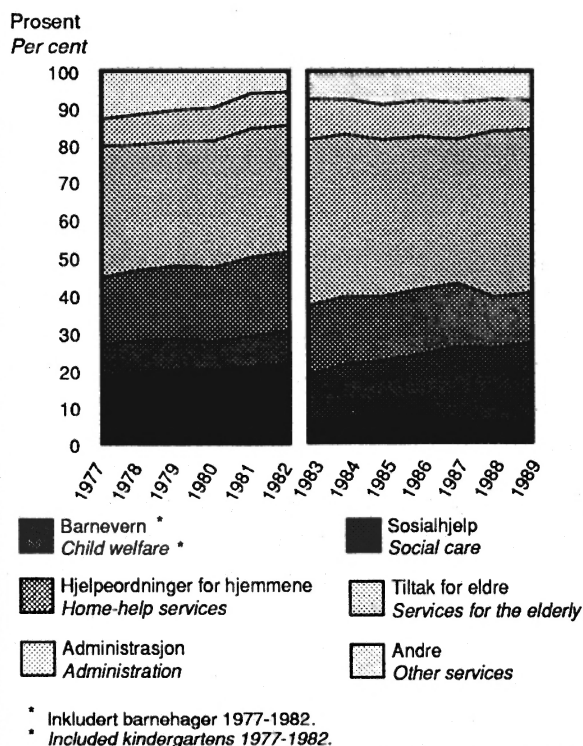
Administrasjonsutgiftene har jevnt over ligget på 7 til 9 prosent i hele denne perioden, og viser ingen systematiske tendenser til verken økning eller reduksjon. Tiltak for eldre ser ut til å ha fått redusert sin andel jevnt siden 1983.

Hjelpeordninger for hjemmene hadde en gradvis økning i sin andel av utgiftene fram til 1982, da vi ser en markert nedgang i andelen fra 18 til 13 prosent fra 1983 til 1989.

Figur 8.3

Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester, etter utgiftsområde. 1977-1989

Gross expenditure for social services, by purpose. 1977-1989

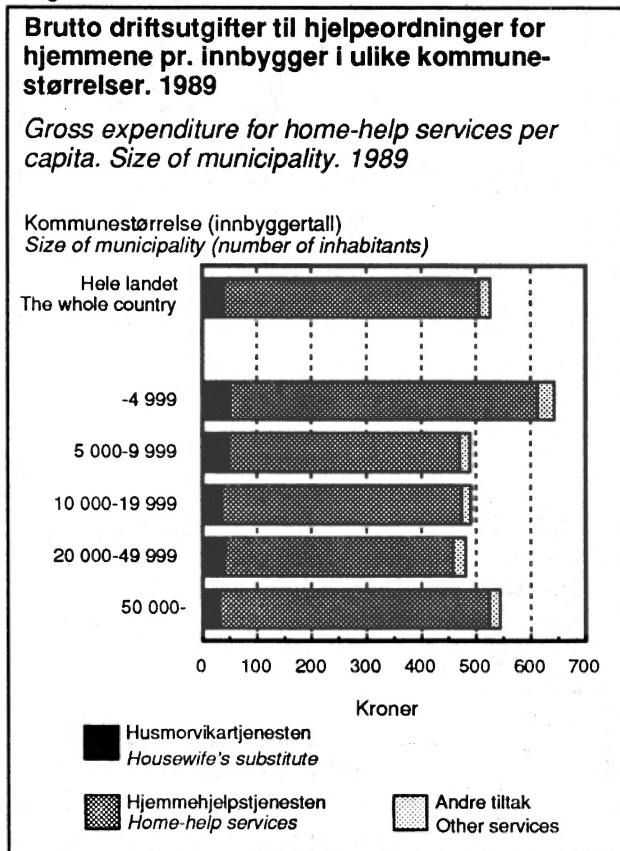

* Inkludert barnehager 1977-1982.
* Included kindergartens 1977-1982.

8.2. Driftsutgiftene fordelt på den enkelte innbygger

Her skal vi se nærmere på enkelte trekk ved utgiftene til områdene som er omtalt ovenfor. Statistikkgrunnlaget for de tall som gjengis her, er hentet fra sosialkontorenes årsmeldingsskjema og kan derfor avvike noe fra tallene som ble gjengitt i avsnittet ovenfor.

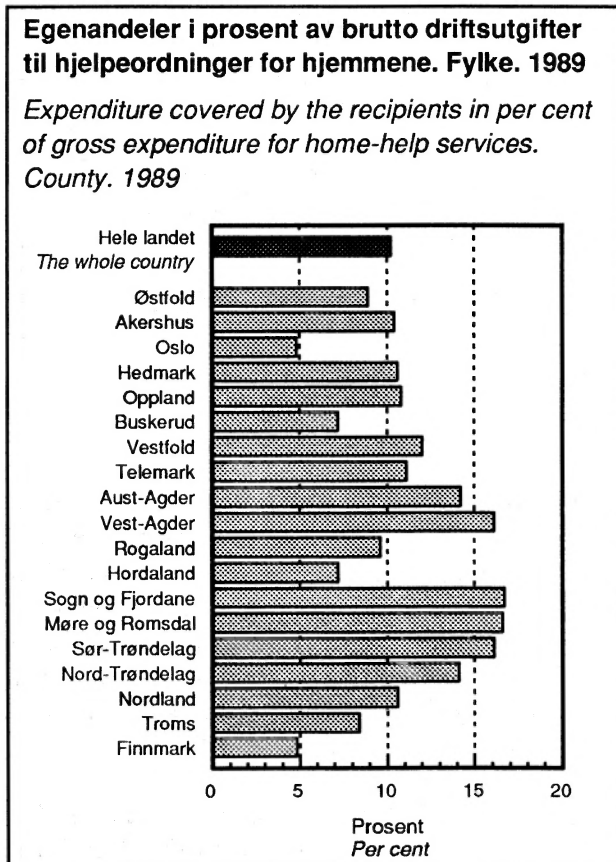
Figur 8.4

Kommunenes brutto driftsutgifter til hjelpeordninger for hjemmene var i 1989 rundt 2,2 milliarder kroner, som tilsvarer i gjennomsnitt rundt regnet 530 kroner pr. innbygger på landsbasis. Av dette går 40 kroner til husmorvikartjenesten, i overkant av 465 kroner til hjemmehjelpen, og vel 20 kroner til andre tiltak. I figur 8.4 er det beregnet tilsvarende tall for kommunene gruppert etter kommunestørrelse. Her ser vi at både for husmorvikartjenesten, hjemmehjelpen og andre tiltak, er utgiftene pr. innbygger høyere i kommuner med under 5 000 innbyggere enn i større kommuner. I de minste kommunene er gjennomsnittsutgiftene til hjelpeordninger for hjemmene mer enn 100 kroner høyere pr. innbygger enn i de større kommunene. Det er vanskelig å si eksakt hva dette skyldes, men som vi har sett i de foregående kapitler, ytes det hjelp til en større andel av den eldre befolk-

ningen i de små kommunene, samtidig med at det også er flere hjelpere og flere timeverk pr. mottaker i de små kommunene. Dette innebærer med andre ord at de lavere utgiftene pr. innbygger i større kommuner ikke nødvendigvis har sammenheng med en mer rasjonell og effektiv drift, men heller at det i små kommuner satses mer på hjemmebasert omsorg enn i de større kommunene.

Figur 8.5

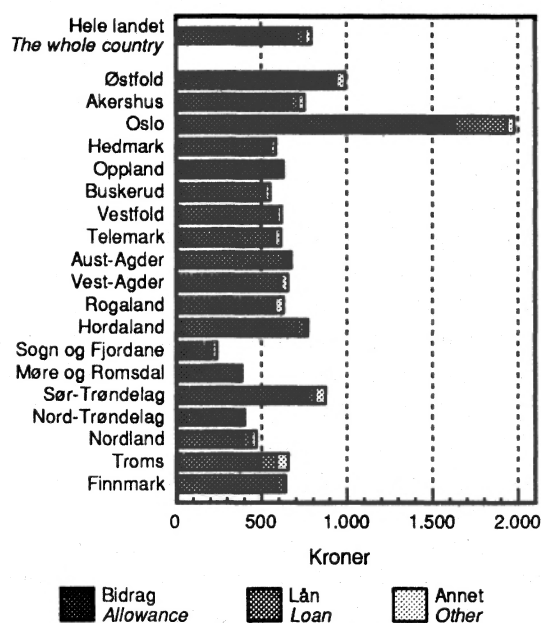

De utgiftene som er oppgitt her er brutto utgifter som kommunene har til hjelpeordninger for hjemmene. På landsbasis dekkes i om lag 10 prosent av disse driftsutgiftene av egenandeler (figur 8.5). Det er store forskjeller mellom fylkene når det gjelder hvor stor andel av utgiftene som dekkes av egenandeler. I Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Vest-Agder og Sør-Trøndelag utgjør egenandelene mellom 16 og 17 prosent av brutto driftsutgiftene til hjelpeordninger for hjemmene. Tilsvarende andel i Oslo og Finnmark var 5 prosent. Det er en sammenheng mellom kommunestørrelse og andel av driftsutgiftene som dekkes av egenandeler. I de minste kommunene med under 10 000 innbyggere dekker egenandelene mellom 13 og 14 prosent av driftsutgiftene. I de største kommunene med over 50 000 innbyggere er tilsvarende andel under 7 prosent. Det kan tenkes at hjelpe-

Figur 8.6

Utgifter til sosialhjelp pr. innbygger. Fylke. 1989

Social care expenditure per capita. County. 1989

ordningene for hjemmene i større kommuner er utbygd i så liten grad, at det bare er de aller svakeste og dårligst økonomisk stilte som får tilbud om slik hjelp, og at det derfor er såpass liten del av utgiftene som dekkes av egenandeler.

Utgiftene til økonomisk sosialhjelp tilsvarer 830 kr pr. innbygger på landsbasis (figur 8.6). I de aller fleste fylkene ligger utgiftene pr. innbygger like i underkant av landsgjennomsnittet. Særlig lavt ligger utgiftene i Sogn og Fjordane med bare 261 kroner pr. innbygger. Også Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag ligger lavt, henholdsvis 408 og 446 kroner pr. innbygger. Oslo skiller seg ut med utgifter som ligger langt over landsgjennomsnittet, 2 061 kroner pr. innbygger.

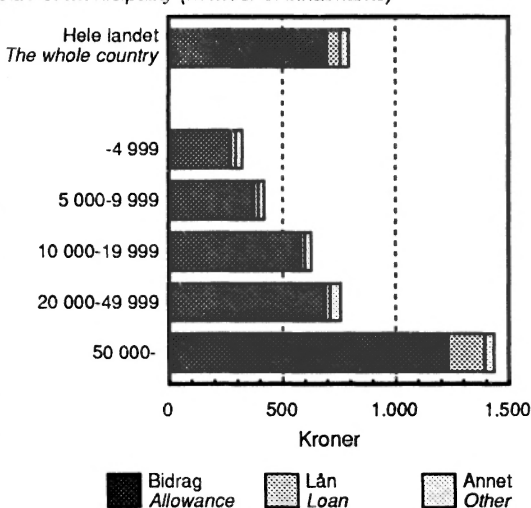
Hvis vi ser på utgiftene pr. innbygger i kommunene gruppert etter kommunestørrelse, er bildet det motsatte av det som kom fram når vi så på hjelpeordninger for hjemmene, nemlig at det er de største kommunene som har størst utgifter pr. innbygger til økonomisk sosialhjelp (figur 8.7). Utgiftene til sosialhjelp utgjør i de minste kommunene under 360 kroner pr. innbygger, mens det tilsvarende tallet for de største kommunene er nær 1 480 kroner. Særlig stort sprang er det mellom kommuner med 20 000-49 999 innbyggere, og kommuner med 50 000 innbyggere og over. Dette skyldes i stor grad at Oslo kommer inn i denne gruppen. Som vi så ovenfor ligger Oslos utgifter to og en halv gang så høyt som landsgjennomsnittet, og vil derfor veie tungt i denne gruppen.

Figur 8.7

Utgifter til sosialhjelp pr. innbygger i ulike kommunestørrelser. 1989

Social care expenditure per capita. Size of municipality. 1989

Kommunestørrelse (innbyggertall)
Size of municipality (number of inhabitants)

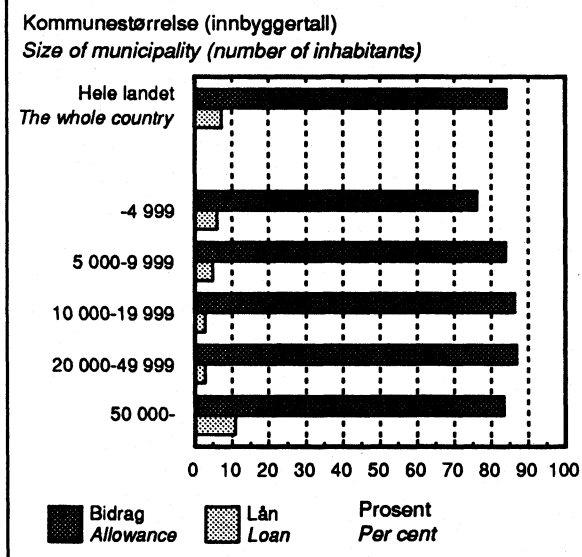

Høye utgifter til sosialhjelp i store kommuner og byer kan ha sammenheng med høyere boutgifter og leveomkostninger generelt. I de lavere aldersgrupper utgjør enslige en større andel av befolkningen i de store byene enn i andre kommuner. I kapittel 3 så vi at de yngre utgjorde en større andel av mottakerne av økonomisk hjelp enn de eldre, og likedan at enslige utgjorde en større andel enn gifte og samboende. Dette kan være noe av forklaringen på de høye utgiftene i større kommuner.

Kommuner med mange flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag vil ha relativt høye utgifter til sosialhjelp til denne gruppen. I 1987 og 1988 var det en klar forskjell mellom store og små kommuner i andel av sosialhjelpsutgiftene som gikk til flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag. Dette har jevnnet seg ut, slik at andelen av de totale utbetalingene til økonomisk bidrag i 1989, var tilnærmet den samme i små og store kommuner, om lag 25 prosent.

Figur 8.8**Andel av brutto driftsutgifter til sosialhjelp utbetalt som bidrag og lån i ulike kommune-
størrelser. 1989**

*Percentage of gross expenditure paid as
allowance or loan. Size of municipality. 1989*

Økonomisk sosialhjelp kan gis både i form av lån og bidrag, og som nevnt i kapittel 3 er det, med få unntak, små forskjeller fra fylke til fylke hvorvidt stønad utbetales som lån eller bidrag. Vi har også sett at det først og fremst er for økonomisk hjelp at det er store forskjeller etter kommunestørrelse, og det kan derfor være interessant å se hvorvidt dette kan ha sammenheng med om stønad utbetales som lån eller bidrag. I figur 8.8 ser vi hvor stor andel av brutto driftsutgifter til sosialhjelp som utgjøres av lån eller bidrag i kommunene gruppert etter kommunestørrelse. For hele landet utgjør økonomisk bidrag om lag 84 prosent av brutto driftsutgifter til sosial hjelp, mens lån utgjør 7 prosent. (Resten, vel 8 prosent, omfatter blant annet betaling til støttekontakter og utgifter til privat pleie.) Sett i forhold til kommunestørrelse utgjør bidrag 76 prosent av utgiftene i de minste kommunene, og 87 til 83 prosent i de større kommunene. Lån utgjør om lag 6 prosent av utgiftene i de minste kommunene og 11 prosent i de største kommunene. I 1988 var det de største byene som hadde lavest andel av lån. Dette kan tyde på at de største kommunene nå oftere yter sosialhjelp som lån i stedet for bidrag sammenlignet med de siste to år. Vi vet lite om i hvilken grad slike lån blir tilbakebetalt.

Tabell 8.1. Brutto driftsutgifter til sosiale tjenester (kommuneregnskapets hovedkapittel 1.4). 1977-1989.
1 000 kr Gross expenditure for social services (municipal accounts). 1977-1989. 1 000 kroner

År Year	I alt Total	Barneomsorg Child welfare			Sosial- hjelp Social care	Hjelpeord- ninger for hjemmene Home-help services	Tiltak for eldre(1) Services for the elderly(1)	Admini- strasjon Admini- stration	Andre tiltak Other services
		I alt Total	Barnevern Children under protection	Barne- hager Kinder- gartens					
1977 ...	3833442	704384	..	..	338307	679462	1333856	276218	501215
1978 ...	4565245	889197	..	..	393667	853898	1518000	370556	539927
1979 ...	5228845	1070624	..	..	428293	1004194	1719535	447236	558963
1980 ...	6106383	1232553	..	..	475653	1194798	2039827	555661	607891
1981 ...	7036489	1500921	..	..	567320	1470813	2408484	660748	428203
1982 ...	8308528	1825710	..	..	750099	1736090	2776864	750995	468770
1983 ...	9011615	2159277	464226	1695051	911723	1345620	3220122	817275	557598
1984 ...	10039681	2450501	559056	1891445	1194423	1467934	3510516	777419	638888
1985 ...	11489041	2766418	644874	2121544	1462301	1603712	3899980	895031	861599
1986 ...	13166680	3237891	760606	2477285	1831344	1847289	4324758	1048789	876609
1987 ...	15889488	4048743	769261	3279482	2530530	2134826	4829259	1249587	1096543
1988 ...	20217387	4711543	988178	3723365	3299707	2202542	7321994	1373047	1308554
1989 ...	22047968	5417818	1064815	4353003	3774853	2348319	7739542	1356682	1410754

(1) Fra 1988 kan kommunene velge om de vil føre utgifter til kombinerte alders- og sykehjem på kommuneregnskapets hovedkapittel 1.3 (helsetjenester) eller 1.4 (sosiale tjenester). I denne tabellen er imidlertid alle utgifter til kombinerte institusjoner regnet med under tiltak for eldre (1.45). I den offisielle statistikken over kommuneregnskapet fra og med 1988 er derimot alle utgifter til kombinerte institusjoner samlet i kapittel 1.3.

(1) Since 1988 the municipalities are free to post expenditures for combined institutions under main chapter 1.3 (health services) or 1.4 (social services). In this table all expenditures for combined institutions are included in services for the elderly (1.45). In the official statistics of municipal accounts, however, all expenditures for combined institutions are included in main chapter 1.3.

Tabell 8.2. Brutto driftsutgifter til ulike hjelpeordninger for hjemmene, og driftsutgifter dekket av egenandeler. Fylke/kommunestørrelse. 1989. 1 000 kr Gross expenditure for different home-help services, and expenditure covered by the recipients. County/size of municipality. 1989. 1 000 kroner

	I alt Total		Husmorvikar- tjeneste Housewife's sub- stitute service		Hjemmehjelp Home-help service		Andre tiltak Other services	
	Brutto drifts- utgifter Gross ex- penditure	Egen- andeler Covered by the recipients	Brutto drifts- utgifter	Egen- andeler	Brutto drifts- utgifter	Egen- andeler	Brutto drifts- utgifter	Egen- andeler
Hele landet The whole country	2242611	230326	165721	11970	1978680	211624	89176	5764
FYLKE COUNTY								
Østfold	111772	9978	4635	210	105612	9629	1525	139
Akershus	152182	15562	16889	1447	123275	13275	12018	839
Oslo	240064	11663	2173	67	230017	11532	7874	63
Hedmark	123330	13012	7104	422	115442	12560	784	30
Oppland	118159	12776	6625	436	102654	11614	5400	329
Buskerud	139624	10185	11551	836	123689	8707	4385	643
Vestfold	112303	13383	6479	290	94327	12964	11496	129
Telemark	91035	10074	9348	736	77426	9193	4262	145
Aust-Agder	52011	7340	3440	295	45472	6572	3099	473
Vest-Agder	78740	12625	8836	713	61410	11769	8493	143
Rogaland	147511	14088	10762	980	133252	12526	3496	583
Hordaland	262368	18840	23641	987	229252	16992	3920	290
Sogn og Fjordane	55639	9232	4601	473	49841	8720	1197	39
Møre og Romsdal	117647	19480	11980	1417	101553	17620	4113	443
Sør-Trøndelag	118325	19138	4183	390	112255	18690	1886	58
Nord-Trøndelag	69983	9946	3893	224	63457	9594	2633	129
Nordland	137255	14579	19943	1697	110512	12331	6800	551
Troms	82428	6856	6048	227	72020	6112	4361	517
Finnmark	32234	1570	3589	123	27212	1226	1434	221
KOMMUNESTØRRELSE Innbyggere SIZE OF MUNICIPALITY Number of inhabitants								
- 4 999	431010	56501	33324	2627	377148	52391	20538	1484
5 000 - 9 999	345525	47546	33084	3294	290251	41719	13156	1565
10 000 - 19 999	436995	43635	30830	1614	392130	40836	14036	1184
20 000 - 49 999	397365	40766	32775	2432	345163	36866	19427	1468
50 000 -	631715	41879	35707	2003	573988	39812	22020	63

Tabell 8.3. Brutto driftsutgifter til sosialhjelp, etter fylke/kommunestørrelse. 1989. 1 000 kr Gross expenditure for social care, by county/size of municipality. 1989. 1 000 kroner

	Bidrag Allowance					Brutto driftsutgifter pr. 1 000 innbyggere Gross expenditure per 1 000 population	
	I alt Total	I alt Total	Til flyktninger og asylsøkere For refugees and asylum applicants	Lån Loan	Annet Other	I alt Total	Ikke medregnet utgifter til flyktninger og asylsøkere Not including expenditure for refugees and asylum applicants
Hele landet The whole country	3512710	2954974	724674	252637	149738	830	659
FYLKE COUNTY							
Østfold	247090	218537	54998	5235	12489	1038	807
Akershus	330412	279658	67602	17023	15029	797	634
Oslo	944608	743842	174543	143257	18455	2061	1680
Hedmark	113684	100549	31339	3084	5836	608	441
Oppland	119867	107988	25715	3461	3531	657	516
Buskerud	127960	114758	28149	2724	6710	569	444
Vestfold	135367	113882	22231	2837	5574	686	574
Telemark	105119	91129	25955	2995	5987	645	486
Aust-Agder	68406	61823	10760	1576	2258	706	595
Vest-Agder	98550	87705	30783	940	5755	684	471
Rogaland	213760	189573	64018	4456	17229	637	446
Hordaland	332323	290251	74670	20159	5838	812	630
Sogn og Fjordane	27773	20462	4950	1917	3524	261	214
Møre og Romsdal	97351	86719	14584	1884	3563	408	347
Sør-Trøndelag	215399	192066	49035	12118	15501	860	665
Nord-Trøndelag	56517	46428	13524	2623	2057	446	339
Nordland	123286	93897	13470	10067	8594	515	458
Troms	102901	71993	15293	13598	10647	702	598
Finnmark	52336	43714	3056	2682	1162	706	664
KOMMUNESTØRRELSE							
Innbyggere							
SIZE OF MUNICIPALITY							
Number of inhabitants							
- 4 999	240534	183768	44207	14715	18456	359	293
5 000 - 9 999	304525	255363	57311	14741	16874	444	361
10 000 - 19 999	596412	515705	123259	17288	27934	670	531
20 000 - 49 999	653763	569254	139932	18285	37447	793	623
50 000 -	1717476	1430884	359964	187607	49027	1478	1169

Summary in English

Introduction

This publication contains a survey of the annual activities of the municipal social services departments in 1989; social care, social home-help services, institutions for the aged and disabled, child welfare and institutions for children and youth, public care and institutions for alcoholics and drug addicts.

Its main concern is to describe the groups receiving the various kinds of assistance, the number of recipients in 1989 compared to preceding years. It also gives information on social service personnel and the costs of running the social services.

Sources

In 1986 a new registration system was brought into use, where all recipients and types of assistance is recorded consecutively on individual forms designed for these informations. Most of the fields on these forms are to be filled in for all recipients. There is also an additional set of fields which can be used by the social services departments to get more comprehensive statistics for their own use. This publication does not include statistics based on these additional informations.

The statistics on economic assistance, child welfare and public care of alcoholics and drug abusers are based on the individual forms mentioned above, while the statistics on social home-help services and social service personnel are based on a yearly report from each of the municipal social services departments. The information on gross expenditure is based

partly on these reports, and partly on the municipal accounts.

This publication also contains statistics based on a new annual registration of three groups of institutions; for children and youth, alcoholics and drug addicts, and the aged.

Error sources

A total of 10 municipalities did not send individual forms, and 1 municipality did not give the annual report for 1989, for which the data was supplemented with statistics from previous years.

The completion of the forms and reports is sometimes incomplete and in some cases they also contain errors. Despite extensive error checking and data correction, errors may still be present in the sources.

After the major reorganization of the local authorities in Oslo and Bergen, it is now possible for the first time to collect data from the district authorities in these cities for 1989.

Social care (economic assistance)

The legal basis for economic assistance is the Social Care Act of 1964. According to this act a person may be granted economic assistance if he is unable to care for himself or his dependents. Economic assistance may also be granted as an aid for adjusting to difficult living conditions. Both allowance, loan and guarantee for loan may be granted under the provision of this act.

There were a total of 161 400 cases of social care with economic assistance in 1989. This was an increase of 12 per cent from 1988.

Some recipients receive assistance from more than one municipality, which means that the number of cases is higher than the number of recipients, which is 150 900. Approximately 85 per cent of the 8 400 recipients who received assistance from more than one municipality, received assistance from two municipalities. The recipients receiving assistance from several municipalities are mainly found among the younger age groups.

There were 36 recipients of social care per 1 000 population. These rates vary considerably between the different age groups. The highest rates were found among the age group 20-24 years; 93 per 1 000 population, and the lowest rates among the group 67 years and over; 13 cases per 1 000 population.

Pension and social security allowance were the main source of income for 44 per cent of the recipients, and social care for 29 per cent. Salary was the main source of income for just below 20 per cent of the recipients, while this was the case for 42 per cent of the married recipients with children. About 63 per cent of the single women with children had pension or social security allowance as their main source of income. For single women without children this was the case for 53 per cent. Social care was the most common source of income among single men without children.

Approximately 17 per cent of the recipients were employed, and 35 per cent were not in the labour force.

There were nearly 19 400 recipients, or 13 per cent, with foreign citizenship. A total of 17 per cent of all foreign citizens 16 years and over living in Norway received social care in 1989. The corresponding figure for Norwegian citizens was 4 per cent. The foreign recipients were mainly younger than the Norwegian recipients.

142 400 recipients of economic assistance received this assistance as allowances, and 28 300 received it as loan or guarantee for loan. The disbursements for economic assistance totalled to 3 200 million kroner, which is an increase of 19 per cent from 1988. Of this 2 928 million kroner were disbursed as allowances, which equaled an average of 20 100 kroner per recipient.

It seems to be a correlation between duration of assistance and value of assistance. Those who received assistance only for one month received an average of 3 232 kroner per month, which increased up to an average of 4 652 kroner per month for those receiving assistance in twelve months.

There has been a pronounced change in the age distribution of the recipients of social care since 1970, where younger people tend to increase their percentage of the total number of recipients. About 41 per cent of the recipients in 1970 were less than 40 years old, and 40 per cent were 50 years and over. In 1989 these figures were 72 and 14 per cent, respectively.

The percentage of the population receiving social care varies considerably between the counties. Oslo and Finnmark ranks at the top, with 67 and 58 cases of social care per 1 000 population, respectively. In Sogn og Fjordane there were only 20 cases per 1 000 population.

Average disbursement per recipient also varies geographically. In Oslo the average disbursement per recipient was 29 900 kroner, which was the highest of all the counties. Lowest average disbursements was 11 000, which was found in Finnmark.

Social home-help services

The aim of the home-help services is to give assistance to homes needing it due to temporary or permanent illness, or - when help is needed, to take care of the daily domestic work in a proper way.

The statistics cover the housewife's substitute services, home-help for the aged and disabled, and other home-help services.

The housewife's substitute service aims primarily at helping families with children when the parents are incapable of being in charge of home and children.

The home-help service for the aged and disabled gives assistance to aged or disabled in their daily work and activities at home.

Other services include various arrangements which aim at relieving other needs for assistance, for instance meal distribution, cleaning services etc.

A total of 20 000 homes received assistance from the housewife's substitute services in 1989. The corresponding figure for 1988 was 25 800 homes.

There has been a steady decrease in the total number of homes receiving assistance from the housewife's substitute services since 1979, while the number of homes receiving assistance from the home-help services has increased. The total number of homes receiving either kind of assistance has been quite stable since 1980, which means that the difference between these two kinds of services is no longer clear. Because of this these two kinds of services will be treated together in the following.

There were a total of 148 400 homes receiving assistance from the social home-help services in 1989, which is the same number as in 1988. 114 100 of these were old-age pensioners, 18 800 were disabled, and 10 900 were families with children.

About 32 per cent of the population 67 years and over in Finnmark received assistance from the social home-help services, while only 19 per cent received such assistance in Oslo.

Each home received an average of 145 man-hours with assistance from the social home-help services (74 man-hours with housewife's substitutes and 156 man-hours home-helpers).

The statistics is based on information on number of man-hours worked and number of employees, which is recalculated to man-years worked, and cover all social service personnel, both full-time and part-time workers.

A total of 31 300 persons worked as home-helper or housewife's substitute at the end of 1989, and this is 5 500 persons less than in 1988. The housewife's substitutes perform more man-hours than the home-helpers, 1 218 and 666 man-hours, respectively. This difference is even more pronounced if we take into consideration the size of the municipality. Compared to the home-helpers the housewife's substitutes are more commonly found in the smaller municipalities than in the larger municipalities.

16-19 per cent of the man-hours performed by the home-helpers in Nord-Trøndelag and Sogn og Fjordane were performed by relatives, while this was the case for less than 1 per cent of the man-hours in Oslo. Relatives as home-helpers are more common in the smaller municipalities.

Service centers for the aged and disabled are often run by voluntary organizations, but the municipalities have, in most cases, taken over the financial responsibilities. These centers offer a wide variety of services for the aged and disabled.

There were a total of 294 registered service centers in the whole country in 1989. During the last 10 years we have witnessed a steady increase in the number of centers.

Residents in apartments and institutions for the aged and disabled

Nursing homes are now included in this publication as a result of the new statistics of institutions for the aged in 1989. The statistics are partly based on the yearly report from each of the local authority social services departments.

Nursing homes and nursing departments in combined institutions are medical institutions responsible for giving patients medical treatment and nursing.

Old people's homes and old age departments in combined institutions are institutions for old-age pensioners. *Old-age apartments* are separate apartments specially designed for the aged and disabled. *Municipal apartments with full-time service* are apartments with service available 24 hours a day.

In the end of 1989 nearly 47 900 aged and disabled lived in some kind of institution; 20 000 in nursing homes, 16 800 in combined institutions (which include both nursing and old people's departments), 8 200 in old people's homes, 1 480 in apartments with full-time service and 1 450 in other institutions. In addition there were 24 100 old-age apartments.

There has been a steady increase in the number of beds in these institutions from 1980 to 1988, but we registered nearly 2 000 beds less in 1989 than in 1988. This decline in number of beds might not be actual, it might be a result of the new design of the statistics in 1989.

Beds in institutions for the aged per population vary considerably between the counties. Nord-Trøndelag and Finnmark rank at the top, with 96 and 92 beds per 1 000 population 67 years and over, respectively. In Akershus and Oslo the corresponding figures were 68 and 71 beds.

Seven of ten of the residents in institution for the aged are women. Half of the residents in nursing homes, combined institutions and old people's homes are between 80 and 90 years old, and between 20 and 25 per cent are 90 years and over. Also in apartments with full-time service and other institutions the majority of residents are 80 years and over. Only in old-age apartments the majority of residents are younger than 80 years.

About 42 per cent of all beds in institutions for the aged are in nursing homes, 35 per cent in combined institutions and 17 per cent in old people's homes. Apartments with full-time service, which belong to the new kind of institutions, count only 3 per cent of the beds in institutions for the aged.

Child welfare

According to the Child Welfare Act the municipal boards for health and welfare should intervene when children are not properly cared and provided for by their parents. Intervention may also be necessary when the child is seriously maladjusted to society, i.e. when the child is delinquent or in other ways behaving deviantly. Finally, the board can intervene when handicapped children do not get the care and treatment they need at home. In most municipalities the social services department executes the duties of the elected boards for health and welfare.

When the social services department learns that a child is in a difficult situation, an investigation is carried out. The social workers talk to parents and children in order to find out what is causing the problems and what can be done to solve them. Various preventive measures may be effectuated. If this does not solve the problems, the children are taken in care, i.e. placed in a foster home or children's home.

The Child Welfare Act has traditionally been seen as a measure to handle "bad" children or parents. This stigma sometimes makes social workers reluctant to intervene, or they help children and families without specifically using the Child Welfare Act or any other legislation. This is a problem, because the social services departments are obliged to report for the central statistic only protective measures based on the Child Welfare Act (or the Social Care Act or the Act of Temperance). They may report other help, and some of the departments do, but others do not. It is therefore impossible to give a complete picture of all children helped, because assistance without reference

to the laws will be underreported. This publication gives some information on all children under 18 who have been reported helped, but concentrates mainly on children and youth under 23 who have been helped according to the Child Welfare Act.

A total of 19 800 children were helped. Economic assistance (5 900) and person selected to support child (4 800) were the protective measures most often used.

During 1989 a total of 15 600 children and youth received help based on the Child Welfare Act, 3 400 were new cases and 13 200 were under protection at the end of the year. Relative to the total number of children under 20 years in the population 14 children per thousand were under protection during the year. The age groups 5-7 years and 15-17 years were more frequently than others under protection.

From 1988 to 1989 there was a 6 per cent increase in the number of children under protection during the year. However, the number of children under protection decreased compared to 1985 and earlier years, particularly the number of children under preventive measures. Some of the decrease may be the effect of the new design for the statistic in 1986.

In 1989 it was registered nearly 3 500 new cases of children placed under protection compared to nearly 2 800 in 1988, an increase of 24 per cent. The increase is caused by increasing use of preventive assistance.

In about 60 per cent of the cases the reasons for intervention used in new cases of children placed under protection had to do with the children's environment. The older the child is, however, the more often the youngster's own behaviour is the reason for intervention. The child's behaviour also is a more common reason for intervention towards children living with both parents, whereas children with single parents more often are placed under protection for reasons in their environment.

Only 31 per cent of the new cases of children placed under protection were living with both parents, compared to 82 per cent of all children.

Of all the new children placed under protection in 1989, 13 per cent were taken in care and placed directly in a foster home or children's home, compared to 16 per cent in 1988. The rest were initially helped through some preventive measure.

The number of children under protection at the end of the year varied from 7 per thousand to 19 per thousand in different counties. In small municipalities (less than 5 000 inhabitants) 10 per thousand of the children were under protection, compared to 20 per thousand in municipalities with a population of 50 000 or more.

A new statistics of institutions for children and youth show that there were 754 beds in children's and youth's homes, 243 beds in mental hospital units for children and youth and 214 beds in other institutions. Boys are more frequently placed in institutions for children and youth, especially in mental hospital units where two of three residents were boys.

88 per cent of the residents in institutions for children and youth had at the end of 1989 been living there less than two years, and 63 per cent less than one year. About 70 per cent of the children and youth discharged from an institution during 1989 came back to their home, 15 per cent got a foster home and 15 per cent got a place in another institution.

Public care of alcoholics and drug addicts

The boards for health and welfare, or in practical terms, the local social services departments are responsible for helping alcoholics and drug addicts. The Act of Temperance has been associated with intervention against the client's will, therefore the social workers do not often refer to this legislation when they help people with drinking or drug addiction problems. When they help clients to get treatment in institutions for alcoholics, the social workers are supposed to ground this help in the Act of County Authorities' Responsibility for Institutions for Alcoholics and Drug Addicts, but they do not always do that, or at least they do not always report any legal basis for the assistance on the statistic form. In the following, recipients of assistance for alcoholics and drug addicts are defined as all those receiving help according to either of the acts in the temperance legislation plus all persons who have been helped admitted to institutions for alcoholics and drug addicts without any reference to the temperance legislation. In 1989 a total of 3 160 persons were helped by the social services department according to this definition, which was a decrease compared to 1988, when 3 350 persons were helped.

People with drug addiction or drinking problems may have been helped according to other legislation, re-

ceiving economic assistance or advice and guidance according to the Social Care Act. In this chapter only those conforming to the above definition are included. The real number of alcoholics and drug addicts receiving help from the social services may therefore be considerably higher than 3 160.

About 40 per cent of the recipients were between 25 and 40 years, compared to less than 30 per cent of the adult population (16-79 years). Three out of four recipients were men. Only 7 per cent of the recipients were married, while this was true for 55 per cent of the adult population.

Alcohol was the only type of addiction for 65 per cent of the recipients, while 21 per cent were drug addicts and 13 per cent abused both alcohol and drugs. Compared to 1988 there was an increase in the relative number of drug addicts and persons with both types of addiction. Of the recipients under 25 years three of four were drug addicts or were addicted to both alcohol and drugs. Among the old recipients, 60 years or more, practically everybody abused alcohol only.

Three of four of the recipients were helped to get admittance to an institution for alcoholics or drug addicts, and nearly 80 per cent received economic assistance. A considerable part of the recipients thus received both these types of assistance. About 20 per cent of the recipients were reported as having received advice and guidance. The real figure is higher, as advice and guidance is a type of assistance that the social services departments are not obliged to report in the statistics.

About 65 per cent of the recipients were unemployed and not seeking employment, while this was true for 40 per cent of the recipients of economic assistance and less than 30 per cent of the adult population. Nearly half of the recipients were pensioners receiving some kind of benefit from The National Insurance System. The proportion of disability pensioners was 29 per cent among the recipients of care for alcoholics and drug addicts, compared to 12 per cent of the recipients of economic assistance and 8 per cent in the adult population.

In municipalities with 50 000 inhabitants or more there were 15 recipients of care for alcoholics and drug addicts per 10 000 population, compared to 11 which is the average for the whole country. There is, however, no evident connection between size of municipality and number of recipients of care per population.

A new statistics of institutions for alcoholics and drug addicts show that there were 2 500 beds in different types of institutions.

Four of five residents in the institutions were men. However, the proportion of women varied from 30 per cent in the typical institutions for drug addicts to about 15 per cent in the more traditional institutions for alcoholics.

The women were generally younger than the men. 30 per cent of the women were younger than 25 years, compared to 8 per cent of the men. One of four of the men were older than 60 years, compared to one of twelve among the women.

One of six of the residents in institutions at the end of the year had been living there for more than two years. The length of the stay varied of course from one type of institution to another. Nearly one of four of those who were discharged during the year were homeless.

Gross expenditure for the social services

According to the municipal accounts, gross expenditure for the social services were more than 22 billion kroner in 1989. By purpose, expenses for child welfare (kindergartens excluded) were 1.0 billion, expenses for social care were 3.8 billion kroner, home-help services were 2.3 billion, and services for the aged and disabled were 7.7 billion kroner. Expenses for administration and other expenses were 1.4

billion each. The remaining 4.4 billion were kindergarten expenses.

In 1977 the gross expenditure were less than 4 billion, but converted to fixed prices (1989=100), the gross expenditure were about 9.6 billion in 1977.

During the last 10 years period we have witnessed a steady increase in the percentage of the total expenses for social care and child welfare.

Compared to the population, the home-help services expenses equaled 530 kroner per inhabitant. Expenses per inhabitant tend to be somewhat higher in the smaller municipalities than in the larger municipalities. About 10 per cent of the expenses for the home-help services are covered by the recipients themselves. The percentage of the expenses covered by the recipients also tends to be higher in the smaller municipalities.

Social care expenses were 830 kroner per inhabitant. In this case we see an opposite picture; these expenses per inhabitant were considerably higher in the larger municipalities than in the smaller ones. These expenses equaled 2 061 kroner per inhabitant in Oslo, but only 261 kroner in Sogn og Fjordane.

About 25 per cent of the total economic assistance were disbursed to refugees and applicants for political asylum who have been permitted to stay on humanitarian reasons.

Kommunens navn

År

Journal nr.	Saksnummer nr.	Oppgjør nr.	Statistikk-saksnummer (hånd)	Journal nr.
Navn, alder, bosted				
1 Fødselsnr. (11 siffer)	Navn		Alder	Kjønn M ☐ K ☐
Klient siste år ☐ Ja ☐ Nei	Bostedskommune		Telefon	
2 Civilstand 1 Ugift 2 Gift 3 Samboer 4 Separert/skilt 5 Enke/-mann	3 Barn under 18 år Antall barn klienten og evt. ektefelle/samboer har forsørgersansvar for Hvorav antall som bor sammen med klienten			
Familieforhold for klienter under 18 år				
A Foreldrene er:		B Klienten bor hos		
4 1 Ugift/ikke samboende 2 Gift/samboende 3 Separert/skilt	4 Mor død 5 Far død 6 Begge døde	1 Mor og far 2 Mor 3 Far 4 Fosterforeldre 5 Institusjon 6 Annet		
5 Statsborgerskap Norsk ☐ Utenlandsk ☐ Flyktning/person med opphold på humanitært grunnlag				
6 Viktigste kilde til livsopphold				
1 Arbeidsinntekt 2 Trygd/pensjon 3 Forsørgert	4 Sosialhjelp 5 Stipend/lån 6 Annet	7 Trygd/pensjon 1 Sykepenger 2 A-trygd 3 Atferdsspenger 4 Uføretrygd 5 Overgangstønning 6 Etterlattepensjon 7 Alderstrygd 8 Annen trygd 9 Sekt trygd/pensjon Ansl. kode (1-8)		
8 Arbeidssituasjon 1 Fast arbeid 2 Midlertidig arbeid 3 Arbeidsseker				
9 Saken er tatt opp av 1 Klienten 2 Familien 3 Sosialkontor 4 Skole/PPT 5 Politi 6 Helsemyndighet 7 Annet 8 9				
10 Saksområde				
1 Lav/ingen inntekt 2 Inntektssvikt 3 Disp. av inntekt 4 Store boutgifter 5 Sysselsettingsproblem	6 Mangel bolig 7 Barmislyn 8 Tyngende omsorgsopp. 9 Atferds/tilp.vansker 10 Omsorgssvikt	11 Utsatt for mish. 12 Samlivsproblem 13 Misbr. av alkohol 14 Annet rusproblem 15 Nervøs lidelse	16 Psyk. utv.hemm. 17 Annen funksj.hem. 18 Annet helseprobl. 19 Spes. oms.behov 20 Forsørg.probl. Bv.l.	21 Annet 22 23 24 25
11 Samarbeidsinstans				
1 Arbeidskontor 2 Trygdekontor 3 Boligkontor/-byggelag 4 Bedriftshelsestjeneste	5 Helsestasjon 6 Hjemmesykepleie 7 Lege/fysioterapeut 8 Familierådg.tjeneste	9 Skole/PPT 10 Barnehage 11 HVPU 12 Psykiatrisk helse/BUP	13 Somatisk sykehus 14 Spes.inst./rusg.inst. 15 Politi/konfliktråd 16 Andre sosialkontor	17 Annet 18 19 20
12 Grunnlag for tiltak etter; barnevernsloven				
1 § 16 a. Omsorgssvikt 2 § 16 b. Atferds/tilpasningsvansker 3 § 16 c. Forsørgelsesproblem 4 § 16 d. Sykdom/funksjonshemming	edruskapsloven og lov om Fylkeskomm. ansvar for alkoholinst.		sosialomsorgsloven	
	5. Misbruk av alkohol 6. Misbruk av annet berusende eller bedøvende middel		7 § 3.1 a og b Yrkesopplæring/erhverv 8 § 3.1 c og d Alderstitusjon og priv.forpleining 9 § 3.1 e Livsopphold 10 § 3.1 f Andre formål 11 § 3.2 «Kan»-ytelser	
13 Tiltak				
01 Økonomisk stønad 02 Barnehage 03 Støttekontakt 04 Tilsynsfører 05 Avlastning	06 Hjelpeordning for hjem 07 Hjelp til bolig/-utbedring 08 Hjelp til arbeid 09 Hjelp til arbeidstrening 10 Poliklinisk behandling	11 Bo-/arb.kollektiv 12 Fosterhjem 13 Barneverninst. 14 Rusmiddelinst. 15 Krisesenter	16 Alders-/sykehjem 17 Sykehus somatisk 18 Sykeh. psykiatrisk 19 Annen institusjon 20 Annet	21 Henvist 22 Råd/veiledning 23 Sosialrapport 24 Ingen tiltak 25 Avslag
14 Første tiltak				
Angi kodenummer. Hvis flere, før opp det viktigste fra pkt. 13 (kode 1-20)				
15 Særskilte vedtak				
1 Bv.l. § 5 Tvangsvedtak 2 Bv.l. § 11 Forelegg plassering	3 4 Bv.l. § 58 Påtale	5 Edr.l. §§ 6,6 a,7,9 og 16 Tvangsvedtak		
Økonomisk sosialhjelp i året				
Bidrag 1	Herav m/statsref. 2	Lån/garanti 3	Herav trygdeforsk. 4	
Antall måneder 5	Antall måneder 6	Antall måneder 7	Antall måneder 8	
16 Tiltak pr. 31.12.				
17 Angi kode fra punkt 13				
Alle tiltak opphørt (sett kryss)				

Sosialstatistikk

Rettledning for utfylling av årsmelding

Helse- og sosialstyret – underutvalg

Helse- og sosialstyret med eventuelle underutvalg er folkevalgte organer som sosialadministrasjonen er sekretariat for.

Alle typer sosiale utvalg som kommunen har (ikke barnehagenemnder) skal registreres. Hvis det har vært endringer i utvalgsstrukturen i løpet av året, er det situasjonen ved utgangen av året som skal registreres.

Tallet på saker. En sak skal telles med hver gang utvalget har fattet vedtak. Rene helsesaker føres ikke opp.

Klientsaker etter sosiallovene omfatter saker om klienter etter lov om sosial omsorg, barnevernloven og lov om edruskapsvern.

Andre klientsaker omfatter alle andre saker om klienter som helse- og sosialstyret/utvalget har behandlet, f.eks. bostøttesaker, boligutbedringssaker, saker om telefontilskudd e.l.

Plan- og budsjettsaker omfatter saker etter plan- og bygningsloven, plan- og forsøksloven, saker som gjelder arbeid med barne- og ungdomsplan for kommunen, og budsjett- og økonomisaker.

Andre saker omfatter saker som helse- og sosialstyret/utvalgene har behandlet, men som ikke kan plasseres i noen av kategoriene ovenfor, f.eks. personal- og administrasjonssaker.

Personale og stillinger

Alle ansatte i kommunal sosialtjeneste utenom institusjonene skal registreres, både heltids- og deltidsansatte. Deltidsansatte regnes om til heltidsansatte. Personer som arbeider på time- eller oppdragskontrakt skal *ikke* regnes med her. (Se under hjelpeordninger for hjemmene).

E K S E M P E L :

	Tallet på personer		Deltids-ansatte omregnet	Totalt personell
	Heltid	Deltid		
	a	b	c	d=a+c
Sosialkontoret har følgende personer ansatt:				
En sosialsjef i hel stilling	1			1,00
En kurator i hel stilling	1			1,00
En hjemkonsulent i to tredjedels stilling		1	0,67	0,67
En kontorfullmektig i hel stilling	1			1,00
En kontorassistent i halv stilling		1	0,50	0,50
Generell sosialadministrasjon i alt	3	2	1,17	4,17

Alle budsjetterte stillinger skal regnes med i tallet på stillinger, også eventuelle ubesatte stillinger og deler av stillinger som ikke er fullt besatt. Hvis sosialkontoret i eksemplet har en ubesatt kuratorstilling, og hjemkonsulentstillingen er budsjettert som en hel stilling, har kontoret i alt 5,50 stillinger.

Generell sosialadministrasjon/sosialt arbeid omfatter sosialadministrasjonen. Hjemkonsulenter tas med her. Det samme gjelder ledere i hjemmebasert pleie- og omsorg som har rent administrative oppgaver. Utekontakter og stillinger for oppsøkende virksomhet skal ikke tas med her, men føres for seg.

Personer/stillinger felles for helse- og sosialtjenesten: Eksempler på slike stillinger kan være helse- og sosialsjef og økonomikonsulent.

Hjemmetjenester ellers: Her skal stillinger innen hjelpeordninger for hjemmene føres opp, bortsett fra husmorvikartjeneste og hjemmehjelp. Eks.: Ambulerende vaktmester.

Sosial omsorg

Sak: Bortsett fra råd- og veiledningssaker skal en sak telles med hver gang det blir fattet et vedtak, enten i helse- og sosialstyret/utvalget eller av sosialkontoret (administrative vedtak). Vanlig opptak til barnehage etter "lov om barnehager mv." skal *ikke* telles med i tallet på saker. Søknad om friplass i barnehage som behandles etter lov om barnevern eller lov om sosial omsorg, skal derimot telles med under klientsaker.

Saker med administrative vedtak: Saker hvor avgjørelsesmyndigheten er delegert fra helse- og sosialstyret til sosialkontoret.

Andre saker: Her føres saker etter sosialomsorgslovens § 3.5, § 3.6, § 4 og § 17.

Saker med bare råd og veiledning omfatter klientsaker der det bare er gitt råd og veiledning, uten at det er fattet vedtak om iverksettning av noe tiltak. Det er kun råd og veiledning etter § 2 i lov om sosial omsorg som skal registreres, ikke veiledning etter forvaltningsloven eller andre lover. Tilfeldige henvendelser over telefon eller ved kontorets ekspedisjon skal ikke regnes med. Registrering av opplysninger om klienter som utelukkende får råd og veiledning er frivillig for sosialkontorene.

Brutto driftsutgifter til sosialhjelp: Her føres utgifter i forbindelse med økonomisk hjelp til sosialhjelpsklienter. Lønnsutgifter til ansatte ved sosialkontoret føres ikke opp. Som "trygdeforskudd" regnes sosialhjelp til personer som venter på resultat av en trygdesøknad. Alle utgifter under 1.42 som ikke er bidrag eller lån til klienter, tas med under "annet". Dersom kommunens regnskap ikke er godkjent, kan foreløpige tall føres opp.

NB! Under punktet om økonomisk hjelp til flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag skal all hjelp som blir refundert av staten ved sosialdepartementet regnes med, også hjelp som regnskapsføres på andre underkapitler enn 1.42.

VEND!

Edruskapsvern

Innleggelse etter søknad fra kommunene i vernehjem, tilsynshjem eller annen institusjon. Her registreres vedtak om innleggelse i vernehjem eller tilsynshjem fattet etter lov om fylkeskommunenes ansvar for alkoholinstitutionene, og andre saker som gjelder søknad om innleggelse i institusjon for misbrukere av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

Vedtak om tvangsinnleggelse i institusjon: Vedtak om undersøkelse, behandling eller kur på sykehus etter lov om edruskapsvern, § 6a, eller vedtak om anbringelse på kursted etter § 7 i samme lov.

Vedtak om fengslig forvaring: Vedtak etter lov om edruskapsvern, § 9, siste ledd.

Henlagte saker i edruskapsvernet omfatter blant annet saker der personer er meldt til helse- og sosialstyre/edruskapsutvalget av politiet eller andre uten at noe behandlingstiltak blir satt i verk.

Brutto driftsutgifter til edruskapsvern omfatter ikke utgifter til institusjonsdrift. Lønnsutgifter til ansatte ved sosialkontoret skal heller ikke regnes med. Dersom kommunens regnskap ikke er godkjent, kan foreløpige tall føres opp.

Barne- og ungdomsvern

Barnevernloven § 17: Her registreres hvor mange barn sosialkontoret i løpet av året har fått melding om, eller på annen måte fått kjennskap til, som er i en risikosituasjon (som beskrevet i barnevernlovens § 16 a-d), og som det pr. 31/12 ikke er foretatt undersøkelse om etter § 17.

Henlagte saker i barne- og ungdomsvernet omfatter alle saker der det er vedtatt at det ikke skal iverksettes noe barnevernstiltak. Det omfatter også saker som tilbakeføres til påtalemyndigheten uten at noe barnevernstiltak settes i verk. Se § 58 i lov om barnevern.

Tilsyn med barn: Her skal tas med barn som er satt bort av private eller annet helse- og sosialstyre/barnevernsutvalg og som helse- og sosialstyret fører tilsyn med.

Brutto driftsutgifter til barnevern omfatter ikke utgifter til barnehager eller drift av barnevernsinstitusjoner. Lønnsutgifter til ansatte ved sosialkontoret skal heller ikke regnes med. Dersom kommunens regnskap ikke er godkjent, kan foreløpige tall føres opp.

Generelt forebyggende arbeid omfatter forebyggende arbeid for barn og ungdom (f.eks. bygging av lekeplasser, ungdomsklubber o.l.), men ikke forebyggende tiltak overfor enkeltpersoner etter § 18 i lov om barnevern. Utgifter til oppsøkende arbeid skal ikke føres opp under "generelt forebyggende arbeid", men i egen rubrikk.

Pleie- og omsorgstjeneste

Boligtilbud, støttekontakt mv.

Tiltak for eldre og funksjonshemmede. Opplysninger om aldershjem, sykehjem og serviceboliger for 1989 blir innhentet på egne skjema direkte fra institusjonene.

Aldersboliger/trygdeboliger. Her registreres boliger tilpasset uføre og eldre, og som er inkludert i kommunens helse- og sosialplan. Hvis boligen har heldøgnservice, skal den ikke telles med. Den vil få tilsendt eget skjema for institusjoner og boformer med heldøgnservice.

Støttekontakt. Alle mottakere av støttekontakt skal registreres unntatt mottakere av støttekontakt som er opprettet etter vedtak med hjemmel i lov om barnevern.

Servisesenter for eldre og/eller funksjonshemmede (helse- og velferdssentral, eldresenter, aktivitetshus) er et dagsenter som er åpent for alle eldre og/eller funksjonshemmede i et område minst en dag i uken, og som har tilbud om flere aktiviteter (f.eks. kafeteria, fotpleie, trim, kurs, utflukter). Virksomheten kan være knyttet til en institusjon eller aldersbolig, men hvis tilbudet ikke er åpent for andre enn de som bor i institusjonen eller aldersboligen, skal den ikke regnes som servisesenter.

Husmorvikartjeneste og hjemmehjelp:

Tallet på hjem som har fått hjelp fordelt etter husholdningstyper: Hjem som kan beskrives etter flere husholdningstyper klassifiseres ut fra den person som anses som mest hjelpetrengende.

Uføre omfatter uførepensjonister og funksjonshemmede.

Tallet på timeverk/tallet på hjelpere: Både fast ansatte og timebetalte hjelpere skal regnes med. Antall timeverk for hele staben året skal føres opp. All tid som helperne får betalt for skal regnes med, også reisetid, ferie og sykefravær. Hvis sosialkontoret mangler oversikt over personalets timeverk på årsbasis, kan timeverket for heltidsansatte settes til 1 750 timer, og timeverket for deltidsansatte utregnes i forhold til dette.

Andre hjelpeordninger:

Avlastningstiltak omfatter kommunalt organiserte avlastningstiltak. Enkeltstående tilfeller av avlastningshjelp med bruk av husmorvikar eller hjemmehjelp som tildeles etter vanlig behovsvurdering anses som en del av den alminnelige husmorvikar- eller hjemmehjelps virksomheten.

Ambulant døgnservice er et tilbud til dem som trenger personlig hjelp til ulike tider av døgnet for å kunne bli boende hjemme. Tilbudet må være tilgjengelig for brukerne hele døgnet etter faste avtaler.

Vaktsentral formidler kontakt mellom brukere og hjelpere når det oppstår akutte hjelpebehov.

Brutto driftsutgifter til hjelpeordninger for hjemmene:

Dersom kommunens regnskap ikke er godkjent, kan foreløpige tall føres opp.

SOSIALSTATISTIKK

Årsmelding 1989

Skjemaet fylles ut i to eksemplarer, ett til Statistisk sentralbyrå og ett til fylkesmannen.

Oppgavene blir hentet inn av Statistisk sentralbyrå for Sosialdepartementet i medhold av lov om sosial omsorg §§ 20 d og 22, lov om barnevern § 13 og lov om ødruskapsvern § 18.

Sosialkontor, kommune	For SSB	Oppgaveår
-----------------------	---------	-----------

Helse- og sosialstyret - underutvalg

Styrer og utvalg som sosial-administrasjonen er sekretariat for	Tallet på styrer/utvalg	Tallet på medlemmer	Tallet på møter	Tallet på saker behandlet i styrer/utvalg				
				Klient-saker etter sosial-lovene	Andre klient-saker	Plan- og budsjett-saker	Andre saker	I alt
Helse- og sosialstyret (sentralt)								
Lokale helse- og sosialstyrer								
Klientutvalg								
Edruskapsutvalg								
Barnevernsutvalg								
Andre typer sosiale utvalg, spesifiser:								

Har kommunen delegert myndighet fra Helse- og sosialstyret/underutvalg til sosialadministrasjonen? (Sett kryss)

☐ Ja, det maksimale loven gir hjemmel for
 ☐ Ja, fulgt opplegget i de veiledende normalbestemmelsene fra KS
 ☐ Ja, mindre enn de veiledende bestemmelsene fra KS
 ☐ Nei

Personale og stillinger i sosialtjenesten i kommunen pr. 31/12

(SE RETTLEDNINGEN)

Virksomhetsområde	Tallet på ansatte personer		Deltidsansatte omregnet til heltidsansatte	Totalt personell (omregnet til heltidsansatte)	Tallet på stillinger (i samsvar med budsjett/plan)
	Heltid	Deltid			
	a	b	c	d=a+c	e
Generell sosialadministrasjon/sosialt arbeid					
— Av dette personer/stillinger felles for helse- og sosialtjenesten					
Hjemmehjelp (ikke time- og oppdragskontrakter)					
Husmorvikartjeneste					
Hjemmetjenester ellers (ikke hjemmesykepleie)					
Utekontakt, oppsøkende virksomhet					
Andre områder (ikke barnehager)					

Sosial omsorg

Klientsaker med vedtak		Tallet på saker med vedtak i helse- og sosialstyret/underutvalg	Tallet på saker med administrative vedtak	Tallet på saker i alt
	Saker etter sosialomsorgslovens § 3.1			
	Saker etter sosialomsorgslovens § 3.2			
	Saker behandlet etter både § 3.1 og 3.2			
	Andre saker (se rettledning)			
	I alt			
Klientsaker uten vedtak	Personer som bare har fått råd og veiledning			Tallet på personer
	Bygger tallet på systematiske registreringer? ☐ Ja ☐ Nei			
Krisesenter/krisetelefon for mishandlede	Er det kriesesenter i kommunen? ☐ Ja ☐ Nei			
	Hvis nei, har kommunens innbyggere slikt tilbud ved kommunesamarbeid? ☐ Ja ☐ Nei			
	Er det krisetelefon i kommunen? ☐ Ja ☐ Nei			
	Hvis nei, har kommunens innbyggere slikt tilbud ved kommunesamarbeid? ☐ Ja ☐ Nei			
Brutto driftsutgifter til sosialhjelp siste år (u.kap. 1.42)				Beløp i hele kroner
	Bidrag			
	— Av dette økonomisk sosialhjelp til flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag som det ytes statsrefusjon for		Kr	
	Lån			
	— Av dette "trygdeforskudd"		Kr	
	Annet			
Underkapittel 1.42 i alt				

Edruskapsvern

Klientsaker		Tallet på saker med vedtak i helse- og sosialstyret/underutvalg	Tallet på saker med administrative vedtak	Tallet på saker i alt
	Innleggelse etter søknad fra kommunen i vernehjem, tilsynshjem eller annen institusjon			
	Vedtak om tvangsinnleggelse i institusjon			
	Vedtak om fengslig forvaring inntil plass i institusjon kan skaffes			
	Andre tiltak			
	Henlagte saker			
	I alt			
Brutto driftsutgifter til edruskapsvern siste år (u.kap. 1.47)				Beløp i hele kroner
	Kurs-/opplysningsvirksomhet			
	Alkoholrie miljøtilbud			
	Støttekontakt/tilsyn/ettervern			
	Betaling for institusjonsopphold			
	Annet (støtte til organisasjon mv.)			
Underkapittel 1.47 i alt				

Barne- og ungdomsvern

Barnevern- lovens § 17	Barn som antas å være i en situasjon som beskrevet i barnevernlovens § 16, hvor helse- og sosialstyret pr. 31/12 ikke har foretatt undersøkelser etter § 17			Tallet på barn
Alle klientsaker		Tallet på saker med vedtak i helse- og sosialstyre/underutvalg	Tallet på saker med administrative vedtak	Tallet på saker i alt
	Saker der vernetiltak er vedtatt			
	Henlagte saker			
	Andre saker			
	I alt			
Tilsyn med barn	Barn som er plassert av private og som helse- og sosialstyret/underutvalget fører tilsyn med pr. 31/12		Tallet på barn i fosterhjem	Tallet på barn i barnevernsinstitusjon
	Barn som er plassert av barnevernet i en annen kommune og som helse- og sosialstyret/underutvalget fører tilsyn med pr. 31/12			
Andre saker	Uttalelser i saker om foreldreansvar etter barnelovens § 41			Tallet på saker
	Godkjenning av fosterhjem med tanke på adopsjon			
	Annen godkjenning av fosterhjem			
	Andre saker			
	I alt			
Brutto drifts- utgifter til barnevern siste år (u.kap. 1.430 og 1.434)	U.kap. 1.430 Generelt forebyggende arbeid (se rettledning)			Beløp i hele kroner
	Fosterhjem/privat pleie			
	Institusjonsplassering			
	Individuelt forebyggende arbeid (f.eks. støttekontakt/tilsyn/ettervern)			
	Annet			
	U.kap. 1.430 i alt			
	U.kap. 1.434 Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid			

Pleie- og omsorgstjeneste mv.

		Antall boliger	Beboere/mottakere pr. 31/12					
			I alt	Uføre	Alderspensjonister			
				Under 67 år	67-79 år	80-84 år	85-89 år	90 år og over
Bolig- tilbud/ støtte- kontakt mv.	Aldersbolig/trygdebolig							
	Støttekontakt (unntatt barnevernklienter)							
	Telefontilskudd							
	Trygghetsalarm							
Service- sentre	Finnes det servicesenter for eldre og/eller funksjonshemmede i kommunen? (Sett kryss)		Hvis ja:		Tallet på servicesentre:			
	Senter for begge grupper		☐ Ja	☐ Nei				
	Senter for eldre		☐ Ja	☐ Nei				
	Senter for funksjonshemmede		☐ Ja	☐ Nei				

Pleie- og omsorgstjeneste mv. (forts.)

	Husholdningstype:	Tallet på hjem som har fått hjelp med:				
		Husmorvikartjeneste	Hjemmehjelp			
Husmorvikartjeneste og hjemmehjelp	Familier med funksjonshemmede barn					
	Andre barnefamilier					
	Uføre 16-66 år	Alene i husholdningen				
		I flerpersonhusholdninger				
	Alderspensjonister 67-79 år	Alene i husholdningen				
		I flerpersonhusholdninger				
	Alderspensjonister 80-84 år	Alene i husholdningen				
		I flerpersonhusholdninger				
	Alderspensjonister 85-89 år	Alene i husholdningen				
		I flerpersonhusholdninger				
	Alderspensjonister 90 år og over	Alene i husholdningen				
		I flerpersonhusholdninger				
	Andre husholdningstyper					
	Tallet på hjem i alt					
Andre hjelpeordninger	Tallet på timeverk som hjelperne får betalt for (se rettleidingen)					
	— Av dette betalte timeverk utført av pårørende					
	Tallet på hjelpere pr. 31/12 (inkludert personer på time- og oppdragskontrakt)					
	— Av dette pårørende					
	Har kommunen tilbud om (sett kryss)					
	Rengjøringspatruljer ☐ Ja ☐ Nei Avlastningstiltak ☐ Ja ☐ Nei Distribusjon av mat ☐ Ja ☐ Nei Ambulant døgnservice ☐ Ja ☐ Nei Ambulerende vaktmester ☐ Ja ☐ Nei Vaktsentral ☐ Ja ☐ Nei					
Brutto driftsutgifter (kap. 1.46)		Rengjøringspatruljer	Distribusjon av mat	Ambulerende vaktmester	Avlastnings-tiltak	Andre hjelpetiltak
	Tallet på hjem som har fått hjelp					
	Tallet på betalte timeverk					
Brutto driftsutgifter (kap. 1.46)		Brutto driftsutgifter (hele kroner)		Egenandeler (hele kroner)		
	Husmorvikartjeneste					
	Hjemmehjelp					
	Andre tiltak					
	Kapittel 1.46 i alt					

Dato

Underskrift (helse- og sosialsjef)

Tidligere utkommet på emneområdet
Previously issued on the subject

Fattigstatistikk	<i>Statistique de l'assistance publique</i>	1866-1877, Ældre række	A.	No.	2
"	"	1878-1881, Ny række	A.	No.	2
"	"	1882-1883 NOS rekke III		Nr.	16
"	"	1884-1885 " " "		"	64
"	"	1886 " " "		"	89
"	"	1887 " " "		"	108
"	"	1888 " " "		"	126
"	"	1889 " " "		"	144
"	"	1890 " " "		"	205
"	"	1891 " " "		"	210
"	"	1892 " " "		"	223
"	"	1893 " " "		"	251
"	"	1894 " " "		"	279
"	"	1895 " " IV		"	16
"	"	1896-1897 " " "		"	26
"	"	1898 " " "		"	33
"	"	1899 " " "		"	46
"	"	1900 " " "		"	80
"	"	1901-1902 " " "		"	112
Fattigvæsenet	<i>Statistique de l'assistance publique</i>	1903-1904 " " V		"	20
"	"	1905 " " "		"	79
"	"	1906-1907 " " "		"	105
"	"	1908-1909 " " "		"	134
"	"	1910 " " "		"	207
"	"	1911-1912 " " VI		"	26
"	"	1913-1914 " " "		"	69
"	"	1915 " " "		"	145
"	"	1916-1917 " " "		"	191
"	"	1918-1919 " " VII		"	38
"	"	1920-1921 " " "		"	169
"	"	1922-1924 " " VIII		"	1
"	"	1925 " " "		"	67
"	"	1926-1927 " " "		"	113

For årene 1928-1958 er statistikken over forsorgsstøttede trykt i Statistiske Meddelelser (Meldinger)
 For the years 1928-1958 the statistics on public assistance are published in the Monthly Bulletin of the
 Central Bureau of Statistics.

Barnevernsstatistikken *The Child Welfare Statistics* for 1954 og 1955, 1956 og for 1957 er trykt i
 Statistiske meldinger, mens resultatene av statistikken for 1958 og 1959 er publisert i Statistisk
 ukehefte.

Barnevernsstatistikk <i>Child Welfare Statistics</i>			Forsorgsstønad og kommunal trygd <i>Public Assistance and Municipal Social Pensions</i>		
A	69	1960			
A	88	1961			
A	105	1962	A	17	1959
A	127	1963	A	48	1960
A	151	1964	A	70	1961
A	188	1965	A	93	1962
			A	115	1963
			A	156	1964

Husmorvikarvirksomhet og hjemmesykepleie
Housewife Substitute Services and Home Nursing

A	108	1962
A	136	1963
A	152	1964

Adopsjonsstatistikk
Adoption Statistics

A	109	1963
A	138	1964
A	169	1965
A	252	1966

Sosial hjemmehjelp
Social Home-Help Services

A	180	1965
A	213	1966
A	255	1967
A	319	1968
A	379	1969
A	454	1970
A	524	1971
A	600	1972
A	678	1973
A	746	1974
A	826	1975
A	908	1976
A	979	1977

For året 1965 er det ikke utarbeidd sosialhjelpstatistikk *Statistics on public assistance have not been published for the year 1965*

Sosialhjelpstatistikk
Social Care Statistics

A	271	1966
A	297	1967
A	352	1968
A	434	1969
A	551	1970
A	605	1971
A	688	1972
A	749	1973
A	833	1974
A	901	1975

Sosialhjelpstatistikk 1976: SU 51/52, 1977

Barneomsorg *Child Welfare Statistics*

A	233	1966
A	264	1967
A	328	1968
A	372	1969
A	481	1970

Barneomsorg (forts.)
Child Welfare Statistics (cont.)

A	547	1971
A	626	1972
A	703	1973
A	757	1974
A	843	1975
A	978	1976

Sosialstatistikk *Social Statistics*

B	99	1977
B	130	1978
B	192	1979
B	264	1980
B	375	1981
B	447	1982
B	522	1983
B	615	1984
B	685	1985
B	848	1987
B	900	1988

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk sentralbyrå etter 1. januar 1990.

Emneinndelt oversikt

Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1990.

Survey arranged by subject matter

<p>0. Generelle emner <i>General subject matters</i></p> <p>Statistisk årbok 1990 <i>Statistical Yearbook of Norway</i>. 1990-491s. (NOS B; 921) 80 kr
ISBN 82-537-2946-4</p> <p>1. Naturressurser og naturmiljø <i>Natural resources and environment</i></p> <p>10. Ressurs- og miljøregnskap <i>Resource and environment accounts</i></p> <p>Naturressurser og miljø 1989 Energi, fisk, skog, jordbruk, luft, ressursregnskap og analyser. 1990-136s. (RAPP; 90/1) 75 kr
ISBN 82-537-2918-9</p> <p>Natural Resources and the Environment 1989 Energy, Fish, Forests, Agriculture, Air Resource Accounts and Analyses. 1990-144s. (RAPP; 90/1A) 75 kr ISBN 82-537-2931-6</p> <p>12. Energi <i>Energy</i></p> <p>Energisubstitusjon i treforedlingssektoren/Torstein Bye og Tor Arnt Johansen. 1990-40s. (RAPP; 89/22) 60 kr
ISBN 82-537-2873-5</p> <p>19. Andre ressurs- og miljøemner <i>Other subject matters related to resources and environment</i></p> <p>SIMJAR 2 Simuleringsmodell for nitrogen-avrenning i jordbruket Dokumentasjon/Henning Høie, Bård Lian og Jon Åge Vestøl. 1990-105s. (RAPP; 90/19) 75 kr
ISBN 82-537-2992-8</p> <p>Utbyggingsregnskap Dokumentasjon av metode og resultater fra prøveregnskap 1986 og 1987/Øystein Engebretsen. 1989-58s. (RAPP; 89/6) 70 kr ISBN 82-537-2724-0</p> | <p>2. Sosiodemografiske emner <i>Sociodemographic subject matters</i></p> <p>21. Befolkning <i>Population</i></p> <p><i>Befolkningsstatistikk 1989 Hefte III Oversikt Population Statistics Volume III Survey</i>. 1990-138s. (NOS B; 875) 55 kr
ISBN 82-537-2855-7</p> <p>Befolkningsstatistikk 1990 Hefte I Endringstal for kommunar 1988-1990 <i>Population Statistics 1990 Volume I Population Changes in Municipalities</i>. 1990-57s. (NOS B; 904) 45 kr
ISBN 82-537-2920-0</p> <p>Befolkningsstatistikk 1990 Hefte II Folke-mengd 1. januar <i>Population Statistics Volume II Population 1 January</i>. 1990-148s. (NOS B; 930) 55 kr ISBN 82-537-2965-0</p> <p>Befolkningsstatistikk 1990 Hefte III Oversikt <i>Population Statistics Volume III Survey</i>. 1990-136s. (NOS B; 950) 70 kr
ISBN 82-537-3003-9</p> <p>Flytting og arbeidsmarked i fylkene 1972-1986/Lasse Sigbjørn Stambøl. 1990-111s. (RAPP; 90/10) 75 kr
ISBN 82-537-2935-9</p> <p>International Migration to Norway, 1988 Report for the Continuous Reporting System of Migration of OECD (SOPEMI) <i>Internasjonal flytting til Norge En rapport til OECDs Continuous Reporting System of Migration (SOPEMI)/Lars Østby</i>. 1990-66s. (RAPP; 90/8) 70 kr ISBN 82-537-2928-6</p> <p>International Migration to Norway 1989 Report for Sopemi (OECD) <i>Internasjonal flytting til Norge</i>. 1990-82s. (RAPP; 90/24) 80 kr ISBN 82-537-3020-9</p> |
|---|---|

- Regionale arbeidsmarkeds- og befolkningsframskrivninger/Tor Skoglund, Lasse S. Stambøl og Knut Ø. Sørensen. 1990-72s. (RAPP; 90/15) 70 kr ISBN 82-537-2981-2
- Who has a Third Child in Contemporary Norway? A Register-Based Examination of Socio-demographic Determinants/Øystein Kravdal. 1990-100s. (RAPP; 90/6) 75 kr ISBN 82-537-2919-7
- 22. Helseforhold og helsetjeneste *Health conditions and health services***
- Dødsårsaker 1988 Hovedtabeller *Causes of Death Main Tables*. 1990-172s. (NOS B; 887) 65 kr ISBN 82-537-2878-6
- Helseinstitusjoner 1988 *Health Institutions*. 1990-97s. (NOS B; 877) 45 kr ISBN 82-537-2858-1
- Helsetilstanden i Norge Status og utviklingstrekk. 1990-95s. (RAPP; 90/7) 70 kr ISBN 82-537-2924-3
- Helsestatistikk 1988 *Health Statistics*. 1990-109s. (NOS B; 918) 55 kr ISBN 82-537-2940-5
- Klassifikasjon av sykdommer, skader og dødsårsaker Norsk utgave av *International Classification of Diseases, Ninth Revision (ICD-9)*. Revidert 1990. 1990-310s. (SNS; 6) 100 kr ISBN 82-537-2966-9
- Kommunehelsetjenesten Årsstatistikk for 1988. 1990-83s. (RAPP; 89/21) 70 kr ISBN 82-537-2870-0
- Kommunehelsetjenesten Årsstatistikk for 1989. 1990-81s. (RAPP; 90/18) 70 kr ISBN 82-537-2990-1
- Utsyn over helsetjenesten Endringer i ressursbruk og aktivitet/Anders Barstad og Arne S. Andersen. 1990-113s. (RAPP; 90/5) 75 kr ISBN 82-537-2914-6
- 23. Utdanning og skolevesen *Education and educational institutions***
- Utdanningsstatistikk Grunnskolar 1. september 1989 *Educational Statistics Primary and Lower Secondary Schools*. 1990-90s. (NOS B; 909) 45 kr ISBN 82-537-2927-8
- Utdanningsstatistikk Universiteter og høgskoler 1. oktober 1988 *Educational Statistics Universities and Colleges*. 1990-150s. (NOS B; 939) 55 kr ISBN 82-537-2980-4
- Utdanningsstatistikk Videregående skoler 1. oktober 1988 *Educational Statistics Upper Secondary Schools*. 1990-125s. (NOS B; 912) 55 kr ISBN 82-537-2933-2
- 25. Sosiale forhold og sosialvesen *Social conditions and social services***
- Barnehager og fritidshjem 1989 *Kindergartens and Leisure Time Centres*. 1990-65s. (NOS B; 937) 45 kr ISBN 82-537-2977-4
- Institusjoner for eldre 1989. Vedlegg om institusjoner for barn og ungdom og institusjoner for rusmiddelbrukere/Espen Sørbye. 1990-92 s. (RAPP; 90/22) 70 kr ISBN 82-537-3004-7
- Sosialstatistikk 1988 *Social Statistics*. 1990-126s. (NOS B; 900) 55 kr ISBN 82-537-2917-0
- Trygdestatistikk Uføre 1987 *National Insurance Disabled*. 1990-169s. (NOS B; 932) 60 kr ISBN 82-537-2968-5
- 26. Rettsforhold og rettsvesen *The law and legal institutions***
- Kriminalstatistikk 1987 *Criminal Statistics* 1989-128s. (NOS B; 864) 55 kr ISBN 82-537-2834-4
- Kriminalstatistikk 1989 *Criminal Statistics* 1990-151s. (NOS B; 943) 55 kr ISBN 82-537-2994-4
- Kriminalstatistikk Forbrytelser etterforsket Reaksjoner Fengslinger 1988 *Criminal Statistics Crimes Investigated Sanctions Imprisonments*. 1990-129s. (NOS B; 886) 55 kr ISBN 82-537-2877-8
- Sivilrettsstatistikk 1988 *Civil Judicial Statistics*. 1990-46s. (NOS B; 881) 35 kr ISBN 82-537-2866-2
- 3. Sosioøkonomiske emner *Socioeconomic subject matters***
- 32. Arbeidskraft *Labour***
- Arbeidsmarkedstatistikk 1989 *Labour Market Statistics*. 1990-188s. (NOS B; 926) 60 kr ISBN 82-537-2951-0

Arbeidstilbudet i MODAG En analyse av utviklingen i yrkesdeltakingen for ulike sosiodemografiske grupper/Kjersti-Gro Lindquist, Liv Sannes og Nils Martin Stølen. 1990-178s. (RAPP; 90/4) 85 kr ISBN 82-537-2911-1

33. Lønn *Wages and salaries*

Indirekte personalkostnader i enkelte tjenesteytende næringer 1988 *Indirect Labour Cost in Some Service Industries*. 1990-43s. (NOS B; 922) 35 kr ISBN 82-537-2947-2

Lønnsstatistikk 1989 *Wage Statistics*. 1990-106s. (NOS B; 931) 55 kr ISBN 82-537-2967-7

Lønnsstatistikk for ansatte i bankvirksomhet 1. september 1989 *Wage Statistics for Bank Employees*. 1990-46s. (NOS B; 888) 35 kr ISBN 82-537-2881-6

Lønnsstatistikk for ansatte i forretningsmessig tjenesteyting og i interesseorganisasjoner 1. september 1989 *Wage Statistics for Employees in Business Services and in Business, Professional and Labour Associations*. 1990-79s. (NOS B; 889) 45 kr ISBN 82-537-2882-4

Lønnsstatistikk for ansatte i forsikringsvirksomhet 1. september 1989 *Wage Statistics for Employees in Insurance Activity*. 1990-50s. (NOS B; 894) 35 kr ISBN 82-537-2904-9

Lønnsstatistikk for ansatte i helsevesen og sosial omsorg 1. oktober 1989 *Wage Statistics of Employees in Health Services and Social Welfare*. 1990-115s. (NOS B; 938) 55 kr ISBN 82-537-2978-2

Lønnsstatistikk for ansatte i hotell- og restaurantdrift oktober 1989 *Wage Statistics for Employees in Hotels and Restaurants*. 1990-49s. (NOS B; 911) 45 kr ISBN 82-537-2930-8

Lønnsstatistikk for ansatte i skoleverket 1. oktober 1988 *Wage Statistics for Employees in Publicly Maintained Schools*. 1989-50s. (NOS B; 846) 35 kr ISBN 82-537-2801-8

Lønnsstatistikk for ansatte i skoleverket 1. oktober 1989 *Wage Statistics for Employees in Publicly Maintained Schools*. 1990-47s. (NOS B; 923) 45 kr ISBN 82-537-2948-0

Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. september 1989 *Wage Statistics for Employees in Wholesale and Retail Trade*. 1990-135s. (NOS B; 907) 55 kr ISBN 82-537-2923-5

Lønnsstatistikk for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1989 *Wage Statistics for Workers in Mining and Manufacturing*. 1990-44s. (NOS B; 903) 35 kr ISBN 82-537-2916-2

Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. oktober 1989 *Wage Statistics for Local Government Employees*. 1990-84s. (NOS B; 935) 45 kr ISBN 82-537-2973-1

Lønnsstatistikk for statens embets- og tjenestemenn 1. oktober 1989 *Wage Statistics for Central Government Employees*. 1990-90s. (NOS B; 913) 45 kr ISBN 82-537-2934-0

34. Personlig inntekt og formue *Personal income and property*

Individ, arbeid og inntekt En fordelingsanalyse *Individuals, Jobs and Earnings A Study of Distribution*. 1989-198s. (SØS; 72) 85 kr ISBN 82-537-2850-6

Inntekts- og formuesstatistikk 1986 *Income and Property Statistics*. 1990-204s. (NOS B; 867) 65 kr ISBN 82-537-2837-9

Inntekts- og formuesstatistikk 1987 *Income and Property Statistics*. 1990-203s. (NOS B; 885) 65 kr ISBN 82-537-2871-9

Skattestatistikk 1988 Oversikt over skattelikningen *Tax Statistics Survey of Tax Assessment*. 1990-105s. (NOS B; 940) 60 kr ISBN 82-537-2986-3

35. Personlig forbruk *Personal consumption*

Forbruksundersøkelse 1986-1988 *Survey of Consumer Expenditure*. 1990-172s. (NOS B; 919) 60 kr ISBN 82-537-2941-3

4. Næringsøkonomiske emner *Industrial subject matters*

40. Generelle næringsøkonomiske emner *General industrial subject matters*

Produktivitetsutviklingen i meieri-sektoren/Ann-Lisbet Brathaug og Anders Harildstad. 1990-75s. (RAPP; 90/12) 70 kr ISBN 82-537-2969-3.

- Regnskapsstatistikk 1987 Industri og varehandel *Statistics of Accounts Manufacturing, Wholesale and Retail Trade*. 1990-148s. (NOS B; 873) 60 kr ISBN 82-537-2851-4
- Regnskapsstatistikk 1988 Industri og varehandel *Statistics of Accounts Manufacturing, Wholesale and Retail Trade*. 1990-146s. (NOS B; 924) 60 kr ISBN 82-537-2949-9
41. **Jordbruk, skogbruk, jakt, fiske og fangst** *Agriculture, forestry, hunting, fishing, sealing and whaling*
- Fiske og oppdrett av laks mv. 1988 *Fishing and Rearing of Salmon etc.* 1990-110s. (NOS B; 906) 55 kr ISBN 82-537-2922-7
- Jaktstatistikk 1989 *Hunting Statistics*. 1990-58s. (NOS B; 936) 45 kr ISBN 82-537-2976-6
- Jordbruksstatistikk 1988 *Agricultural Statistics*. 1990-153s. (NOS B; 884) 55 kr ISBN 82-537-2869-7
- Skogavvirkning til salg og industriell produksjon 1988/89 *Roundwood Cut for Sale and Industrial Production*. 1990-56s. (NOS B; 915) 45 kr ISBN 82-537-2937-5
- Skogstatistikk 1988 *Forestry Statistics*. 1990-119s. (NOS B; 898) 55 kr ISBN 82-537-2907-3
- Totalregnskap for fiske- og fangstnæringen 1984-1987. 1990-38s. (RAPP; 90/11) 60 kr ISBN 82-537-2944-8
- Veterinærstatistikk 1988 *Veterinary Statistics*. 1990-84s. (NOS B; 880) 45 kr ISBN 82-537-2865-4
42. **Oljeutvinning, bergverk, industri og kraftforsyning** *Oil extraction, mining and quarrying, manufacturing, electricity and gas supply*
- Elektrisitetsstatistikk 1988 *Electricity Statistics* 1990-93s. (NOS B; 908) 45 kr ISBN 82-537-2925-1
- Energistatistikk 1989 *Energy Statistics*. 1990-93s. (NOS B; 944) 55 kr ISBN 82-537-2995-2
- Industristatistikk 1987 Hefte II Varettall *Manufacturing Statistics Volume II Commodity Figures*. 1990-186s. (NOS B; 876) 60 kr ISBN 82-537-2856-5
- Industristatistikk 1988 Hefte I Næringstall *Manufacturing Statistics Volume I Industrial Figures*. 1990-160s. (NOS B; 914) 60 kr ISBN 82-537-2936-7
- Industristatistikk 1988 Hefte II Varettall *Manufacturing Statistics Volume II Commodity Figures*. 1990-172s. (NOS B; 941) 60 kr ISBN 82-537-2987-1
- Olje- og gassvirksomhet 4. kvartal 1989 Statistikk og analyse *Oil and Gas Activity Statistics and Analysis*. 1990-76s. (NOS B; 891) 50 kr ISBN 82-537-2889-1
- Olje- og gassvirksomhet 1. og 2. kvartal 1990 Statistikk og analyse *Oil and Gas Activity Statistics and Analysis*. 1990-145s. (NOS B; 928) 60kr ISBN 82-537-2962-6
- Olje- og gassvirksomhet 3. kvartal 1990 Statistikk og analyse *Oil and Gas Activity Statistics and Analysis*. 1990-68s. (NOS B; 942) 50 kr ISBN 82-537-2989-8
43. **Bygge- og anleggsvirksomhet** *Building and construction*
- Byggearealstatistikk 1989 *Building Statistics*. 1990-74s. (NOS B; 902) 45 kr ISBN 82-537-2915-4
- Byggearealstatistikk 4. kvartal 1989. 1990-55s. (NOS B; 893) 50 kr ISBN 82-537-2891-3
- Byggearealstatistikk 1. kvartal 1990. 1990-55s. (NOS B; 917) 50 kr ISBN 82-537-2939-1
- Byggearealstatistikk 2. kvartal 1990. 1990-55s. (NOS B; 933) 50 kr ISBN 82-537-2971-5
- Byggearealstatistikk 3. kvartal 1990. 1990-55s. (NOS B; 946) 50 kr ISBN 82-537-2998-7
44. **Utenrikshandel** *External trade*
- Commodity List Edition in English of Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen 1990 *Supplement to Monthly Bulletin of External Trade 1990 and External Trade 1990 Volume I*. 1990-135s. (NOS B; 883) ISBN 82-537-2868-9

Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen
1990 Tillegg til Månedstatistikk over
utenrikshandelen 1990 og Utenrikshandel
1990 Hefte I. 1990-177s. (NOS B; 882)
ISBN 82-537-2867-0

Utenrikshandel 1988 Hefte II *External
Trade Volume II.* 1990-377s. (NOS B; 872)
95 kr ISBN 82-537-2849-2

Utenrikshandel 1989 *External Trade.* 1990-
357s. (NOS B; 916) 95 kr
ISBN 82-537-2938-3

45. Varehandel *Internal trade*

Varehandelsstatistikk 1988 *Wholesale and
Retail Trade Statistics.* 1990-79s.
(NOS B; 925) 45 kr ISBN 82-537-2950-2

**46. Samferdsel og reiseliv *Transport,
communication and tourism***

Reiselivsstatistikk 1988 *Statistics on Travel.*
1990-127s. (NOS B; 866) 55 kr
ISBN 82-537-2836-0

Samferdselsstatistikk 1988 *Transport and
Communication Statistics.* 1990-190s.
(NOS B; 879) 60 kr ISBN 82-537-2861-1

Samferdselsstatistikk 1989 *Transport and
Communication Statistics.* 1990-192s.
(NOS B; 945) 60 kr ISBN 82-537-2996-0

Sjøfart 1989 *Maritime Statistics.* 1990-121s.
(NOS B; 927) 55 kr ISBN 82-537-2952-9

Veitrafikkulykker 1989 *Road Traffic
Accidents.* 1990-109s. (NOS B; 929) 55 kr
ISBN 82-537-2964-2

47. Tjenesteyting *Services*

Arkitektvirksomhet og byggeteknisk
konsulentvirksomhet 1988 *Architectural and
other Technical Services Connected with
Construction.* 1990-46s. (NOS B; 895)
35 kr ISBN 82-537-2905-7

Bilverkstader mv. 1988 Reparasjon av
kjørety, husholdningsapparat og varer for
personleg bruk *Car Repair Shops etc.
Repair of Vehicles, Household Apparates and
Commodities for Personal Use.* 1990-43s.
(NOS B; 899) 35 kr ISBN 82-537-2908-1

Tjenesteyting 1988 Eiendomsdrift ellers,
forretningsmessig tjenesteyting, utleie av
maskiner og utstyr, renovasjon og reingjøring,
vaskeri- og renserivirksomhet *Services 1988
Other Real Services, Business Services,
Machinery and Equipment Rental and
Leasing, Sanitary and Similar Services,
Laundries, Laundry Services and Cleaning
and Dyeing Plants.* 1990-77s. (NOS B; 896)
45 kr ISBN 82-537-2903-0

**5. Samfunnsøkonomiske emner
*General economic subject matters***

**50. Nasjonalregnskap og andre generelle
samfunnsøkonomiske emner *National
accounts and other general economic subject
matters***

Fylkesfordelt nasjonalregnskapsstatistikk 1986
National Accounts Statistics by County.
1990-255s. (NOS B; 920) 70 kr
ISBN 82-537-2945-6

Informasjon om nasjonalregnskapet
Dokumentasjonsnotater, publikasjoner og
andre viktige referanser/Erling Joar Fløttum.
1990-41s. (RAPP; 90/9) 60 kr
ISBN 82-537-2932-4

Nasjonalregnskapsstatistikk 1987 *National
Accounts Statistics.* 1990-412s.
(NOS B; 878) 150 kr ISBN 82-537-2860-3

Nasjonalregnskapsstatistikk 1988 *National
Accounts Statistics.* 1990-394s.
(NOS B; 934) 150 kr ISBN 82-537-2972-3

Økonomisk forskning og debatt. Utvalgte
artikler 1942-1989 av Odd Aukrust. 1990-
383s. (SØS; 75) 125 kr ISBN 82-537-2984-7

51. Offentlig forvaltning *Public administration*

Aktuelle skattetall 1990 *Current Tax Data.*
1990-46s. (RAPP; 90/17) 60 kr
ISBN 82-537-2985-5

Skatter og overføringer til private Historisk
oversikt over satser mv. Årene 1975-1990.
1990-67s. (RAPP; 90/13) 50 kr
ISBN 82-537-2970-7

Struktur tall for kommunenes økonomi 1988
Structural Data from the Municipal Accounts.
1990-162s. (NOS B; 890) 60 kr
ISBN 82-537-2883-2

- Strukturall for kommunenes økonomi 1989
Structural Data from the Municipal Accounts.
1990-163s. (NOS B; 947) 60 kr
ISBN 82-537-3000-4
52. **Finansinstitusjoner, penger og kreditt**
Financial institutions, money and credit
- Kredittmarkedstatistikk Fordringer og gjeld
overfor utlandet 1987 og 1988 *Credit*
Market Statistics Foreign Assets and
Liabilities. 1990-94s. (NOS B; 905) 45 kr
ISBN 82-537-2921-9
- Kredittmarkedstatistikk Lån, obligasjoner,
aksjer mv. 1988 *Credit Market Statistics*
Loans, Bonds, Shares etc. 1990-100s.
NOS B; 897) 45 kr ISBN 82-537-2906-5
59. **Andre samfunnsøkonomiske emner** *Other*
general economic subject matters
- Etterspørselen etter varige konsumgoder/Knut
A. Magnussen. 1990-78s. (RAPP; 90/16)
70 kr ISBN 82-537-2983-9
- Husholdningens konsum av ikke-varige
konsumgoder. 1990-102s. (RAPP; 90/14)
75 kr ISBN 82-537-2979-0
- Importmodellen i MODAG og KVARTS/
Ingvild Svendsen. 1990-54s. (RAPP; 90/20)
70 kr ISBN 82-537-2997-9
- MODIS V En modell for makroøkonomiske
analyser/Yngvar Dyvi, Herbert Kristoffersen
og Nils Øyvind Mæhle 1990-218s.
(RAPP; 91/2) 125 kr ISBN 82-537-3021-7
- Nasjonale og regionale virkninger av ulike
utviklingslinjer i norsk jordbruk/
Ådne Cappelen, Stein Inge Hove og Tor
Skoglund. 1990-88s. (RAPP 90/3) 45 kr
ISBN 82-537-2890-5
- Region-2 En modell for regionaløkonomisk
analyse/Knut Ø. Sørensen og Jøran Toresen.
1990-76s. (RAPP; 90/2) 70 kr
ISBN 82-537-2880-8
- Struktur og egenskaper ved en MSG-modell
med Armingtonrelasjoner/Erling Holmøy og
Tor Jakob Klette. 1990-99s. (RAPP; 89/23)
70 kr ISBN 82-537-2872-7
- Vitskapsfilosofi og økonomisk teori
Philosophy of Science and Economic
Theory/Kjell Arne Brekke og Asbjørn
Torvanger. 1990-315s. (SØS; 73) 115 kr
ISBN 82-537-2857-3
6. **Samfunnsorganisatoriske emner**
Subject matters related to social
organisation
62. **Politiske emner** *Politics*
- Endring og kontinuitet Stortingsvalget 1989.
1990-172s. (SØS; 74) 100 kr
ISBN 82-537-2963-4
- Holdninger til norsk utviklingshjelp og
kunnskaper om de forente nasjoner 1990
Attitudes to Norwegian development
assistance and knowledge of the United
Nations 1990-131s. (RAPP; 90/23) 90 kr
ISBN 82-537-3010-1
- Stortingsvalget 1989 *Storting Election.*
1990-154s. (NOS B; 910) 55 kr
ISBN 82-537-2929-4
69. **Andre samfunnsorganisatoriske emner**
Other subject matters related to social
organisation
- Statistisk sentralbyrå Hovedtrekk i
arbeidsprogrammet for 1989. 1989-53s.
(RAPP; 89/5) 60 kr ISBN 82-537-2720-8

Utkommet i serien Standarder for norsk statistikk (SNS)

Issued in the series Standards for Norwegian Statistics (SNS)

Nr. 1 Kontoplanen i nasjonalregnskapet. Ajourført mai 1989 <i>Accounting System of the National Accounts. Updated May 1989.</i> 1989-95s. 45 kr ISBN 82-537-2792-5 " 2 Standard for næringsgruppering <i>Standard Industrial Classification.</i> 1983-49s. 35 kr ISBN 82-537-1891-8 " 3 Standard for handelsområder Etter kommuneinndelingen pr. 1. januar 1989. 1989-39s. 35 kr ISBN 82-537-2806-9 " 4 Standard for kommuneklassifisering <i>Standard Classification of Municipalities.</i> 1985-46s. 20 kr ISBN 82-537-2212-5 " 5 Standard for inndeling etter sosioøkonomisk status <i>Standard Classification of Socioeconomic Status.</i> 1984-32s. 12 kr ISBN 82-537-2073-4	<p>Nr. 6 Klassifikasjon av sykdommer, skader og dødsårsaker Norsk utgave av <i>International Classification of Diseases, Ninth Revision (ICD-9).</i> Systematisk del. Revidert 1990. 1990-310s. 100 kr ISBN 82-537-2966-9
Stikkordregister 1986-153s. 35 kr ISBN 82-537-2350-4</p> <p>" 7 Standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk Revidert 1989 <i>Norwegian Standard Classification of Education Revised 1989.</i> 1989-161s. 60 kr ISBN 82-537-2793-3</p> <p>" 9 Internasjonal standard for varegruppering i statistikken over utenrikshandelen (SITC-Rev.3). 1989-96s. 55 kr ISBN 82-537-2741-0</p> |
|---|--|

Pris kr 70,00

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co. og
Universitetsforlaget, Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.

ISBN 82-537-3022-5
ISSN 0333-2055